

T.C.İSTANBUL AREL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
Psikoloji Yüksek Lisans Programı

EVLİ BİREYLERDE EVLİLİK
DOYUMUNU YORDAYAN
DEĞİŞKENLERİN İNCELENMESİ

(YÜKSEK LİSANS TEZİ)

(İREM BEDİR)

(145101137)

Danışman Öğretim Üyesi

Dr. Öğr. Üyesi
ZEYNEP BELMA GÖLGE

EVLİ BİREYLERDE EVLİLİK DOYUMUNU
YORDAYAN DEĞİŞKENLERİN İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

İREM BEDİR

(2018)

T.C.İSTANBUL AREL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
Psikoloji Yüksek Lisans Programı

**EVLİ BİREYLERDE EVLİLİK DOYUMUNU
YORDAYAN DEĞİŞKENLERİN İNCELENMESİ**

Tezi Hazırlayan

İREM BEDİR

Danışman Öğretim Üyesi

Dr. Öğr. Üyesi ZEYNEP BELMA GÖLGE

İSTANBUL-2018

T.C.
İSTANBUL AREL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ
TEZ SAVUNMA TUTANAĞI

İstanbul Arel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Psikoloji Anabilim Dalı 145101137 no'lu yüksek lisans öğrencisi İREM BEDİR'in " **Evli Bireylerde Evlilik Doyumunu Yordayan Değişkenlerin İncelenmesi**" başlıklı yüksek lisans tezi, Savunma Sınavı tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından Tezin/Raporun Türü olarak kabul edilmiştir.

Jüri Başkanı :

Üye :

Üye :

Üye :

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

[İ m z a]

[Unvanı, Adı ve SOYADI]

Enstitü Müdürü

ONAY

Tezimin kağıt ve elektronik kopyalarının İstanbul Arel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım:

- Tezimin/Raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.
- Tezim/Raporum sadece İstanbul Arel yerleşkelerinden erişime açılabilir.
- Tezimin/Raporumunyıl süreyle erişime açılmasını istemiyorum. Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde, tezimin tamamı her yerden erişime açılabilir.

----/----/2018

İREM BEDİR

YEMİN METNİ

Arel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğüne sunduğum **“Evli Bireylerde Evlilik Doyumunu Yordayan Değişkenlerin İncelenmesi”** adlı yüksek lisans tezinin tarafımdan bilimsel, ahlak ve normlara uygun tarzda hazırlandığımı, tezim için faydalandığım kaynakları kaynakçada ve dipnotlarda gösterdiğimi onurumla doğrularım.

İrem Bedir

İÇİNDEKİLER	Sayfa
ÖZET	iii
ABSTRACT	v
ÖNSÖZ.....	vii
KISALTMALAR LİSTESİ	viii
TABLolar LİSTESİ	viii
EKLER LİSTESİ	x
BÖLÜM.1.....	1
GİRİŞ.....	1
1.1.1. Evlilik Kurumunun Tarihçesi.....	5
1.1.1.Evlilik Kurumunun İşlevleri	10
1.1.1.a. Psikolojik İşlevler.....	10
1.1.1.b. Biyolojik İşlevler:.....	10
1.1.1.c. Toplumsal İşlevler:	10
1.1.1.d. Ekonomik İşlevler:.....	11
1.1.2. Evlilik kurumunun Önemi	11
1.1.3. Evlilikte Doyum ve Uyum	13
1.1.4. Evlilik Doyumunda Yapıcı-Bozucu Etkenler.....	16
1.1.5. Evlilik Doyumu ve Sosyo- Demografik Değişkenler.....	26
1.1.5.a. Yaş ve Evlenme Yaşı	27
1.1.5.b. Ekonomik Düzey ve Meslek	28
1.1.5.c. Evlilik Şekli ve Geçirmiş Olduğu Evlilik Sayısı.....	29
1.1.5.d. Çocuk Sayısı	30
1.1.5.e. Evlilik Süresi	32
1.1.5.f. Eğitim seviyesi	33
1.1.5.g. Cinsiyet.....	34
1.1.2. BAĞLANMA.....	35
1.2.1.Bağlanma Kuramları	39
1.2.1.a- Psikanalitik Kökenli Bağlanma Kuramları.....	40
1.2.1.b- Öğrenme Kökenli Bağlanma Kuramları	40
1.2.1.c- Bilişsel Görüş Kaynaklı Bağlanma Kuramları	41
1.2.1.d- Biyolojik-Etolojik Görüş Kökenli Bağlanma Kuramları	41
1.2.1.e- Bütünleştirici Bağlanma Modeliyle İlgili Kuramlar.....	41
1.2.2.Çocukluk ve Ergenlikte Bağlanma.....	41
1.2.3. Yetişkinlik ve Yakın İlişkilerde Bağlanma.....	44
1.2.4. Bağlanma Stilleri	44

1.2.4.a. Ainswort Bağlanma Stili	44
1.2.4.b.Hazan ve Shaver'ın Bağlanma Stili.....	47
1.2.4.c. Collins ve Read'in Bağlanma Stili.....	49
1.2.4.d. Main ve arkadaşlarının Bağlanma Stili.....	50
1.2.4.e.Bartholomew ve Horowitz'in Bağlanma Stili	51
1.2.5.Evlilik Doymu ve Bağlanma	56
1.3. TOPLUMSAL CİNSİYET ROLLERİ.....	60
1.3.1.Toplumsal Cinsiyet Rolünün Belirlenmesinde Etkili Etmenler.....	63
1.3.2.Toplumsal Cinsiyet Rolü ile İlgili Görüşler.....	66
1.3.2.a. Geleneksel Cinsiyet Rolü Görüşü:.....	66
1.3.2.b. Eşitlikçi Cinsiyet Rolü Görüşü.....	67
1.3.2.c. Psikanalitik görüş	69
1.3.2.d. Sosyal Öğrenme ile ilgili görüş.....	69
1.3.2.e. Bilişsel Yaklaşım ile İlgili Görüşler.....	70
1.3.2.f. Cinsiyet Şeması görüşü	70
1.3.2.g. Evlilik İlişkisi ve Cinsiyet Rollerine İlgili Görüşler	70
1.3.3. Toplumsal Rollerin Değişimi ve Değişim Nedenleri	72
1.3.4. Evlilik Doymu ve Toplumsal Cinsiyet Rollerine	74
1.4. CİNSELLİK VE CİNSEL DOYUM	77
1.4.1. Cinsel eğitimin önemi	80
1.4.2.Cinsel Yaşantıyı Etkileyen İşlevler	84
1.4.2.a. Cinsel yaşantıyı etkileyen biyolojik işlevler	84
1.4.2.b. Cinsel yaşantıyı etkileyen psikolojik işlevler	84
1.4.2.c. Cinsel yaşantıyı etkileyen toplumsal işlevler.....	85
1.4.2.d. Cinsiyet ile ilgili işlevler	85
1.4.3. Evlilik Doymu ve Cinsel Doymu.....	86
2.BÖLÜM.....	92
YÖNTEM.....	92
2.1.Araştırmanın Amacı	92
2.2. Evren ve Örneklem	92
2.3. Veri Toplama Araçları	93
2.3.a. Sosyo- Demografik Form.....	93
2.3.b. Çift Uyum Ölçeği	93
2.3.c. Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri-II (YİYE-II).....	94
2.3.d. Toplumsal Cinsiyet Rollerine Tutum Ölçeği (TCRTÖ)	95
2.4.Araştırmanın Hipotezleri.....	98

3.BÖLÜM.....	100
BULGULAR.....	100
3.1.Betimleyici İstatistikler	100
3.2.Ölçeklerin Değerlendirilmesi	106
3.3. Hipotezlerin Sınanması	109
TARTIŞMA	141
4.1. Demografik Bilgilerin Cinsiyet Açısından Tartışılması	141
4.2. Ölçeklerin Cinsiyet Açısından Tartışılması	145
4.3. Hipotezlerin tartışılması.....	149
4.4. Sonuç ve Öneriler.....	163
KAYNAKÇA	165
EKLER	181
ÖZGEŞMİŞ	192

ÖZET

EVLİ BİREYLERDE EVLİLİK DOYUMUNU YORDAYAN DEĞİŞKENLERİN İNCELENMESİ

Yüksek Lisans Tezi, Psikoloji Anabilim Dalı

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi. ZEYNEP BELMA GÖLGE

Tezi Hazırlayan: İREM BEDİR

Mayıs, 2018 – 192 Sayfa

Birey ve toplum ilişkisi birbirini tamamlayan temel dinamiklerdendir. Sağlıklı bir toplumun olması içinde bireylerin kendi cinsiyetinin farkındalığını bilen, kendisini yetiştirmiş bireylerle sağlıklı bir etkileşim ve iletişim içinde olan bireylerden teşekkül etmesi önemlidir. Toplumun sağlıklı bir işleyiş içinde olması içinde barındırdığı en küçük toplum biri olan aile ilişkilerinin sağlam bir yapı üzerine kurulması büyük önem arz eder. Günümüzde boşanma oranlarının son yıllarda artmış olması bu evlilik temelli aile ilişkilerini gözden geçirmeyi lüzumlu hale getirmiştir. Çünkü aile toplumun en küçük yapı taşı olup diğer bütün sosyal kurumlarla ilişki içindedir. Evlilik ilişkilerinde olan doyumsuzluk ya da uyumu etkileyen birçok neden bireyin mutsuzluğu ve toplumsal yapının bozulmasına neden olabilmektedir.

Evli bireylerin evlilik doyumunu etkileyen birçok değişkenin olduğunu belirten çalışmalar bulunmaktadır. Bu çalışmalardaki değişkenler bireyi doğrudan etkileyen değişkenler olan bağlanma örüntüleri, cinsel doyum, toplumsal cinsiyet rolleri, içinde bulunulan cinsiyetten memnuniyet, evli bireylerin kişilik özellikleri, fiziksel, psikolojik ve psikiyatrik rahatsızlıkları, dünyaya bakış açıları, dini, kültürel ve bireysel farklılıkların yanında eşleri ile etkileşimi noktasında dolaylı etkileyen değişkenlerde bulunmaktadır. Bu değişkenlerde yaşanan yerin sosyal yaşantıya etkisi, çocuk sayısı ve çocuk sahibi olma durumu, gelir ve eğitim düzeyi, eşlerin meslekleri, evliliğin ilk ya da

sonraki evlilikler olması, evlilik süresi, evlilik biçimi, eşle arada olan yaş farkı gibi değişkenlerdir.

Bizlerde bu çalışmamızda özellikle bağlanma stillerinin, toplumsal cinsiyet rollerini benimseme durumunun, cinsel yaşamlarında yaşadıkları doyumun, cinsiyetin, evlenme biçiminin, çocuk sahibi olmalarının, evliliğe bakış açılarının ve evlilikte eşitlik ve paylaşımın evlilik doyumunu üzerinde etkisi olup olmadığına bakılacaktır. Bu sayede güvensiz bağlanma, geleneksel toplumsal roller, evlilikte yaşanan olumsuz davranış örüntüleri ve cinsel yaşam sorunlarının evlilik doyumunu etkileyeceği hipotezinden yola çıkarak ortaya konulacak araştırma sonuçlarıyla, evlilik ilişkilerinde yaşanan sorunların ve bunun yarattığı bireyin psikolojik ve sosyal yaşantısına yönelik olumsuz durumların iyileştirilmesine dair çalışmalara olanak sağlanabilmesi hedeflenmektedir.

Araştırmamız 18-65 yaş aralığındaki en az ilkokul mezunu olup cinsiyet açısından eşitlenmiş ve İstanbul ilinde yaşayan evli bireylerle çalışılmıştır. Tesadüfi örnekleme yoluyla katılımcılar belirlenip bu bireylerin her toplumsal kesitten olmasına dikkat edilmiştir. Belirlenen katılımcılarımıza sosyo-demografik form ve ölçekler dağıtılıp, aydınlatılmış onamları alındıktan sonra gönüllü olarak çalışmamıza katılıp bize yardımcı olmaları sağlanmıştır. Çalışmamız da araştırmaya katılan bireylerle alakalı en dikkat çekici nokta bazı katılımcıların cinsellikle ilgili soruların cevaplamak istememeleri hususuydu. Bize göre bu soruların cevaplanmak istememesinin nedeni cinsellikle ilgili tabuların hala aşılamadığının göstergesidir. Bu çalışmalar doğrultusunda literatür araştırılmış çalışmamızı destekleyen ya da desteklemeyen yönler taranıp çalışmamız nihayetlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Evlilik doyumunu, Bağlanma, Toplumsal Cinsiyet Rollerini, Cinsel Doyum

ABSTRACT

EXAMINATIONS OF VARIABLES THAT PREDICT MARITAL SATISFACTION IN MARRIED INDIVIDUALS

Master Thesis, Psychology Department

Supervisor: Dr. Öğr. Üyesi. ZEYNEP BELMA GÖLGE

Name/Last Name of the Student: İREM BEDİR

May, 2018- 192 Pages

The relation between the person and society's on of the main dynamics which complete each other. To have a healthy society it is important for the society to be comprised with people who know the awareness of their own gender and have a sound communication and interaction with people improved themselves. For the society to be in a healthy mechanism it presents a big importance for the family relationship which is the main unit of the society, to be on a strong construction. Today, the increase in the rate of divorce makes it necessary to revise in the marriage based family relationship. Because the family, the smallest building block of the society. Is in relationship with other social associations. Dissatisfaction in marriage or other many reasons which effect the adaptation can cause the unhappiness of the person and deteriorate the social construction.

There are studies which indicate many variables effecting the persons marriage satisfaction. The variables in this study are the variables the affect the person directly such as connection patterns, sexual satisfaction, social role of gender, being pleased with the gender he/she has the personality of the married, partners. Physical, psychologic and psychiatric, troubles, the perspective of world, religious, cultural and individual differences, besides the variables the affect the person indirectly at the point of with their partners. These variables one of the effect of the place they live in to social life, the number of children

they have, the state of having children, income and education level, the occupations of the partners. being the marriage the first of following, the duration of marriage, the type of marriage, the disparity of age of partners

In this study, we have especially observed whether the style of connection, the adaptation of social roles of gender, the satisfaction in sexual life, gender, the type of marriage, having children, the perspective of marriage, the equality and sharing in marriage have an effect on satisfaction in marriage or not. In this way, with the results of the hypothesis that distrustful connection, traditional social roles, the negative patterns experienced in marriage and sexual life problems effect the satisfaction in marriage. It is aimed to enable the researches on recovery of the problems experienced in marriage and its negative results on the people's social and psychological life.

In our research, we have studied with married people that are between 18 and 65 years old, equalized in terms of gender and live in İstanbul. The participants have been chosen by random sample and paid attention for them to be in every section of society. The participants have been delivered sociodemographic forms and scales and their illuminated approval has been received and they are provided to participate in our studies voluntarily. In our research the most striking point about our participants was their not having heart answer the questions about sexuality. According to us, the reason of their unwillingness to answer these questions is the indicator of not having broken of the taboos about sexuality yet. With the direction of these studies, our research has been finalized by searching the literature and scanning the aspect that support our study or not.

Key words: Satisfaction in marriage, Attachment, Social gender role, Sexual satisfaction.

ÖNSÖZ

Öncelikle yüksek lisans tezim boyunca bana değerli fikirleri, yol göstericiliğiyle yardımcı olan ve yapıcı geri bildirimleriyle motivasyonumu artıran, her başım sıkıştığında desteğini esirgemeyen, bana bir mail kadar yakın olan, sahip olduğu bilgi ve deneyimleriyle benim gelişimime katkıda bulunan, tez danışmanım ve değerli hocam, Dr. Öğr. Üyesi Z. Belma GÖLGE' ye anlayış, sabrı ve titiz çalışmamda destekleri için sonsuz teşekkürlerimi ve saygılarımı sunmak isterim.

Tez çalışmamın oluşmasında anketleri doldurarak çalışmamı yardımcı olan bütün dostlarıma, katkıları ve içtenlikleri için tüm katılımcılarıma şükranlarımı sunuyorum.

Tez çalışmamın her aşamasında, ‘‘Bugün çalışkan çocuğumuz ne kadar çalıştı’ deyip beni bütün çalışmam boyunca destekleyen, yardımları ve varlığı ile bana güç veren, sevgili eşim Mübarek BEDİR’ e, bana sevginin ve mutluluğun ne olduğunu tattırdığı için binlerce teşekkür ediyorum..

Ve son olarak hayatımın en güzel meyveleri, ‘‘Hadi anne sana güveniyoruz, biz seni geçemeyiz, Sen mi önce doktor olacaksın yoksa biz mi?’’ deyip beni gaza getiren dünyalar tatlısı çocuklarım, Ali Zeki, Tarık ve Refia ’ya teşekkür ediyorum ve hayatlarının her aşamasında başarı ve mutluluk temenni ediyorum.

İstanbul-2018

İREM BEDİR

KISALTMALAR LİSTESİ

ÇUÖ: Çift Uyum Ölçeği

YİYE-II: Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri-II

TCRTÖ: Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum Ölçeği

GRCDÖ: Golombok-Rust Cinsel Doyum Ölçeği

ASAGEM: Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü

TABLolar LİSTESİ

Tablo 3. 1. Eğitim Düzeyi.....	100
Tablo 3. 2. Yaşamın Çoğunun Geçirildiği Yer	101
Tablo 3. 3. Çocuk Sahibi Olma	101
Tablo 3. 6. Eşler Arası Yaş Farkı	103
Tablo 3. 7. Eş ile Akrabalık İlişkisi	103
Tablo 3. 8. Evlenme Biçimi.....	104
Tablo 3. 9. Evlilik Öncesi Yeterli Cinsel Bilgiye Sahip Olma	105
Tablo 3. 10. Cinsel İlişkiye Dair Bakış Açısı	105
Tablo 3. 11. Evliliğe Dair Bakış Açısı.....	105
Tablo 3. 12. Çift Uyum Ölçeği	106
Tablo 3. 13. Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum Ölçeği	107
Tablo 3. 14. Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri – II (YİYE-II)	108
Tablo 3. 15; Golombok- Rust Cinsel Doyum Ölçeği	108
Tablo 3. 16; Çift Uyum Ölçeği ile Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum Ölçeği Arasındaki İlişki	109
Tablo 3. 17; Kadın Katılımcılarda Çift Uyum Ölçeği ile Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum Ölçeği Arasındaki İlişki	110
Tablo 3. 18; Kadın Katılımcılarda Çift Uyum Ölçeği ile Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum Ölçeği Arasındaki İlişki	111
Tablo 3. 19; Çift Uyum Ölçeği ile YİYE-II Arasındaki İlişki.....	112
Tablo 3. 20; Kadın Katılımcılarda Çift Uyum Ölçeği ile YİYE-II Arasındaki İlişki	113
Tablo 3. 21; Erkek Katılımcılarda Çift Uyum Ölçeği ile YİYE-II Arasındaki İlişki	113
Tablo 3. 22; Çift Uyum Ölçeği ile Golombok-Rust Cinsel Doyum Ölçeği (GRCDÖ) Arasındaki İlişki (Erkek Formu).....	114
Tablo 3. 23;Çift Uyum Ölçeği ile Golombok- Rust Cinsel Doyum Ölçeği (GRCDÖ) Arasındaki İlişki (Kadın Formu)	116
Tablo 3. 24;Tüm Katılımcıların Çift Uyum Ölçeği İle Demografik Bilgiler Arasındaki İlişki	118
Tablo 3. 25; Kadın Katılımcılarda Çift Uyum Ölçeği İle Demografik Bilgiler Arasındaki İlişki	119

Tablo 3. 26. Erkek Katılımcılarda Çift Uyum Ölçeği İle Demografik Bilgiler Arasındaki İlişki	120
Tablo 3. 27; Çift Uyum Ölçeği ile Eğitim Düzeyi Arasındaki İlişki	121
Tablo 3. 28, Kadın ve Erkek Katılımcıların Eğitim Düzeyine Göre Çift Uyum Ölçeği Puanlarının Değerlendirilmesi	121
Tablo 3. 29: Çift Uyum Ölçeği İle Yaşamın Çoğunun Geçirildiği Yer Arasındaki İlişki	123
Tablo 3. 30; Kadın ve Erkek Katılımcıların Yaşamın Çoğunun Geçirildiği Yere Göre Çift Uyum Ölçeği Puanlarının Değerlendirilmesi	124
Tablo 3. 31. Çift Uyum Ölçeği ile Evlilik Öncesi Yeterli Cinsel Bilgiye Sahip Olma Arasındaki İlişki	126
Tablo 3. 32. Çift Uyum Ölçeği ile Evlenme Biçimi Arasındaki İlişki	127
Tablo 3. 33. Çift Uyum Ölçeği Toplam Puanına göre Post-hoc Tukey testi sonuçları	127
Tablo 3. 34. Çift Uyum Ölçeği Çift Uyum Alt Ölçeğine göre Post-hoc Tukey testi sonuçları.....	128
Tablo 3. 35. Çift Uyum Ölçeği Bağlılık Alt Ölçeğine göre Post-hoc Tukey testi sonuçları.....	128
Tablo 3.36. Çift Uyum Ölçeği Sevgi Gösterme Alt Ölçeğine göre Post-hoc Tukey testi sonuçları.....	128
Tablo 3. 37. Kadın ve Erkek Katılımcıların Evlenme Biçimlerine Göre Çift Uyum Ölçeği Puanlarının Değerlendirilmesi	129
Tablo 3. 38. Çift Uyum Ölçeği ile Evliliğe Dair Bakış Açısı Arasındaki İlişki	131
Tablo 3. 39. Çift Uyum Ölçeği Toplam Puanına göre Post-hoc Tukey testi sonuçları	131
Tablo 3. 40; Çift Uyum Ölçeği Çift Doyumu Alt Ölçeği Puanına göre Post-hoc Tukey testi sonuçları.....	132
Tablo 3. 41. Çift Uyum Ölçeği Çift Uyum Alt Ölçeği Puanına göre Post-hoc Tukey testi sonuçları.....	132
Tablo 3. 42. Çift Uyum Ölçeği Sevgi Gösterme Alt Ölçeği Puanına göre Post-hoc Tukey testi sonuçları.....	133
Tablo 3. 43. Kadın ve Erkek Katılımcıların Evliliğe Dair Bakış Açısına Göre Çift Uyum Ölçeği Puanlarının Değerlendirilmesi	133
Tablo 3. 44. Çift Uyum Ölçeği ile Cinselliğe Dair Bakış Açısı Arasındaki İlişki.....	135
Tablo 3. 45. Çift Uyum Ölçeği Toplam Puanına göre Post-hoc Tukey testi sonuçları	136
Tablo 3. 46. Çift Uyum Ölçeği Çift Uyum Alt Ölçeğine göre Post-hoc Tukey testi sonuçları.....	136
Tablo 3. 47. Çift Uyum Ölçeği Sevgi Gösterme Alt Ölçeğine göre Post-hoc Tukey testi sonuçları.....	137
Tablo 3. 48. Kadın ve Erkek Katılımcıların Cinselliğe Dair Bakış Açısına Göre Çift Uyum Ölçeği Puanlarının Değerlendirilmesi	137
Tablo 3. 49. Çift Uyum Ölçeği ile Çocuk Sahibi Olmaları Arasındaki İlişki.....	139
Tablo 3. 50. Çift Uyum Ölçeği ile Evlilik Sayısındaki İlişki.....	139
Tablo 3. 51. Çift Uyum Ölçeği ile Eş ile Akrabalık İlişkisi Arasındaki İlişki.....	140

EKLER LİSTESİ

EK 1. Sosyo- Demografik Form

EK II. Çift Uyum Ölçeği

EK. III. Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri-II (YİYE-II)

EK. IV. Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum Ölçeği (TCRTÖ)

EK. V. Golombok-Rust Cinsel Doyum Ölçeği (GRCDÖ)

BÖLÜM.1

GİRİŞ

Kadın ve erkeğin özel bir ilişki biçimi olarak görülen evlilik ilişkisinde uyumla alakalı konular ilişkinin başarı veya başarısızlık durumunu ortaya koyduğundan dolayı genellikle sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. Ve bundan dolayı her geçen gün bu konu ile ilgili çalışmalar hız kazanmaktadır. Çünkü evli bireyler arasında yaşanan uyumsuzluklar sadece çiftleri değil toplumsal hayatın içinde olduklarından dolayı bütün bir toplumu da etkilemektedir (Özaydınlık, 2014).

Evlilik konusundaki kesitsel araştırmalarda çok şey öğrenilebildiği gibi boylamsal çalışmalarda da evliliklerin kalitesi, evliliklerin nasıl geliştiğini, başarılı ya da başarısızlığa neden olan sebepler hakkında fikir edinilebilir. Her evlilik yapısı kendine özgüdür. Karney ve Bradbury(1995), evliliklerin kalitesinin ve istikrarının zamanla nasıl değiştiğini incelemek amacıyla 1938 yılından bu yana, evlilikteki değişim ve gelişimiyle ilgili olarak 45 üniversiteden 115 uzunlamasına çalışmanın yöntem ve bulgularını inceleyip bazı öneriler ve değerlendirmeler sunmuşlardır. Ve elde ettikleri sonuçlar her evliliğin kendine göre bir deseninin olduğu ve evlilik kalitesini etkileyen sonuçların hepsinin kendi içinde değerlendirmelerinin daha uygun olabileceği şeklindedir. Stresli yaşam, evlilikten önceki dalgalanmalar, çiftlerin uyumlarının az olması, evlilik süresinin bazen olumlu bazen de olumsuz yönde evlilik kalitesini etkileyebileceği düşünülmektedir. Evlilik kalitesi üzerinde bazen kesitsel ve geriye dönük çalışmaların da katkısı olabileceği söylenebilir. Çünkü stresli olayların yanında sosyal veya politik değişim evlilik gelişimini etkileyebilir. İlişkiler evlilikle başlamadığı için sadece evlilikten sonraki durumların incelenmesi de yanıltıcı olabilir. Evlilik öncesi kurların uzunluğu ve yaşanan olaylar sonraki evlilik seyrini etkileyebilir. Yapılan düğünün partnerler üzerindeki etkisi ve evlilikten sonra gelişim süreci üzerinde etkisi olabilmektedir. Evlilik kalitesi üzerinde bireysel özellikler de etki edebilmektedir. Erkeğin dürtüsel olması veya nevrotik olduğu

için evlilik başarısızlığa uğrayabilir. Yapılan çalışmalar evliliklerin farklı yönlerini ele aldığı için her evlilik için evliliği etkileyen farklı boyutlardan bahsedebiliriz (Karney ve Bradbury, 1995).

Evlilik kurumu ve aile müessesesi yüzyıllardır olan bir kurumdur. Bütün devletler bazında önemi artık önemsenen bir kurum olmuştur. Bunun en önemli göstergelerinden biri 1989 yılında “**Aile Araştırma Kurumu**”nun kurulmasıdır. Bütün ülkelerde de önemi anlaşılmıştır ki; Birleşmiş Milletler 1994 yılını “**Uluslararası Aile Yılı**” olarak ilan etmiştir (ASAGEM, 2007).

Mutlu, müreffeh ve güçlü bir toplum, sağlıklı bireylerin oluşturduğu ailelerden oluşan bir toplumdur. Bu sağlıklı yapı ise evlilik kurumu ile sağlanabilir. Evlilik kurumu toplumları ayakta tutan en önemli kurumlardan biridir (Süataç, 2010).

Evlilik kurumlaşmış bir yol, bir ilişkiler sistemi, kadınla erkeği, “karı-koca” olarak birleştiren, doğacak çocuklara belli statü sağlayan toplumsal yönden “devletin” kontrolü ve yetkisi altında olup onun tarafından desteklenen yasal bir ilişki biçimidir. Eşlerin ve çocukların hak ve yükümlülükleri, toplumsal kurallar, gelenekler, inançlarla ve yasalarla belirlenmiştir (Salman ve Uzunoğlu, 2011; Özgüven, 2012). Duygusal, davranışsal, biyolojik yönleri bulunan ve karşılıklı cinsel doyum, paylaşım, anlaşma, dayanışma içeren, neslin devamında önemli bir yer teşkil eden, resmi bir ilişki şeklidir (Yılmaz,2015).

Türk Medeni Kanunu’na göre evlilik; evlenmeye ehil erkek ile kadının, yetkili kanuni merci önünde yapmış oldukları, çift taraflı, iki şahit huzurunda gerçekleştirilen evlilik sözleşmesi ile kurulan karşı cinsten iki bireyin özgür iradeleriyle hayatlarını birleştirdikleri sözleşmedir. Türk Medeni Kanunu’nun 185. Maddesine göre; “Evlenme ile çiftler arasında evlilik birliği kurulmuş olur. Eşler, evlilik birliğine ait mutluluğu birlikte gerçekleştirir ve çocuk bakımı, eğitim ve gözetimi gibi konularda birlikte özen gösterme konusunda sorumluluk sahibidirler. Eşler beraber yaşam sürdürme, birbirlerine sadık olmak ve yardımda bulunmak durumundadırlar”(Türk Medeni Kanunu Mevzuatı, 2017).

Aile temelli ve insanları birleştiren en güçlü bağlardan biri olan evlilik; kadın ve erkek arasında cinsel birleşmeye dayalı olarak kurulan karşılıklı sevgi ve yardımlaşmanın olduğu hukuksal ve töreler etrafında şekillenmiş bir yaşam

birlikteliğidir. Bu birlikteliğin sürdürebilmesi için, kadın ve erkeğin tüm yaşam alanlarında zorunlu işbirliği ve birbirlerinin hak ve sorumluluklarına karşı bilinçli bir yapıda olmaları zorunludur (İzveren, 1980). Bu kurumun sağlıklı işleyebilmesi için evlenecek kişinin, evlenmenin anlamını, önemini, evlilik bağının kendisine yüklediği sorumlulukları idrak edebilecek yetenekte olması gerekmektedir. Bazen on sekiz yaş altındaki evliliklere yasal olarak izin verilmiş olsa da henüz onyediy yaşında iken ya da olağanüstü durumlarda on altı yaşında iken evlenmenin anlam ve önemini idrak edebilecek yetenekte olmaları önemlidir (Havutçu,2013).

Evlilik sadece klinik psikoloji ve sosyal psikoloji konuları içinde kalmamış sosyoloji, antropoloji, tıp, felsefe, edebiyat, hukuk gibi disiplinlerin de araştırma konusu olmuştur (İdiz, 2009). Kadın-Erkek ilişkileri tarihin ilk zamanlarında günümüze kadar edebiyata, müziğe, görsel sanatlara vb. ilham teşkil etmiştir. Bu iki cinsin uyum içinde hayatını sürdürmesi sanat dünyası kadar bilim dünyasında da merak konusu olmuş fakat sosyal bilimciler bu konuda bir adım öne giderek bilimsel çalışmalarla kadın-erkek uyumuna daha objektif ve deneysel bir yön katmıştır (Turanlı, 2010). Evlilik tanımlamaların çoğunda kadın ve erkek arasındaki tüm duygusal ve cinsel süreçleri yaşamaları için basamak oluşturduğu, toplum tarafından kabul edilen beraberlik durumunun olduğu, hukuki boyutunun bulunduğu, farklı kültürlerle göre farklılıklarının olduğu ve bireylerin gelişimine katkısının bulunduğu durumlar üzerinde durulmaktadır (Kahveci, 2016).

Evlilik, eşlerin birlik ve dayanışma içinde olması, cinsel doyumu sağlaması ve en önemlisi neslin devamına katkıda bulunan bir ilişki şeklidir. Bu ilişkinin sürmesi, bireylerin bu ilişkiye sağladığı yaratıcı, geliştirici ve mutluluğu hedefleyeceği durumlarla söz konusudur. Mutlu, doyumlu ve uyumlu aileler toplumun ayakta durmasına olumlu katkılar yaparlar (Polat, 2006).

Erdoğan (2007)'a göre evlilik ise hem bireysel hem de toplumsal işlevi olan bir kurum olup kadın ve erkeğin karı-koca olarak rollerini kabul edip, toplumsal statülerini benimseyen çocuklar yetiştirdiği ve yasaların koruduğu ilişkiler sistemidir. Tolan (2015), bireylerin hem aile ilişkilerinin kurulmasında hem de gelecek nesillerin yetiştirilmesine ön ayak olduğu evlilik ilişkisi bireylerin yaşamlarındaki temel insan ilişkilerinin oluşumu açısından önemli bir yere sahiptir.

Koptagel (1998), 'evlilik kurumu içinde sosyal, kültürel, ekonomik etkileşimlerle birlikte, eş ilişkisi cinselliğin yaşanması ile de karakterize bir kurumdur' demektedir (Akt. Hasdemir, 2014). Özüğurlu (2013) ise bireyi evliliğe iten güdülerden birinin cinsel güdü olduğunu belirtmiştir. Bu güdü evlenmeyle toplumca onaylanan törenlerle kutsanıp yüceltilmiş bir kurum niteliği kazanmıştır

Evlilik sosyal bir kurum olmanın yanında kişilerin bireysel özelliklerine, aile yapısına ve bir bütünlük içinde hareket etmesine bağlı olan bağımsız ilişkidir (Aktaş, 2009). Bireylerin geçmişe ait birikimleri, aileleri, kültür yapıları, eğitim ve öğrenimleri birbirlerinden farklı olan iki kişinin yaşamlarını birlikte geçirmeye karar vermesidir (Baltaş ve Baltaş, 1998). Bu kurumda bireyin hayatını değişikliğine uğramasıyla 'ben' yerine 'biz' olarak düşünmeye başlayıp öncesi ve sonrasıyla arasında farklar oluşturan ve geçmişten günümüze devam eden en yaygın ikili birliktelik ilişkisi görülmektedir (Özaydınlık, 2014).

Evlilik ilişkisi, hem bireye hem de topluma katkı sağlamaktadır. Bu ilişkiye katkı sağlayan değişkenler şu şekilde belirtilebilir. Sevme ve sevilme ihtiyacının karşılanması, çiftlerin biyolojik, sosyal ve psikolojik gereksinim ve güdülerini doyurması, eşlerin birliktayken güven içinde olup korunması, karşılıklı dayanışma duygusunu hissedilmesi, çiftlerin geleceğe güvenle bakabilmesi, eşlerin birbirine onur ve kıvanç duyabilmesi ve cinsel yaşamın sağlıklı olarak düzenlenmesi bireysel katkılardır. Yeni nesiller meydana getirilmesi, bireylerin toplumda bir yer edinebilmesi ise toplumsal katkılardır (Canel, 2012).

Evlilik ilişkisi, yiyecek, barınma ve dıştan gelecek tehlikelere karşı korunmak için birlik ve beraberlik sağlayan, olumlu çiftlerin oluşturduğu doyum, cinsel olgunluğu oluşturacak rollerin paylaşımı, toplumsal cinsiyet rollerini kabullenme, bireysel girişimcilik ve üreticiliği desteklemektedir. Bu alanlarda birbirini tamamlayan çiftlerin oluşturduğu evlilikler toplumsal yapının oluşmasında yapı taşı olabilmeye olanak sağlayacaktır (Gülsün ve ark, 2009).

Evlilik ilişkisi diğer ilişkilerden farklılık göstermektedir. Çiftlerin sahip olduğu bazı özellikler çatışmalara yer açabilmekte ve zorluklarla baş etmesine neden olabilmektedir. Evlilik ilişkisi toplumu etkilediği gibi toplumdaki değişim ve gelişimler de evlilik ilişkisini etkilemektedir. Yaşam koşullarının değişmesi kadın ve erkeğin evlilik içindeki rollerini etkileyip değişmesine yol

açabilmektedir. Bu değişimler beraberinde sorumlulukların tam olarak paylaşılmasından dolayı çatışma meydana getirebilmektedir (Çelik, 2009).

Günümüzde evli çiftlerin ilişkisini inceleyen bilimsel araştırmaların çoğalması önemlidir. Daha önceleri tabu kabul edilen hatta sorun olarak bile ifade edilmeyen durumlar artık konuşulabilir hale gelmiştir. Ülkemizde evlilik çatışması ve problemleri evli bireylerin evlilik terapistlerinden yardım beklediği bir konu arasına girmiştir (Erbek ve ark, 2005). Evlilik kurumu yaygın olmasına rağmen cinsellik olgusu hala konuşulması ayıp görülen, utanılan ve yasaklanan bir kavram olarak görülmektedir (Hasdemir, 2014).

1.1.1. Evlilik Kurumunun Tarihçesi

Günümüzde kabul gören evlilik kurumunun 4000 yıllık bir geçmişi olduğu düşünölmektedir. Evlilik ve evlenme kurum olarak ilk kez Mısır'da kabul edilmiştir. Bilinen en eski evlilik belgesi ise, Yahudilerden kalma İ.Ö. 5. yüzyıla ait Aramca yazılmış bir papirüs olarak bilinmektedir (Akt, Akdemir ve ark, 2006).

Hammurabi 'nin çıkarmış olduğu kanununun 252. maddesinin 64 fıkrası evlilik ilişkileri ile alakalıydı, yine o yıllarda Hindistan'da Ari dilini kullanan boylarda evlilik müessesesine rastlıyoruz. 'Sati' adı verilen gelenekte dul kalan kadın, kocasıyla birlikte yakılıyor kadın öldüğünde ise mirası da din adamlarına kalıyordu (Özüğurlu, 2013).

Tarihsel süreçlerdeki Türk topluluklarında bulunan evlilik ilişkilerine baktığımızda M.Ö. III. yy'da 'Hiung-Nu' kavminde hükümdarın karısına önem verdiği ve sözünden dışarı çıkmadığı hatta karısının sözüyle komşu ülkelere savaş açabildiği bildirilmektedir. Yine X. yy' da Türk boylarından Oğuzlar ve diğer boylarda tek eşli evlilikler, kadına sevgi ve saygı yaklaşımında bulunmalar hatta seslenirken 'görklüm' (güzelim) diye sevgi dolu ifadeler kullanılmaktadır. Müslümanlıktan önceki Türk boylarında kabul edilen Şamanizm' de kadın ve erkek hukukça ve törece eşit tutulur, Hakan ve Hatun törenlerde birlikte oturur, halka buyruklar bildirilirken ' Hakan ve Hatun diyor ki' diye istekler bildirilirdi. Ayrıca Dede Korkut masallarında da III. ve IV. öyküleri aşk, kadın ve evlilik ilişkilerini anlatmakta ve dört kadın tipinden bahsetmekteydi. Bunlar ev yapan,

solduran sap, dolduran kap ve ne söylersen bayağıdır. En makbul olan kadın tipi de ev yapandır (Özüğurlu, 2013).

Doğan (2009), evlilik ve aile ile ilgili şunları intikal ettirir. Eski Türkler izdivaca “evlenmek”, “ev-bark” sahibi olmak demektedirler. Bark, Orhun abidelerinde “mabet” manasına gelmekteydi. Evde kutsal görüldüğünden ‘bark’ adını almaktaydı. Bunun için evlilik kutsal bir güvencenin altına girmektir. Kuruluş döneminin tarihçisi Aşık Paşazade evliliği yaşamın amaç ve anlamı olarak tarif eder ve bunu şu şekilde belirtir: Bu alemde maksut olan şeylerden bazıları: Oğul evlendirmek, kız çıkarmak ve dünyadan iman ile gitmek”tir (Akt, Öner.2013).

Eski Türklerde kadınlar erkek gibi ata binip, ok attığı, kılıç kullanıp, düşmanla savaştığı görülmekteydi. Savaşta, siyasi toplantılarda, sosyal ilişkilerde kadınlar her zaman kocalarının yanında bulunur ve çocukların sorumluluğunu paylaşırdı. Kızlar kendileriyle evlenmek isteyen erkeklerle düello eder, yendikleriyle evlenmeme hakkına sahip olurlardı. Kadına sağlanan hak ve yetkiler, Eski Anadolu kadının kadın hakları ve özgürlüğü açısından, çağının dünyasından çok ileri bir düzeyde bulunmaktaydı. 8 yy’dan sonraki dönem ve Osmanlı döneminde ataerkil görüşün benimsenmesiyle kadınların statüsünde düşüşler meydana gelmiştir. Osmanlı da kadınla ilgili atılan ilk adım, 1839’da Gülhane Hatt-ı Hümayunu'nun (Tanzimat Hatt-ı Hümayunu) ilanı olmuştur. Kadınlara bazı haklar verilmeye başlanmıştır. Tanzimatla daha fazla hak elde etmiş ve 1856 yılında yayınlanan Islahat Fermanı ile hiç kimsenin cinsiyetinden dolayı ikincil duruma düşürülmeyeceği ifadesi benimsenmiştir. Cumhuriyetin kurulmasından sonra kadınlara verilen hak ve özgürlükler artmıştır. Tevhid-i Tedrisat Kanunu ile 1924 yılında kadına eğitim görme hakkı, 1926 yılında çıkarılan Medeni Kanunla kadın- erkek eşitliği, 1930 yılında yerel, 1934 yılında ise genel seçimlerde kadın ve erkeği siyasal yaşamda eşit duruma getiren seçme ve seçilme hakkının verilmesi ile Türk kadınının toplumsal konumu artmıştır (Oğuz, 2006). İ.Ö. 8. yüzyıla kadar uzanan Yahudi evlilik sözleşmeleri genellikle damat tarafından şahitler huzurunda geline bildirilen törensel bir ifade içeriyordu. Homerik dönem boyunca (İ.Ö. 8.yy) ideal evli kadın olarak Odisea’daki Penelopia kabul ediliyordu. O dönemde evlilik sözü düğünden çok önce verilir ve evlenecek erkekle kızın babası arasında yapılan sözlü bir anlaşma olurdu, bu sırada gelin

orada bulunmazdı. Söz verildikten sonra evlilik gerçekleşmediği takdirde hem yasal hem mali yükümlülükleri bulunan kendi başına bağlayıcı bir hükmü bulunurdu (Yalom 2002).

Kutsal kitaplarda evlilik Adem ve Havva'nın hikayesi ile başlar. Havva bir yandan Adem ile yaratılıp kutsallaştırılırken, bir yandan da itaatsizliği yüzünden de yerilebilmektedir. O eksik bir şekilde Adem'in kaburga kemiğinden yaratılmıştır. İbranilerde erkek 'Mohar' denilen başlık parası verdikten sonra istediği kadar kadınla evlenebiliyordu. Eğer evlendiği kadın bakire çıkmazsa Tarah'ta yazılan sözler doğrultusunda karısını öldürebilme hakkına sahipti. Kadın evlendikten sonra yasalar gereği kocasına itaat etmekle yükümlüydü. Erkek kadından boşanmak isterse bir boşanma kağıdı yazıp iki şahit huzurunda bunu kadına vermesi yeterliydi. Özellikle utanç addeden 'zina, zina kuşkusu, kendini beğenmişlik, itaatsizlik ve kısırlık' nedeniyle boşayabilmesi mümkündü (Yalom, 2002).

Günümüz Ortodoks Yahudilerinde bu durum hala geçerlidir. Kadın erkekten boşanmak isterse erkeğin buna razı olmasının yanında 'get' adlı bir belgeyi getirmesi gerekmektedir. Yahudiler için İbrahim karısı Sara ve sonradan evlendiği Hagar iyi bir örnek temsil etmektedir. Bu evlilikten sonra torunlarının evliliklerinde de kadının rızası alınıp evlenmek İbranilerde gelenek haline gelmiştir. Hristiyan anlayışında Hz. İsa Tanrı'nın kadın ve erkeği beraber yaratıp evlilikle bunların tek vücut olması düşüncesini savunur. Tek vücut olarak Tanrı tarafından birleştirilen çiftler insan tarafından ayrılamazlar. O'nun için boşanma çok hoş karşılanmaz. İlk Hristiyanlarsa evli olmaktansa Rabbin emirlerini yerine getirmek için bekar kalmayı tercih etmişlerdir. Cinsellik çok hoş karşılanmayan bir duygu olarak görülüyordu. Hatta Saint Jerome daha ileri giderek cinsel ilişkiyi evlilik içerisinde dahi kötü bir şey olarak görüp, cinsel ilişkiden haz almayı pis, iğrenç, alçaltıcı ve yozlaştırıcı olarak görüyordu. Bu düşünce 5.yy ve 15.yy arasında bu şekilde idi. Bazıları da evliliği övmüştür (Yalom 2002).

Antik Roma ve Yunan evliliklerini anlayabilmek için öncelikle kutsal kitaptaki evli kadına bakış açısını bilmekle başlamak gerekiyor. Çünkü antik dönem dini, yasal ve toplumsal pratiklerden oluşmuş bir kalıp mozaidir. Evli kadın eskiden gelme kolektif bilinçaltındaki rolü istemese de hala bu rolü

oynamaktadır. Evli kadın erkeğin taşınabilir malı, ona muhtaç soyunun devamının meşru aracı, çocuklarının bakıcısı, aşçısı ve ev hizmetçisidir. Antik Yunan'da önemli eserlerin çoğu erkekler tarafından yazıldığından genellikle kendi duygularını yansıtmaktadır. Eski kaynaklarda Zeus'un kız kardeşi olan Hera'yı bir yönüyle devamlı komplolar düzenleyen bir yanıyla da vakur duruşu olan bir kadın imajıyla özdeşleştirmişlerdir. Antik Yunanda (İ.Ö 8.yy) ideal kadın Odysseia'daki Penelopia ise kocasına sadık, oğullarını büyütmüş, vefalı, mantıklı, içten ve erdemli bir kadındı (Yalom 2002).

Klasik Çağ Atina'sında evlilik mülkiyet düzenlemelerine göre yapılırdı. Gelin ve damadın duyguları çokta dikkate alınmazdı. O dönemde yurttaşlık önemli bir konuydu. Aynı yurttaşlık statüsünden evlenme zorunluluğu vardı. Evlilik antlaşması damat ile gelinin babası arasında yapılırdı. Fakat kadın evlense bile çocuk doğurmayana kadar kocasının ailesi tarafından kabul edilmezdi. Eğer çocuk doğurmazsa babasının evine geri gönderilebilirdi. Çocuğu olduktan sonra da evliliği sonlandırma gibi bir yetkisi yoktu. Bunun için 9 baş yargıçtan birinin izni gerekliydi (Yalom 2002).

Roma'da evlilik (İ.Ö 5.yy-2.yy), Antik Yunan evlilikleri ile hemen hemen aynıydı. Kadınların evliliği babalarının tekeli altındaydı fakat sonradan bu evlilikte kadının rızası şartı koşulmaya başlandı. Bu kızların babaları tarafından bir eşyaymış gibi görülme anlayışını yıktı. Evlilik özellikle erkekler için meşru çocuklara sahip olmak için tasarlanmış bir kurumdu. Erkekler istediği anda kolayca kadından boşanabiliyorken kadının böyle bir lüksü yoktu. Toplumsal alanda alt-üst ilişkisi olduğundan kadınların kendi statüsünden biriyle evlenmesi üzerinde durulan bir konuydu. Bunun için anne, baba ve bütün yakın akrabalar kızı ikna etme konusuna dahil olabiliyorlardı. Üst seviyedeki aristokrat evliliklerinde kadın daha özgürdü. İsteddiği zaman kocasından boşanabiliyor ve evlenirken getirdikleri mal ve çeyizlerini geri alabiliyorlardı. Eğlence ve sosyal hayattaki bütün etkinliklere katılabiliyorlardı. Çocuklarına sütanne ve evlerine bakıcı tutabiliyorlardı. Roma'nın kadınları 'evlerinin efendisi' ve 'anahtarlarının koruyucusu' idiler (Yalom 2002).

Ortaçağ evliliklerinde daha önce Roma evlilik modeli izlenirken 12.yy'dan sonra Hristiyan kilisesi işi devralmış evlilikte sadece 2 şahidi yeterli görmeyip

evliliğin kilisede kutsanması gerektiği ve karşılıklı rızanın olması şartını koşmuştur. Kilisede evlenen çift Tanrı tarafından kutsandığından boşanma olayını reddetmişlerdir. Kadın hangi şartlarda olursa olsun kocasına itaat etmek zorundaydı. Erkek karısını öldürmek dışında karısına her türlü ceza verme yetkisine sahipti. Ortaçağda da herkes kendi statüsünden biriyle evlendirilir ve kızlar bekaretini kaybetmeden evlilik olayı gerçekleştirilirdi. 12 yaşında kızların evlendirilmesi sağlanmaya çalışılırdı. Erkek kendi statüsünden düşük kızlarla gönül eğlendirebilirdi fakat evlilik olayına izin verilmezdi. Tüccarların kızları babalarına işlerinde yardımcı oldukları için diğerlerine göre daha özgürdüler (Yalom 2002).

13yy'dan sonra Almanya, Paris ve Flemenk ülkelerinde evli kadınlar loncaya üye olup iş sahibi olabiliyorlardı. Erkeklerle de lonca sahibi olmak için evlilik şartı konulmuştu. Bu asırdaki Hristiyan öğretilerine göre de kızlar kesinlikle cinsellikten haz almamalıydılar. Pasif bir alıcı olup bunu görev bilinciyle yapmalıydılar. Evlilik içinde dahi olsa cinsellik hala günah olarak görülen bir duyguydu. Batı dünyasında (Almanya, İngiltere, Amerika) her ne kadar kadına daha fazla özgürlük verilse de kadın her zaman kocasının denetimi altındaydı. Kadın kocasının altı durumundaydı (Yalom 2002).

18yy'da Amerika ve Fransa'da Cumhuriyet'in gelmesiyle kadına yeni bir şey eklendi. O da siyasi bilinç Amerika'da kadının 3 kimliği vardı. Kocasının cinsel ve duygusal partneri, ebeveynlik ilişkilerini paylaşan kişi ve çocuklarının annesiydi. İngiltere'de kadın evlendiği zaman mal varlığı, vesayeti ve bütün hukuksal işlemleri kocasının kapsamı altındaydı. Amerikan devrimiyle hayat arkadaşlığı ve aşk evlilikleri görülmeye başlandı. Kadınlar siyasi düşüncelerini ve fikirlerini artık söyleyebiliyorlardı. Fransızlarda da kadınlar söz sahibi olmaya başlamıştı fakat alt-üst tabakası olduğu için her statüde bu şekilde olmamıştır (Yalom 2002).

Viktorya dönemiyle birlikte evli kadınlar sosyal statülerini ve kimliklerini sorgulamaya başladılar. Reform'dan günümüze kadar olan evliliklerde birçok değişim görülmüş artık kadın sadece kocasının malı değil kendi kimliğini ortaya koyan bir süreç gerçekleştirmiştir. Her toplumda bunun yankıları farklı olmuştur. Bazı toplumlarda kadın feminen bir tarzda kendini ortaya koyarken kimileri

kadının daha çok fedakar ve cefakar bir eş ve annelik yönüne dikkat çekiyordu. Bazı düşünceler evliliğin tamamen yıkımını savunurken Caird gibi düşünürler bir yıkım değil yeni bir doğuşu destekliyordu. Evlilik bir görev olmaktan çıkıp sevgi ve dostluğa dayalı bir kurum olabilirdi. Gilman gibi düşünürler de Darwinci bir bakış açısıyla makinelerin kadının yerini almasıyla kadının kendini daha çok çalışma hayatı ve dış dünyaya bırakması gerektiğini savunmuştur (Yalom, 2002).

1.1.1.Evlilik Kurumunun İşlevleri

Evlilik bireysel ve de toplumsal açıdan, bazen doğrudan bazen de dolaylı yoldan pek çok işlevi bulunmaktadır. Bu işlevler psikolojik, biyolojik, sosyal ve ekonomik işlevlerdir (Kasapoğlu ve Karkıner, 2011).

1.1.1.a. Psikolojik İşlevler

Sevme ve sevilme duygularının tatmin edilmesi, eşlerin birbirlerinin acı tatlı bütün duygularını paylaşması, birbirlerinin birlikteliklerinden haz almasına yardımcı olur (Özgüven, 2012). Bireyin partneri tarafından “beğenilme, sevilme, sevmeye, seçilme” duygusunun yaşanması, kendi evlatları ile beraberliğinden oluşan haz ve güven ilişkisi evliliğin psikolojik yönlerindedir (Süataç, 2010).

1.1.1.b. Biyolojik işlevler:

Evlilik bireyin biyolojik yanının tatminine yardımcı olur. Uzun süre birlikte olma ve kendi cinsinden nesiller üretme arzusu, karşı cins ile birlikte olmanın verdiği haz, içinde bulunulan birlikteliği ve kendini koruma isteği evliliğin biyolojik işlevlerindedir (Süataç, 2010). Evlilik ilişkisi cinsel güdünün doyurulması ihtiyacını karşılamaktadır bu güdü sayesinde meşru yoldan “çocuk yapmak, yetiştirmek ve kendi nesillerini üretmek” ihtiyacı da karşılanmış olur (Özgüven, 2012).

1.1.1.c. Toplumsal işlevler:

Evlilik bireylerin güven, korunma, dayanışma ve ortak bir amaca yönelme ve toplumda belli bir yer edinebilme duygularını tatmin etmeye yardımcı olmaktadır (Özgüven, 2012). Bireyin hayatını bir başkasıyla sırtlanıp ortak bir amaca yönelmesi ve kendini güvende hissetmesi evliliğin sosyal nedenlerindedir

(Aktaş, 2009). Toplumun beklentilerine, kanunlarına uyarak yaşamanın verdiği rahatlık, toplumda kabul edilen değerlere uyumla kazanılan saygınlık hazzı ve güven evliliğin sosyal işlevlerindedir(Süataç, 2010).

1.1.1.d. Ekonomik İşlevler:

Kır(2011), toplumun ekonomik yapısının içinde “ev ekonomisinin” idare edilmesi önemlidir. Ekonomi açısından ihtiyacın sağlanması için üretim ve ihtiyacın giderilmesi için tüketim önemli koşullardandır. Evlilikte sağlanan hayat ortaklığı sayesinde bireyler, üretim ve tüketimin gerektirdiği ön bilgi ve beceriyi ailede kazanmaktadırlar. Günümüz toplumunda çekirdek aile maalesef bu özellikten uzaklaşp tüketim birimi olma yoluna doğru gitmektedir (Süataç, 2010).

1.1.2. Evlilik kurumunun Önemi

Evlilik kurumu hem bireyi hem de toplumu etkilemesinden dolayı insanlığın ilk oluşması ve iki insanın birbiriyle etkileşmesi sonucu oluşan hayat doyumu ve memnuniyeti açısından önemli bir yere sahiptir. Evlilik ilişkisinin sağlam temeller üzerine oturmaması sonucunda bu ilişki de zamanla çözümler olmaktadır. Bireylerin birbirlerini tanıma süreci olan ilk 5 yılda sorunlar çözümlenemezse boşanmayla sonuçlanabilmektedir. T.C. Başbakanlık Türkiye İstatistik Kurumunun ‘Evlenme ve Boşanma İstatistikleri’ verilerinin 2012-2016 yıllarındaki oranlarına göre boşanmalar genellikle evliliğin ilk 5 yılı içinde gerçekleşmiş ve 5 yıllık verilerin ortalaması % 40 civarındadır. (TUİK).

Bu ‘Evlenme ve Boşanma İstatistikleri’ verilerinin sonuçlarına göre ise oranlar şu şekildedir.

2012 yılında 603,751 çift evlenmiş (%1,9 artış), 123,325 çift boşanmıştır(%2,7 artış).

2013 yılında 600,138 çift evlenmiş (%0,6 azalmış),125,305 çift boşanmıştır (%1,6 artış).

2014 yılında 599,704 çift evlenmiş (%0,1 azalmış), 130,913 çift boşanmıştır (%4,5 artış).

2015 yılında 602, 882 çift evlenmiş (%0,5 artmış), 131,830 çift boşanmıştır (%0,7 artış).

2016 yılında 594, 493 çift evlenmiş (%1,4 azalmış), 126,164 çift boşanmıştır (%4,3 azalmış).

Bu veriler doğrultusunda 2012-2016 yılları arasında evlilik oranlarında azalma ve artma görülse de 2016 yılı dışında boşanma oranlarında artmalar olduğu görülmektedir.

Ailenin oluşumunda evliliğin önemi günümüzde gittikçe artmaktadır. Evlilik, ilk sıralarda yer alan ve bir süreç sonucu oluşan en küçük birimdir. Evlilik bireyin ihtiyaçlarını karşılayan en doğal ilişki biçimidir. Kişinin maddi manevi doyum sağlaması, görevlerini iyi bir şekilde yerine getirmesi ve yaşadığı çevreye uyum sağlayarak yararlı bir birey olabilmesinde içinde bulunduğu evlilik ilişkisinin önemli katkıları vardır (Çelik, 2006).

Kişinin evlenmeye karar vermesi ve eşini seçmesi, yaşamında aldığı en önemli kararlardan biridir. Eş seçimi rastgele oluşan bir süreç değildir. Çünkü evlenmek için verilen karar; bireyin bundan sonraki hayatını kiminle ve nasıl geçireceğini, kişiyi bekleyen yeni sorumluluklarını, çocuklarının annesinin ve babasının kim olacağını ve ailenin bir bütün olarak nasıl bir hayatı olacağı gibi hususları kapsadığından dolayı önemli bir yere sahiptir (Canel, 2012).

Evlilik kurumu önemli olsa da artık evlilik süreleri eskiye oranla daha azalmıştır. ABD’de ortalama evlenme yaşı 1970’li yıllarda kadınlarda 21, erkeklerde 23 iken, 2000 yıllardan sonra kadınlar için 25, erkekler için 27’ye yükselmiştir. Stokes ve Raley (2009), ABD’de son dönemde evlilik süresinin 9 yıl civarında olduğunu ve birçok yetişkinin artık daha uzun süre bekar kalmak istediklerini belirtmekte, 2007 itibarıyla ABD’de de kadınların evlenme yaşının 25,6, erkeklerin ise 27,5 olduğunu tespit etmişlerdir. 2009 ‘a göre azalan orana rağmen ABD evlenen bir toplum olup evlenme oranı %90 civarındadır (Satrock, 2016).

Evlilik yasal bir kurum olduğundan dolayı diğer cinsel birlikteliklerden farklıdır. Evliliğin yasal yanı sadece insanlarda değil maymunlar ve diğer birçok hayvanlar arasında hayvanlar yavrularını besleyip büyütme istediklerinde,

erkeğin yardımı gerekli olduğunda evliymiş gibi davranmaktadırlar. Bu durum özellikle antropoid maymunlar arasında bu şekildedir. Erkek bir kez evlendikten sonra diğer dişilere çekici gelmemekte aynı şekilde dişi evlendikten sonra erkekler arasında ilgisini yitirmektedir. İçgüdüsel olarak erdemli bir davranış göstermelerine neden olmaktadır (Russell, 1998).

Toplumumuzda kültürel, ekonomik, sosyal değişimlerin yaşanmasıyla birlikte evlilik ilişkileri de değişmekte bununla ilgili problemlerde çeşitlenmekte ve artmaktadır. Bu nedenle evlilik ve evlilikteki doyum araştırmacıların ilgi alanı olmuştur. Evli çiftler arasında yaşanan doyum evliliğin devamına katkıda bulunurken, doyumsuzluk çiftler arasında çatışma ve eşlerin hem kendilerini hem de eşlerini yıpratmalarına sebep olmaktadır (Çınar, 2008).

1.1.3. Evlilikte Doyum ve Uyum

Doyumlu evlilik, eşlerin, evlilik ilişkisinde sıkıntı yaşamaması durumudur. Doyumsuz evlilik ise eşler arasındaki ilişkinin çok fazla olumsuz özellikler içermesidir. Evlilik doyumu algısı dönemlik bir yapıya sahip değildir bu ilişkiler çiftler arasında zamanla değişebilen bir niteliğe bürünür (Bradbury, Fincham ve Beach, 2000).

Sokolski ve Hendrick(1999) göre evlilik doyumu, evlilik kurumunun içinde varlığını sürdüren çevresel ve bireysel boyutlardan çiftlerin elde ettiği psikolojik tatmin durumudur. Çevresel etmenler; eşlerin bir konuda karar verirken ki eşitlikleri, baskınlıkları, problemleri paylaşma halleri, kazanç ve çalışma durumlarıdır. Bireysel etmenler ise; eşlerin birbirine karşı gösterdikleri sevgi tarzları, tutumları, cinsel doyumları, iletişim biçimleri ve eşlerin birbirlerine kendilerini ifade tarzlarıdır (Akt, Çelik, 2006).

Evli çiftlerin evlilikten aldığı doyumu uyumlu bir ilişki etkilerken, eşlerin psikolojik sağlığını da pozitif anlamda katkı sağlar. Evlilik uyumunun birey ve toplum sağlığı açısından önemli bir etkisi olduğu için ülkemizde ve yurtdışında bu konuda birçok araştırmanın olmasına kaynak teşkil etmiştir.(İlericiler, 2015).

Evlilik doyumu, evli çiftlerin bakım, cinsellik gibi biyolojik ihtiyaçların ve sevgi, yakınlık, rahatlık gibi psikolojik ihtiyaçların giderilmesi sonucu denge

durumunun yeniden sağlanması durumudur (Kahraman ve ark, 2000).Evlilik doyumu Spainer ve Lewis (1980)'a göre, bireyin evlilik ilişkisindeki ihtiyaçlarını karşılama derecesine ilişkin algısıdır. Bu kavram evlilikte elde edilen genel doyumu ifade ettiği gibi, evlilikteki cinsellikten ve arkadaşlıktan elde edilen doyumları da kapsamaktadır (Akt. Çınar,2008). Doyumlu bir evlilik ilişkisi için ise Russell evli bireylerin eşitlik duygusu içinde oldukları, düşünsel ve bedensel yakınlık geliştirebildikleri bir ortamda kurulabilen bir ilişki olarak ifade etmektedir (Russell,1998).

Evlilikte memnuniyet ve mutluluk çalışmaları, evlilik uyumunun irdelenmesi 1930'lerden itibaren psikoloji disiplinde araştırılan bir kavram olmuştur (Açık, 2008). İlk defa Terman ve arkadaşları 1938 yılında “Mutlu bir evliliği, mutsuz bir evlilikten ayıran nedir?” sorusuyla evlilik ile ilgili araştırmalar yapmaya başlamışlardır (Yüksel, 2013). Mutluluk, beklentilerin gerçekleşmesi ve doyum, evlilikte karşılıklı uyumun sağlanması ile mümkündür (Erbek ve ark, 2005). Bu konuyla ilgili Bradbury ve Karney (2004), çiftlerin evliliklerini devam ettirmelerinin nedenlerinden birinin de birbirlerinin varlığıyla huzur ve mutluluk bulmaları olarak görmüşlerdir.

Evlilik doyumu ve evlilik uyumu kavramları arasında yüksek bir bağıntı bulunmaktadır. Bu sebeple bu iki kavram birbirine çok fazla karıştırılmakta ya da birbirlerinin yerine kullanılabilir. Evlilik doyumu kavramı, evlilik içinde yaşanan çatışmaların ve sorunların fark edilmesi ve anlaşılabilmesi için gerekli olan tatminkar ilişkiler olarak tanımlanmaktadır (Hasdemir, 2014). Evlilik uyumu, karşılıklı etkileşimde bulunan, evlilikle alakalı hususlarda fikir birliği yapan ve problemlerini olumlu bir tarzda çözebilen bireylerin evliliği şeklinde tanımlanır. Evlilik uyumunda kişisel düşüncelerden ziyade ilişkinin niteliği önem kazanır, Evlilik uyumunda ilişki sürdürülebilirlik kapasiteleri önemlidir. Evlilikte doyuma ise evlilik ilişkisinin tüm yönleriyle bireylerin hissettikleri kişisel mutluluk ve hoşnutluk duyguları önemli bir yer teşkil eder (Erbek ve ark, 2005).

Evlilik kalitesi tanımlanırken genellikle doyum ve uyumu kapsayacak ifadeler kullanılmaktadır. Evlilik müessesini tanımlamada evlilik uyumu, doyumu, mutluluğu kavramları kullanılmaktadır. Evlilik uyumu daha öznel bir ifade olmakla birlikte, eşlerin uyumlu olması, evlilik kalitesinin yüksek olması,

eşler arasındaki iletişimin fazlalığı eşler arasındaki doyum ve mutluluğun göstergesidir (Hoşgör, 2013).

Fowers ve ark.(1994) doyumlu olan eşlerin aynı zamanda uyumlu eşler olduğunu söylemektedir (Akt. Kahveci, 2016). Evlilik uyumu, evli bireylerin mutluluğu ve memnuniyetinin uyumlu bir birliktelik sonucu oluşması olarak tanımlanır. Bundan dolayı uyum ile doyum birbirinin yerine kullanılabilir (Tutarel-Kışlak ve Çubukça, 2002).

Evlilik Doyum Ölçeği ile Evlilik Uyum Ölçeği arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. Özellikle cinsellik ve aile arasında ilişki görülmüş bu yüzden doyum ve uyum arasında birbirini destekleyen ilişkiler olduğu belirlenmiştir (Çelik ve İnanç, 2009). Eşler arasındaki uyum ölçülürken, makalelerde görüş ayrılıkları ve farklı yaklaşımlar söz konusudur. Kimi araştırmacılar, eşler arasındaki uyumu ölçerken eşlerin evliliklerindeki hissettikleri ile ilgilenmişler Locke ve Wallace(1959) gibi araştırmacılar eşler arasındaki uyumun belirleyicileri olarak eşlerin evlilik doyumunu ya da mutluluğuna ilişkin bizzat kendilerinden aldıkları bilgileri kullanmışlardır. Kimi araştırmacılar ise eşler arasındaki uyumu, eşlerin ayrı ayrı duyguları olarak değil de, eşler arasındaki ilişkinin bir özelliği olarak değerlendirmişlerdir. Anılan araştırmacılar eşler arasındaki uyumu ölçerken iletişim ve çatışma gibi ilişkiyi içeren özellikleri kullanmışlardır. Spainer (1976) ise hem bireysel değerlendirmeleri hem de ilişkiyi ifade eden maddeleri bir araya getiren çok boyutlu Çiftler Uyum Ölçeğini kullanmıştır (Yılmaz, 2001).

Evlilik ilişkisini ölçen ölçeklerde birbirinin yerine kullanılabilen ve birbiriyle örtüşen evlilik uyumu, doyumunu, kalitesi gibi kavramların kullanılması, evlilik ile ilgili araştırmalarda literatürde bir bütün olarak ele alınmasına sebep teşkil etmiştir (Bıykoğlu, 2012). Evlilik uyumu ve doyumunu ile ilgili çalışmada İdiz (2009) evlilik doyumunu ile evlilik uyumu arasında pozitif yönlü yüksek düzeyde bir korelasyon bulmuştur.

Uyumlu bir evlilik ilişkisi için, eşlerin benzer toplum yapısından gelmeleri, birbirine yakın eğitim seviyesinde olmaları, ekonomik yapılarının birbirine yakın olmaları ve makul bir yaş farkına sahip olmaları önemli hususlardandır (Baltaş ve Baltaş, 1998).

Aynı ortamda yetişmemiş, farklı kişiliklere sahip iki insandan uzun yıllar boyunca hep doyumlu ve mutlu olmalarını beklemek fazlaca iyimser bir yaklaşım olur. Bundan dolayıdır ki, bu ilişkiden doyum ve mutluluk beklentisi içindeyseniz bu çiftlerin birbirine karşı uyum göstermeleri ile mümkün olur (Süataç, 2010).

1.1.4. Evlilik Doyumunda Yapıcı-Bozucu Etkenler

Günümüzde hem bireysel mutluluk hem de toplumsal mutluluk açısından bireylerin evlilik ve cinsel yaşantılarından algıladıkları doyum önemlidir. Mutlu bir yuva hayaliyle girdikleri bu müessesede kimi zaman bu uyumu bulmuş, kimi zamanda hem evlilik uyumu açısından hem de cinsel yaşam açısından bu mutluluğu yakalayamamışlardır. Bu doyumunu etkilemede; evlilik müessesesinin önemini kavrayamama, ortak şartlara uyum sağlamada sıkıntılar yaşama, hayat şartlarının getirdiği olumsuzluklar, evlilik süresinin artması, aileye yeni katılan üyeye hazır olmama durumu çiftler arasındaki uyumunu yakalama durumunu azaltmaktadır (Bildirici, 2016).

Kadın ve erkeğin anlaşılabilirlik derecesi olan evlilik uyumunda; Evlilikle birlikte toplumsal rolü değişen bireyin tek iken çoğul bir ilişkiye geçmesi onu hem düşünsel hem duygusal hem de davranışsal olarak etkilemektedir. Bazıları bu standartları kabullenip uyum sağlayabilirken bazıları da kabullenmekte zorlanmaktadır. Aynı evin içerisine "eş" kimliği ile giren çiftlerin bağımsız hayatlarından çıkıp aynı çatı altında ortak bir düzen kurmaları ilişkilerini zora sokarken, eşlerin birbirlerini kendi kişisel özellikleri ile kabul etmeleri evlilik ilişkilerini kolaylaştıracaktır. Çiftlerin mutlu bir evliliğe sahip olabilmeleri için olumlu-olumsuz kişilik özelliklerini bilip birbirini ortak bir amaç için tamamladıklarını kabullenmeleri evliliklerinde uyumu yakalamalarına katkı sağlayacaktır (Özaydınlık, 2014).

Evlilik ilişkilerinde değişen ekonomik ve sosyal koşullar evlilikleri etkilemekte ve eşlerin çeşitli sorunlar yaşamasına neden olmaktadır. Evlilikte uyumu etkileyen nedenlerden bazıları da cinsiyetçilik ve cinsiyet rolüdür (Engin, 2008). Evli bireylerin memnuniyeti açısından cinsiyetçilik ve cinsiyet rolü ile ilgili bir çalışma da evli erkeklerde, düşmanca cinsiyetçilik arttıkça evlilik uyumu

azalmakta, kadınsılık arttıkça evlilik uyumu arttığı gözlenmiştir (Güçlü Ergin, 2008).

Çağdaş kadın ve erkeğin evlilikte mutlu olması belli koşullara bağlıdır. Bunlar eşitlik duygusu, karşılıklı özgürlüğe saygı duymak, düşünsel ve bedensel yakınlık oluşturmak değer ölçülerinde paralellik yaşanmaktadır. Eşler kendilerini birbirlerinin polisi olarak görmemelidir (Russell, 1998). Evli bireyler arasında yaşanan şiddet evlilik ilişkisini olumsuz yönde etkilemektedir. Özellikle kadına uygulanan şiddet evlilikten alınan doyumunu azaltmaktadır (İdiz, 2009).

Evlilikteki uyum; anne baba ve çocuk ilişkilerinde duygusal süreci etkilemekte eşler evliliklerinde doyum sağladıklarında çocuklar kendilerini güvende hissetmekte tam tersi durumda da kaygılı, saldırgan, davranım bozukluğu olan, içe dönük bireyler olabilmektedirler (İnanç, Bilgin ve Atıcı, 2015). Ebeveynin boşanmayı düşünmesi-tartışması, kavga etme sıklığı, anne ve babanın kavga etmesinden etkilenme durumları ile şiddet uygulama ilişkisine bakıldığında iki cinsin de evliliklerinde eşlerine duygusal şiddet uygulamalarında geçmişteki ebeveyn tutumlarından etkilendiği ve kendilerinin de eşlerine aynı tutumla karşılık verdikleri görülmüştür (Bozkurt, 2014).

Bazı durumlarda anne ve babanın uyumu yetiştirmiş oldukları çocukların akademik başarılarını, benlik algılarını ve ilişkilerini etkilemektedir. Yılmaz, 2001 yılında eşler arasındaki uyumun ve anne-baba-çocuk etkileşiminin, çocukların benlik algıları ve akademik başarıları ile olan ilişkilerini ilköğretim, lise ve üniversite öğrencilerinde gelişimsel olarak incelemiştir. Bu çalışmanın sonuçlarına göre, eşler arasındaki uyumun ilköğretim dönemindeki çocukların benlik algısının alt boyutlarıyla ilişkili olmadığı bulunurken, lise öğrencilerinde eşler arasındaki uyumun davranıştan hoşnut olmayı ve bütünsel öz-değeri; üniversite öğrencilerinde ise atletik yeterliği ve anne-babayla ilişkileri yordama da anlamlı katkısı olduğu bulunmuştur (Yılmaz, 2001).

Yüksek benlik saygısına sahip çiftlerin evlilik doyumları incelendiğinde ilişkilerinde kendilerini olduğu gibi –olumlu ve olumsuz yönleriyle- kabul ettikleri, başkalarının kendilerini kabul etme gibi bir endişe taşımadıkları görülmüştür. Bu da çiftlerin kendi benliklerine saygılı olanların ikili ilişkilerde de uyumlu olduklarını göstermektedir (Turanlı, 2010).

Evlilikte uyumun önemli noktalarından biri de eş seçimidir. Evlilikte iki farklı ortamdaki gelen ve kişilikleri farklı olan iki kişinin birlikte yaşayacağı unutulmamalıdır. Onun için eşler evlenmeden önce evlilikten ne bekledikleri ve amaçlarını belirleyip ondan sonra evlilik yapmalıdırlar. Bireyler eşlerini seçerken her ne kadar ‘özgür’ olduklarını söyleseler de eş seçerken sosyal statü, eğitim ve sınıf ayrılıkları gibi birçok faktörden etkilenmektedirler (Özgül,2012).

Evlilik doyumuna olumlu yönde etki eden örüntülerden biri de değer tercihlerinin evlilik ilişkilerinde yapıcı tesirinin bulunmasıdır. Evli bireylerde civanmertlik, özgürlük, romantik değerler, insan onuru, maneviyat, entelektüel değerler, kariyer değerleri ve toplumsal değerler gibi değer yargılarının olması evliliklerine pozitif yönde etki etmektedir. Bireylerin öznel mutluluğu da evlilik doyumunun artmasını sağlar (Kublay, 2013; Kublay ve Oktan, 2015).

Duygusal ilişkilerden sağlanan doyumda; çiftlerin etkileşim düzeyi, insanların kişilik yapısından kaynaklanan davranış örüntüleri, ilişki ve eşlerine bağlanma- çatışma durumlarını algılayış biçimleri, ilişkiden elde edilen sonuç (özellikle pozitif sonuçlar) etkili rol oynar (Hortaçsu, 2012). Kaygılı bireylerin evliliği olumsuz yönde etkilenmektedir (Gürsoy, 2004; Fidanoğlu, 2006; Aktaş, 2009).

Evlilikte doyum etkileyen faktörlerden biri de eşlerin birbirlerine olan sadakatleridir. Polat (2006)’ın yapmış olduğu bir araştırmada evlilik uyumu düşük olan eşlerin birbirini aldatma eğilimlerinin yüksek olduğu sonucunu elde etmiştir. Özellikle de erkekler eşlerini daha fazla aldatma eğilimindedirler.

Evli bireylerde evlilik uyumunun azalmasının nedenlerinden biri de çiftlerde görülebilen depresyon durumunun evlilik uyumuna etkisidir, bireylerin depresyon durumu yükseldikçe evliliklerinden aldığı doyum oranı ve çiftlerin uyumları da düşmektedir. Bu da zamanla evlilik içi çatışmaların oluşmasına neden olmaktadır (Kahveci, 2016).

Evli bireylerin evlilik içi çatışmaları çözümlenebilmesi ile ilişkili araştırmada olumlu çatışma çözüm yöntemi evlilik uyumu ile olumlu yönde ilişkiliyken, olumsuz çatışma yönteminin evlilik uyumu ile olumsuz yönde ilişkili olduğu tespit edilmiştir. Boyun eğme ve geri çekilme davranışlarında ise evlilik uyumu ile anlamlı bir ilişki gözlenmemiştir (Özen ve ark, 2016). Bu konuda

Kağıtçıbaşı ve Cemalciler (2015) itaat ve uyma davranışı için, toplulukçu kültürün etkisinden bahsedip, bunun benimsendiği kültürlerde bireyler arası çatışma hoş görülmediği, grup içi uyumun önem taşıdığı ve itaate dayalı sosyalleşmenin bulunduğunu söylemektedir. Bu topluluklarda yetişen bireyler birey olma yetisini yitirmemekte bu da onun olgunluğunu göstermektedir. Bireyden de beklenen budur.

Soylu ve Kağnıcı (2015) evli bireyler üzerinde yaptıkları bir araştırmada evlilik uyumunu en iyi yordayıcının aile içi iletişim olduğunu ve bunu olumsuz çatışma çözme stili ve itaat çatışma çözme stili değişkenlerinin takip ettiğini söylemişlerdir. Araştırmalarında yer alan empatik eğilim, çatışma çözme stillerinden olumlu ve geri çekilme değişkenlerinin evlilik uyumunu yordamadığını belirtmişlerdir. Çakmak ve Tolan (2015) çift uyumu ile olumlu çatışma, dışadönüklük, uyumluluk, özdisiplin ve gelişime açıklık boyutları arasında olumlu yönde bir ilişkinin olduğunu, olumsuz çatışma, nörotiklik, anlaşmazlığın zarar vermesi, cinsiyetler farklılığı ve eşler değişmez boyutları arasında ise, olumsuz yönde anlamlı ilişki bulunduğunu söylemektedir.

Bireylerin bazı durumlarda evliliği olumsuz gidiyorsa bunu sonlandırmaları daha olumlu sonuçlar verebilir. Bazı çiftler için evlilik önemli bir doyum ve mutluluk kaynağı iken bazı çiftler içinse negatif ve kalitesi düşük bir doyum yaşanmasına neden olabilmektedir. Mutsuz bir evliliği sürdürme sonucunda ise yaşam memnuniyet, benlik saygısı, genel sağlık ve genel memnuniyet üzerindeki etkisi bireyi olumsuz etkilemektedir. Kalitesiz evlilik ilişkisi olan çiftlerin evliliklerini devam ettirmesi eşinden ayrılmasından verdiği zorluktan daha zarar verici olabilmektedir. Bu çiftlerin olumsuz giden ilişkilerinde morbidite riski, yaşam seviyelerindeki doyumsuzluk ve umutsuzluk duyguları görülebilmektedir (Hawkins, 2005).

Hoşgör (2013), evli çiftler arasında kök ailelerinden-anne ve baba davranışlarının kendi ailerini etkilemesi- kaynaklı iletişim sorunlarına, yaşama sıklığına bakıldığında, problem yaşayanlar genellikle öfkelerini kontrol edemeyen ve dışa vuranlardır. Arada sırada eşiyile kök ailelerinden kaynaklı sorunlar yaşayan katılımcıların öfkelerini bastırma düzeyleri, çok seyrek ve hiç sorun yaşamayanlara oranla anlamlı düzeyde yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Evliliklerinde uyum sağlayıcı problem çözme yetileri olan bireyler evliliklerinde daha az sorunla karşılaşmaktadır. Bu bireyler kendi hatalarını savunmaktan çok birbirlerinin görüşünü öğrenmek için çaba harcarlar bu da evlilik doyumunu ve çiftler arasındaki etkileşime olumlu bir katkı sağlamaktadır.

Evlilik ilişkisinde uyumlu olarak gördüğümüz çiftler birbirleriyle daha fazla konuşmakta ve iletişim kanallarını açık tutmaya daha çok çaba harcamaktadır. Uyumsuz çiftler ise, birbiriyle konuşmaya zaman harcamayıp ve aralarında ortaya çıkan problemleri çözmek yerine kaçmayı tercih etmektedirler. Evli çiftlerin çoğu duygu ve düşüncelerini ifade etmek yerine öfke davranışı göstermektedirler. Öfke duygusu sorunları çözmediği gibi evlilik ilişkilerinde kalıcı tahribatlara yol açabilmektedir (Süataç, 2010).

Evlilik doyumunu yüksek evliliklerde doyumunu oluşturan nedenler; Eşlerin ev işleriyle ilgili sorumluluklarını paylaşmaları, sabırlı olmaları, bireysel deneyimlerini paylaşmaları, çatışmalarını sağlıklı bir şekilde çözmeleri, birbirlerinin bakımlarını üstlenmeleri, ortak değerlere sahip olmaları ve birbirlerinin arkadaşlarından hoşnut olmalarıdır (Bacanlı ve Terzi, 2015).

Sanayileşmiş topluluklarda yapılan araştırmalarda Amato ve Booth, (1995) ve Xu ve Lai, (2004) sorumlulukların paylaşılması ve eşit güce sahip olan bireylerin olmasının evlilik uyumunu artırdığını belirtmişlerdir (Akt, Bacanlı ve Terzi, 2015).

Aynı zamanda yanlış yönlendirmeler bireyin bütün yaşam kalitesini ve cinsel hayatını olumsuz yönde etkilemektedir. Bunların bazıları geçmişten getirdiğimiz (yetiştirilen baskılı ortam, eğitimden gelen dinsel-toplumsal baskılar, kişisel tecrübeler, cinsel travmalar, kişiliğini etkileyen sosyo-kültürel etkenler, ilk cinsel ilişki ile ilgili kötü deneyimler, başarısızlık, utangaçlık ve çekinme durumları) bazıları da içinde olduğumuz ortamdan kaynaklanan eşlerin ilişkilerinde birbirini ketleyen durumlar, eşlerden birinin etkisiz cinsel davranışı, tıkanma, oversiyon davranışı, cinsel uyarılmanın az veya yetersiz olmasına yol açan bilgisizlik, yanlış bilgi, deneyimsizlik, cinsel sorumluluktan vazgeçme durumu bozucu etkenlerdir (Özüğurlu, 2013).

Kadınların menepozal dönemlerinde yakınmaları arttığında evlilik uyumu ve evlilikteki doyumlarının azaldığı görülmüştür. Menopozu “yaşlandığını

hissetme” ve “cinselliğin azalması/bitmesi” olarak algıladıklarında menopozal semptomlarında artış gözlenmektedir. Bunun yanında Türk kültüründeki kadınların evliliklerinde eşlerine duydukları sorumluluk ve kabul ettiği cinsiyet rolünden dolayı menopozal döneme ilişkin algı ve tutumlarını evliliklerine ve eşleriyle olan ilişkilerine yansıtılmamaktadırlar (Sis, 2010).

Aile içindeki gerginlik ve huzursuz ortam bütün aile bireylerini etkilemektedir. Eşler arasındaki uyum ve doyum için, mutluluk, beklentilerin yerine getirilmesi ve tatmin önemli bir gerekliliktir. Evlilikte eşler arasında iletişim sorunu varsa evlilikler olumsuz yönde etkilenmektedir (Akar, 2005). Evli çiftlerin ailede etkili bir iletişim ortamı oluşturulması daha sağlıklı ve kaliteli bir ilişkinin olmasına olanak sağlar. Onun için eşlerin çatışma çözme stillerini göz önüne alarak olumsuz çatışma çözme stili kullanmayıp itaat çatışma çözme stili kullanmalarının evlilik doyumlarına önemli katkısı olacağı görülecektir (Hacı, 2011).

Eşlerin ilişkilerindeki duygusal olgunluk düzeylerinin yüksek olması evliliklerinde de sağladıkları doyumun fazla olmasına olanak sağlamaktadır (Polat, 2006). Depresyon seviyesinin yüksekliği de ilişkilerin tatmin seviyesi ve uyumu düşürmektedir (Doğan, 2014). Düzgün (2009) yaptığı bir araştırmada eşlerin evlilik geleceğini değerlendirme biçimi ve depresyon durumlarının evlilik uyumunu yordadığını belirtmiştir.

Tutarel-Kışlak (1995) eşleri ile uyumsuz veya depresif ilişkiler yaşayan bireylerin nedensel yüklemelerden daha fazla sorumluluk yüklendiğini, bireylerin uyumunun artıp depresyon seviyesinin düşmesine bağlı olarak ise eşi olumsuz davranırsa bile olumlu tepki verdiğini belirlemiştir. Yükleme yapmalarının nedeni olarak da eşinin olumsuz davranmasının kendisinden kaynaklandığını düşünmesidir. Eşleri ile uyumsuzluk yaşayanlar eşleri ile uyumlu bir ilişki yaşayanlara göre daha fazla yükleme de bulunurlar.

Evli bireylerin evlilik doyumunu etkileyen noktalardan biri de psikolojik iyi oluş durumudur. Evlilik doyumunu ile psikolojik iyi oluş arasında pozitif yönde bir ilişki bulunmaktadır (Akdağ ve Çankaya, 2015). Eşler arasındaki doyum etkileyen diğer faktörler arasında da çiftlerin duygu ve düşüncelerini birbirine ne kadar aktardığı, hayata dair nelere öncelik verdikleri, verilen kararların beraber

alınması, boş zamanlarının ne kadarını birlikte geçirdikleri, anne baba ve yakınlarıyla ilişki durumları, parasal durumların nasıl idare edildiği evli çiftler arasındaki doyumunu etkilemektedir. Bunlardan duyulan memnuniyet arttıkça evlilik uyumunda da artış olduğu gözlemlenmiştir (Şener, 2002). Uyumlu evliliklerde mizah seviyesinin yüksekliği de özellikle kadınların evlilik doyumuna etkisine olumlu yönde etki eder (Fidanoglu, 2006).

Eşler arasındaki evlilikteki doyumunu etkileyen faktörlerden biri de mükemmeliyetçilik algısıdır. Kadınların diğer insanlarca kabul edilen mükemmeliyetçilik algısı onun depresyon ve kaygı durumu yükseldikçe eşi ile arasındaki uyumu olumsuz yönde etkilemekte ve eşi ona eleştirel bir tavra sahipse evlilikten elde ettiği doyum azalmaktadır. Aynı şekilde erkeklerin diğer insanlarca kabul edilen mükemmeliyetçilik ve depresyon puanları yükseldikçe doyumunu olumsuz etkilenip eşine karşı eleştirel olduğu algısına sahipse evlilikten aldığı doyum azalmaktadır (Tuncay, 2006). Kendine yönelik mükemmeliyetçi özellikler sergileyen çiftlerin evlilikten aldığı doyum oranı mükemmeliyetçi tutum sergilemeyenlere göre daha fazladır. (Bıyıkoglu,2012). Johnson, Amazola ve Booth (1992) eşler arasındaki uyum ve eşler arasındaki uyumun durağanlığını anlamak amacıyla evli çiftlerle 8 yıllık zaman içinde üç kez görüşme yapmışlar ve bunun sonucunda, eşler arasındaki uyumun nasıl ölçülürse ölçülsün kişilik özellikleri kadar durağan olduğunu tespit etmişlerdir (Akt Yılmaz, 2001). Evlilik sorunu bulunan çiftlerin evliliklerinde sorun yaşamayan eşlere göre farklılıkların mizaç, karakter ve bağlanma özellikleri noktasında olduğu söylenebilir (Taycan ve Kuruoglu, 2013).

Evlilikte doyumunu artıran noktalardan biri de eşlerin birbirine duyduğu güven duygusudur. Doğan (2014), kadınlardan oluşan bir gruba yaptığı araştırma da eşler arasında karşılıklı güven seviyesi arttıkça ilişki doyumunu ve tatmininin de arttığı sonucuna varmıştır.

Evlilikte beklentiler önemli bir rol oynar. Bunun yanında önemli olan diğer şey, eşlerin evliliği için harcadığı emekler, ödediği bedellerdir. Eşler evlilikleri için ne kadar çok yatırım yaparlarsa evlilikten aldıkları doyumda o kadar yüksek olacaktır (İdiz, 2009). Evlilik uyumunda çiftler arasında ilişkinin büyümesi ve gelişmesini kabul eden bir anlayışın olması önemlidir. Eşlerin birbirlerinin kişisel

özelliklerini kabul etmesi evlilik yaşantısı boyunca olmalıdır. Çiftler birbirlerini önceden tanıyor olsa bile devamlı bir değişim halindedirler (İlketenci, 2004).

Evliliğin yapıcı noktalarından biri de psikiyatrik rahatsızlıkların evlilerde bekarlardan daha az görülmesidir. Bunun nedeni evlilerin bekarlara göre daha düzenli ve kararlı bir hayat yaşamalarıdır. Birey evlilikte sadece cinsel doyum ve rahatlık bulmaz aynı zamanda güven ve emniyette hisseder (Erdoğan,2007).

Evliliğin yapıcı yönlerinden biri de evlendikten sonra eşlerin birbirlerini kıskanma seviyesinin düşmesidir. Demirtaş (2004) eşlerin kıskançlık düzeyi ile ilgili yaptığı bir çalışma da evli olmayan kadınların belirttikleri kıskançlık düzeyi, evlilerinkinden daha yüksek olduğunu söylemiştir.

Burgess (1939) birçok evli çiftle yaptığı araştırmasında, yüksek evlilik uyumunu belirleyen faktörleri şu şekilde belirtmiştir:

- Eşlerin mutlu bir biçimde evlenmiş olması,
- Eşlerin çocuk isteme konusunda anlaşmış olması,
- Eşlerin birbirlerinin aileleriyle yakın bir ilişkide olması,
- Eşlerinin ailelerinin ve kendilerinin, milliyetçilik, dinsellik, dini aktiviteler, eğitimsel, sosyal ve kültürel durumunda içinde bulunduğu kültürel arka plan açısından birbirleriyle benzerlik içinde olması şeklindedir (Akt, Kahveci, 2016).

Reuben Hill' in (1966) evlilik uyumu ile ilişkili olarak saptadığı faktörler ise aşağıdaki gibi sıralanmıştır.

- Eşlerin anne-baba evliliğinin mutluluğu
- Eşlerin aile ile yakınlığı
- Eşlerin çocukluğunun geçtiği yer
- Eşlerin evlenme yaşı
- Eşlerin eğitim seviyesi (Akt, Akar, 2005).

Evlilik uyumunu etkileyen faktörler için Spanier (1976) ise, evlilik uyumu sürecinde şu etkenlerin önemli olduğunu bildirmektedir:

- Çiftler arasında sorun yaratan farklılıklar
- Kişilerarası gerilim ve bireysel kaygı

- Çift doyumu
- Çift birlikteliği Çiftlerin işlevselliğinde önemli olabilecek konularda görüş birliği. (Akt, Bozkurt, 2014; Akar, 2005).

Kocadere (1995) ise yapmış olduğu araştırmada, evliliği etkileyen 17 alan belirlemiştir.

- Kişisel özellikler
- Ailelerle ilişkiler
- Cinsellik,
- Çocuk
- Fiziksel ve sözel şiddet,
- Boşanma düşüncesi,
- Evlilik dışı ilişki,
- Maddi durum
- İletişim
- İş alanı,
- Sorun çözme becerisi,
- Duyguların ifadesi
- Baskınlık
- Benzerlik
- Boş zaman geçirme,
- Ev işleri
- Evlilikle ilgili diğer konulardır (Akt, Erbil, 2016).

Wilson, Larson, McCulloch ve Stone (1997) evlilik doyumu ve ona eşdeğer kavramlarla ilgili yaptıkları bir derleme çalışmasında bu doyumu etkileyen birçok değişken belirtmektedir. İkili uyumun hem bireysel hem de aileye ilişkin faktörler tarafından yordandığını söylemişlerdir. Bunlar;

- Çiftlerin ard alanları (aile geliri, evlenme yaşı, cinsiyet),
- Çiftlerin bireysel etkileri (fiziksel sağlık, genel stres, duygusal sağlık),
- Eşlerin aile etkileri (aile ve evlilik problemlerinin sayısı, ailenin yaşam doyumu) olarak derlemişlerdir (Akt, Curun, 2006).

Bradbury, Fincham ve Beach (2000), evlilik doyumu ile ilgili yaptıkları çalışmada doyumu etkileyen süreçleri şu şekilde özetlemiştir.

- Kişiler arası süreçler: Biliş, duygu, fizyoloji, sosyal destek, şiddet durumlarıdır. Bilişten kastı eşlerin birbirine yaptığı yüklemelerdir. Duygu değişkeni evlilikte bazen olumsuz bazen yıkıcı bazen de evlilik doyumu ile ilişkisiz olabilmektedir. Eşlerin fizyolojisindeki kan basıncındaki değişimler, kalp atışı ve deri iletim değişimleri gibi değişkenler eşleri etkileyebilmektedir. Eşler arasında yaşanan şiddet çiftlerin etkileşimlerinde yüksek düzeyde olumsuz duygu durumukızgınlık ve öfke durumu ortaya koyabilir.
- Evlilikte bağlamsal süreçler: Mikro ve makro bağlamdır. Mikro bağlam evliliği doğrudan etkileyen, makro bağlam ise çiftleri dolaylı etkileyen sosyal durumlar ya da kurumlardır. Mikro bağlam içine çocuk -bazen evliliği olumlu bazen de olumsuz etkileyebilir-, eşlerin evlilik öncesi yaşantıları, boşanmış aileden gelme, ergenlikteki depresyon düzeyi, bağlanma stilleri, yaşanan travmatik olaylar olarak görülür. Makro bağlamlar ise sosyo-ekonomik düzey, dindarlık, ırkçılık küreselleşme ve kültür gibi değişkenlerdir.

Eşlerin uyumunu etkileyen sorunları Larson (2002) “Evlilikte Üçgen Modeli” olarak ele almıştır. Bu sorunlar şu şekildedir:

- Bireysel Özellikler; stresle başa çıkma zorluğu, işlevsel olmayan düşünceler, aşırı tepkisellik, aşırı kızgınlık ve saldırganlık durumu, tedavi edilmemiş depresyon, kronik irritabilite, aşırı utangaçlık, olumlu özellikler, dışadönüklük, özgüven, iddialılık, teslimiyet, aşk
- Çift Özellikleri; Negatif ilişki tarzları, pozitif özellikler, iletişim becerileri, çatışma çözme becerileri, kaynaşma, yakınlık, güç paylaşımı ya da kontrolü uzlaşma
- Çevresel Etmeler; Aile kökeninin etkileri, aile sürecinin izleri, aileden bağımsızlaşabilme, ebeveynin evliliği, anne babanın ve arkadaşların desteği, iş stresi, anne baba olmanın stresi, dışarı uğraşlarının gerilimi ve diğer stresörler (borçlanma, sağlık, eşin yakın akrabaları, esneklik).

Polat (2006), doyumlu ve mutlu evliliklerde, eşlerin uyumu kendilerinden ya da evlilik ilişkisi ve durumundan kaynaklanan birçok faktörden etkilendiğini belirtmektedir. Bunlar;

- Evlilik ilişkisine dayalı algılar
- Eşlerin birbirine karşı iletişimleri
- Sorun çözme becerileri
- Eşlerin birbirlerine bağlılık dereceleri
- Cinsellikten elde ettikleri doyum
- Heyecan arama
- Toplumsal anksiyete durumları
- Dindarlık seviyeleri
- Eğitim düzeyleridir.

Evlilik doyumunda, eşleri karşılıklı sevgi, saygı ve paylaşma duygularının sürekliliğinin olabilmesi için bazı faktörler gereklidir. Bu ilkeler şunlardır:

- İlişkide saydam olunması ve duyguların paylaşılması
- Eşlerin birbirinin duygularını anlamaya çalışması
- Duygu ve sorunların su yüzüne çıkarılması
- Şefkat ve sevgide çok verici olmaları
- Hoşlanılan ya da hoşlanılmayan durumların açıkça belirtilmesi
- ‘Aile’ olunduğunun unutulmaması
- Sorumluluk ve kararların paylaşılması
- Ebeveynin ihmal edilmemesi
- Gerçekçi olunması
- Cinsel yaşamın canlı tutulması
- Sosyal ilişkilerin ihmal edilmemesi
- Bütçe harcamalarında beraber karar alınmasıdır (Özgüven, 2012).

1.1.5. Evlilik Doyumu ve Sosyo- Demografik Değişkenler

Türkiye’de evlilik çalışmalarında literatürde demografik özellikler ile ilgili çalışmaların ilklerinden biri Yıldırım (1992)’ın 1100 evli birey ile yaptığı araştırmadır. Bu araştırmada 23 değişken kullanarak evli bireylerin uyum

düzeylelerini etkileyen faktörleri incelemiştir. Bu araştırmaya göre uyumu etkileyen değişkenler bireysel ve ailesel olan sosyo-demografik değişkenlerdir. Bireysel değişkenler, yaş, evlenme yaşı, cinsiyet, sağlık durumu, kendisiyle eşinin fiziki görünümünden memnuniyet, sosyo-ekonomik düzey, öğrenim durumu, aylık gelir, meslektir. Ailesel değişkenler ise evlilik şekli, ev işlerini paylaşma durumu, sosyal destek, ailede tartışma, eşlerin akrabalık derecesi, eşlerin çocuğun eğitiminde anlaşma durumları, eşlerin cinsel yaşamdaki memnuniyeti, , eşlerin gelire katkı derecesi ve eşlerin yaptığı işten memnuniyet durumlarıdır. Bazı değişkenlerin (evli bireylerin geçirdiği evlilik sayısı, eşler arasındaki yaş farkı ve çocuk sayısı) evlilik uyumunda etkisinin olmadığını belirtmiştir (Akt, Bıyıkoglu, 2012).

1.1.5.a. Yaş ve Evlenme Yaşı

Aktaş (2009), yapmış olduğu araştırmada evlilik uyumunun yaş değişkenine göre farklılık gösterdiğini bulmuş ve evlilik uyumunun belirlenmesinde yaşın anlamlı bir fark gösterdiğini bildirmektedir. Aynı zamanda çiftlerin evlenme yaşlarının birbirleriyle uyumlu olduğu ve bireyler kendi yaşlarına uygun kişilerle evlendiğinde bunun da evliliği olumlu yönde etkilendiğini ifade etmektedir. Çiftler kendi yaşlarına uygun eşler seçerek paylaşımlarını artırmakta ve çift uyumuna katkı sağlamaktadırlar.

Bireylerin evlilik uyumlarının eşleri ile olan yaş farkına dayalı farklılıkları araştırıldığında 15 ve üzeri yaş farkına kadar olan yaş farklarında eşlerin yaşları arasındaki fark fazlalaştıkça evlilik uyum düzeyinin azaldığı; eşi ile arasında 15 ve üzeri yaş farkı olan çiftlerde ise evlilik uyumunda tekrar bir artış olduğu gözlemlenmiştir (Kublay, 2013).

Şener (2002) evli bireylerin evlenme yaşlarını evlilik uyumu üzerinde etkisi olduğunu söylemiş ve evli çiftler arasında en düşük evlilik uyumunun evlenme yaşının 15-19 arası olarak değiştiği evliliklerde olduğu, 35 ve üzeri yaşlarda yapılan evliliklerde evlilik uyumunda bir artışın olduğunu söylemiştir. Şentürk (2013)'de yaptığı araştırmada 20-35 yaş aralığındaki evli bireylerin, 46-65 yaş aralığındaki evli bireylere göre evliliklerinde daha uyumlu oldukları belirtmiştir. Özaydınlık (2014), 20-30 yaş arasındaki evli bireylerin evliliklerini

41 ve üzeri yaşta olan evli bireylere göre daha uyumlu olduğunu belirtmiştir. Düzgün (2009) ve Yılmaz (2009) yaş ve evlenme yaşı evlilik uyumunu yordadığını ve evlenme yaşı artıkça uyumun artış gösterdiği sonucunu elde etmişlerdir.

Doğan (2014) ve Kublay(2013) yaptığı çalışmalarda da evlilikteki yaş azaldıkça evlilik uyumu ve tatmininin arttığını söylemişlerdir. Kadınların evlilik uyumuyla yaşları arasında anlamlı düzeyde farklılık bulunmaktadır. 41 ve üzeri yaş grubundaki kadınlar 21-30 yaşlarındaki kadınlardan evliliklerinde daha uyumludurlar (Yalçın, 2014). Bu araştırmanın tam tersi bir araştırmada ise Yüksel (2013) kadınların yaşı artıkça çiftin doyumunun, duygusal ifade düzeyinin ve çift uyumun azaldığını gözlemlemiştir

Bazı çalışmalar ise evlilik uyumunun yaş ve evlenme yaşı gibi sosyo-demografik değişkenler açısından anlamlı düzeyde farklılaşmadığını göstermiştir (Hoşgör, 2013; Yılmaz,2015, Çınar,2008; Yıldız, 2012; İlketenci, 2004; Turanlı, 2010; Erişti, 2010; Uluyol, 2014; Hasdemir, 2014; Uzel, 2015; Çakmak-Tolan, 2015). Başka bir çalışma da kadınların evlenme yaşının uyum üzerinde etkisi bulunmadığı fakat erkeklerin yaşlarının evlilik uyumunu etkilediğini belirtilmiştir (Fidanoğlu, 2006).

1.1.5.b. Ekonomik Düzey ve Meslek

Mesleki olarak statüsü yüksek olan kişilerin, orta ya da düşük mesleki statüye sahip kişilere oranla yaşam standardı daha fazladır ve aynı zamanda kendilerinin ve eşlerinin evlilik doyumları daha yüksektir (Hoşgör, 2013). Ekonomik durumu iyi olan evli bireylerin, ekonomik durumu orta olan evli bireylere göre evliliklerinde daha uyumlu oldukları gözlemlenmiştir (Şentürk, 2013).

Şendil ve Korkut (2012)'un yaptığı araştırmada da ekonomik durumu düşük olan bireylerin iyi olanlara göre daha düşük çift uyumu ve çift birlikteliği yaşadığı söylenmiştir. Ekonomik durumu orta olanların da iyi olanlara göre daha düşük çift uyumu, çift birlikteliği, duygulanım ifadesi ve evlilik çatışması yaşadıkları tespit edilmiştir. Yüksel (2013), kadınlarla yaptığı çalışmada ekonomik durumu düşük olan kadınların iyi olanlara göre daha düşük çift uyumu

ve çift birlikteliği yaşadığını tespit etmiştir. Aktaş(2009) ise evli bireylerde aylık gelirin etkisi olmadığını belirtmiştir

Kadınlarda evlilik çatışmalarının azalmasının ve evlilik uyumunun yükselmesinin nedenlerinden biri de sosyoekonomik düzeyin yüksek olmasıdır. Eve giren gelir arttıkça iletişim becerileri olumlu yönde etkilenmektedir (Polat,2006).

Şener (2002), aylık gelir düzeyi arttıkça, evlilik uyumunda yükselme olduğunu söylemiştir. Kadının çalıştığı evliliklerde uyum düzeyi yüksekken emekli olan bayanlarda evlilik uyumu azdır. Gürsoy(2004) yaptığı çalışma da çalışan erkeklerin çalışmayan erkeklere göre evlilik uyumunun düşük olduğunu belirtmiştir.

Kadının çalışma hayatına girmesi onun evlilik uyumuna etki edebilmektedir. Son yıllarda, Türkiye’de ve tüm dünyada çalışma yaşamının zorlaşmaya başlaması ve kadınların çalışma hayatına daha fazla katılması sonucu, çalışma yaşamının kalitesinin de değerlendirilmesi önemli bir konu haline getirmiştir. Ülkemizde ve tüm dünyada boşanma oranlarında artışlar görülmesi, çalışma hayatının, evlilik uyumu üzerinde etkisini belirlemeye bireyleri zorlar hale gelmiştir. Çalışanların çalışma yaşam kalitelerinin belirleyicilerinden olan fiziksel çalışma koşulları, ücret, çalışma saatleri, iş güvencesi, iş ve özel yaşam dengesi gibi konularda işverenlerin çalışanlarını düşünerek planlamalar yapması evli bireylerin evlilik yaşantısını daha kolaylaştıracaktır (Erbil, 2016).

Evli bireylerin meslek, çalışma durumları ve sosyo-ekonomik düzeylerinin evlilik doyumuna etkisi bulunmadığını gösteren çalışmalar da bulunmaktadır (Süataç,2010; Kublay, 2013; Lafcı,2014; Hasdemir, 2014; Özaydınlık, 2014; İlericiler, 2015; Çakmak-Tolan, 2015; Kahveci,2016).

1.1.5.c. Evlilik Şekli ve Geçirmiş Olduğu Evlilik Sayısı

Evli ve ayrılmış olan iki grup arasındaki farklardan biri evlilik tarzıdır. Birbirinden ayrılmayıp evli olan grupta evlilik öncesi anlaşarak evlenme daha fazla iken ayrılmış olan grupta ise görücü usulü evlenme daha fazla olduğu tespit edilmiştir (Açık,2008). Yapılan başka bir araştırma da mahkemeye boşanmak için başvuranların sayısı görücü usulüyle evlenmelerde daha yüksekken evlilik

danışma merkezine başvuranlarda ise anlaşarak evlenenlerin oranı yüksektir (Akar,2005). Yapılan başka bir çalışmada görücü usulü ile evlenenlerin evlilik uyum puanları anlaşarak evlenen çiftlerin evlilik uyum puanlarından anlamlı şekilde daha yüksek olduğu bulunmuştur (Kahveci, 2016).

Anlaşarak evlenen çiftler, görücü usulü evlenenlere göre, daha fazla çift tatmini ve çift birlikteliği yaşamakta ve sevgilerini gösterirken birbirlerine yansıtılmaktadırlar (Şendil ve Korkut, 2012; Süataç, 2010; Yılmaz,2009; Çelik, 2009). Lafcı (2014)'da kaçarak ve aşk evliliği yapanların evlilik uyumunun görücü usulüne göre evlenenlere göre daha yüksek olduğunu söylemiştir. Çakmak-Tolan (2015) Türkiye'de yaşanan sosyal değişimlerin evlenme biçimleri üzerinde de etkili olduğunu ve eş seçiminde bireylerin kendi istek ve tercihlerine göre karar vermelerinin ve birbirlerini tanımalarının evlilik uyumu üzerinde olumlu sonuçlarının olabileceğini söylemektedir.

Evli bireylerin ikinci evliliklerinde çift doyumlarının arttığı, anlaşarak evlilik yapan bireylerin evlilik uyumlarının daha yüksek olduğu sonucu bulunmuştur (Bozkurt, 2014). İkinci evlilikte çiftler daha bilinçli ve daha düzenli olup, bu evliliklerde geçmişteki evliliklerinde yaptıkları hataları daha aza indirgemektedirler (Uzel, 2015).

Ülkemizde yapılan birçok araştırmada da evlilik uyumunun meslek grubu ve evlenme şekline göre farklılaşmadığı söylenmiştir (Çelik,2006, Kublay ve Oktan, 2015; Hoşgör, 2013; Polat,2006; Şentürk, 2013; Öner, 2013). Lafcı (2014)'nın çalışmasında, evli çiftlerin geçirmiş olduğu evlilik sayısı ile evlilik uyumu arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır.

1.1.5.d. Çocuk Sayısı

Türk toplumunda halk arasında yaygın olan, yolunda gitmeyen bir evliliği 'doğacak çocuğun kurtarma' yanılgısıdır. Bunu erkeği eve bağlayacağı inancı söz konusudur. Fakat eşler arasında sağlıklı bir iletişim zemini oluşturulmamişsa aileye eklenecek çocuk, aileye yarar değil zarar sağlayıp, anlaşmazlıkları derinleştirebilir (Baltaş ve Baltaş, 1998).

Evlilik ilişkisi açısından çocuk uyumu etkileyen bir faktör olmanın yanında bazen çocuk sahibi olmayan çiftlerin evlilikteki uyumu çocuk sahibi olanlara göre daha yüksek olabilmektedir (Çelik, 2009). Çocuk, aileyi bir arada tutabileceği gibi çiftler arasındaki çatışmayı da tetikleyebilmektedir. Yılmaz (2009), Hoşgör (2013), Yüksel (2013), Özyaydınlık (2014), Öner (2016) yaptığı araştırmalarda çatışma durumlarında çocuk sahibi olmak önemli bir faktör değilken evlilik uyumunu yordama noktasında çocuksuz ailelerin çocuklu ailelere göre evlilik uyumunun yüksek olduğunu, çocuk sayısı arttıkça da olumsuz çatışma durumlarının görüldüğünü belirtmişlerdir. Uzel (2015) yaptığı çalışmada çiftlerin çocuk sahibi olmalarının evlilik uyum ve cinsel doyumlarını olumsuz etkilediğini söylemiştir.

Evlilik uyumu olmayan grupta çocuk sahibi olma oranı, uyumlu olan gruba göre daha yüksek olduğu görülmüş bu durumda çocuk sahibi olmanın evliliği sürdürmede olumlu bir etkisinin bulunmadığı belirtilmiştir (Açık,2008; Lafcı,2014; Uluyol, 2014; Hasdemir, 2014). Evlilik danışma merkezinde çocuk sahibi olmayanların oranı yüksek bulunmuş bunun evlilikte uyum yaşayanların çocuk sahibi olmak istemedikleri ve bundan kaçındıkları belirtilmiştir (Akar,2005).

Tutarel-Kışlak ve Çabukça (2002) ve Yalçın (2014) eşlerin evlilik uyumlarının, çocuk sayısı gibi değişkenlerle bağlantılı olmadığı söylemişlerdir. Şendil ve Korkut (2012) çocuk sayısı ile evlilik uyumu, çift tatmini, çift birlikteliği ve duygulanım ifadesi arasında da negatif yönde bir korelasyon olduğunu belirtmişlerdir. Doğan (2014) çocuk sayısı azaldıkça, evlilik uyumu ve tatmininin arttığını belirtmektedir. Kublay (2013) evli çiftlerin evlilik uyumunun çocuk sayısına dayalı olarak farklılaştığı, sahip olunan çocuk sayısı 4'ten az olan ya da hiç çocuğu olmayan bireylerde, çocuk sayısı arttıkça evlilik uyumunda düşüş görüldüğü; 4 çocuğa sahip bireylerde ise evlilik uyumunda tekrar bir artış olduğunu belirtmektedir.

Çakmak-Tolan (2015), çocuk sahibi olmayan eşlerin birbirlerine karşı bağlılıklarının ya da birbirlerine sağladıkları desteğin evlilik uyumunun yükselmesine katkı sağladığını düşünmektedir. Çocuk sayısının azlığı ile birlikte sorun alanları ve stresli yaşam olaylarının niceliksel olarak azaldığı ve bunda

eşlerin evlilik uyumunu olumlu yönde etkileyebileceği düşünülebilir. Çünkü yapılan çalışmada çocuğu olmayan veya 1 çocuğu olan evli bireylerin 2 çocuklu evli bireylere göre daha fazla evlilik uyumu yaşadıkları sonucu elde edilmiştir.

Bazı çalışmalarda ise çocuk sahibi olmak ve sahip olunan çocuk sayısının evlilik uyumunu olumlu etkilediği de belirtilmektedir. Bu çalışmalara göre çocuk aileyi bir arada tutup eşler arasındaki çatışmayı azalmasına neden olabilmekte ve eş uyumunu etkileyebilmektedir. Bunun en büyük nedenlerinden biri çocuk hakkında verilen kararların ortak alınacak karar olması ve çiftlerin kendi doğrularına göre çocukları hakkında karar vermeleridir (Aktaş, 2009; Kahveci, 2016).

Evli çiftlerin evlilik doyumu ile çocuk sayısı arasında önemli bir fark bulunmadığını belirten çalışmalar mevcuttur (ilketenci, 2004; Fidanoğlu, 2006; Çelik, 2006; Çınar,2008; Süataç, 2010; Şentürk, 2013, İlericiler, 2015).

1.1.5.e. Evlilik Süresi

Evlilik süresinin evlilik uyumunda anlamlı bir fark yarattığını söylemiştir(Aktaş,2009). Başka bir araştırma da Düzgün (2009)evlilik süresi evlilik uyumunu yordadığını söylemiştir.

Kublay ve Oktan (2015) evli bireylerle yaptıkları araştırmada evlilik süresine göre artıkça evlilik uyumunun azaldığını söylemişlerdir. Kublay(2013) deki yaptığı araştırma da evlilik uyumunun evlilik süresine dayalı farklılıklarına bakıldığında, 26-35 yıl aralığına kadar olan aralıklarda, evlilik süresi arttıkça evlilik uyumunun azaldığı; 26-35 yıl aralığındaki evliliklerde ise evlilik uyumunda tekrar fazlalaşma olduğu tespit edilmiştir.

Yıldız (2012)'ın yaptığı bir çalışmada evli bireylerin evlilik uyum düzeylerinin evlilik sürelerine göre farklılaştığı şeklindedir. Bu farklılaşmanın nedenini ise şu şekilde düşünmektedir. “Evliliğin ilk yıllarında evlilik uyumunun yüksek olmasının eşlerin birbirleriyle daha ilgili, sevgi dolu ve tutkulu olmasına bağlıdır. Çocuğun doğması ve ataerkil bir toplum yapısından dolayı kadının yıpranıp eşine ilgisinin azalmasıyla uyum da düşüş görülmektedir. Son yıllardaki uyumda artışı da bundan sonra alternatif bir kişinin olamayacağını düşünme, ailelerin müdahalesinin azalması, kişilerin eşlerini daha iyi tanınması, ortak bir

dilin oluşması ve ölümün yaklaştığını düşünerek yalnız kalma korkusuyla eşe daha sıkı sarılmayla ilgili olabileceği biçiminde” yorumlamıştır.

Bazı çalışmalarda ise evlilik süresi arttıkça çiftlerin birbirine bağlılığının azaldığı bildirilmektedir (Bildirici, 2016 Uluyol, 2014, Özaydınlık, 2014). Çelik (2009) çalışmasında evli öğretmenlerin evlilik süresi arttıkça evlilik uyum düzeyinin düştüğü sonucunu elde etmiştir. Evlilik süresi “0-2 yıl arası” olan evli öğretmenlerin evlilik uyum düzeyleri evlilik süresi “10+ ile 15 yıl arası” ve evlilik süresi “15+ ve yukarısı” olanların evlilik uyumlarından daha yüksektir. Evlilik süresi arttıkça bireylerin birbirlerine sevgi gösterme davranışlarında bir azalma söz konusu olmaktadır (Şendil ve Korkut, 2012; Lafcı, 2014).

Yalçın (2014) çalışmasında, eşlerin evlilik süresi ilerledikçe sorunlar karşısındaki tutumlarının konuşarak tartışmanın azalması, şiddet ve kavganın artması ve kadınların 50%’sinin sorunlar karşısında sessiz kalmayı tercih ettikleri görülmüştür. Yılmaz (2015), 7–12 yıl süreli evli olanların, 19 yıl ve üstü evli olanlara göre daha yüksek düzeyde evlilik uyumu yaşadıklarını söylemiştir.

Bazı çalışmalarda evlilik süresinin evlilik doyumu ve uyumu üzerinde önemli bir fark yaratmadığı bulunmuştur. (Çelik, 2006; Çınar,2008; Şentürk, 2013; Yüksel,2013; Hasdemir, 2014; İlericiler, 2015; Kahveci, 2016, Hoşgör,2013; Fidanoğlu, 2006). Terapi merkezine başvuran çiftlerle alakalı çalışma da daha uzun evliliklerde daha fazla uyumun olduğu görülmüştür (Uzel, 2019).

1.1.5.f. Eğitim seviyesi

Eğitim seviyesi yükseldikçe evlilik uyum durumu da yükselmektedir. Üniversite ya da lisansüstü mezunu bireylerin evlilik uyumu, ilköğretim mezunu olan bireylere oranla daha yüksektir (Hoşgör, 2013; Şener, 2002; Lafcı, 2014; Özaydınlık, 2014). Bunu destekleyen başka bir çalışma da Şendil ve Korkut’un(2012) yaptığı araştırmadır. Aşağı eğitim seviyesindeki bireylerde evlilik uyumu daha az ve aile içi çatışma daha fazla görülmektedir. Bu çiftler arasındaki ilişkinin kalitesini belirleyen, iletişim, sevgi gösterme biçimleri, eşler

arasındaki fikir alışverişi ve birlikte zaman geçirme konularında daha fazla uyumsuzluk yaşamaktadırlar.

Kadın ve erkeklerin eğitim seviyesi ile alakalı yaptığı çalışmada Gürsoy (2004), kadınların eğitim seviyesi yükseldikçe evlilik uyumunun da yükseldiği fakat erkeklerde etkisinin olmadığı görülmüştür. Yüksel (2013) de çalışmasında eğitim seviyesi yüksek olan kadınların evlilik uyumunun daha yüksek olduğunu bulmuştur.

Çağ ve Yıldırım (2013)'ın çalışmasında ise evli bireylerin eğitim düzeyleri arttıkça evlilik doyumlarının azaldığı görülmüştür. Bazı çalışmalarda da eğitim düzeyinin evlilik uyumunu etkilemediği saptanmıştır (Çelik, 2006; Çınar,2008; Aktaş, 2009; Süataç, 2010; Turanlı, 2010; Şentürk, 2013, Kublay, 2013, Hasdemir, 2014; Yılmaz, 2015; İlericiler, 2015; Uzel, 2015; Çakmak-Tolan, 2015; Kahveci, 2016). Yıldız (2012)'a göre öğrenim seviyesi düşük olan evli kadınlar ekonomik bağımlılıkları nedeniyle uyumsuzluklara ve çatışmalara rağmen evliliklerini sürdürmek zorundadırlar. Öğrenim seviyesi yüksek olan bireyler iletişimleri güçlü ve evlilik öncesi partnerlerini tanıyıp hangi konuda sorun çıkabileceğini bilip mutlu olabileceğine inandıkları insanla hayatlarını birleştirdiğinden uyumları da yüksek olmaktadır. İlketenci (2004), evliliklerde eğitim seviyesi yükseldikçe evli bireyler arasında çatışma durumlarının azaldığını, eşlerin acele hareket edip evlilik ilişkisini bozmaktansa daha temkinli davranıp durup düşündüğünü ve alternatifleri değerlendirdiğini söylemiştir. Buna benzer bir çalışma da Öner (2013) ilkokul mezunu bireylerin olumsuz çatışma stillerini daha fazla kullandığını üniversite mezunlarının ise olumlu çatışma stillerini kullandıklarını söylemiştir.

1.1.5.g. Cinsiyet

Birçok çalışma cinsiyetin evlilik uyumu ve evlilik doyumunu üzerinde etkisi görülmediğini ortaya koymaktadır (Aktaş (2009), Lafçı (2014), Özaydınlık, 2014; Çelik,2006; Güçlü Ergin, 2008; Polat, 2006; Çınar, 2008; Turanlı, 2010; Şendil ve Korkut, 2012, Hoşgör, 2013; Kublay, 2013; Uzel, 2015; Kahveci, 2016).

Şener (2002), İlketenci (2004) ve Yıldız (2012) yaptığı çalışmalarda erkeklerin evlilik uyumu puanlarının kadınlarınkinden daha yüksek olduğunu belirtmişlerdir. İlericiler (2015) yaptığı çalışmada erkeklerin evlilik uyumunun alt

değişkenleri olan; çift doyumu, çiftin bağlılığı, çiftin fikir birliği ve duygusal ifadelerinin kadınlardan daha fazla olduğu görülmüştür. Şener (2002) kadınların evlilik uyumunun düşüklüğünün sebebinin ailedeki ilişkilerin yapısından, kadının statüsünden, beklenti seviyelerinin farklılığından ya da aile içi sorunları daha fazla önemsemelerinden kaynaklanabileceğini düşünmektedir.

Bıyıkoglu (2012), mükemmellik davranışı ve cinsiyet özelliklerini incelediği araştırmada kadınlar açısından olumlu bir etkisi varken erkekler açısından sosyal olarak belirlenen mükemmeliyetçiliğin evlilik uyumunda olumsuz bir katkısı olduğu ortaya konmuştur.

Evlilik ilişkisinde olumlu çatışma stillerine başvuran kadınların oranı erkeklerden yüksektir. Kadınlar olumsuz bir durumla karşılaştıklarında olumlu çatışma stillerine başvurumaktadırlar (Öner,2013). Kadınların evlilik uyumlarının erkeklere göre daha yüksek olduğu görülmekte olduğu bir çalışma da Çakmak-Tolan (2015) çalışmasıdır.

Evlilik doyumunun cinsiyet ve eş desteğinden etkilenip etkilenmediği araştırma da cinsiyet açısından evlilik doyumunun anlamlı düzeyde farklılaşmadığı evli bireylerin eş desteği ve evlilik doyumları arasında olumlu ve anlamlı bir ilişkisi olduğu gözlemlenmiştir (Kabasakal ve Soylu, 2016). Bunu destekler başka bir araştırma da yine evlilik uyumu ile eşin destek düzeyi arasında pozitif bir ilişki görülmüştür (Düzgün, 2009).

1.1.2. BAĞLANMA

Bağlanma davranışı için, Bowlby (1969), ‘Bir bireyin korktuğunda, yorulduğunda ya da hasta olduğunda bir figürle ilişki kurmak ya da yakınlaşmak için duyduğu güçlü bir istektir. Bu insan doğasının bir parçasıdır ve yeni doğanda tohum halinde bulunur’ demiştir (Bowlby, 1982).

Ainsworth ise bağlanmayı, ‘kendisi ve özel biri arasında ya da insan ve hayvan arasında görünen bağdan etkilenme’ şeklinde tanımlamıştır (Deniz,2012). Gander ve Gardiner (2015) bağlanma, ‘yenidoğanla ebeveyni arasında sürekli artan, eşgüdümlü, karşılıklı destekleyici bir iletişim kurulmasıdır’ demiştir. Hazan ve Shaver (1987) bağlanmanın bakım veren ve anne ilişki ile başlayıp bireyin

hayatı boyunca devam edeceği duygusal bağlar için geçerli olduğunu ileri sürmüştür.

Bowlby, birey bebeklik ve çocukluk döneminde stres altında olduğunda bağlanma figürüne yakın olmak ister. Bu bağlanma figüründe güven ve rahatlık arayışı içindedir. Kendini güvende hissettikten sonra da çevreyi keşif çalışmalarına girer. Bu bağlanma figürüyle ayrılık yaşarsa protesto ve farklı tepkilerle bağlanma figürüne tepkisini gösterir. Bowlby'e göre insanlar ve bütün canlılar bebek ve anne/bakım veren arasında bir duygu ve davranış mekanizması oluşturmuştur. Bu mekanizma hayatının ilk aşamasından başlayıp bütün hayatı boyunca devam eden bakım vereni arama, yakınlık kurmaya çalışma ile beliren ve özellikle stres, korku ve kaygı durularında belirginleşen, güçlü devam etmesi istenen bir bağ olarak ortaya çıkar (Bowlby, 1982).

Bowlby bu kuramı 2. Dünya Savaşı sonrası yaptığı gözlemler (yetimhane, hastane, çocuk yuvalarına) sonucu şekillendirmeye başlamıştır. Bebeklerin ve çocukların bakım verenden ayrıldıklarında farklı tepkiler gösterdiklerini gözlemlemiş ve bunun nedenini merak etmiştir. Özellikle yetimhanedeki çocukların bakım verenden uzun süre ayrıldıklarında diğer insanlarla iletişimi kestiklerini görmüş ve bunun sadece bastırma tepkisi olmadığını bunun bütün canlılarda görülen bağlanma figüründen ayrıldığında gösterdiği tepkiler olduğunu söylemiştir (Sığırcı, 2010).

Bowlby bağlanma sadece bebeğin anneye duyduğu bağdan ibaret olmadığını annenin de aynı duyguyla hareket ettiğini söyler. Bebek, anne/bakım veren kişiye sinyaller gönderir. Annenin de bakım verme davranış sistemi harekete geçip bebeğe yönelmeye başlar. Anne bebeği rahatlatıp yeniden güvende hissettirebilirse, bağlanma mekanizmasının işlevi azalır. Böylece bebek anne/bakım verenden ayrılıp etrafı keşfetmeye başlayabilir. Herhangi bir tehlikeyle karşılaşmadığı sürece bu mekanizma devreye girmez. Eğer bir tehlikeyle karşılaşır korkar kaygılanırsa o zaman bakım verenin ulaşılabilirliği ve varlığının hissedilmesi psikososyal işlevlerin gelişimi açısından oldukça önemlidir. Bu durumda anne/bakım veren ulaşılabilir ve hissedilebilirse bebek kendini güvende hissettiği için sorun teşkil etmez. Keşfetme davranışına devam eder. Aksı durumda keşfetme davranışları azalır. Anne/bakım veren ulaşamaz ve

duygusal olarak hissedilemez durumda ise psikososyal davranış sıkıntılarının oluşmasına neden olabilir (Hortaçsu, 2012; Sığircı, 2010; Deniz, 2012).

Bowlby yıllarca etoloji çalışmaları ile ilgilendiğinden bunun bu ağlama, yalnızlaşma, arama ve pretesto gibi bağlanma davranışlarının bütün canlılarda olduğu gibi insanda da hayatta kalma ihtiyacına yönelik bir sistem olduğunu ileri sürmüştür. Bebek, anne/bakım veren ne kadar duygusal ve rahatlama ihtiyacını karşılırsa ona o seviyede bağlanır. Bowlby, bireylerin sosyal hayatlarında da kurduğu ilişkilere basamak oluşturduğunu savunmaktadır. Yetişkinlikte kurduğu arkadaşlık ve romantik ilişkileri de bu bağlanma durumundan etkilenecektir (Bowlby, 1982, 2005)

Bowlby (1969) ve Ainsworth (1978) ikisi de Freud ve diğer psikanalitik düşünürlerden etkilenip bebek ve bakım veren arasındaki bağlanma stillerini açıklamışlardır. Bebek ve bakım veren arasındaki ayrılık ve birleşme sonucu ortaya konan desenlerden yola çıkarak, bebeklerin bakım vereni güvenli bir üs ya da sığınak olarak gördüklerini ve ayrılık yaşadıklarında bakım verenden aldıkları güvene göre şekillendiklerini ve buna göre tepki gösterdiklerini söylemişlerdir (Bee ve Boyd, 2009). Rice (1997), güven duygusunun gelişmesi için bazı koşulların gerekliliğini savunmuştur. Bu koşullar; çocuğun yeterli ve düzenli beslenmesi, emme yaşantısı geçirmesi, sarılma, beden teması, dokunma, okşama, güzel bir ses ve mutlu bir yüz ifadesinin hissettirilmesi ve anne-babanın söz ve davranışlarıyla sevgi göstermesidir (İnanç, Bilgin, Atıcı, 2015).

Bowlby (1969) insanlar üzerinde çalışmalar yapmadan önce etiyolojik çalışmalar yapmış ve hayvan yavruları ile aralarında bir bağın var olduğunu düşüncesini ortaya koymuştur. Bu konuda hayvanlarla birçok araştırma yapılmıştır. Lorenz (1958), kuşlar özellikle kazların ilk 1-2 gün içinde gördüğü nesneye biyolojik bir içgüdüyle bağlandığını ileri sürmüştür, Bunu ispatlamak içinde kaz yumurtasının kuluçka döneminin son 2 gününde kuluçkaya yatmış, yumurtadan çıkan kaz yavrusu Lorenz'i gördüğünden, her gittiği yere onun arkasından gitmiştir. Annenin yokluğunda bütün kaz yavrularının Lorenz'i takip ettiklerini görmüştür. Kaz yavruları gördükleri ilk nesneye oluşturdukları bağlanma durumuna 'iz bırakma' denir. Hayvanlarla yapılan başka araştırmalarda kör ve sağır doğan köpek yavruları için bağlanmanın 3-8 hafta olduğu ve diğer

memeli türü olan inek ve keçi yavrularının doğumla annelerine bağlandıkları eğer doğumda birbirlerinden ayrılırlarsa annenin yavruyu reddettiği hatta emmelerine izin vermedikleri görülmüştür (Deniz, 2012; Gander ve Gardiner, 2015).

Bunlardan bir diğeri ise Harlow (1958)'un yaptığı deneylerdir. Harlow maymunları gerçek annelerinden ayırıp yapay annelerde büyütülmüştür. Bu deneyde yapay 2 anne kullanılmıştır. Birinci annenin elinde süt şişesi bulunup telden yapılmıştır. İkinci annenin elinde hiçbir şey bulunmamakla beraber yumuşak kumaştan yapılmıştır. Bebek maymun telden olan annenin yanına gidip besleniyor, karnı doyduktan sonra yumuşak annenin yanına koşup ona sarılıp uyuyor. Bu da göstermiştir ki güven duygusunun gelişiminde beslenmenin yanında hissedebilecekleri bir yakınlığın olması önemlidir. Yine buna benzer maymunlarla yapılan başka boylamsal bir çalışmada anne sevgisinden mahrum büyüyen maymunlar bazıları çiftleşmede sorun yaşamışlar. Çiftleşen bireylerde ilk çocuklarına karşı reddedici ve katı bir tutum sergilemişlerdir. İkinci yavrularında daha anlayışlı davranmışlardır (Gander ve Gardiner, 2015; Deniz, 2012; Hortaçsu, 2012).

Hayvanlarla yapılan deneylerin yanında insanlarla yapılan çalışmalarla da bağlanma çalışılmıştır. Ainsworth (1978) de, bağlanma davranışının incelenmesi için davranışsal ölçümlere dayalı görgül araştırma yöntemlerini geliştirmiştir. Ainsworth ve arkadaşları (1978) tarafında yapılan Yabancı Durum (Strange Room) gözlemleridir. Araştırmalarında anne-bebek arasındaki iletişimin yapısına göre bebeklerde bireysel farklılıklar gözlemlenmiştir (Bee ve Boyd, 2009; Gander ve Gardiner, 2015; Deniz, 2012).

Bu çalışmanın sonunda güvenli bağlanan bebeklerin anneler ayrıldığında sarsıldığı fakat tekrar geri döndüğünde rahatladığını ve yabancı durumda da hem anneye yakın olma hem de yabancı durumu benimseme olayında %60-70 özellikler aynı bulundu. Güvensiz kaçınmacı bebeklerde ise bu bebeklerin annelere ihtiyaç duymadığı, onları yok saydığı. Anne odadan ayrıldıktan sonra rahatsız olmadıkları anne geri döndüğünde de yakınlık göstermedikleri görülmüştür. Bu tür bebeklerin duygusal güçlük dereceleri vardır. Anne ilişkisi reddedici, engelleyici bir tutum sergilemektedir. Güvensiz – dirençli kararsız bebeklerin ise kafaları karışıktır. Annelerine oldukça yapışkan bir tutum

sergileyip, anneleri odadan ayrıldığında sarsılmakta geri döndüğünde ise ne yapacaklarını bilememektedirler. Ona kızgındırlar. Annelerde bebeklerine tutarsız bir şekilde davranmaktadırlar. Onun için bebek dirençli bir kararsızlık durumu yaşar. Çocukların %10 -15 böyle bir tutum sergilemiştirBu bebeklerinde zihni karışık olup annelerinden ayrılıp bir araya geldiklerinde tutarsız davranışlar göstermektedirler (Deniz, 2012).

1.2.1.Bağlanma Kuramları

Bağlanma ile ilgili çalışmalar 1940'lı yıllardan önce başlamış Bowlby merkez yapısını, Ainsworth ise kuramsal iskeletini oluşturmuştur. Bağlanma kuramı Bowlby ile başlasa da Darwin ve Lorenz'in etoloji kuramı, Freud'un psikanalitik kuramı ve Erikson'un psikososyal kuramından da etkilenmiştir (Bretherton, 1992; Deniz, 2012)

Hazan ve Shaver (1987) ile Main ve arkadaşları(1985) çocukluk ve yetişkinlik dönemi bağlanması ve özellikle yetişkinlik dönemi çalışmalarına öncülük etmiştir. Zihinsel temsillerin nesiller arası ilişkisi üzerine çalışmıştır. Bartholomew ve Horowitz'in (1991) çalışmaları ile dörtlü bağlanma modeli ile bağlanma konusuna yeni bir boyut kazandırmıştır. İnsanın hayatında önemli bir yer tutan ve onun bütün ilişkilerini etkileyen bağlanma duygusu doğumdan itibaren çekirdek ilişki olarak kabul edebileceğimiz anne-çocuk ilişkisinden başlayıp bütün yaşamını etkilemektedir. Çocukluk döneminin ilk aylarında kurulmaya başlanan bu bağ, birey için önemli olan diğer bireylerle de yaşam boyu kurulmaya ve sürdürülmeye devam etmektedir (Bartholomew ve Shaver, 1998).

Bağlanma ilişkileri Psikoloji disiplininin alt alanlarından biri olan gelişim psikolojisinde bazı kuramlar çerçevesinde ele alınmıştır. Bu kuramlar şunlardır:

- a-) Psikanalitik kökenli Bağlanma Kuramları
- b-) Öğrenme Kökenli Bağlanma Kuramları
- c-) Bilişsel Görüş Kaynaklı Bağlanma Kuramları
- d-) Biyolojik Görüş Kökenli Bağlanma Kuramları
- e-) Bütünleştirici bağlanma model ile ilgili kuramlar

1.2.1.a- Psikanalitik Kökenli Bağlanma Kuramları: Bu görüşlerin temeli Freud (1958)'a dayanır. Bebeklik döneminde bireyler gereksinimleri karşılayan annelere bağlanırlar. Freud genital dönemde (3-5 yaş) ortaya çıkan cinsel dürtünün önem kazandığını ve çocukların karşı cins olan anne ve babaya cinsel duygular beslediğini savunmuştur. Cinsel dürtülerin tekrar ortaya çıktığı dönem ise ergenlik dönemidir. Bu dönemde bireyler anne ve babayla özdeşleştirdiği kişiye aşık olurlar. Freud'dan daha toplumcu bir bakış açısı ortaya koyan Erikson (1950) bebeklik döneminde oluşması gereken duygunun temel güven duygusu olduğu, her dönemin kendine göre başarılması gereken bir amacı olduğunu savunmuştur. Kişinin başka bir insanla ilişkiye girip 'yakınlık' yaşayacağı evrenin ergenlik olduğu bu evrede genellikle karşı cinsle etkileşime girip ilişkilerinden zedelenmeden çıkması gerekmektedir. Erikson bireyin diğer evreye geçebilmesi için bir önceki evreyi başarıyla tamamlaması gerektiğini düşünmektedir. Fakat bu evrede tamamlanamayan bu duygular hiçbir zaman telafi edilmez değildir (Hortaçsu, 2012). Freud'un psikolojiye önemli katkılardan biri erken bağlanma ilişkilerinin ve sosyalizasyon sonuçlarının doğası, önemi ve birbiriyle ilişkili olduğu konusundaki görüşleri olmuştur. Çocukluk sosyalleşmesiyle ilgili bildiğimiz şeylerin çoğu, bağlanma sorunlarıyla alakalı durumlardır. Çocuğun bağlanma durumu anne ve babanın sevgi ve kaybolma tehdidi üzerine anksiyete seviyesiyle doğrudan ilişkilidir. Anksiyete düzeyi fazlalığı veya eksikliği ebeveynin bağlılığının gücüyle alakalıdır (Richters ve Waters, 1991).

1.2.1.b- Öğrenme Kökenli Bağlanma Kuramları: Cairns (1972) ve Gewitz (1972) görüşlerine göre bağlılık ya da bağımlılık öğrenme sonucu gerçekleşir. Çocuk rahatlama ve doyma sonucu oluşan olumlu duygularını genellemeye başlar. Pavlov'un deneyindeki köpeğin zil sesi duyar duymaz salya salgılaması gibidir. Model insan diğer ilişkilere genelleştirilir. Burada evreler söz konusu değildir (Hortaçsu, 2012). Bandura (1986) ve Goslin (1969) gibi araştırmacılar psikodinamik yaklaşımdan ziyade toplumsallaştırma süreçlerinde bireysel farklılıklar yapıları ve sosyal öğrenmenin temel süreçlerine bir vurgu yapmışlardır. Bu bağlanma da erken tecrübelerin bağlanma üzerinde önceliği bulunmaz. Erken bağlanma ile sonraki çevresel gelişme arasındaki ilişkilerin

birbirleriyle etkileşimi olduğu ve öğrenme olayını içşelleştirmesini öngörür (Richters ve Waters, 1991).

1.2.1.c- Bilişsel Görüş Kaynaklı Bağlanma Kuramları: Selman (1980) gelişim psikolojisinde Piaget (1968) ve Kohlberg (1969) izinden yürüyerek arkadaşlık, arkadaşlar arası çatışma, arkadaş grubu, liderlik ve ebeveyn-çocuk ilişkisindeki ceza kavramlarının gelişimini irdelemiştir. Piaget ve Kohlberg gibi bilişsel gelişmeyi düzeylere bölmüş ve 5 evreden söz etmiştir. Bunlar sırasıyla arkadaşlık, arkadaşlar arası çatışma, arkadaş grubu, liderlik ve anne baba-çocuk ilişkileri içindeki çözüm yöntemleridir. (Hortaçsu, 2012).

1.2.1.d- Biyolojik-Etolojik Görüş Kökenli Bağlanma Kuramları: Bolwby (1982,2005) insanlarda hayvanlarda bağlılık ilişkilerini kendi cinsinden bir erişkinle bağlılık ilişkisi kurmak için programlanmışlardır. Bolwby (1969) çocuklardaki bağlanma ilişkisinin çocuğun sağlıklı gelişimi açısından gerekli olduğunu söyler (Hortaçsu, 2012). Bowlby, çocukların farkında olmadan ebeveynlerini modelleme yoluyla öncü kabul ederek davranışlarını temellendirir. Bu etolojik bağlanma teorisi, davranışların oluşmasında bağlanmanın çocuk-ebeveynin geliştirdiği davranış örüntüleriyle kurduğu ilişki yansımalarını gösterir(Richters ve Waters, 1991).

1.2.1.e- Bütünleştirici Bağlanma Modeliyle İlgili Kuramlar: Sosyal öğrenme ve bilişin temel süreçlerine birbirlerinden etkilenmesi olarak anlaşılabilir. Sosyal öğrenme ve biliş kuramları, güvenli bağlanma ilişkilerinin ortaya çıkardığı mekanizmaları anlamak için tek başlarına yeterli değildir. Bu ikisinin bir arada etkileşmesinin ürünüdür. Waters ve ark (1986) bağlanma örüntüsünün bireysel özellikler olan benlik, sosyal yeterlilik, empati, kendini kontrol, olumlu etkileşim gibi bilişsel süreçler ile akranları ve yetişkinlerle bağlanımda yaşadığı işbirliği paylaşım, dayanışma ve uyum süreçlerinin birlikteliğinden etkilenir (Richters ve Waters, 1991).

1.2.2.Çocukluk ve Ergenlikte Bağlanma

Bireyin yaşamındaki ilk evrelerde(bebeklik, çocukluk) yaşadıkları bağlanma durumu özel ve sağlıklı ilişkiler kurması açısından oldukça kritik bir evredir. Bu evrede bireyler bazı ilişkileri (empati, kaygı paylaşımı, saldırganlık ketlemesi, sevilme-sevme) geliştirdikleri gibi gelecekteki ilişkilerini etkileyecek

bağlanma ilişkisinin de oluşmasına neden olmaktadır. Bu sebeple insanların sağlıklı ilişkiler kurabilmesi bebeklik ve çocuklukta yaşadıkları bağlanma süreciyle yakından ilişkilidir (Çelik, 2009).

Bowlby, çocuklukta bağlanma figürünün yanıtları hakkında çocukların duygularını ve bebeklerde işleyen modeli düşünerek tekrar adlandırdı. Çocuk her bağlanma figürünü içselleştirerek tekrar biçimlendirir. Bağlanma figürü ile bağlandığı insanlar arasında ilişki kurabilir. Anneyi güvenli üs olarak algılayan çocuk diğer ilişkilerine bunu genelleştirebilir. İçsel işleyen modelde ilişkideki bağlanma duygusu uyandıran model hakkında betimleme söz konusu olup biçimlendiğinde çocuğun yakınlık arama bilinç dışı model oluşturma çabaları görülür. Kişisel bir oluşum söz konusudur. Sürekli bir arayış kabul edenler ve etmeyenler arasında temel farklılıklar vardır. Gelişim yönü itibarıyla istikrarlıdır. İlişki deneyimlerinden etkilenip etkilenmediği açısından önemlidir. Bu modelin temel fonksiyonu, diğer önemli ilişkilerde duygu ve davranış açısından rehberlik eder. Diğer kişilerin davranışlarını anlamada ve yorumlamada öncülük edebilmektedir (Deniz, 2012).

Bağlanma stillerindeki farklılıklar, bağlanma figürüne gösterilen duyarlılık ve zihinsel modeller olarak açıklanabilir. Çocuğun ihtiyaçlarını ve ilgilerini görüp ona karşılık veren ebeveyn, çocuğun zihninde güvenilir, rahatlatıcı ve ulaşılabilir olarak algılanır. Bu ebeveynler değişik ortamlarda çocuğun dış dünya ile temasına izin verir ve ebeveyni ile temas halindedir.(Çapkın,2012). Bazı ebeveynler ise çocuğun ihtiyaçlarına karşı duyarlı fakat davranış konusunda tutarsız olabilmektedir. Çocuğun dünyayı keşfine izin vermez, sınırlar ve çocuğun davranışlarına müdahale ederler. Bu durumda çocuk ebeveynini zihninde güvenilmez ve tutarsız olarak kodlar. Bağlanma figürüne ulaşılabilirliği noktasında tutarsızlık yaşayan çocuk, değişik ortamlarda bulunduğu orada olmak ve keşfetmek konusunda kaygılı davranır. Bazı bağlanma figürleri de tutarsızlıklarının yanında uzak ve reddedici olabilmektedir. Bu da çocuğun zihninde bağlanma figürüne karşı ilgisiz ve ulaşılmaz olduğu algısı yerleşir. Bu durumda da çocuk bağlanma figüründen bağımsız, onunla temas kurmadan, yakınlığına ihtiyaç duymadan ve kaygısız bir şekilde keşfe devam eder (Bozkurt, 2006; Türk,2016; Sığırcı, 2010).

Bowlby 1980'lerin ortalarından sonra yetişkinlikteki bağlanma stilleri üzerine odaklanmıştır. Hazan ve Shaver (1987)'e yaptığı çalışma yakın ilişkilerde olan bağlanma olarak yetişkinlikte bağlanmayı araştıran ilk araştırmacılardandır. Hazan ve Shaver, Bowlby'nin bağlanma kuramı temel alarak, yetişkinlikte kurulan yakın ilişkilerde bağlanmanın ilk yıllardaki bağlanmadan nasıl etkilendiklerini araştırmışlardır. Birey çocukluktaki ve bebeklikteki bağlanma ve zihinsel temsillerinin yetişkinlikteki ilişkileri etkileyeceğini savunmuşlardır (Bacanlı ve Terzi, 2015).

Çocukluktan itibaren geliştirilen bağlanma örüntüleri, bireyin benlik algısı ve diğer bireylerle olan ilişkilerini de belirler. Bireylerdeki bağlanma yetişkinliğe kadar tek taraflı iken romantik ilişkilerle iki yönlü bir ilişki durumu kazanmaktadır. Çocuklukta güven arayışı üzerine kurulan bu örüntü yetişkinlikte güven arayışı ve güven verme ilişkisi üzerine kurulur. Yetişkinlikteki bağlanma çift ilişkilerindeki çift yönlülük, çiftlerin bağlanma stilleri ve bu ilişkiler üzerindeki etkisi ilişkinin sürdürülmesi adına önemlidir (Yılmaz, 2015).

Bağlanma stilleri ve romantik ilişkiler arasında 374 lisans öğrencisine uygulanan ilişki hakkındaki düşünceleri, sevdiklerine bağlılıkları ile bağlanma modeli arasında ilişki diğer araştırmalarla aynı yöndeydi. Güvenli bir bağlanma modeli içinde olup ilişki yaşayanların aileleri hakkındaki algıları da olumluydu. Güvensiz bağlanma içinde olanların ise ailelerini algılayışı olumsuz yönde idi. Benlik saygıları ile sevgi ilişkilerinde ise güvenli bağlanma yaşayanlarda güçlü iken güvensiz bağlananlarda düşüktü (Feeney ve Noller, 1990).

Karen (1994) güvensiz bağlanma stili yaşayan çocukların, öğretmen ve diğer yetişkin insanlarla güvenli bir bağlanma ilişkisi yaşamak istediklerini belirtmekte ve onlara alternatif güvenli ilişki sunabilecek biriyle karşılaşırlarsa, yakın ilişki kurmayı öğrenebileceklerini söylemiştir. Waters ve ark (2002) birey geçmişte yaşamış oldukları deneyimleri zihninde koruyarak yeni ilişkilerini düzenlemek noktasında devamlı aktif bir süreç yaşadıklarını ve başlangıçta çok katı olmayan temsillerin, yaşanan benzer durumlarla sabitlik kazanmaya başladığını, şema olarak adlandırılan bu yapıların bilgiyi işleme noktası dayanak teşkil ettiklerini savunmuşlardır (Akt, Bozkurt, 2006).

1.2.3. Yetişkinlik ve Yakın İlişkilerde Bağlanma

Yetişkinlikte ve yakın ilişkilerde bağlanma stilleri Hazan ve Shaver(1987)'in incelediği ilk ve öncül çalışmalardandır. Hazan ve Shaver (1987) Ainsworth'un bebekler için geliştirmiş oldukları üçlü bağlanma biçimini yetişkinlere uyarlamışlardır. Daha sonradan Bartholomew ve Horowitz (1991) insan benliği ve zihinsel temsiller kavramlarını kullanarak yetişkinlerde bağlanma stillerini tekrar ele alıp olumlu ve olumsuz görüşte olmayı temel alarak dört farklı bağlanma modelinden bahsetmişlerdir (Bacanlı ve Terzi, 2015).

Main ve arkadaşları (1985) da yetişkin bağlanma görüşmelerinde yetişkinlerin kendi hafızalarındaki anne ve baba algılarını incelemişler ve Yabancı Ortam deneyi ile ilişkili olduğu ispatlanan bir model geliştirmişlerdir (Deniz, 2012). Bu bağlanma durumlarını inceleyen Main ve arkadaşları (1985) bu çalışma da Yetişkin Bağlanma Görüşmesi (YBG, Adult Attachment Interview) adında bir ölçek geliştirmişlerdir. Bu ölçek, yetişkin bireylerin şimdiki yakın ilişkilerinin genel bir tanımını, çocukluk dönemlerine ait hatıralarını ve ebeveynlerinin çocuklukta gösterdikleri tavırlara ait hatıraları ve anne-baba ile şu anki ilişkileri ile alakalı sorulardan oluşmuştur. Main ve arkadaşları, bu yarı yapılandırılmış ölçeği oluştururken yetişkinlerin kendi çocukluklarına ait değerlendirmelerin şimdiki işlevsellikleri üzerinde belirleyici olabileceği görüşünden yola çıkmışlardır. Ainsworth'un sınıflamasıyla örtüşen, güvenli otonom, kayıtsız, saplantılı ve çözümlenmemiş-dezorganize olmak üzere 4 kategoride sınıflandırmışlardır (Akt, Karadeniz, 2016).

Yetişkin bağlanma biçimlerinin ölçme tekniği olarak kullanılan diğer bir yöntem ise kagıt-kalem ölçekleriyle ve katılımcıların kendi ifadeleri ile ölçülmesi şeklindedir. Bartholomew ve Shaver (1998) ve Hazan ve Shaver (1994) bu ölçeklerden yararlanmışlardır

1.2.4. Bağlanma Stilleri

1.2.4.a. Ainsworth Bağlanma Stili

Bağlanma örüntüleriyle ilgili ilk çalışmaların bebeklik ve çocukluk devresindeki ilişkileri kapsadığı görülmektedir. Bağlanma teorisine önemli katkı

sağlayanlardan biri de Ainsworth'tür, Özellikle bağlanma ilişkilerindeki bireysel farklılıklara vurgu yapmıştır. Bowlby'nin içsel çalışan modellerini ve Ainsworth'un geliştirmiş olduğu bebeklikteki üçlü bağlanma stilini (Güvenli, kaçınan ve kaygılı/ kararsız) referans alarak yetişkin bağlanma stillerini geliştirmişlerdi. Ainsworth(1978) yaptığı yabancı ortam deneylerinde bakım veren ya da anne, bebek ve yabancı kişi arasındaki bağlanma durumları incelenmiştir. Bu araştırma bebekler ve anneleri arasında yapılmıştır. Araştırmada, anneler ve bebekler bir odada bir süre baş başa bırakılmış sonra da odaya bir yabancı alınmıştır. Yabancı anne ve bebeğin oynadığı oyuna eşlik etmeye başlar. Bunun ardından anne odadan ayrılır. Bebeği yabancı ile baş başa bırakır. Bebeğin yabancı ile beraberken verdiği tepkileri ve sonradan annesi geldikten sonraki tepkileri incelenmeye çalışılır. Bu yöntemde, anne ve çocuk yabancı bir ortamda görüşmeci ile birlikte vakit geçirirler ve annenin ayrılışı ve geri dönüşünde ebeveyn verilecek tepkiler, yabancının etkileşim çabalarına yanıt verme biçimi annenin yokluğunda çocukta oluşan kaygı ile baş edebilme tarzı araştırılmaktadır. Bu verilen tepkiler ve kaygı durumları sonucunda, çocukların gösterdikleri bağlanma davranışları güvenli, kaygılı/kararsız ve kaçınan olmak üzere üç farklı bağlanma şekli olarak adlandırılmıştır (Bretherton, 1992;Deniz, 2012; Hortaçsu,2012).

Mary Ainsworth ise yalnızca Bowlby'nin düşüncelerini ampirik olarak test etmekle kalmamış, bağlanma kuramına günümüz çalışmaları için yeni boyutlar kazandırmıştır. Buna ek olarak çocuğun bağlanma durumlarında ortaya çıkan, annelik duyarlılığı ve anne çocuk bağlanmasına etkisini ortaya koymuştur. Ainsworth bağlanma figürünü, anneyi bebeğin dünyayı keşif için kullandığı bir üs olarak gördüğü düşüncesinden yola çıkmıştır (Bee ve Boyd, 2009).

Bowlby, 1950'li yıllarda yetimhanedeki bebeklerin ayrılma, yoksun bırakma durumlarında ölüme kadar varan tepkileri inceleme fırsatı olmuş ve bunun doğumdan itibaren bebek ve bakım veren arasında kurulan duygusal bir bağdan meydana geldiği teorisini ortaya koymuş ve bu konuda çalışmalarını temellendirmeye çalışmıştır. Ainsworth (1978) da bu teoriden yola çıkarak bu çalışmaları laboratuvar ortamına taşıyıp deneysel çalışmalar gerçekleştirmiştir. Bebeklerin bireysel farklılıklarının olabildiği ve ona göre tepkiler ortaya koyduklarını söylemiştir. Ainsworth bebeğin güvenli sığınak olarak gördüğü annesine ek olarak çocukların keşif ve birleşme durumundan sonraki hareketlerine

göre aşağıda yer alan 3 bağlanma modelinden bahsetmiştir. (Deniz, 2012; Hortaçsu, 2012; Bartholomew ve Shaver, 1998).

- Güvenli bağlanma (secure attachment)
- Güvensiz(gerilimli) –Kaçınmacı bağlanma (anxious-avoidant attachment)
- Güvensiz –Dirençli /kararsız (karşı koyucu) bağlanma (anxious-resistant attachment)

Güvenli olarak bağlanmış bebekler, yakınlığı koruma, rahatlık arama ve bakıcıyı keşif için güvence üssü olarak görme noktasında Bowlby'nin doğanın özgün modeli olan hayvanların bağlanma davranışlarını modellemesiyle uyuşmaktadır. Laboratuvarında, yapılan çalışmalarda güvenli bağlanmış bebek annesi odayı terk ettiği zaman huzursuz olmuş, geri döndüğünde rahatlamış ve yanında olduğu sürece etkin keşif davranışına devam etmiştir. Laboratuvar ziyaretlerinden önce yapılan ev gözlemleri sırasında, bakım veren tutarlı bir biçimde ulaşılabilir ve olumlu tepkisel olarak değerlendirilmişlerdir. Bu, davranışı gösteren bireyler yaklaşık olarak %60 civarındadır (Bretherton, 1992; Hazan ve Shaver, 1987).

Kaygılı bağlanan bebekler, evde yapılan çalışmalarda bakım veren kaygılı/kararsız bağlanmış bir bebeğin sinyallerine tutarsız tepkisellik göstermiş, bazen ulaşılabilir olmuş bazen tepkisiz kalmış, bazen de çocuğun etkinliklerini kesintiye uğratmıştır. Laboratuvarında yapılan çalışmalarda, kaygılı/kararsız bağlanmış bebekler hem kaygılı ve hem de kızgınlık tepkileri göstermişlerdir. Aynı zamanda zihinleri bakıcıları ile meşgul olduğundan dolayı keşif davranışları sergilememişlerdir. Bu bağlanma modeli en az gözlenen stildir ve ortalama bu davranışı gösteren bireyler %15 civarındadır (Bretherton, 1992; Hazan ve Shaver, 1987).

Kaçınmacı bağlanan bebekler, evde gözlenen çalışmalarda kaçınmacı bağlanan bebeklerin bakıcıları çocuklarının rahatlatma ve özellikle de yakın bedensel temas kurma davranışlarını tutarlı olarak reddetmiş ya da kaçınmışlardır. Laboratuvar ortamında ise bu bebekler ayrılıklardan etkilenmez ya da huzursuz olmamış gibi davranış sergilemişlerdir. Bakım veren ile temas kurmak istememişler ve dikkatlerini oyuncaklarına vermişlerdir ve güvenli bağlananlara göre bakım verenle birleşme durumlarında çokta tepki vermemişlerdir. Bu bireylerin ortalaması %25 civarındadır (Bretherton, 1992; Hazan ve Shaver, 1987).

Bowlby Bağlanma Teorisini, bakım veren ve bebek/çocuklar arasında değişik zaman dilimlerinde ayrılık yaşadıklarında sergiledikleri davranışlar ile açıklamaya çalışmıştır. Bebek/çocukların ayrıldıklarında verdikleri duygusal tepkilerin ilkinin ayrılık protestosu, ikincisinin umutsuzluk, üçüncüsünün de bağlanmanın çözülmesidir ve bu durumun etkisi bireyin bütün yaşamı boyunca sürmektedir (Hazan ve Shaver, 1987).

1.2.4.b.Hazan ve Shaver'ın Bağlanma Stili

Hazan ve Shaver (1987), yetişkinlikte ve yakın ilişkilerde bağlanma stillerindeki bireylerin bağlanma durumlarını Güvenli, Kaygılı- Kararsız ve Kaygılı – Kaçınan şeklinde ifade eder ve yaptığı çalışmalar sonucu bu bağlanma stiline ait bireylerin bağlanmalarını şu şekilde tanımlamaktadır.

- Güvenli bağlanma stiline sahip yetişkin bireylerin kişisel özellikleri şu şekildedir; Kendine güvenen, girişken, yakın ilişkiler içinde olan bireylerdir. Bu bireyler, terkedilme ya da çok yakınlaşma konusunda herhangi bir kaygı yaşamamaktadırlar. Bu bireyler ilişkilerinde çok az problem yaşamakta ve uzun süreli ilişkiler kurmaktadır. Güvenli bağlanma stiline sahip yetişkinlerin, romantik ilişkilerinde daha mutlu, güven duygusu içinde olan ve birlikte oldukları kişilerin hatalarını daha yapıcı bir şekilde karşılayan bireyler oldukları görülmektedir.
- Kaygılı- kararsız bağlanma stiline sahip bireylerin kişisel özellikleri şu şekildedir; kendilerine güvenmeyen, reddedilmekten ve terk edilmekten korkan bireylerdir. Bu bağlanma stiline sahip yetişkinler, ilişkilerinde kıskanç, cinselliğe fazlasıyla önem veren ve ilişkilerinde oldukça duygusal iniş çıkışlar yaşayanlardır. Bu bireyler romantik ilişkilerde istenilen ölçüde yakınlık kurmaktan çekinen partnerlerinin kendilerini gerçekten sevmediklerini ve birlikteliklerini sürdürmek istemediklerini düşünürler.
- Kaygılı – kaçınan bağlanma stiline sahip yetişkin bireylerin kişisel özellikleri şu şekildedir; Yakın ilişkilerden kaçınan, kendilerini açmaktan rahatsız olan ve sosyal açıdan kendilerini baskılanmış hisseden bireylerdir. Partnerlerinin kendilerinin istediklerinden daha yakın olmaya çalıştıklarını düşünüp başkalarının kendileriyle yakın ilişki içinde olmasından

rahatsızlık duyarlar, Bunlar partnerlerine karşı soğuk ve mesafeli, ilişkilerinde kıskanç ve oldukça duygusal iniş ve çıkışlar yaşayanlardır (Hazan ve Shaver, 1987)

Hazan ve Shaver, (1987) yaptıkları araştırma sonucu, katılımcıların % 56'sının kendini güvenli olarak tanımladığı, % 25'inin kaçınan ve % 19'unun kendini kaygılı olarak tanımladığı sonucuna ulaşılmıştır. Elde edilen diğer sonuç ise; güvenli bağlanma stiline sahip olan bireylerin, aşkı mutluluk arkadaşlık ve güven olarak tanımladığı eşleri hata yapsa da destekleyebilecekleri, kaygılı bireylerin aşkı takıntı olarak gördükleri, cinsel çekim ve kıskançlık olarak tanımladıkları ve Kaygılı bireylerin sık sık aşık olduğu ancak doğru aşkı bir türlü bulamadıkları sonucuna varılmıştır. Kaçınan bireylerin ise olumlu olarak aşkı tanımlayan kelimelerden düşük puan aldıkları, aşkın sadece film ve romanlarda olduğu görüşünü savunmuşlardır. Çalışmayla ilgili diğer bir sonuç ise güvenli bağlanma yaşayan kişilerin anne ve babalarıyla olan ilişkilerini ve kendilerinin ebeveynleriyle olan ilişkilerini olumlu olarak tanımladıkları, kaygılı bireylerin ebeveynlerini adaletsiz olarak gördükleri ve kaçınan bireylerin kaygılı bireylere göre annelerini soğuk ve reddedici olarak gördükleri sonucu elde edilmiştir. Sonuç olarak, farklı bağlanma örüntülerine sahip bireylerin eşlerin ulaşılabilirliği ve güvenilirliği, ilişkinin gidişatı ve benlik değerleri hakkında farklı düşüncelere sahip oldukları görülmüştür. (Hazan ve Shaver, 1987).

Hazan ve Shaver(1990) güvenli bağlananların kaygılı bağlananlara göre daha fazla özsaygıya sahip olduklarını ve kendi bağlılık geçmişlerini sevecen, sıcak ve destekleyici olarak tanımlamışlardır. Kendi bağlılık geçmişlerini kaçınmacı olarak görenlerin ise gerilimli bağımsızlık, romantik partnerlerine karşı güvensizlik, yakın ilişkide bulduklarına anksiyete geliştirdikleri içsel işleyiş modeline sahiptirler. Aşkın ulaşılamaz ve sürdürmenin zor olduğunu görüp ilişkilerinde duygusal uzaklık, kıskançlık yaşamaktadırlar (Collins ve Feeney, 2000).

Brennan ve Shaver (1995), Kaçınmacı bağlanma yaşayan yetişkinlerin hiç sevmedikleri ve yaşamak istemedikleri bireylerle ilişkiye girmekten kaçındıkları, çok çabuk kızıp öfkelenedikleri ve kendilerine ait bilgileri çok da uygun olmayan bir zamanda ortaya koydukları görülmektedir.

1.2.4.c. Collins ve Read'in Bağlanma Stili

Collins ve Read yetişkin bağlanmasını incelemek üzere 3 çalışma yapmıştır. Hazan ve Shaver (1987)'in yetişkin bağlanmasını kategorize ettiği 3 boyutu ölçü olarak kabul edip çalışmalarının sonucunda da 3 boyut ortaya koymuşlardır. İçsel çalışan model üç temel öğeden meydana gelmektedir:

- Benlik Modeli; Bireyin kendilerine ne kadar değer verildiğine yönelik inançları, başkalarına ne kadar bağımlı olduğu hissi, terkedilme ve sevilmemeye durumlarında hissedebileceği korkuları
- Başkaları Modeli; ihtiyacı olduğu zamanlarda partnerinin yardımına ne ölçüde hazır olduğuna yönelik inançları, sözleri ifade gücü, sevgiyi ifade ederken kullanılan araçlar ve sevgiyi anlatma stili.
- İlişkide Etkileşim Modeli; İlişkilerinde hangi bilgilere dikkat edip ve bu bilgileri ne şekilde işleyeceği yöntemler ve hangi bağlanma stilini yaşadığına dair bilgiler (Collins ve Read, 1990).

Bağlanma stilleri bebeklik ve çocukluk döneminde tohumları atılıp bir ömür boyu devam etse de bireyin bağlanma kalitesi sadece bu gelişim aşamalarında ortaya çıkmaz. Güvenli bağlanma ilişkisi kendisine bakım veren ve etkileştiği bireylerin gelişimsel sonucudur. Birey kendilik ve oluşturduğu içsel süreçler sonucunda deneyimlediği ilişkilerin kendine uyanını filtreleyip ebeveynlerinde yaşadığı bağlanma örüntülerini kullanabilir ya da değiştirebilir. Böylelikle yetişkin bağlanmasındaki bireyler yeni yönlendirmeler ve bağlanma şekilleri öğrenir. Yetişkinlikte bağlanmadaki farklılık çocuğun anne-babasına bağlanmasından akranı ya da duygusal eşine bağlanmasına dönüşecektir. Yetişkin bağlanmasındaki başka bir fark ise ebeveyne bağlanma noktasında devamlılık ve süreklilik durumunun ortadan kalkması ve bireyin öğrenme davranışları sonucu ilişkilerinde iyileştirme çabalarının oluşmasıdır (Richters ve Waters, 1991).

Bazı insanlar başkalarından sürekli bir şeyler bekler. Onlar için önemli olan diğer insanların kendileri için devamlı bir şeyler yapmasıdır. Kendilerine bir şeyler verildiği müddetçe ondan kopmazlar. Bunlar yetişkin olsalar da bebeklik yıllarının asalak varoluşunu devam ettirirler. Aslında ihtiyaçların aşırı karşılanması kadar gerektiği kadar karşılanmaması durumunda da hasar aynı ölçüde olabilir (Gençtan, 1996).

Ferney (2008)'e göre bireylerin bebeklikte bakıcılarını güvenli bir destek olarak algılamalarının benzeri romantik ilişkilerinde de eşlerine stresli ve kaygı durumlarında dönüp rahat ve güvende hissedecekleri bir ortamın varlığıdır. Hazan ve Shaver (1987) romantik ilişkilerde güvenli bir bağlanma yaşayanların erken çocukluk devresinde anne-babasıyla güvenli bir bağlanma yaşadıklarını söylemişlerdir. Steele ve ark (1998) yaptıkları boylamsal bir çalışmada 1 yaş civarında güvenli bağlanan bireylerin 20 yıl sonra da ilişkilerinde güvenli bağlanma yaşadıkları görülmüştür. Levis ve ark (2000) yaptıkları başka boylamsal bir çalışmada, erken dönem bağlanma ve iki dönemdeki bağlanma şekillerinin ilişkisi incelendiğinde ebeveyn yokluğu ve bakıcı tutarsızlığı gibi olumsuz durumların bağlanmayı zayıflattığını ortaya koymuşlardır (Santrock, 2016).

Simpson (1990), güvenli, kaygılı ve kaçınan bağlanma stilleri ile romantik ilişkiler arasındaki ilişkiyi ortaya koymaya yönelik yaptığı boylamsal bir çalışmada bireysel analizler yapılmıştır. Hem kadınların hem de kaygılı ve kaçınan bağlanma yaşayan bireylerde olumlu duygular daha az ve olumsuz duygular ise daha fazla bulunmuştur. Bu bağlanma stiline insanlar kişilik olarak daha çekingendi ve ilişki dağılmasından sonra yaşadığı olumsuz duygular daha yoğun. Güvenli bağlanma yaşayan bireylerde ise olumlu duygular daha fazla olumsuz duygular daha azdı. Güvenli bağlananlarda dayanışma, güven, sadakat ve ilişki memnuniyeti yüksek seviyede olma eğilimi daha fazladır.

1.2.4.d. Main ve arkadaşlarının Bağlanma Stili

Main ve arkadaşları (1990) yetişkin görüşmelerinde bireylerin hafızalarında bulunan ebeveyn algılarını inceleyip yabancı durumdaki bir tür elde ettiler. Main ve arkadaşları Ainsworth'un 3'lü bağlanma modeline deorganize/çözümlememiş/dağınık/korkulu güvensiz bir bağlanma çeşidi olan dördüncü bir kategori eklemiştir (Bee ve Boyd, 2009; Deniz,2012).

- **Güvenli –Otonom Bağlanma (Secure):** Bu yetişkinlerin ilk deneyimleri ve ebeveynleri ile ilişkileri olumludur. Bazı bireyler yakınına kaybetmiş ya da travma yaşamış olsa bile travma sonrası çok az acı çekerler. Çünkü

ebeveynleri rahatlatıcıdır ve bu yetişkinler yakın ilişkilerinde güvenli, rahat, tutarlıdır.

- **Kayıtsız Bağlanma (Preoccupied):** Ebeveynlerine karşı kayıtsızdırlar. Günlük ilişkilerinde kaygılı, başkalarının düşünceleri hakkında endişelidirler. Bu yetişkinlerin bebekliklerinde karışık duygular içinde oldukları ve bakım veren ebeveyne karşı kaygılıdırlar.
- **Saplantılı Bağlanma (Dismissing):** Bu bireyler bağlandığı kişilere karşı kaygılılarının daha az olduğu ve onlara daha az önem verdikleri ve yakınlık kurma hislerini yok saydıkları bir bağlanma içinde bulunmaktadır. Bağlanma deneyimleri ile alakalı canlı bir hafızaya sahiptirler. Yeni ilişkilerinde soğuk ve mesafelidirler.
- **Korkulu- Çözümlememiş-Dezorganize/Dağınık Bağlanma (Fearful):** Bu yetişkinler çocukluklarında fiziksel ya da cinsel istismara uğrayıp travma yaşamış veya ebeveynin ölümüyle karşılaşmış kişilerdir. Bu bağlanma yaşayanlar çok sık ne söylediklerini hatırlamaz ve sessizdirler. Bebekliklerinde de zihinleri karışıktır (Deniz, 2012).

1.2.4.e.Bartholomew ve Horowitz'in Bağlanma Stili

Bartholomew ve Horowitz (1991) benlik modeli ve zihinsel temsilleri temel olarak yetişkinlerle yaptığı çalışmalarda olumlu ve olumsuz bağlanma stillerini temel olarak 4 farklı bağlanma modelinden bahsetmiştir. Bu model Bartholomew ve Horowitz (1991) dördü bağlanma modelinden bahsetmektedir. Benlikte de olumlu ve olumsuz olarak 2 boyutta ele alınmaktadır. Benlik modeli, kişilerin başkalarıyla olan duygusal bağını tanımlar ve kendilik değeriyle ilişkilidir. Olumlu benlik, başkalarının onayına ihtiyaç hissetmeden kişilerin sahip olduğu sevilbilirlik, değerlilik duygularını ve özsaygıyı durumlarını içerir. Olumsuz benlik, başkalarının onayına ihtiyaç hissetmesiyle ilişkilidir. Bireylerin ihtiyaç halinde başka kişilere ulaşabilirliği ve onlara karşı olan olumlu düşünceleri ise başkaları modelini temsil eder. Olumlu başkaları modeli, bireylerin başkalarıyla yakınlık ilişkisi içinde olması ve onlar hakkında olumlu beklentiler içine girmesiyle alakalıdır. Olumsuz başkaları modeli ise, başkaları hakkındaki olumsuz beklentiler ve düşünceleri temsil eder.

- Güvenli –Otonom Bağlanma (Secure): Benlik ve başkalarına ilişkin zihinsel modellerin olumlu olduğu modeldir. Bu bağlanma modeline sahip olanlar, olumlu bir benlik imajı için başkalarının onayına çok fazla gereksinim duymayan, bu konuda fazla kaygı yaşamayan ve diğerleriyle yakınlaşmaktan çekinmeyen, benliğinin sevilmeye değer olduğunu ve başkalarının da genellikle kabul edici ve destekleyici olduklarını düşünen kişilerdir. Bu bireylerin ilk deneyimleri ve ebeveynleri ile ilişkileri pozitifdir (Bartholomew ve Horowitz, 1991). Bu model, olumlu benlik ve başkaları modellerinin bileşiminden oluşur. Bundan dolayıdır ki güvenli kişiler olumlu benlik algısını ve kendini sevilmeye değer görme duygusunu başkalarının güvenilir, destek veren, ulaşılabilir ve iyi niyetli olduğuna dair olumlu beklentiler içindedirler. Bu özellikleri açısından güvenli kişiler hem başkalarıyla kolaylıkla yakınlık kurabilir hem de özerk kalmayı başarabilirler (Sümer ve Güngör, 1999).
- Kayıtsız Bağlanma (Preoccupied): Kendine ait benlik modelinin olumlu olduğu ama başkaları modelinin olumsuz olduğu bağlanma modelidir. Kayıtsız modele sahip kişilerin yakın ilişkilere çok fazla girmeyerek kendilerini uğrayabileceği hayal kırıklığından korumaya çalışırlar. Kendilerine göre olumlu, bağımsız ve incinmez bir benlik imajı sürdürmeye çalışırlar (Bartholomew ve Horowitz, 1991). Bu model, olumlu benlik ve olumsuz başkaları modelinin bileşiminden oluşur. Bu Güvensiz bağlanmalardan biri kendi ebeveynlerine kayıtsız bağlanmadır. Günlük ilişkilerinde kaygılı olup başkalarının kendi hakkındaki düşüncelerinden endişelidirler. Benlik modelinin kendine karşı olumlu ancak başkaları modelinin olumsuz olduğu bağlanma stilidir. Kendilerini değerli görürken başkalarına karşı olumsuz tutum takınırlar. Bu kişiler özerkliği savunur, başkalarına duyulan ihtiyacı ve yakın ilişkilerin önemini savunmacı bir şekilde reddedici tavır içindedirler (Sümer ve Güngör, 1999).
- Saplantılı Bağlanma (Dismissing): Kendileri hakkında olumsuz bir benlik temsillerine sahip, başkalarının onay ve görüşüne bağımlı olan bireylerin sahip olduğu stildir (Bartholomew ve Horowitz, 1991). Bu model olumsuz benlik modeli ve olumlu başkaları modellerinin birleşiminden oluşur. Bu bağlanma şekline sahip olan bireyler bağlandığı kişilere karşı az kaygılı ve

onlara daha az önem verirler. Yakın ilişkiler kurmayı çok önemsemedikleri için ilişkilerinde soğuk ve mesafeli olmayı tercih ederler. Bu stildeki kişiler olumsuz benlik modeli ile olumlu başkaları modelinin birleşimi olarak görülmektedirler. Saplantılı bağlanma, kendini değersiz hissetme veya sevilmeye değer görmeme duyguları içindedirler fakat başkalarına ilişkin olumlu değerlendirmeleri yansıtır. Bu nedenle saplantılı bağlanan kişiler yakın ilişkilerde kendini doğrulama ya da kanıtlama ilişkisi içindedirler (Sümer ve Güngör, 1999).

- Korkulu Bağlanma (Fearful): Hem benlik modelinin hem de başkalarına ait zihinsel modelinin olumsuz olduğu bağlanma stilidir. Bu bağlanma modeline sahip bireyler değersizlik duyguları içindedirler. Kendilerini karşı olumsuz duygular içinde olduklarından dolayı kendilerini başkalarının desteğine ve sevgisine layık görmemektedirler. Başkalarını da güvenmediklerinden onlara karşı reddedici ve güvenilmez olarak görürler (Bartholomew ve Horowitz, 1991). Bu model olumsuz benlik modeli ile olumsuz başkaları modelinin bir birleşiminden oluşur. Zihinsel olarak olumsuzluk içindedirler. Bu bağlanma stili güvenli bağlanma stilinin tam tersidir. Değersizlik duyguları içindedirler. Kişiler kendilerini başkalarının sevgisine ve desteğine layık görmezler, başkalarını da reddedici ve güvenilmez kişiler olduğu düşüncesine sahiptirler. Bu bağlanma stili Hazan ve Shaver'in kaçınan bağlanma biçimine karşılık gelir (Sümer ve Güngör, 1999).

Çocukluk döneminde istismar yaşamış bireylerin güvenli bağlanma yaşamadıkları ve bireylerin kendini değersiz hissetme, sevilmeye layık görmememe duygularının olumsuz kendilik geliştirme, diğerlerinin güvenilmez olarak algılamaları duygularından dolayı korkulu bağlanma stili geliştirmelerine neden olur. Güvenli bağlanma yaşayanların çocukluk döneminde daha az istismara maruz kalmış ya da hiç maruz kalmamış bireylerden oluşmaları onların olumlu benlik ve olumlu diğerleri modeli geliştirmiş olmaları söz konusu olabilir. Güvenli bağlanma yaşayan bireyler başkalarının kabul ediciliği ve cevap vericiliğine dair beklenti içerisindedirler. Güvensiz bağlanma stillerindeki bireyler araştırıldığında korkulu bağlananların kayıtsız ve saplantılı bağlanan bireylere göre fiziksel ve duygusal alt istismar yaşayanların daha fazla olduğu tespit edilmiştir. Korkulu bağlanma yaşayan bireyler olumsuz kendilik ve

olumsuz başkaları temsilleri yaşarlar. Kayıtsız bağlanma yaşayanlar ise olumlu kendilik ve olumsuz başkaları temsilleri yaşarken saplantılı bağlanma yaşayanlar ise olumsuz benlik ve olumlu diğerleri temsilleri ile korkulu bağlanma yaşayanlardan ayrılmaktadırlar (Karadeniz, 2016).

Bağlanma örüntüleri bireylerin duygu düzenleme stratejileri açısından farklılık gösterir. Güvenli bağlanan bireyler daha az streslidir ve TSSB geliştirme eğilimi durumları da daha azdır. Bu bireyler olumsuz duyguların farkına varma, sorunları kabul etme, problem odaklı baş etme ve sosyal destek alma gibi stratejilerini kullanmaları daha fazladır, Güvensiz bağlanma yaşayanların stres seviyesi yüksek ve daha fazla TSSB geliştirme eğilimleri mevcuttur. Bu bağlanma örüntüsünden kayıtsız bağlanma saplantılı yaşayan bireyler kendilerini diğer bireylerden ayırarak, olumsuz duygularını bastırıp sanki yokmuş gibi yaşayan tepkiler geliştirip stres etkilerini azaltırlar. Saplantılı bağlananlarda iç dinamikleri artıran tepkiler, korkulu bağlanma yaşayanlarda da problemlerle başa çıkamama, olumsuz duygu durumları ve yüksek anksiyete gözlemlenmektedir (Declercq ve Willemsen, 2006).

Bazen de tam tersi bir durum yaşanıp anne-çocuk bağlanma ilişkisinin temel güven ilişkisi oluşturduğu kabul edilse de güvenli bir bağlanma ilişkisinin olduğu, mutlu bir çocukluk geçirmiş insanların da yaşadıkları zorluklardan sonra ilişkilerinde sorunlar yaşadığı görülmüştür. Hatta yaşamında geçirmiş olduğu başarısızlık, sevdiği kişiyi kaybetmesi karşısında güvensizlik yaşayıp intihar olaylarına rastlanmıştır (Hortaçsu, 2012).

Kadınların romantik ilişkilerindeki red-kabul algısı öncelikle kendi öz-saygısına bağlıdır. Bunu çocukluğunda yaşamış olduğu anne ihmali ile baba ayrışmamış reddi izler. Bu faktörler kız çocuğunun “değeri” ve “sevilebilirliği” hakkında şüpheye düşmesine neden olabilmektedir Kadının öz-saygısını zedeleyen durumlar ise eş saldırganlığı, çocuklukta annenin soğukluğu ve babanın saldırganlığı olduğu gözlemlenmiştir. Erkeklerin romantik ilişkilerindeki red-kabul algısı ise babanın soğukluğu ile annenin saldırganlığı olarak olarak görülmektedir (Eryavuz, 2006).

Bağlanma modeli ve cinsel doyum ile ilişkisinin ve cinsiyete özgü sebepler noktasında incelendiğinde cinsel doyum ile bağlanma ilişkisi arasında pozitif

yönde bir ilişki olduğu ve kaçınmacı bağlanma yaşayan bireylerin kaygılanmadığı fakat ilişkilerinde zaman içinde tutku kaybı yaşadığı sonucuna varılmıştır (Davis ve ark, 2004).

Yetişkinlikte anksiyete durumu olan bireylerin bağlanma stillerine bakıldığında, güvenli bağlanma stiline sahip çiftlerin fiziksel temas, duygusal destek arama ve verme durumları ve destekleyici çabalar içinde olduğu, ilişkilerinde sorun yaşadıklarında yardım etme ve alma davranışı gösterdikleri görülür. Kaçınmacı bağlanma stiline sahip çiftler ise destek arayışı içinde olmadığı gibi destek verme davranışı da göstermezler. Daha önce bebekler ve çocuklar için yapılan çalışmaya paralel olarak yetişkin kadın ve erkeklerle yapılan bu çalışmada yetişkinler ve çocuklar destek durumunda benzer desenler sergilemektedirler (Simpson, 1992).

Bağlanma kuramına göre bebeklikte oluşan içsel çalışan modeller bireyin kişiliğini ve psikopatolojisini etkileyebilir. Farklı bağlanma şekilleri geliştiren bireylerin duygusal tepkileri farklılık gösterir. Bağlanma durumlarına göre, bağlanma figürü ulaşılabilir konumdaysa, güvenli bağlanma duygusu ya da duygu dengelemede “güvenlik temelli stratejiler” adı verilen durum oluşur. Bağlanma figürünün ulaşılmazlığı durumundaysa, bireyin yaşadığı sıkıntı ve duygu durumuna göre strateji geliştirir. Bu stratejiler ikinci bağlanma stratejileridir. Birey ya aşırı harekete geçirici ya da hareketsiz hale getirici stratejiler geliştirir. Bu bireyler depresif semptom duygu durumlarını kullanmaya daha meyillidirler. Özellikle de majör depresyon geliştirebilme olasılıkları daha fazladır (Çalışır, 2009).

Bebekle temel güven duygusunun oluşumunun engellenmesinin önemli unsurlarından biri kaygılı annesinin olmasıdır. Yetişkin yaşamının sorumluluklarını yerine getiremeyeceğinden dolayı devamlı bir tedirginlik yaşar. Temel güven duygusunun oluşumunda tutarlılık olması gerekir. Beslenme, uyku ihtiyacı olduğunda kendisiyle ilgilenecek birinin olması durumunda kaygı yaşamamış olur (Gençtan, 1996).

Mahler, Pine ve Bergman, (1975)’a göre çocuklar doğumdan sonraki 2 aylık dönemde anneleriyle otistik bir devre yaşarlar. Anne temel gereksinimleri karşılayan bir araç durumundadır. Onun için 2-5 aylık dönem ortak yaşamlılık

dönemidir. Bu devredeki güven ya da güvensizlik duygusu bireyin bütün yaşamını etkiler (İnanç, Bilgin ve Atıcı, 2015).

Kadınların yetişkinlik dönemindeki psikolojik uyumuna en çok etki eden durumlardan biri de, çocukluk döneminde babalarıyla ilişkilerinde yaşamış oldukları belirgin bir soğukluk, saldırganlık ya da ihmal yaşantısından kaynaklanan hissetmiş oldukları sevilme, değer verilmeme duygularıdır. Kadınlarda psikolojik uyum hali geçmişte yaşananlarla ilişkilidir Bu da kadınlarda baba kabulünün kadınların psikolojik uyumunda babanın ne kadar önemli olduğunu ortaya koymaktadır (Eryavuz, 2006).

Kendilerine karşı aşırı güvensiz ve kaygılı olan ebeveynler, yetiştirdikleri çocuklarında devamlı özerkliklerini sınırladıklarından dolayı karar vermekte güçlük çekerler ve nasıl davranması gerektiği konusunda karar verirken zorlanırlar. Bunun yanında tam tersi bir durum olan hayatlarına ebeveynleri tarafından hiçbir sınırlama getirilmeyen bireylerde de durum farksız değildir. Disiplinsiz bir çevre de yetiştiklerinden dolayı bencil bir kişilik geliştirip, dış dünya ile karşılaştıklarında olumsuz davranışlarından dolayı sevilmediklerinden toplumsal ilişkilerinde başarısızlık yaşayabilirler. (İnanç, Bilgin ve Atıcı, 2015).

1.2.5.Evlilik Doyumu ve Bağlanma

Zuvela (2004) 'a göre, bağlanma durumları, geçmişte bebeklik ve erken çocukluk dönemlerindeki çocuk ve ebeveyn ilişkisine ışık tutarken aynı zamanda günümüzde yetişkinlerin başkalarıyla yakın ilişkilerinde yaşadıkları duygusal, bilişsel ve davranışsal özellikleri anlama ve anlamlandırmada başvuru bir kuram haline gelmiştir. Yetişkin yakın ilişkilerindeki farklılıkları anlama noktasında, etkileşime yön veren inançları, beklentileri, duygu, düşünce ve davranışları yordamada bağlanma davranışı bir zemin oluşturur (Bozkurt, 2006).

Çocukluktaki bağlanma tarzının, bireyin hem romantik ilişkilerini, hem ana babalık ilişkilerini hem de diğer bireylerle ilişkilerini etkilediği ve bunların hepsinin de yetişkinlikteki bağlanma modeli ile bağlantılı olduğu söylenebilir (Hazan ve Shaver, 1994).

Bağlanma kuramının özünü oluşturan zihinsel modeller ve bağlanma stilleri, bireyin ilişkileri içindeki etkileşimlerin niteliğini açıklamada önemlidir.

Bu karşılıklı bağımlılık ilişkisinin en temel özelliğini oluşturur ve bu etkileşimlerin niteliği doğrultusunda karşılıklı bağımlılık ilişkisi gelişmeye başlar. Sonuç itibariyle, bağlanma kuramının karşılıklı bağımlılık ilişkilerindeki bireysel özelliklerdeki farklılıkları açıklamada öncü bir yaklaşım olduğu düşünülebilir (Büyükşahin,2006). Bağlanma durumu için devam eden bir ilişki için eşlerin birbirine bağlanması ve ebeveynin bakım verirken ki bağlanma arasında benzerlik olup olmadığı eşler arasındaki iletişim, güven ve memnuniyeti arasındaki doyum ilişkisinin kalitesini ortaya koyar. Erkekler ve kadınlar için ebeveynle kurulan bağlanmaya göre sonuçlar farklıdır. Kadınlar için eşlerin yakınlık derecesi ve kendilerini onların yanında rahat hissetmeleri ilişkisinin kalitesini gösteren ölçüt iken erkekler için ise ölçüt eşlerinin terk edilme veya sevilme konusunda duydukları endişedir (Collins ve Read, 1990).

Bireyin gelişim çizgisinde kişiler arası beklentiler ve anne-çocuk arasındaki ilişkiler önemli bir yere sahiptir. Yakın ilişkilerdeki kişiler arası beklentilerde bu anne-çocuk ilişkisi temel teşkil etmektedir. Bu ilişki ileride eşin nasıl algılandığına dair ve kendisinin eşi tarafından nasıl algılanıyor olabileceğine dair beklentileri etkilemekte ve bireyin diğer ilişkilerine yön vermektedir (Uluyol, 2014).

Her evlilik ilişkisi kendi içinde farklılıklar içerir. Evlilikler yeryüzündeki doğal döngünün etkisi altındadır. Evlenmiş her birey onları yetiştiren karı-kocanın yani kendilerine anne-babalık yapmış olan ebeveynlerin ürünüdürler. Bundan dolayıdır ki nasıl ebeveynlerin kişilik özelliklerinden etkileniyorlarsa anne-babalarının ilişki biçim de bireyi etkilemekte bu da onun evlilikteki ilişki biçimine yansımaktadır. Bu çiftler çocuklarını yetiştirirken de bu etkileme ve etkilenme süreci evlilik ilişkisine etki etmektedir (Fidanoğlu, 2006).

Türk (2016) bağlanma ve kişilik özellikleri ile ilgili yaptığı çalışmada kaygılı bağlanan bireylerin nevrotik bir kişilik, kaçınmacı bağlanan bireylerin ise dışadönüklük, nevrotizm, sorumluluk ve yeniliklere açık kişilik özellikleri gösterdikleri sonucuna varmıştır. Turanlı (2010), çalışmasında çift uyumunda bağlanmanın da etkili olduğu bulmuştur. Bu çalışmaya göre saplantılı ve korkulu bağlanma düzeyi fazla olan eşlerin, çift uyum düzeyleri azalmaktadır. Buna

benzer bir araştırma da Bozkurt(2014)'un çalışmasıdır. Bu çalışma da saplantılı bağlanma düzeyi arttıkça, çift uyum düzeyinin azaldığı sonucu elde edilmiştir.

Romantik ilişkilerde yaşanan bağlanma durumlarında da kaygı seviyesinin yüksekliği bireylerin de bağlanma durumunu tetiklemektedir. Yakın ilişkilerde özümseven kıskançlık olgusu, bireyin karşısındakini başka bir insanla birlikteliğinde olabileceği olgusunu içerip kişiyi daha fazla obsesif, kaygılı, üzgün, kuşkucu ve endişeli yapabilmektedir (Çapkın, 2012). Kaygı seviyesi yüksek olan bireyler, eşlerinden yeterince yakınlık görmediklerini, her an terkedilebileceklerini düşündüklerinden devamlı eşlerini kontrol etme eğilimi içindedirler. O yüzden yüksek seviye de kaygı yaşayabilmektedirler (İlericiler, 2015).

Çelik (2009) evli öğretmenlerle yaptığı bir çalışmada, saplantılı bağlanma stiline sahip öğretmenlerin evlilik uyumunun diğer bağlanma stillerine (güvenli, korkulu, kayıtsız) göre daha fazla olduğu sonucunu elde etmiştir. En düşük evlilik uyumu güvenli ve kayıtsız bağlanan evli öğretmenlerde görülmüştür. Korkulu bağlanma stiline sahip olanlar güvenli ve kayıtsız bağlananlara göre daha uyumludurlar.

Bazı çalışmalarda güvensiz (kaygılı ve kaçınmacı) bağlanma yaşayanların evlilik uyum düzeyinin düşük olduğu tespit edilmiştir. Kaygılı bağlanmaya sahip erkeklerin kaçınmalı bağlanmaya sahip olan erkeklere oranla evlilik uyum düzeylerinin daha yüksek olduğu gözlemlenmiştir (Uluyol, 2014; Yılmaz, 2015).

Evliliklerine yaptıkları yatırım noktasında ilişki doyumunun inceleyen Büyükşahin (2006), hem güvenli hem de saplantılı bağlanma stiline sahip çiftlerin ilişki doyum seviyelerinin hem kayıtsız hem de korkulu stilline sahip çiftlerin ilişkilerinden daha yüksek olduğu sonucuna varmıştır

Uluyol (2014), güvenli bağlanan eşler eşlerinden gerek duyulduğunda destek alabileceğine düşünmekte ve olumsuz duygularının ifadesini ilişkileri için tehdit olarak görmemektedirler. Bu da karşı tarafın olumlu kabulüne ilişkin beklentilerini arttırmaktadır. Dolayısıyla, güvenli bağlanma yaşayanlar olumsuz duyguları ifade etmede daha iyidirler. Güvensiz bağlanma yaşayanlar eşlerine olumsuz bir duygu ifade ettiklerinde eşlerinden de düşmanca bir tepki bekledikleri için bu durumu ilişki için tehdit olarak algılayabilmektedirler. Güvensiz bağlanma

yaşayanlar eşlerine dostça da yaklaşırsa düşmanca da yaklaşırsa olumsuz bir tepki alacağı inancı olduğu için farklı davranışlarda bulunma riskini almamayı tercih etmekte ve duygularını ifade etmeme yolunu tercih etmektedirler bu da çiftler arası doyumunu azaltmaktadır.

Erişti (2010), yaptığı çalışmada kaygılı bağlanma yaşayan katılımcıların evliliklerinde daha fazla uyumsuzluk yaşadıklarını. ve kaçınmacı bağlanma ile evlilik uyumu arasında negatif korelasyon olduğunu belirlemiştir.. Kaçınmacı ve kaygılı bağlanma yaşayan evli çiftlerin içsel temsillerinin davranışsal yansımaları iletişim ilişkisinde dışa vurulmaktadır. Sığırcı (2010) evli bireylerle yaptığı çalışmada kaygılı ve kaçınmalı bağlanma düzeyi arttıkça evlilik doyumunun düştüğü sonucunu elde etmiştir. Benzer bir sonuç Brennan ve Shaver (1995)'ın yaptıkları çalışmada bulunmuş ve evlilik ilişkisindeki doyumla güvenli bağlanma biçimleri arasında pozitif yönde, güvensiz bağlanma biçimleri arasında negatif yönde bir ilişki olduğunu söylemişlerdir.

Rhales, Simpson, Capbell ve Grich (2001) farklı bağlanma şekillerine sahip olan bireylerin çocuk sahibi olup anne-babalık rolünü üstlendiklerinde kadınların anne olduktan sonra evlilik doyumunda azalma yaşadıklarını söylemişlerdir. Eşlerden düşük seviyede destek almaları evliliklerini olumsuz yönde etkilemektedir (Bacanlı ve Terzi, 2015).

Çavuşoğlu (2011) yaptığı çalışmada farklı bağlanma stillerine sahip olan çiftlerin evlilik uyumları arasında anlamlı bir fark olmadığını söylemiştir ve aldatma eğilimi olarak evliliğin ilk yıllarında (0-5) ve 20 yılın üstü evliliklerde aldatma eğilimi oranları daha fazla bulunmuştur.

Cinsel işlev bozukluk yaşayan ve yaşamayan evli bireyler arasında yapılan bir araştırmada da evliliklerinde uyum problemi yaşayan kişilerde korkulu bağlanma ilişkisine rastlanmıştır. Evliliklerinde uyum problemi yaşayan evli bireylerin korkulu bağlanma oranı evliliklerinde uyum problemi olmayanlara göre daha yüksektir. Cinsel işlev bozukluğu olan eşlerin evlilik uyumlarında ve eşlerine güvenli bağlanma davranışlarında problem yaşadıklarını söylemiştir (Kumkale, 2015).

1.3. TOPLUMSAL CİNSİYET ROLLERİ

Cinsiyet, insanın erkek ya da kadın olduğunu tayin eden biyolojik yön olup hayatın ilk aşaması olan döllenmeyle belirlenmiş olur. Cinsiyet rolü ise toplumun ve kültürün erkek ve kadına mal ettiği özelliklerdir (Aydın, 2015). Başka bir deyişle cinsiyet erkeğin ve kadının toplum içindeki durumlarını teşkil eden faktörlerden biri olup biyolojik ve psikolojik farklılığıdır (İzveren, 1980).

Cinsiyet çalışmalarına baktığımızda aklımıza ilk gelen cinsiyet, biyolojik cinsiyettir. Birey gözünü dünyaya açar açmaz bu cinsiyetle doğar. Bu dünyaya gelirken yanında getirdiği niteliktir. Birey doğmadan bu süreç işlemeye başlar. Yaşanılan toplumda cinsiyetlerden beklentiler farklıdır. Biyolojik olarak kabul edilen İki cinsiyetin organizmaları yani doğurganlık, cinsel uzuvlar ve üreme gibi üreme sistemleri farklı işlemektedir. Genel itibariyle biyolojik cinsiyete uyumlu fiziksel görünüm, kıyafetler, karakterler, konuşma biçimleri, sosyal davranışlar ve ilişkiler benimsenen durumlardır. Anatomik ve hormonal yapısına göre birey kadın ya da erkek cinsiyetinden birisine ait olmaktadır. Bireyin ruhsal yönden kadın ya da erkek (her ikisi, hiçbirisi ya da diğeri) olma duygusuna sahip olması kişinin ait olduğunu hissettiği kimlik sıklıkla biyolojik ve cinsel kimlikle uyumludur. Erkek ve kadını tanımla da kullanılan diğer cinsiyet ise kavram toplumsal cinsiyettir. Bu kavram, toplumun bireylere verdiği rol, görev ve sorumluluklar, toplumun bireyi algılayış biçimi ve bireyden beklentileri, kadın ya da erkek olarak kendi başına düşünen, karar veren, yaşama ilişkin problemleri çözebilen, tepki verebilen ve herhangi olay karşısında kendi tavrını ortaya koyabilen bir birey olma sürecidir (Oğuz, 2006).

Limbirt ve Wick Nelson'a göre (1981) cinsel rol (sex role) ve cinsel kimlik birbirinden farklı iki kavramdır. Cinsel (ya da cinse bağlı) kimlik, bir cinsten ya da ötekenden olmanın ayırımındaki öz bilince dayanırken, bireyin dışı ya da erkek olmasına ilişkin iç yaşantıdır. Cinsel (ya da cinse bağlı) rol ise toplumun bireyler için önceden belirlemiş olduğu davranış ve rollerdir (Onur, 2014). Bayhan ve Artan (2005) ise cinsel kimlik için kişinin biyolojik cinsiyetinden farklı olarak kendini erkek ya da kadın olarak hissetmesidir. Birçok insanda biyolojik cinsiyet ile cinsel kimlik uyum gösterir. Sağlıklı bir cinsel kimlik gelişiminde birey kendi cinsel kimliğinden haberdar, ona uygun davranışlar sergileyen ve bundan mutluluk duyar (Deniz, 2012).

Cinsiyet rolü kavramı, eril(masculine) ya da dişil(feminine) olarak nitelendirilen değerleri, davranışları, tutumları, düşünme biçimlerini, konuşmayı, oturma ve yürümeyi, giyinmeyi ve bireyin bedenini süslemesini kapsar (Gander ve Gardiner, 2015).

Bem (1985), cinsiyet kavramını açıklarken kadınsılık ve erkeksilik olarak 'iki ayrı boyut' tan bahseder. Bu bireylerin cinsiyet rolü yönelimleri, bu iki boyuta göre belirlenir. Fazla miktarda kadınsı ve az sayıda erkeksi özelliğe sahip bireyler kadınsı (feminine) cinsiyet rolü yönelimine, fazla sayıda erkeksi ve az sayıda kadınsı özelliğe sahip bireyler de erkeksi (masculine) cinsiyet rolü yönelimine sahip olduğu düşünülür. Kendi biyolojik cinsiyetine uygun cinsiyet rolü yönelimine sahip bireyler, yani kadınsı kadınlar ve erkeksi erkekler, geleneksel cinsiyet rolü yönelimli olarak adlandırılır. Hem kadınsı hem de erkeksi özelliklere sahip bireyler, androjen yani geleneksel olmayan cinsiyet rolü yönelimli bireylerdir. Her iki tür özellik grubundan da pek azına sahip olan bireyler ise ayrışmamış (undifferentiated) bireyler olarak tanımlanmaktadır. Başka bir deyişle kadınsı ve erkeksi bireyler cinsiyet tiplmeli, androjen ve ayrışmamışlarsa cinsiyet tiplmeli olmayanlar biçiminde tanımlanmaktadır.

Günümüzde Zandan (1981) erkeklerin ve kadınların belirlenen davranışının ötesinde, tek bir kişinin her iki cinsin özelliklerinin birleştiği düşüncesi yani 'androjenlik' savunulmaya başlanmıştır. Androjen kişiler davranışlarını ve kişiliklerini kalıp yargılarla sınırlamazlar (Onur,2014). Zastrow ve Krist Ashman'a (1990) göre, grup içindeki kalıp yargılar bireysel farklılığı kabul etmezler. Oğlanlar ve kızlar doğumlarından itibaren çocukluk, ergenlik ve yetişkinlikte kendi cinsiyetlerine bağlı davranımlar beklenir. Kadın kalıp yargıları edilgin, saldırganlığı benimsemeyen, duygusal, entellektüel yaşam isteği olmayan, parasal işlemlerde sorumluluk almayan bir yapıdayken, erkek kalıp yargısı ise cesur, atılgan, başarılı, duygusal olmayan, atletik yapılı şeklindedir. Bu kalıp yargılar insanların cinsiyetine özgü davranmasına yol açıp onların beklentilerini ve seçeneklerini sınırlamaktadır. Erkeği güçlü, egemen, mesleğe yönelimli olmaya iterken kadını da edilgin, duygusal ve ev yönelimli olmaya itmektedir (Onur, 2014). Bu yıllarca güçlü olan erkeğe karşılık edilgenliği ve güçsüzlüğünden dolayı kadın ikinci plana itilmiştir. Erkeğin ve kadının birbirini

tamamlaması gereken duruma karşılık kadın sex ve zevk aracı olarak görülüp eğitim ve toplumsal olanaklardan yoksun bırakılmıştır (İzveren, 1980).

Cinsiyet ile ilgili kalıp yargılarda erkekler kadınlar göre daha olumsuz tavır içinde bulunmaktadır. Kadınsılık(bağımlı, edilgen, duygusal) ve erkeksilik(baskın, güçlü, kendine güvenen, bağımsız) gibi kalıp yargıları benimsemekte erkekler kadınlar göre daha tutucu bir tutum sergilemektedirler. Erkekler erkeksi kimliklerini korumak için daha fazla baskı hissetmektedirler bu yüzden de erkek eşcinsel bireylere karşı olumsuz ve düşmanca tavır takılmaktadırlar. Kadınlar ise daha korumacı bir cinsiyetçilik tavrı içindedirler (Okutan ve Büyükşahin-Sunal, 2011).

Bir çocuğun kız ya da erkek olarak doğması cinsel kimliğini kazanma açısından ilk koşuldur fakat bu tek ve yeterli koşul değildir (Deniz, 2012). Money(1976) cinsel organı tam teşekkül etmeden doğan çocuklar üzerinde yaptığı araştırmada anne babanın çocuğu erkek gibi görüp erkek gibi yetiştirdiğinde ya da kız gibi görüp kız gibi yetiştirdiğinde o cinsiyete uygun davrandığını göstermiştir. Bu yanlılık 2-3 yaşına kadar farkına varılıp değiştirilirse davranış değişmesi yaşanabilir fakat o yaşlardan sonra fark edilirse düzeltilemez bir durum alır (Cüceloğlu, 1998b). Bireyler 3 yaşından sonra cinsiyetin değişmeyen bir özellik olduğunu ve cinsiyetine uygun davranışlar geliştirmesi gerektiğini öğrenir. Stockord ve Johnson (1989), 10 yaşına kadar bir cinsiyette (biyolojik özürülü) büyütülen çocuğun ameliyatla cinsel kimliğini değiştirse bile psikolojik açıdan ilk cinsiyetini sürdürdüğünü belirlemişlerdir (Hortaçsu, 2012).

Dünya kültürlerinde cinsiyet stereotiplerinde dikkat çekici bir benzerlik olduğu görülmüştür. Williams ve Best (1990) 28 ülkedeki yetişkin toplumsal cinsiyet stereotipleri ve 24 ülkedeki çocuk toplumsal cinsiyet stereotipleri arasındaki bireylerde yaptıkları bir çalışmada en güçlü stereotip özelliklerinin kadınlarda zayıflık, narinlik, uysallık ve yumuşak kalplilik; erkekler de ise saldırganlık, maceraperestlik, acımasızlık ve katılık olduğunu ortaya koymuştur(Bee ve Boyd, 2009).

Birey kendine ait olan anne, baba, eş vb. rolleri başarılı bir şekilde yerine getirdiğinde ruh sağlığı iyi olmaktadır. Bireyin sağlıklı ve toplumla uyum içinde olması da cinsiyet rolüne uygun kimliğe sahip olmasıyla gerçekleşir. Onun için

bireyin kendi kimliğini erkek ya da kadın olarak algılaması ve bununla ilgili davranışları yerine getirmesi önemlidir. Cinsellikle ilgili roller de belirlenmiştir. Kızların ağır olması, kendilerini tutması, duygularını bastırması, erkeğin peşinden koşmaması öngörülen davranış iken evlendiğinde hem hanımefendiliğini sürdürüp hem de yatak odasında cinsellik rolünü oynayabilmesi, nasıl karşılık vereceğini ve nasıl uyaracağını da öğrenmiş olması gereklidir(Özgüven, 2012).

Sağlıklı bir cinsel kimlik gelişimi çocukluk yıllarında sorulan sorulara doğru yanıt vermekle gerçekleşir. Oysa toplumumuzda kız erkek ayırımı iki cinsin birbirinden uzak durmaları algısıyla büyütülüp bu iki cinsiyet birbirleriyle karşılaştıklarında neden birbirlerinden uzak durdukları sırrını çözmeye çalışırlar. Çünkü karşılaştıkları zamana kadar kızlar için erkek sakınılan, devamlı kötülük yapabilecek olan ve cinsellikle ilgili kötü davranışlar gösterebilecek biridir. Erkek için kız da çocukluğundan itibaren ondan kaçırılan, uzaklaştırılan, erkeği baştan çıkaran, ‘Şeytanca duygular uyandıran, gizemli bir yaratık olan bir dişidir (Özügürlü, 2013).

Çocuk için model alınacak anne babanın yanında anne babanın yerini tutacak model önemli rol oynayacaktır. Olgunlaşmamış, cinsel kimliği oturmamış ya da toplumun beklentilerine uygun nitelikler taşımayan baba çocuğun cinsel kimliğini olumsuz etkiler. Babanın yokluğu, uzun süre çocuktan uzak kalma ya da uygun olmayan kişilik yapısının olması çocuğun bocalamasına neden olacaktır. Bunun gibi annenin de yumuşak, kadınsı özellikler göstermeyen, sert erkeksi özellikleri bulunan ya da çok silik bir yapısı olan annede kız için iyi bir model olmayıp çocukların kendi cinsel kimliklerini benimsemekte güçlük yaşamalarına sebep olacaktır (Deniz, 2012).

1.3.1.Toplumsal Cinsiyet Rolünün Belirlenmesinde Etkili Etmenler

Toplumlardaki kültür, bireyin davranış ve tutumları için rehberlik yapabilir. Bireyin nasıl davranacağını, problem karşısındaki tutumu, iletişim durumları, stresle nasıl baş edebileceği ve ruh sağlığını nasıl koruyacaklarını belirler. Kültürün bir yönü de bireylerin toplumsal cinsiyet rolünü benimsemelerine öncülük etmesidir (Çınar,2008). Toplumsal cinsiyet olarak kalıplaşmış yargılarda sosyo- kültürel olarak belirlenmiş cinsiyet rollerin

üretildiği yerler; aile, eğitim, devlet, din, medya gibi kurumlardır (Saygılıgil, 2016).

Cinsiyet rolünün oluşumunda ebeveynler son derece önemli rol oynar. Kız ve erkek çocukları etrafındaki ebeveynini inceleyerek onları taklit eder ve ödül ya da ceza yoluyla bu davranışlar pekiştirilirler (Kulaksızoğlu, 2015). Çocukların kız ya da erkek olmaları ile ilgili muameleler aileler tarafından yönetilir. Çocuklarda ailelerinin kendilerine gönderdiği mesajları özümserler. Çocuğa cinsiyeti ile ilgili bilgi aile içinde aile-çocuk etkileşimi, rol modelleme, istenilen davranışları ödüllendirme, onaylama ya da onaylamama aracılığıyla verilmektedir. Ersoy (1993) çocuklar cinsel kimliğini tanıma sürecinden sonra kendi cinsiyetinin değişmeyeceğini kız çocuksa anne, erkek çocuksa baba olacağını bilir. Çocuğun cinsel kimliğinin kazanılmasında en önemli zaman diliminden biri 3-6 yaş arasındaki özdeşim kurma evresidir. Bu çağlarda çocuklar anne babalarına benzemek istediklerinden onlarla özdeşim kurarlar ve bunu kendi kişiliklerinde yoğurlar. Kız çocukla annesi, erkek çocukla babası yakın ve olumlu ilişki kurması önemlidir (Deniz, 2012).

Siegal (1987), 39 araştırma sonucunu incelemiş ve babaların kız ve erkek çocuklarındaki cinsiyet rollerini daha farklı algılayıp onlara farklı davrandıklarını söylemiştir. Erkek çocuklarını hareketli oyunlara teşvik edip, bebeklerle oynamasını hoş görmezken onlara kız çocuklarına göre daha katı ve cezalandırıcı davranmışlardır. Erkek çocuklarının kız çocuklarına göre daha güçlü ve dayanıklı olduğunu kabul etmektedirler. Anne davranışları ise kız ve erkek çocuklarında aynı olduğu gözlemlenmiştir (Hortaçsu, 2012).

Cinsiyet rolü çevre ve aile tarafından belirlenip bireyin ne hissedeceği hatta ne giyineceği önceden şekillendirilmiştir. Kadın bedeninin nesnelleştirilmesi birçok toplumda görülen durumlardır. Yüksek sınıftan Çinlilerin ayak sargıları, tahta tepsiler tarafından biçimsizleştirilen Afrikalı kadınların dudakları, Güney Asyalı Karen'lerin boyunlarının kolyeyle uzatılması, Djerba adasındaki genç kızların şişmanlatılması kadınların bedenlerinin nesnelleştirilmesine örnek oluşturur. Korseler ve ince bellerle ve ayaklarına giydikleri dar ve yüksek topuklu ayakkabılarla Avrupalılarda bundan geri kalmamışlardır (Saygılıgil, 2016).

Bebekler daha doğmadan önce erkekler için mavi, kızlar için pembe renkli kıyafetler seçilir. Bu ayırım saç biçiminden, giydikleri elbiselere ve oyuncaklara da yansır (Kulaksızoğlu,2015). Rubin ve arkadaşları (1979), bebeğe ad verilmesi ve doğum odasının süslenmesi gibi ritüeller de bile bu tip cinsiyet tiplerini oluşturduğunu belirtir. Yine cinsiyet tipleri ile ilgili Seavey ve arkadaşları (1975), yaptıkları bir çalışmada yetişkinlere bir bebeğin cinsiyetini bazen yanlış söyleyip davranışlarını gözlemledikleri. Yetişkinlerin bebeklere etiketlenen cinsiyete göre davrandıklarını gözlemledikleri. Rheingeld ve Cook (1975) ile Rosenfeld (1975) bir aylıktan altı yaşına kadar çocukların odalarındaki oyuncak ve oyun malzemelerini sınıflandırdıkları çalışmalarda erkeklerin oyuncaklarının hava etkinliğini ve gelişimini daha fazla etkileyen materyallerden oluştuğu kızların ise oyuncaklarının bebek, bebek evleri, mutfak eşyası ve temizlik malzemelerinden oluştuğunu gözlemlemiştir (Akt, Gander ve Gardiner, 2015).

Pomerleau ve arkadaşları (1990), çocuk odalarını inceledikleri çalışma da kızların odalarında genellikle pembe oyuncak bebekler ve manipülatif oyuncaklar erkek odalarında genellikle mavi aletler ve araba otobüs gibi araçlar olduğu gözlemlenmiştir. Basow (1992) çocuk oyunlarında kızlar yemek pişirme ve çamaşır yıkamayı tercih ederken erkekler boya yapma ve çim biçmeyi tercih etmişlerdir (Akt, Deniz, 2012).

ABD’de 14 büyük yayınevi tarafından ilköğretim çocukları için yayınlanan 134 kitaptaki 2670 öykü incelenmesi sonucunda kadının yemek pişiren, temizlik yapan, bulaşık yıkayan, kaybolan eşyaları bulan hizmetçi tavrında, elleri önde kavuşturulmuş beyi ve çocukları karşısında öylece duran bir şekilde resmedilmiştir. Çocuk dergilerinde, televizyon ve oyuncak sanayinde de durum bundan farksız değildir. Oyuncak sanayiğinde kızlar ve erkeklerin cinsiyetine göre ayırımlar yapılırken televizyon programlarındaki kadın ve erkek tiplerinde de çizgi filmlerden dizi ve reklamlara kadar aynı mantık bulunmaktadır. Zeki fare, saldırgan kedi, afacan ördek, süpermen gibi çizgi film kahramanlarının hepsi erkektir nadiren kadın karakter oynatılsa müzik değişir, baştan çıkartıcı bir kadın belirir, uzun kirpikleri, kırıtarak yürümesiyle dişiliği ortaya çıkaran nesnelere belirginleşir (Comer, 1996).

Çağdaş toplum kadının 'dişiliğinden' çok 'kişiliğini' kabul ettiği toplumdur. Kadın kendini kişiliğiyle tüm yaşam koşullarında ve insan ilişkilerinde kabul ettirmelidir. Yıllarca dişiliği kendi kişiliğinden önce gelen kadın, erkeğin mülkü sayılmış ve erkek egemen bir toplumda kendi konumunun bilincine varamamıştır. Kadın da eğitimsizliğinden, yaşam koşullarından kaynaklanan bu anlayışı benimsemiş ve bu anlayışı sindirmiştir (Özüğurlu, 2013).

Toplumsal cinsiyet algılayışına göre, günün bazı zamanlarında (özellikle gece) kadının sokağa çıkması çok uygun bir davranış değildir. " Kadının yeri evdir" gibi söylemlerle kadına belli bir yer tayin edilmiştir. Kızlar; ' uslu, hanım hanımcık bir kız' olarak yetiştirilirken erkekler de saldırganlığı ve yaramazlığı doğal görülen ve duygularının bastırıldığı 'erkekler ağlamaz' söylemleriyle büyütülmeye çalışılır. Meslekleri, toplumsal statüleri, kadınların daha çok evde erkeklerin ise dışarda çalışmaları küçük yaştan belirlenip bireyin ona uygun davranımları beklenir (Saygılıgil, 2016).

Bu sorunu değiştirmenin yolu kadın erkek elele, insan insana erkek-dişi ilişkisinden farklı olarak gerçekleştirecek yöntemlerin bulunması gerekir. Kadın 'eksik etek', 'saçı uzun aklı kısa', 'küldöken', 'kaşık düşmanı', gibi sıfatlarla hatta şarkılarda da 'bazen çiçek, bazen kelebek', 'bazen çekilmez cefa', 'sürülmez sefa' gibi dişiliğini ön plana çıkaran sözlerle betimlemişlerdir. Bu koşullandırmayla kendi dişiliğini ortaya çıkaran bazı kadınlarda bunu kabullenip başarı saymışlardır. Bazen de bu dişinin analık rolü kutsanırken, dişilik yönü aşağılanmakta ve halk kültüründe erkeğin güç simgesi olan 'erkeklik' organı küfür söylemlerinde kadını küçültmek için kullanılmaktadır (Özüğurlu, 2013).

1.3.2. Toplumsal Cinsiyet Rolü ile İlgili Görüşler

Cinsiyet rollerinin kazanılmasında birçok görüş kabul edilmektedir. Baykal (1988),toplumsal cinsiyet rollerinin 'Geleneksel' ve 'Eşitlikçi' olarak iki temel görüşten bahsetmektedir.

1.3.2.a. Geleneksel Cinsiyet Rolü Görüşü: Bu görüşe göre kadın ve erkeğin kendi cinsiyetleri ile özdeşimini kabul etmesi söz konusudur. Bu rolün benimsenmesi 3-4 yaşlarında başlar ve bir kalıp yargı olarak kabul edilip gelişir. Geleneksel cinsiyet rolüne göre kadın öncelikle ev kadını rolünü üstlenir ve aile

hayatında fedakâr olan insandır. Erkekler ise aile ve iş hayatında otorite sahibidir (Akt, Çınar, 2008).

1.3.2.b. Eşitlikçi Cinsiyet Rolü Görüşü: Bu görüşe göre ise cinsiyet özdeşimi ve rolü birbirinden farklı iki kavramdır. Kadın ve erkek fiziksel farkları dışında hiçbir farkları yoktur. Psikolojisi açısından sağlıklı ve uyumlu olabilmesi için kişi, cinsiyet farkı gözetmeden, kendine uygun, doyurucu, kendini gerçekleştirici, cinsiyet rollerini benimseyebilmelidir (Akt, Çınar, 2008).

Geleneksel aile toplumunda kız ve erkek çocukların cinsiyet rolleri sosyalleşme sürecinde ailede verilirdi. Kadınlar hem yetiştiği ailede hem de gelin gideceği ailede kadın olarak ev işlerinden sorumluydu. Onun için oyuncak ve oyunlarında bile o role göre belirlenmiş kızlar bebek, mutfak eşyaları gibi kadın rolünün gereği eşyalarla erkekte silah, araba gibi rolünün gereği kabul edilen oyuncaklarla oynaması uygun görülürdü. Erkeğin daha aktif, atılgan ve girişimci olması istenirken kızın daha duygusal ve edilgen olması istenirdi. Kadınlar babanın ya da erkek kardeşlerinin egemenliği altında sosyalleşirken, evlendiğinde kocasının boyunduruğu altında var olması ve bağımsız bir kimlik kazanması benimsetilirdi. Çamaşır, bulaşık, ütü ve yemek yapma kadının rolü iken, erkekte evin dışarı işleri ile meşgul olurdu (Özgüven, 2012).

Geleneksel evlilikler karı ve kocanın birbirini tamamlaması üzerine kurulmuş olup, sorumluluk alanları da oldukça belirgindir. Kadın kadınlar dünyasında erkekte erkekler dünyasında ilişkisini sürdürür. Herkesin rolü bellidir. Bu durum annelik ve babalık rolleri içinde aynı şekildedir. Çocukların sorumluluğu annededir. Cumhuriyet döneminden bu yana kadınlar ve erkekler eşitlense de kadının geleneksel yeri değişmemiştir. Her ne kadar ataerkil ataerkil bir aile gibi görünse de üstü kapalı anaerkil yapı söz konusudur. Kararların asıl sahibi annedir. Anne babanın erkeklik rolüne gölge düşürmeyecek şekilde karar verir ve bu kararı baba ilan edip bu davranıştan sorumlu tutulur. Anne çocuklara daha yakındır. Engelleyici ve cezalandırıcı kararlarda baba devreye girer. Bu da babanın rolünü sevimsizleştirir ve bu rolünden dolayı baba çocuklarıyla yakın ilişkiler kuramaz. Çağdaş evliliklerde ise durum farklıdır. Arkadaşlık ilişkisi üzerine kurulu, dünyaları aynı olan bir evlilik söz konusudur. Buradaki sorun anne ve babanın üstlenemediği sorumluluktan dolayı rol karmaşası yaşanmasındandır.

Bu durum çocuk eğitimine de yansıdığından olumsuz tutumlar gelişebilir (Gençtan, 1996).

Geleneksel ailede olumsuz kalıp yargılar kuşaktan kuşağa aktarılıp çocuğun özerkliğini sınırlandıran durumlar söz konusu olabilir. Bazen de çocuklukta karşılanmamış isteklerini kendileri anne baba olduğunda çocuklarına yöneltmeye başlayabilirler. Çocukça istekler içinde bulunabilirler. Böyle bir durumda anne baba çocuk rolünü, çocukta anne baba rolü içine girip rol değişimi yaşanabilir (Gençtan, 1996).

Günümüzde eşlerin evlilik ve ailedeki konumları gün geçtikçe değişmektedir. Evlilikler geleneksel yapıdan çıkıp hızlı bir değişim yaşamakta ve kadın-erkeğin evlilik ve aile içi rolleri özellikle kadının da çalışma hayatına girmesiyle eşler arasındaki ilişkilerin dengesi değişmiştir. Kadınların geleneksel rolü gibi görünen çocuk bakımı, alışveriş, ev işleri, aile ilişkileri gibi işlerde kadının karar vermesi gerekli gibi görülürken erkek de bu alanlarda söz sahibi olmak istemektedir. Kadında dış dünya da söz sahibi olmak istemektedir. Bu değişime bazı evli çiftler uyum gösterirken çoğu evliliklerde bu değişim büyük karmaşaya neden olmaktadır. Bu da evlilik doyumunu etkilemektedir (Çelik, 2006).

Evlilik ilişkisinde toplumun eşlere yüklediği toplumsal rollerde eşitlikçi tutumlara sahip kadınlar psikopatolojileri daha az bozulurken daha geleneksel tutumlara sahip olanların psikopatolojilerinin daha fazla bozulduğu söylenebilir (Yüksel,2013). Bunun yanında kadınların erkeklere göre toplumsal cinsiyet rolleri kabul etme açısından daha eşitlikçi tutuma sahip olduğu söylenebilir (Kodan, 2013).

Üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine karşı tutumları ile ilgili bir araştırmada kız ve erkek öğrencilerin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin farklı tutum içinde buldukları, kızların erkeklere nazaran daha eşitlikçi tutum ve rolde oldukları, erkeklerin daha geleneksel cinsiyet rolünü benimsediklerini belirtilmektedir (Öngen ve Aytaç, 2013).

Üniversite öğrencilerinde yapılan başka bir araştırmada çalışma yaşamı ve evlilik yaşamı ile ilgili alanlarda erkeklerin geleneksel görüşlere sahip olduğu,

toplumsal yaşam ve aile yaşamı ile ilgili önermelerde ise kız ve erkek öğrencilerin eşitlikçi görüşleri benimsediği bulunmuştur (Zeyneloğlu ve Ark, 2009).

1.3.2.c. Psikanalitik görüş: Birey bebekliğinden başlayarak kendi cinsiyet rolüne uygun rolleri benimsemekte ve kimlik gelişimini sağlamaktadır. Eğer kendi cinsiyetine uygun bir cinsel kimlik geliştirmemişse psikopatolojisinin bozulmasına sebep teşkil edebilir (Deniz, 2012). Anne ve baba bu baba da önemli rol oynar. Freud'a göre çocuklar doğarken iki cinsli olarak doğarlar. Cinsle bağlı kimliklerini ebeveynleri ile ilişkilerindeki çatışmalı sevgi ve kıskançlık duygularını çözerek elde ederler. Erkek çocuk annesine duyduğu erotik duygudan vazgeçipbabasıyla özdeşleştiğinde, kız çocukta aynı şekilde annesiyle özdeşleştiğinde cinsel kimlikleri özdeşleşmiş olur (Onur, 2014).Çocuklar davranışlarını ilk sergiledikleri zaman davranışları yönetmelerine izin verilse ve anne baba onlara rehberlik etse sağlıklı bir kişilik ve kimlik gelişimleri olacaktır (Gander ve Gardiner,2015).

1.3.2.d. Sosyal Öğrenme ile ilgili görüş: Bandura(1977) sosyal öğrenmede davranışın doğuştan değil rol modelleri gözlemleyerek edinildiğini söylemektedir (Kağıtçıbaşı ve Cemaller, 2015). Bireyler cinsiyet rollerini toplumsal ödüllendirme yoluyla kazanırlar. Çocuklar toplum değerlerine uygun davranış gösterdiklerinde ödüllendirilir fakat bunun tam tersi durumunda ise cezalandırılırlar. Bundan dolayı birey çocukluktan itibaren rasyonel değerlendirme yaparak topluma uygun modeller seçerek cinsiyetinin gereği davranış gerçekleştirir (Deniz,2012).Çocuklar olumsuz tavırlar gerçekleştirenince ceza yoluyla aileye göre uygun davranış gösterdiklerinde ise ödül yoluyla davranışları pekiştirilir (Kulaksızoğlu, 2015). Anselmi ve Law (1998)'a göre çocuğun kendi cinsiyetini öğrenmesi açısından çevre oldukça zengin bir kaynaktır. Cinsiyete ilişkin benzerlikleri algılamak, çocukların diğer bireylerin davranışlarını taklit etme olasılığını artırır. Bu sosyal öğrenme mekanizması toplumda bulunan algı ve hiyerarşiyi gözler önüne sermesi açısından oldukça güçlüdür. Yapılan tanımlamalardan yola çıkarak kadınların ve erkeklerin yaptıkları işler, ilgi alanları ve cinsiyetlerine ilişkin özellikler farklı olarak gösterilmektedir (Güldü ve Kart, 2009).

1.3.2.e. Bilişsel Yaklaşım İlişkin Görüşler: Cinsiyet rolleri çocukların belli bir bilişsel aşamasına geldikten sonra, önce kendi cinsel kimliklerini, sonra başkalarının cinsel kimliklerini ve sonra da kendi cinslerinden beklenen davranış ve cinsel tutumları öğrenmektedirler (Deniz, 2012).

Kohlberg'in Bilişsel Gelişim Kuramına göre, bireylerin kendilerine ve dünyaya ilişkin tutarlı ve dengeli bir bakış açısı geliştirebilmeleri için bilişsel tutarlılığa ihtiyaçları vardır. Bunun içinde toplumca onaylanan özelliklere sahip cinsiyeti benimsemek önemlidir. Bu bakış açısında birey kendine sunulan cinsel kimliği benimseyip, artık ona göre düşünüp buna uygun davranışlar içinde olur. Böylece 'ben bir kızım ya da erkeğim' kalıp yargısı oluşur. Franzoi(1996), çocukların maskülen ya da feminen özellikleri benimsemeleri kendi kimliklerini bu şekilde kabullenmeleri sonucu olduğunu söyler (Güldü ve Kart, 2009).

1.3.2.f. Cinsiyet Şeması görüşü: Sosyal öğrenme ve bilişsel gelişim görüşünü birleştirici bir görüştür. Bu görüşe göre bebeklikte cinsiyetle ilgili bir bilgi yoktur. Sonradan her iki cinsiyet ile ilgili şemaları zihninde geliştirir. Sonradan çevreden gelen yönlendirmeler, model alma ve zihinsel gelişimdeki ilerlemelerle cinsiyete uygun bir model sunması beklenir (Deniz, 2012).

Bem'in "Toplumsal Cinsiyet Şema Kuramına" göre, bireyin cinsiyet kimliğini kazanabilmesi için kendini ve diğerlerini erkekler ve kadınlar olarak etiketlemeyi başarması önemlidir. Öğrenilen kültür kadınlar ve erkekler arasındaki farklılıkları vurguluyorsa, çocuklar kendilerine ve diğer insanlara ait bilgi sürecini ve cinsiyet bağlantılarını öğrenerek büyürler. Franzoi (1996), Bu şemaya göre çocuklar bir cinsiyet şeması geliştirirler ve bu şemalar cinsiyete ait özellikleri betimler. Kültürün kadınsılıkve erkeksilik tanımlamalarına göre çocuk hakkındaki bilgileri analiz edip zihninde örgütler (Bem, 1985).

1.3.2.g. Evlilik İlişkisi ve Cinsiyet Rollerile İlgili Görüşler:

Wilcox ve Nock (2006), evlilik ilişkisi ve cinsiyet rolleri için dört teorik modelden bahseder.

- Evliliğin Ortaklığına Dayalı Model (Companionate Model of Marriage)
- Evliliğin Kurumsal Modeli (Institutional Model of Marriage)
- Evlilikte Eşitlik Modeli (Equity Model of Marriage)

- Evlilikte Toplumsal Cinsiyet Modeli (Gender Model of Marriage).

Evliliğin Ortaklığına Dayalı Model 3 varsayıma dayanır. İlki, çiftlerin benzer iş ve aile sorumluluklarını paylaşmasıdır. Buna göre, çiftlerin aynı rol paylaşımına sahip olması, ortak deneyim, evlilikteki duygu kalitesini artırmak için ortak ilgi oluşumunun oluşmasına, çiftlerin birbirine empatik saygı duymasına imkan verir. İkincisi, geleneksel modelin aksine bu varsayım kadının emek gücünün aileye eşit bir şekilde katılımı, düşüncelerini rahatlıkla ifade edebilmesi ile kadının kendini daha güçlü hissedebileceği ve çiftlerin ilişki kalitesini yükselteceğini öngörür. Üçüncüsü, toplumsal cinsiyet rol geleneksel rol olarak benimsemişse bundan sıyrılmaya çalışacaktır. Bu erkeğin kendi duygularını tanımasına ve bu şekildeki hislerini yansıtmaya imkan vereceğinden partneri ile olan ilişkisinde daha fazla iletişim kurmasına olanak verecektir. Bu modelde benimsenen, eşitlikçi yakınlıkların kurulması, dürüst bir ilişki, karşılıklı bir iletişim olmasının evlilik kalitesini artıracaktır(Wilcox ve Nock, 2006).

Evliliğin Kurumsal Modeli, gelenekselliği benimseyen kadınların daha mutlu bir evlilik yaşayacağı düşüncesini öngörür. Bu modele sahip kadınların evliliğe daha etiksel bir anlam yükleyeceklerini ve evliliklerinin sosyal açıdan daha fazla destekleneceğini ve dini kurumlara bağlılıklarının bu yolla olabileceğini düşünürler. Evliliklerine sıkı sıkıya bağlı olan bu kadınlar, ailenin kutsallığına inandıklarından dolayı olumsuz bir tavırla karşılaşsalar bile bunu baskılayabilirler. Bu kadınlar evliliğin bireysel ihtiyaçlarına bakma gereği duymadan, başkasının (eş ve çocuklar) ihtiyaçlarını önde tutarak evliliklerini sürdürürler Onun için ilişkilerine çok eleştiri getirmezler. Bu evlilik modelini benimseyen kadınlar kendilerini bu ilişkiye adanmış olduklarından ilişkilerinin bir ömür boyu sürmesinin gerekliliğini düşündüğünden bu ilişki içindeyken kendilerini daha güvende hissettiklerinden, geleneksel eşlerin daha mutlu oldukları düşünülür (Wilcox ve Nock, 2006).

Evlilikte Eşitlik Modeli; bu modele göre evliliklerde aile içi işler eşit bir şekilde paylaşılmış olup kadınların ideolojilerine bağlı kaldıkları düşüncesini savunulur. Geleneksel tutuma sahip kadınlar ev işleri ve bakım verme işlerini doğal görevleriymiş gibi algıladıklarından ortada eşitsizlik gibi bir durum

görmezler. Bu kabullenmeden dolayı evlilik ilişkilerinde çatışma olmaz ve bu da mutlu bir evliliği beraberinde getirir (Wilcox ve Nock, 2006).

Evlilikte Toplumsal Cinsiyet Modeli; bu model kadınlar ve erkekler eşittir düşüncesini ortaya koysa bile her iki cinsinde toplumsal cinsiyet rolünü ortaya koyduklarını savunur. Doğduğumuz andan itibaren bu davranış örüntüleriyle sosyalleşiriz. Bu toplumsal roller kültür ve sosyal otoritelerin baskısıyla zaman içinde şekillenir. Bu modele göre kadınlar toplumun şekillendirdiği bu rolü benimsediklerinde daha mutlu bir evlilik yaşarlar. Erkeklerde bu rolleri benimseyen kadınlarla evlendiklerinde daha mutlu bir evlilik ilişkisi yaşayacaktır (Wilcox ve Nock, 2006).

Kız ve erkek, cinsiyet rollerini öğrenme sürecinde annelerini model alıp özdeşleşerek cinselliğin ‘duygusal’ yönüne ilişkin davranışları, babalarını model alıp özdeşleşerek cinselliğin ‘rasyonel, mantıksal’ yönüne ilişkin davranışları öğrenmektedir (Deniz, 2012). Eagly ve arkadaşları (2000) cinsiyet rollerine ilişkin sosyalleşme, çocukluğun ilk dönemlerinde başlar ve özellikle yetişkinlik döneminde en yoğun dönemini yaşayarak gelişir. Örneğin kadınların toplumca daha başarılı olabilecekleri öğretmen, hemşire ve sosyal çalışmacı gibi mesleklere yönelmeleri, evle ilgili işlerle ve çocuk bakımı ile ilgilenmeleri beklenmektedir. Bu beklenti doğrulama ve öz düzenleme süreçleri ile tutarlılık gösterir (Güldü ve Kart, 2009).

1.3.3. Toplumsal Rollerin Değişimi ve Değişim Nedenleri

Kadınlarda toplumsal değişim özellikle kendilerinin de var olduğu ve toplumsal ve siyasi haklarının olması gerektiği düşüncesi Fransız devriminden sonra oluşmaya başlasa da 20.yy başlarında belirginleşmeye başlamıştır. 1904’te Berlin’de kadınlar Kadınların Seçme ve Seçilme Hakkı Uluslararası Birliği’ni kurdular. Her yıl farklı yerlerde etkinlik düzenleyerek kadınların bu harekete destek olmaları sağlandı. 1913 yılında bu birliğe üye olan ülke sayısı 26 iken, 1929 yılında 51 ülkeye ulaşmıştır. Türkiye’de bu birliğe 1926 yılında üye olmuştur (Saygılıgil, 2016).

1950'li yıllar birçok sosyal bilimcinin kabul ettiği gibi Türkiye'de de önemli bir toplumsal dönüşümün yaşandığı yıllardı. Özellikle de 1960'lı yıllardan sonra sanayileşme ile birlikte köyden kente doğru olan göç hızlanmış bu çerçevede kentleşme, gecekondulaşma ve kırsal yapının çözülmesi gibi toplumsal değişimler toplumsal gelişimi etkilemiştir. Bu değişim beraberinde toplumsal rollerin aile içi rollerin de değişip etkilenmesine neden olmuştur (Turanlı, 2010)

Günümüz şartlarında ülkemizde ülkemizdeki kadın ve erkeğe aile içinde verilen roller yavaş yavaş değişmiştir. Bu değişimin en önemli nedenleri şunlardır:

- Sanayileşmeyle birlikte üretim ve emeğe dayalı bir aile yapısının olmasıyla içe dönük bir yapıdan dışa dönük bir yapının oluşmaya başlaması
- Hem kadın hem de erkeğin eğitim olanaklarının artması
- Radyo, TV gibi görsel-işitsel yayın ağının gelişmiş olmasıyla birlikte kapalı bir aileden globalleşen ulusal bir yapıya bürünmeye başlanması
- Kadının ev içinde olduğu kadar ev dışındaki işlerde de çalışıyor olması o'nun ekonomik bağımsızlığını kazanması, benlik bilinci ve kimliği kazanmasına olanak sağlamasıyla cinsel rolünü sorgulamaya başlaması
- Kadının aile bütçesine katkı sağlıyor olması
- Feminist hareketlerin ve bu hareketleri artıran kadın dergilerinin artmasıyla birlikte kadın sorunlarının tartışılmaya başlanması
- Teknolojik ürünlerin icadıyla kadının boş zaman bulup, rollerin dağılma olanağına kavuşmuş olmasıdır(Özgüven, 2012).

Dünya Ekonomik Forumu'nun yayımladığı 2013 Küresel Cinsiyet Eşitsizliği Raporu, Türkiye'nin kadın-erkek eşitliği sıralamasında 136 ülke arasında 120. sırada yer alırken yine aynı formun 2015 Küresel Cinsiyet Eşitsizliği Raporunda ise Türkiye'nin kadın-erkek eşitliği sıralamasında 145 ülke arasında 130. sırada olduğu tespit edilmiştir. Bu durum ülkemiz açısından değerlendirilmesi gereken bir durumdur

Toplumumuzda Medeni Kanunla birlikte yaşanan kadın-erkek eşitliği ilkesiyle beraber kadın meslek sahibi olmaya başlamış ve kendi kazancını elde etme olanağı bulmuştur, ne var ki yasal değişim hızla olurken toplumsal roller ve

beklentilerin değişmesi zaman alır. Yeni bir sosyal rol oluşturmada eski rolün bırakılması güçtür, Böyle bir durumda benlik bilincinde belirsizlik olup bireylerin psikolojisini bozar. Bu durumun önüne geçmek için toplumsal gelişme ve kalkınma sürecinde olan toplumlarda kitle iletişim araçlarının etkili kullanılıp sosyal gelişim ve değişime öncü olması gerekmektedir (Cüceloğlu, 1998a). Batıdaki TV yayınları, 1970'lerden önce kadın ve erkeğe daha geleneksel rolde tanıtılırken 1990'larda kadınlara yüklenen roller ve mesleklerle erkekle daha eşit düzeyde yayınlar yapılmıştır (Santrock, 2016).

1.3.4. Evlilik Doyumu ve Toplumsal Cinsiyet Roller

Evliliklerde çatışmaya neden olan durumlardan biri de çiftlerin birbirlerinden farklı rol beklentisi içinde olmasıdır. Bazı aileler için yemeğin kim tarafından pişirileceği, çocukların bakımını kimin üstleneceği, eve parayı kimin getireceği kolaylıkla çözüm bulurken bazıları için sorun teşkil etmektedir. Rol paylaşımında, bireyin partneri ile anlaşmaya varması ve bundan duyduğu memnuniyet sağlıklı bir evlilik ilişkisi için önemlidir. İlk yıllarda rol dağılımı belirlense de bunun zaman içinde revize edilmesi gerekmektedir. Çünkü her geçen yıl değişik durumlar, yeni sorumluluklar ve rollerde değişikliklere neden olabilmektedir. Çocukları olduktan sonra anne-baba rollerinin eklenmesi ve çocuk büyüdükçe bu rollerde değişim yaşanması, yaşlıyken emeklilik durumu, büyük anne –büyükbaba rollerinin eklenmesiyle rollerde çok fazla değişim yaşanır. Bu rollerin oluşmasına bağlı olarak değişmesi gereken rolün değişmemesi, üstlenmeleri gereken rolü üstlenmemeleri sorunlara yol açabilmektedir. Bu hususta evli çiftten beklenen, eşlerin birbiri ile iş birliği içinde olmaları, birbirlerine destek sağlamaları ve gerektiği zaman rollerinde esnek olabilmeleridir (Canel, 2012).

Son yıllarda yapılan çalışmalar artık kadının kendisine sunulan cinsiyet rolünü artık benimsemediğini göstermektedir. Kadına sunulan çocuğunu büyütmek ve aile yaşamını sürdürmek görevini artık sorguladığını göstermektedir. Bu düşüncenin sebebi kadınların eğitim düzeylerin yükselmesi, çalışma hayatına katılımları ve ailedeki bir takım işleri kendi dışında yerlere aktarması (kreş ve temizlik işleri vb.) dolayısıyla ailenin yapısında ve üstlenilen sorumluluklarda değişimlerin yaşanmış olmasından kaynaklandığını söylenebilir (Günay ve Bener, 2011).

Günümüz dünyasında maddi kaygılardan dolayı kadının çalışması artık kabul edilebilir bir duruma gelse de çocuk bakımı ve eş işleri hala kadının sorumluluğu altındadır. Her 5 Amerika kadınlarının 3'ten fazlası yarım ya da tam gün çalışır durumda olup evin sorumluluğunu yüklenmektedir. Evde ve işte eşit paylaşım kabul edildiği halde bu hala hayata geçirilmiş durumda değildir (Yalom, 2002). Toplumsal cinsiyetini beğenmeyenlerin sayısı artış göstermekte ve Yılmaz (2009) kadınlar üzerine yaptığı bir çalışma da günümüzde 10 kadından biri cinsiyetini değiştirmek istemekte olduğunu göstermiştir. Bu da kadınların toplumsal cinsiyet ayrımcılığını hissettikleri ve bundan rahatsız olmaları ile açıklanabilir.

Türk toplumunda çekirdek aile yapısında yaşanan önemli stres durumlarından biri de eşlerin toplumsal rollerinin değişime uğraması zorunluluğudur. Eşi gün boyu kendi gibi çalışan erkek kendisinden yardım isteyen eşini reddetmek konusunda tedirginlik yaşayabilmektedir. Bir yandan eşine yardım etmezse haksızlık edeceğini düşünmekte, diğer taraftan da babasından ve büyük babasından miras kalan erkeklik üstünlüğünü kaybedeceği korkusunu yaşamaktadır. Nişanlılık ve evliliğin ilk yıllarında eşine yardım edeceği sözü veren erkek zaman geçtikçe kendisini bu işlerin dışına atmakta kadında uğradığı bu haksızlık duygusundan kaynaklanan birikimler, patlamalar yaşayıp evlilik çatışmasına yol açabilmektedir. Evlilikte uyumun sağlanabilmesi için en önemli öge eşlerin karşılıklı dayanışmasıdır(Baltaş ve Baltaş, 1998).

Evli bireyler, evlilikleri ile ilgili sorunlar yaşadıklarında bazen bunu görmemezlikten gelebilmekte ve bu problemi çözmekten ziyade bireylerin psikolojilerini bozulmasına basamak teşkil etmektedir. Yüksel (2013) kadınlarla yaptığı bir araştırma da evlilik uyumu az olan kadınların stresle baş etmede boyun eğici ve çaresiz yaklaşım stratejilerine başvurduklarını bunun da psikolojilerini daha çok bozduğunu belirtmiştir.

Çınar (2008),cinsiyet rolü kadınsı ve androjen bireylerin evlilik doyumları cinsiyet rolü belirsiz ve erkeksi bireylere oranla daha yüksek olduğunu söylemiştir. Cinsiyet rolü “erkeksi” olan kadınların doyumu androjen” olan kadınların evlilik doyumundan daha azdır. Cinsiyet rolü “kadınsı” ve “erkeksi”

olan kadınların evlilik doyumları cinsiyet rolü “belirsiz” olan kadınlara oranla ise daha yüksektir.

Curun (2006) yapmış olduğu araştırmada cinsiyet rollerini ile ilgili analizlerde evli çiftlerin yüklemeleri, iletişim çatışmaları ve cinsiyet rolü yönelimlerinin evlilik doyumu ile ilişkilerini incelemiştir. Nedensel yüklemeler, erkeksi ve kadınsı kişilik özellikleri boyutları açısından kadın ve erkek katılımcılar arasında anlamlı farklar olduğunu söylemiş ve araştırmaya katılan çiftler için uyum alt boyutu için sırası ile niyet, kadınsılık, erkeksilik ve istikrar değişkenleri, evlilik doyumu içinde niyet ve kadınsılık değişkenleri anlamlı yordayıcılar olarak bulmuştur.

Çocukluğunda ikinci sınıf evlatmış gibi davranılan kız çocuğu, annelik rolüne sahip olduğu zaman geçmişin ezikliğini ödünleme güdüsüyle ortaya koymaya çalışır. Ya kocası ve çocuklarına aşırı baskı uygulayıp egemenliği altına alır ya da karşılık alamadığında çevresini suçlayan, kendilerine layık koca bulamamış olduğundan yakınan ve kendi mazoşizmi ile herkesi bunaltan biri olur. Kız çocuğuna kendi kadınlığıyla ilişkin değersizlik duygularını yansıtabilir ya da ilgisini erkek evlatlarına yöneltip bu duyguyu yok sayabilir. Böyle bir ortamda büyüyen kız çocuğu babayla özdeşleşip kadınlık rolünü gereğince benimseyemez. Bazı durumlarda da düşmanca eğilim ya da kayırcı davranışlar geliştirebilir. Bu ortamda yetişen kadınlar erkeksi sorumluluklar yüklenip ev işi yapan, yemek pasta tarifleriyle ilgilenen hemcinslerini de güçsüzlükle suçlarlar. Bazı kadınlarda erkeksi tavırlar yüklenip erkekten daha erkek olma çabası içindedirler. Ev kadınlığı kimliğinin yapıcı ve yaratıcı yönlerini göremezler. Erkeklerle mesleki ve entelektüel yarışın içine girip kendi kadınlıklarına yabancılaşırlar. Yarışta kazansalar bile duygusal anlamda boşluk ve yalnızlığın içine girerler (Gençtan, 1996) Bazı toplumsal değerler yargıları da rolün benimsenmesinde etkili olur. ‘erkek gibi kadın’ övgü olarak görülürken, ‘kadın gibi erkek’ sövgü olarak kabul edilmiştir (Cüceloğlu, 1998b).

Lye ve Biblarz (1993) yılında 1437 evli erkek ve 1437 evli kadınlı yürüttükleri çalışmalarında cinsiyet rol tutumları ile evlilik doyumu arasındaki ilişkiyi incelemiş ve geleneksel olmayan tutumlara sahip olan çiftlerin, geleneksel olanlara oranla daha düşük evlilik doyumuna sahip olduklarını tespit etmişlerdir.

Bu sonuç içinde şunu söylemişlerdir: Evlilikleri ve cinsiyet rolleri için model insanlar alabildiklerinden daha belirgin bir hayatı benimseyebilmektedirler. Geleneksel olmayan tutumu benimseyenler ise kendi rollerini oturtmaya çalıştıklarından dolayı bu süreç doyumunu azaltıp evliliği sıkıntıya sokabilmektedir ve diğer bir tespit ise eşlerine oranla erkekler daha az geleneksel anlaşmazlıkların düştüğü; eşlerine oranla kadınların daha az geleneksel olduğu durumlarda ise anlaşmazlıkların fazlaştığını söylemişlerdir (Akt. Çınar, 2008).

Erkeklerin kızlara göre daha saldırgan olmaları toplumun erkeklere yüklemiş olduğu rolle yakından ilişkilidir. Kız ve erkeklerin yetiştirme şekillerinin farklılığı, toplum ve aile tarafından erkeklere saldırgan ve yarışmacı olmaları benimsetilirken; kızların da sakin, sıcak ve destekleyici olmaları istenmektedir (Kodan, 2013). Erkekler bazı tutumları terk etmek istemezler. Onun için erkekler kadınlara göre daha tutucu cinsiyet rollerine sahiptir (Altuntaş ve Altınova, 2015).

1.4. CİNSELLİK VE CİNSEL DOYUM

İnsanın doğuştan getirdiği dürtüler açlık, susuzluk, korunma saldırganlık ve cinselliktir. Bu dürtülerden sadece cinsellik ve saldırganlık dürtü doyumunu aşır insanı küçülten ya da yücelten enerjiye dönüşebilmektedir (Özügürlü, 2013). Bu güdülerden biri olan cinsel içgüdü en basit tek hücreliden en gelişmiş canlıya kadar tüm varlıkların hayatında yer alan tüm varlıkların hayatında yer alan türlerini kuşaktan kuşağa aktarması için gerekli ölümsüz bir enerji kaynağıdır (Gander ve Gardner, 2015). Doğuştan içgüdü olarak bilinen cinsellik, biyolojik, psikolojik, sosyal, kültürel, ahlaki, antropolojik, politik ve ekonomik boyutları bulunan duygu ve düşünceyi kapsayan karmaşık bir işleyişi ifade etmektedir. Cinselliğin tarihi insanın varoluşuyla başlasa bile kendisini kapsayacak bir tanımlaması hala bulunamamıştır. Çünkü cinsellik, canlının en temel özelliğinin yanında dini, ahlaki ve hukuk kuralları ve kültürel değerleri içinde barındırır (Ersanlı ve Kumcağız, 2016).

Hayvanlarda üremeye dayalı cinsellik davranışı görülmesine karşılık insanlarla hayvanların cinsellik güduları birbirinden farklıdır. Hayvanlarda cinsellik ve analık dürtüleri hormonlara bağlı olarak işler. Erkeğin testislerindeki

‘androjen’ hormonu erkeği cinsel açıdan hazır hale getirirken kadının yumurtalıklarından salgılanan ‘estrogen’ hormonu ile cinsel istek uyanır. Cinsel istek uyanınca da çiftleşmeye hazır hale gelirler. İnsanlardaki cinsel güdülenme de hormonlarla başlamaktadır fakat bu güdünün yaşam boyu sürdürülmesi için tek başına yeterli değildir. Örneğin kadınlar menopoz döneminde adet kesilip ve yumurtalıklarında estrogen salgılaması durduktan sonra da cinsel yaşantılarını sürdürebilmektedirler. Aynı zamanda erkekler testisleri alınıp ya da testislerinin işlevi engellense de normal bir şekilde cinsel yaşamlarına devam edebilmektedirler (Özgüven, 2012).

Cinsellik kaba-cinsel bir güdü olarak tatmin edilirse bireyin mutsuzluğuna yol açar. Onun için bu güdünün sağlıklı bir ruhsal-cinsel davranışa dönüşmesi gereklidir. Sağlıklı ruhsal-cinsel davranış ise erkek-kadın arasında gerçekleşen haz verici gerilimle sürdürülen ve bu haz sonucunda dorukta bir ‘orgazm’ çözülmesiyle sona eren, eşler için değerli ve anlamlı olan ve genital organlar yoluyla gerçekleşen birleşme eylemidir (Özügürlü, 2013). Başka bir bakış açısıyla cinsellik, insanın doğumundan ölümüne kadar bütün hayatını kapsayan ve kendi varoluşunun kaynağı olan bir güdüdür. Birey cinsellik açısından aktif olsa da pasif olsa da bu güdü onun günlük duygu ve düşüncelerinin bir parçasıdır. Bunlar bazen rüyalarla bazen hayallerle bazen korku ve kaygılarla insanın yaşantısının bir parçasını oluşturmaktadır (Özgüven,2012; Gander ve Gardner,2015).

Cinsellik hem çok merak edilen, hem çok yasaklanan, hem fazla konuşulan hem de aslında hiç konuşulmayan, çok bilindiği sanılan fakat çok az bilinen, bir yanda övünülen bir yandan da çok utanılan bir konu olması nedeniyle zorlu bir konudur.” (CETAD, 2008).

Devlet Sağlık Örgütü’nün (2009) tanımlamasına göre, cinsel doyum bireyin cinsel ilişkisinden duyduğu memnuniyetin düzeyi olarak tanımlanır. Evlilik ilişkisinde eşlerin uyumu, aralarındaki tüm ilişki alanlarından etkilenir ve bunlar denge içerisinde olduğu takdirde mutlu bir evlilik hayatı mümkün olabilmektedir. Cinsel doyum kavramını tanımlarken en çok ele alınan kavramlar, ilişki sıklığı ve orgazm yaşama yoğunluğudur. Eşlerin birbirleriyle iletişimi de cinsel doyum açısından önemli bir değişkendir. Cinselliğimiz, değerlerimiz, tutumlarımız, davranışlarımız, fiziksel görünümümüz, inanışlarımız,

duygularımız, kişiliğimiz, sevdiğimiz ve sevmediğimiz şeyler, kişiliğimiz ve sosyalleşme alanlarımızla şekillenmektedir. Bu güdümüz doğumdan önce başlayıp ömür boyu devam eder ve etik, kültürel ve ahlaki faktörlerden etkilenir. Üremeyi, cinsel zevk almayı ve vermeyi içerir. Cinsellik tamamen duyuya dayalı bir deneyimdir ve yalnızca cinsel organları değil tüm bedeni ve aklı içerir (Özüğurlu, 2013).

Cinsellik, çiftlerin evliliklerinden aldıkları bedenselliğinin yanında doyum ve mutluluk duygusu açısından önemli bir yere sahiptir. Evlilik ilişkisi içerisinde cinselliğin bağlayıcı ve mühim bir gücü vardır. Sağlıklı yürüyen bir cinsel yaşam, eşler arasında özel ve özgü bir bağ kurarken, çiftlerin birbirine yakınlığının artmasına yardımcı olur. Bu ilişki eşler arasındaki gerilimi azalttığı gibi koruma, korunma, sıcaklık ve sevgi hislerinin oluşmasına katkı sağlar. Çiftlerin sağlıklı bir cinsel yaşantı kurabilmeleri için birbirlerinin duygu düşünce ve beklentilerine saygı duymaları, kendilerini ve beklentilerini rahatça ifade edebilmeleri, cinsel ilişkinin zamanı, yeri, sıklığı, süresi, tekniği ve ilişki biçimini birleriyle konuşmaları gerekmektedir. Problemlerli bir cinsel yaşam çiftlerin evliliklerinde sorunlar meydana getirip evlilikten alacağı doyum hissini azaltabilmektedir (Canel, 2012).

Cinsellik, evlilikte iletişimin dili, doyumun temel kaynağı, arkadaş ve eş seçiminde etkili bir unsurdur(Bilen ve Topçuoğlu, 2008). Başka bir ifadeyle de cinsellik, bireyin kendi cinsel kimliğini kabul etmesi ve bunun gereği olarak karşı cinsle ilgilenip bu ilişkiden ruhsal ve bedensel haz ve doyum elde etmesidir (Özgüven, 2012).

La France ve Betty,(2010) göre cinsel doyum, karşılıklı olarak istenen ve yanıtlanan her temasla meydana gelen doyumdur. Bireylerin hem kendilerini hem de partnerlerini zorlamadan, cinselliklerini kendi istek ve arzularına göre yaşamaları, duygusal açıdan sağlıklı bir cinsellik olarak kabul edilir. Yaşanan cinsellikte, çiftlerin bu yaşadıklarını onaylaması ve aynı duyguyu yaşamaları ve bu davranışın iletişim içinde olması gerekli ve önemli bir bileşendir. Çiftlerin ilişkileri içerisinde olan bu belirsiz öz cinsel davranışlar ile cinsel doyum arasında ilişki olduğu söylenmektedir (Akt, Hasdemir, 2014).

Kadın ve erkeğin ataerkil yapı, sosyal ve kültürel desen, fitrat farklılığı ve anatomik ya da morfolojik farklılıklar nedeni ile geçmişten gelen bir zevk ve yapı farklılığı bulunmaktadır. Erkek yuvayı koruyan gücü ve üretkenliği temsil ederken kadın, bu gücü yöneten ve üretkenliği üreten bir statüde işlev gören bütünü iki parçası gibi değerlendirilmelidir(Bilen ve Topçuoğlu, 2008). Kadın ve erkek arasında kıyaslamaktan ziyade uyumları üzerinde durulması daha gerekli bir husustur. Bu uyumun da en temel faktör cinselliktir. Çiftler arasında kültürel uyumun yanında haz alınan etkinliklerin uyumu da oldukça önemli bir husustur. Kadın ve erkeğin haz aldığı şeylerin farklı olmasına rağmen bir arada tutan en önemli güç, doğanın da üretkenliği ve devamlılığını sağlayan cinselliktir. Bundan dolayıdır ki cinsel doyum düzeyi fazla olan çiftlerde, evlilik sorunları daha az görülür (Uzel,2015).

1.4.1. Cinsel eğitimin önemi

McKenney ve ark(1977) göre cinsellik, bir kültürün, dinsel ve ahlaki inançlarıyla, hukuk sistemiyle, çocuk yetiştirme tarzıyla ve kişinin kendine ve başkalarına karşı aldığı tutumla ilgilidir (Gander ve Gardner,2015). Cinsel davranış yetişkin insanın bir yönü olduğu halde bilimsel olarak araştırılıp incelenmesi oldukça zor bir durumdur. Fakat Batı toplumlarında olduğu gibi Türk toplumunda da artık cinselliğin konuşulması gerektiği düşünülmektedir. Cinsel terapistlere ihtiyaç duyulması, gazete dergi ve basında bu konuyu sorulup irdelenmesi bunun göstergesidir (Cüceloğlu,1998a).

İnsanlık tarihi ve insan açısından cinsel eğitimin önemi ancak 20. yüzyılda anlaşılmaya başlanmıştır. 21.yy'da olmamıza rağmen ülkemizde cinsel eğitimden fazla söz edilememekte, cinsellikle ilgili konuların konuşulmasından hâlâ kaçınılmaktadır. Cinsellik konusunda yapılan araştırmalara baktığımızda, ilk cinsel deneyim yaşının giderek düştüğü, güvenli olmayan ve riskli cinsel davranışların birçok genç tarafından yaşandığı, cinsel yolla bulaşan hastalıklar, cinsel kimlik, gebelik, taciz ve cinsel istismar gibi cinsel davranış konusunda da gençlerin sınırlı düzeyde bilgi sahibi oldukları görülmektedir (Ersanlı ve Kumcağız, 2016).

Bilimsel olarak ilk cinsellik araştırmalarından 18.yy'da J.J.Rousseau tarafından akademik düzeyde insan doğası ve davranışı incelenerek bahsedilmeye başlanmıştır. Bilim dũnyası ancak 19.yy'da 'medikososyal' ve 'psikobiyojik' yõnũnũ irdelemiştir. Darwin 'Tũrlerin Gelişimi' ile daha sonra Freud 'Cinsellik' teorisine insan davranışlarını etkileyen faktõr olarak cinsel gũdũnũn õnemini vurgulamışlardır. 'Cinsel Bilim' anlamında 'sexology' kavramından ilk bahseden Alman hekim Ivan Bloch gũnũmũz araştırmalarına uyan çalışmaları yapan da Magnus Hirschfeld olmuştur. Cinsellik konusundaki en temel araştırmayı da Kinsey (1940) ABD'de hergũn arkadaşları ile beraber gũnde yaklaşık 2 kişiyle yaptığı gõrũşmelerle 10 yıl sũren ve 16.000 bin kişiden toplanan cinsel yaşam õykũlerinin analizini yaparak en kapsamlı araştırmaya õn ayak olmuştur (Õzgũven, 2012).

Õlkemizde üniversite de okuyan gençlerin cinsellikle ilgili profilini ortaya koyan ve 28.650 kişiye yapılan araştırmada gençlerin 1/3 'nũn cinsellikle ilgili bir bilgi almadığı, bilgi aldıkları kaynakların %43'nũn bilgilerini okuldan, bir kısmının TV den/Gazete ve aileden %11'de sağlık çalışanlarından bilgi aldığı tespit edilmiştir. Bu çalışmaya katılan ergenlerin 9/10'u herhangi bir aile planlaması yõntemi bilmediğini belirtmişlerdir. Erkeklerin evlilik õncesi cinselliği yaşaması dũřũncesine her on katılımcıdan dõrdũ olumlu cevap verirken, Kızların evlilik õncesi cinselliği yaşaması dũřũncesine 10 katılımcıdan birisi olumlu cevap vermiştir. Kızların yarısı eşlerinin evlenmeden õnce cinsel ilişki deneyiminin olması fikrine olumlu bulmuşlardır. Araştırma sonucunda, ergenlerin %25,5 cinsel deneyime sahip olduğu (erkeklerin %46, kızların %2,8) gõrũlmüřtũr (Yıldırım, 2008).

Õniversite 1. Sınıf tıp õęrencilerine yapılan 500 õęrencinin katıldığı bir ankette birõęu kendilerine cinsel eğitimin verilmediğini sõylemekte ve bu eğitimin erken yaşlarda bireylere verilmesi gerektiğini dũřũnmektedir. Aynı õęrenciler bu cinsel eğitimin okudukları tıp fakũltelerinde de verilmediğini sõylemiřlerdir (Õzũgurlu, 2013).

Anne ve babanın çocuklarına verdikleri cinsellik eğitim ile ilgili bir araştırma da kendi ilk cinsel bilgilerini arkadaşlarından aldığı ve cinsellikle ilgili bilgilerinin olduğu sõylenmiř fakat çocuklarına cinsellikle ilgili bilgi verirken

%36,3 'ü yetersiz kaldıklarını ifade etmişlerdir. Anne ve babaların %37,6'sının cinsellikle ilgili konuları çocukları ile rahat paylaşmadıkları ve profesyonel yardım almadıkları tespit edilmiştir (Eroğlu ve Gölbaşı, 2005). Hayatın ilk yıllarından beri her türlü sorununu annesi ve babasının doğru bilgiler vereceği bir ortamda çözen bireyler ergenlik yıllarında da sorun yaşamazlar. Bu bilgiler çocuğa anlayabileceği tarzda, örnekler sunarak, ihtiyacı kadar verilmelidir (Kulaksızoğlu, 2015).

Üniversite öğrencileri arasında yapılan bir araştırmada kızlar cinsel bilgilerini anne ya da kız kardeşlerinden öğrenirken erkekler ise internetten öğrenmektedirler. Öğrencilerin çoğu çekirdek aileden geldiği halde cinselliği konuşmanın ayıp sayıldığı geleneksel izler taşıyıp cinsellik çok fazla konuşulmamaktadır. Kızların erkeklere göre evlilik öncesi cinsel ilişkiye karşı olma oranı daha fazladır. Geleneksel aile düşüncesine rağmen cinsel deneyim yaşayanlar bulunmaktadır (Güneş ve Ark, 2009).

Cinsel dürtüyü kontrol altına almak tüm toplumların odağı olan bir konu durumundadır. Bu dürtüyle alakalı tabu, yasak ve kurallar konulup bu dürtüyü denetlemek ve toplumu güvence altına alma çalışmaları her zaman insanlığın uğraştığı bir husus olmuştur Fakat ne yazık ki Koptagel (1984)'e göre kurallar ne denli katı olursa sapmalarda o kadar kuvvetli olur. Kluckhohn(1948)'un Navaho'da yaptığı bir araştırma da bunca yasaklamaya rağmen evlilik öncesi cinsel beraberlik yaşayan erkeklerin yüzdesi %99 iken, kadınlarınkisi ise yaklaşık %50 civarındadır (Bilen ve Topçuoğlu, 2008).

Cinselliğin yanlış anlaşılmasında dini inanışların yanlış yönlendirilmesi de söz konusu olabilmektedir. Hristiyanlıkta evlilik kutsal sayıldığı halde cinsel ilişki 'günah ve kirlenme' olarak kabul edilmişken, İslam dininde ise cinsel ilişki doğal karşılanmış ve bazı bireysel istekler ve toplumu ayakta tutma isteği için bazı kurallar ortaya konmuştur (Özgüven, 2012). Gelenekten, dinden ve kültürden kaynaklanan yasaklama davranışı, kadının kocasıyla eş zamanlı bir psikoseksüel yaşantıya giremeyişi erkeğin gözünde kadını soğuk, isteksiz, erkeğini sevmeyen bir eş durumuna sokmakta ve erkeğin erkekliğini öldürdüğüne dair suçlamalarda bulunmasına neden olmaktadır (Özüğurlu, 2013).

Hatalı cinsel bilgilendirmenin bir yönü de ergenlik sonrası kızlara kendilerini koruma amacıyla verilen bilgilerin yanlışlığıdır. Bakireliğini koruması için kızlara erkekler potansiyel bir tehlike olarak gösterilmekte bunun sonucunda ise kızlarda erkeklere karşı düşmanca duygular beslemesine sebep teşkil etmektedir (Bilen & Topçuoğlu, 2008). Günümüz insanlarına ‘cinsel ilişkiye girmenin sadece haz yönü değil toplumsal sorumluluklarını da dengede tutarak hareket edilmesi ve bunun özel bir ilişki olduğu ve utanılacak bir yönünün bulunmadığı’ düşüncesinin öğretilmesi gerektiğini vurgulamıştır (Özguven, 2012).

Cinsel eğitim konusu ülkemizde daha önce ele alınmamış hala konuşulması yasak görülebilen bir konu olduğundan anneler, babalar ve eğitimciler nasıl bir yaklaşım sergileyeceklerini bilememektedirler. Son derece önemli olan bu konuda yapılacak hatalar gelecekte duygusal yaralanmalara ya da davranış bozukluğuna yol açabilir. Bazı durumlarda da anne babanın konuşma biçimleri, esrarlı ses tonları ‘bu konu ile ilgilenmek yasaktır’ tarzında hissettirdikleri duygu çocukta doyumsuz bir merak duygusuna yol açar. Bu duygu yoğunluğuyla dolan çocuk suçluluk hissine kapılıp cinsel duyguların güzel olmadığı o yüzden ilgilenilmemesi gerektiği sonucuna varır. Cinselliğin yasak, pis günah olduğu inancı bilinçaltına yerleşir. Bu atmosferde büyüyen birey evlendiğinde cinsel hayatı, utanç ve yasak olarak algıladığından mutlu, sağlıklı ve sevginin yaşandığı bir ilişki içine giremez (Yavuzer, 1999).

Cinsel eğitimin verileceği en uygun yer ailedir. Rice(1997)kendi bedenlerini keşfetme sürecinde olan çocukların üreme bölgeleriyle oynarken ‘çek elini pis yerden’ türünden uyarımlar çocuklarda bu bölgenin diğer organlar farklı, şeytanca ve pis olduğu düşüncesine neden olduğunu söylemiştir (İnanç, Bilgin ve Atıcı, 2015).

Cinsel eğitim verilirken insanın biyolojik yapısının yanında psikolojik ve sosyal yanının da bulunduğu unutulmaması gereklidir. Çünkü bireyin sevgi, bağlanma, beğenme, beğenilme ve cinsel kimliğini bilmesi önemli bir husustur. Bu temel bilgiler ilk çocukluk yıllarında verilmesi bireyin cinsel kimliğini benimsemesi açısından önemlidir. Gençlik yıllarında da bireye eğitim verilirken kendisinin ve karşı cinsin cinsel organlarının anatomileri, fizyolojileri ve insan

vücudunda da nasıl etki ettikleri bilgisi verilmelidir. Bunun yanında evlilik öncesi cinsel ilişkinin doğuracağı bireysel ve toplumsal sonuçlar, cinsel davranış ve uyarılma noktasındaki farklılıklar öğretilmelidir (Bilen ve Topçuoğlu, 2008).

1.4.2.Cinsel Yaşantıyı Etkileyen İşlevler

Cinsellik insanın bütün hayatını yönlendiren kişinin güçlü isteğine göre parlayan ya da isteksizliğine göre sönük kalan bir duygu olduğundan yaşamın bütün aşamalarında bireyi etkilemektedir. Bu etkilenme biyolojik, psikolojik, toplumsal ya da kişinin cinsiyetinden kaynaklanabilmektedir (Özgüven,2012; Gander ve Gardner,2015;Bozdemir ve Özcan, 2011).

1.4.2.a. Cinsel yaşantıyı etkileyen biyolojik işlevler: Üremeyi sağlamak, çocuk sahibi olmak ve nesilleri devam ettirmek için gerekli güdüdür. Bireyin biyolojik yapısı cinsel ilişkideki genlerden cinsel olgulara kadar olan işlev ve davranışlarının işleyiş ve mekaniğini sağlamaktır. Bunlar kasların yardımıyla beden dolaşım sistemleri ve hormonları birbirlerini etkilemesi ile oluşan işlevlerdir (Özgüven,2012).

Cinsel işlevler, başta merkezi sinir sistemi, beş duyu ve genital organların etkilendiği ve bütün beden ve hormonlarımızın da işin içine girmesiyle karmaşık bir etkileşim oluşturan süreçtir. Bu nedenle bazı hastalıklar, ilaç ve maddeler gibi etkenlerle gebelik, menopoz, ergenlik gibi her dönemsel durumlar cinselliğimizi de etkileyebilmektedir. Sağlıklı bir cinsel yaşam için sağlıklı beden olması gerekli önemli unsurlardandır (Bozdemir ve Özcan, 2011).

İnsan dışında hiçbir canlı, biyolojik olan ‘cinselliği’ ‘seksi’, ‘toplumsal-psikolojik içerikli’, düşünsel –duygusal-zihinsel zenginliklerle, yakın-kaba cinsellikten çıkarıp ‘ilgiye, sevgiye ve aşka dönüştürmemiştir (Özügurlu, 2013).

1.4.2.b. Cinsel yaşantıyı etkileyen psikolojik işlevler: Bireylerin birbirleriyle karşılıklı ilişkilerini kapsayan, cinsel ilişkiden haz alma, sevgi, sevme ve sevilme gibi temel duyguların giderildiği işlevdir(Özgüven,2012). Cinsel işlevlerin yönetildiği alan merkezi ve periferik sinir sistemidir. İnsan psikolojisini oluşturan, duygular, bilişsel işlevler, geçmiş yaşantılar, travmalar, öğrenilmiş davranış modelleri, tutumlar, kişilik özellikleri, cinselliğe karşı yaklaşımımızı ve

seçimlerimizi belirleme de önemlidirler. Bunun yanında cinselliğin nasıl yaşanacağını, kiminle yaşanacağını, ne zaman, nerede ve nasıl olacağını, bireyin uyarılma ve doyuma ulaşma durumları da insan psikolojisini etkiler (Bozdemir ve Özcan, 2011).

1.4.2.c. Cinsel yaşantıyı etkileyen toplumsal işlevler: Toplumun işleyişi, özelliği, yasal kuralları, değer yargıları, sanat çeşitliliği, tarihi, bireylerin yaşam tarzı, farklı cinslere verilen roller, üretim şekli, cinselliğe bakış açısı, evlenme ve eş seçimi gibi konularla ilgilenen işlevdir(Özgüven,2012). Bireyin yetiştiği ve içinde yaşadığı ailesi, yakın çevresi, kültürel ve sosyal yapısı, gelenekleri ve dini inancı ahlaki değerleri cinsel tutum ve davranışları belirlemesinde basamak oluşturur. Cinsel işlev bozukluklarında muhafazakar ve tutucu ailelerin yanlış yetiştirme biçimleri önemli rol oynar. Bekaret ve namus gibi geleneksel değer yargıları, aşırı acı, kanama ve ilk gece korkuları gibi cinsel mitler ile cinselliğin yasaklandığı ortamlar cinselliği olumsuz yönde etkileyebilmektedir (Bozdemir ve Özcan, 2011).

1.4.2.d. Cinsiyet ile ilgili işlevler: Kadın veya erkek olması, toplumsal roller, cinsel kimlik, olumlu ya da olumsuz beklentiler ve duygular, cinsel güvenlik ve sosyal statülerdir (Özgüven,2012). Cinsel hormonlar erkekler ve kadınlar üzerinde farklı etkilere yol açarlar. Adet görme olayı kadının ay boyunca duygu ve davranışlarda değişikliğe yol açar. Adet gören kadının beyni her gün farklı bir değişime uğrar. Beynin bazı kısımları her ay %25 değişikliğe uğramaktadır. Ayın çoğu haftasında zeki, üretken ve iyimser olan bu kadınlar hormonları etkisiyle gelecekleri hakkında belirsizlik kendileri ve hayatlarından nefret duyguları yaşayabiliyorlar. Kadınlar ve erkekler duygularını depolarken, sorun çözerken, konuşurken ve deneyimlerken beynin farklı yerlerini kullandığından, kadınlar ilk randevularını, ilk kavgalarındaki ufak ayrıntıları unutmazken erkekler bu olayın gerçekleştiğini dahi zar zor hatırlamaktadır. (Brizendine, 2014b). Bu da sorunlara yol açabilmektedir.

Cinsellikle ilgili farklardan biri, erkeklerin cinsel eğilimlerinin kadınlara göre 2,5 kat daha fazla olduğudur. Cinsellikle ilgili düşünceler bir erkeğin beyninden hergün pek çok kez geçerken, kadının beyninde bir kez geçmektedir (Brizendine, 2014b).

Cinsellik; psikolojik, sosyal, ekonomik, politik, kültürel, hukuki, tarihi, dini, biyolojik ve ruhsal faktörlerden etkilenmektedir (World Health Organization, 2010).

Cinsellikle ilgili diğer bir sorun psiko-antropolojik yaşamın ilişkilerimizi etkilemesidir Psikolojik sıkıntılarımızın, sevinçlerimizin, acılarımızın, isteklerimizin hepsi insana özgü, ruhsal ve insansal olduğundan dolayı bütün ilişkilerimizi etkilemektedir. Cinsel ilişki yalın biyolojik boşalma davranışı değildir. Bu ilişkide kadın yaratılışı gereği erkeğe göre daha aktiftir. Soyun devamı açısından cinsellikte aktiflik kadının sorumluluğudur. Yapısı gereği cinsel uyarılmaya daha çabuk girebilmektedir. Onun için sevgiyle duyarlı bölgelerinin uyarılması ve okşanmasıyla psikoseksüel yaşantıya daha çabuk girebiliyor. Psiko-antropolojik yaşantıya yani insanın insanlığından kaynaklanan insanca güvenme, insanca sevme, insanca saygı görme ve bunu karşılıklı olarak gerçekleştirme ve görevi taşımaya daha hazırlıklıdır. Kadınlar en belirgin görülen psiko-antropolojik yükleri, zorlukları ve insanın soyunu sürdürme geni olan ‘analık’ görevini de başarıyla yerine getirmektedirler (Özügurlu, 2013).

1.4.3. Evlilik Doyumu ve Cinsel Doyum

Cinsel güdüyü doyumak, cinsel istek ve beklentilerimizin karşılanması ve bunu toplum tarafından kabul edilmesi evliliğin temel işlevleri arasındadır (Aktaş, 2009). Cinsel davranış iki bireyi yakın ilişkiler içine sokup, yoğun duyguların oluşmasına neden olur. Bu duyguların oluşturduğu ortam içinde bireyler mutlu ya da mutsuz olur. Cinsel davranış beraberinde sorumluluk getirir. Beraber yemek yiyen iki kişi birbirinden bir şey beklemezken cinsel ilişki yaşamış insanlar bir sorumluluk üstlenirler. Bu nedenle insanlık tarihinin başlangıcından günümüze kadar cinsel ilişkinin yaşandığı aile kurumunda bu ilişkiyi düzenleyici kurallar ve tedbirler getirmiştir (Cüceloğlu, 1998a).

Ertürk(1975) cinsel birliktelik yaşanırken psikolojik(aşk, sevgi, şefkat, kabullenme, öz benliği koruma vb.) gereksinimlerin yanında onaylanma, itibar görme, başarılı olma, vicdana uygun olma, özgeci olma, karar verme sürecine katılım, önemli hissetme ve kişilik düşüncesini takviye etme gibi durumlardan çiftler etkilenmektedir (Bilen ve Topçuoğlu, 2008).

Kadın ve erkek karşılıklı olarak birbirlerini psikoseksüel doyuma ulaştırdıklarında mutlu olurlar. Bunun sağlanmasında insanda olgun ve gelişmiş kişiliğe özgü ‘cinsel dürtü doyumu’ tek taraflı bir biçimde değil, kadın ve erkeğin ortaklaşa gerçekleştireceği bir etkinlikle sağlanabilir. Bu da tarafların eşit ve eşdeğer koşulda ruhsal-cinsel isteklilikle bu birlikteliği sürdürmeleri gerekir. Daha önceki yıllarda insanın cinsel sorunları yalın bir fizyolojik rahatsızlıktan kabul ediliyor ve giderilmesi için ilaçlar, bazı cinsel telkinler ya da fizyolojik önlemler hatta kuvvet macunundan, pornografik yazı, resim ve film izletmeye kadar mekanik yol izlenip giderilmeye çalışılıyordu. Son 50 yıldır bilimsel çalışmalarla anlaşıldı ki cinsel sorunların fizyolojik yönünün olmasıyla birlikte bireyin ruhsal yaşantısıyla da sıkı sıkıya ilişkili olduğuydu. Onun için sade bir cinsel ilişkiden çok ruhsal-cinsel ilişki ya da psiko seksüel ilişkiden söz edilmelidir (Özüğurlu, 2013).

Eşler arasında gündelik hayatın getirdiği stres sınırını aşır, gerginliğin oluşmasına kaynak olan cinsellik, ruh ve beden sağlığı açısından ‘mutlak’ bir gerçeklik olmasa da bu yönleri tamamlayan önemli bir güdüdür. Bu konudaki daha önemli bir belirleyici de bireyin bu güdü karşısında takındığı tavidir (Baltaş ve Baltaş, 1998). Toplumdaki yanlış algılamalardan biride cinselliğin güç göstergesi olarak algılanmasıdır. Cinsel güdü çoğu zaman erkeğin gücü ya da güçsüzlüğünü gösterebiliyor. Eğitim sistemimizdeki gerçekçi-bilimsel olmayan bir yanlış öğretim –öğrenme sürecinden dolayı hatalı bir tutum gerçekleşebiliyor ve ilk cinsel deneyimlerinde sorun yaşayan erkekler ruhsal-toplumsal tedirginlik yaşayıp ruhsal çöküntüye girebiliyor. Bazen de erkek kendinin olsun kadın olsun cinsel uyarılma evrelerini bilemeyince, kendini ‘erkekçe’ kanıtlayamama durumundan dolayı yıkıcı bir ‘güçsüzlük’ duygusu ortaya çıkabiliyor. Erkek bu duygusunu bazı durumlarda bastırıp eşine karşı olumsuz bir davranış biçimine dönüştürebiliyor. Eşini tatmin edemeyen erkek karısını ‘güçlü bir dişi’ olarak algılamaya başlıyor. Eşini doyuramayan erkek bunun ezikliğini yaşadığından, sırtını eşine dönerek bunu geçiştirmeye çalışabiliyor. Bu durum bu şekilde devam edince zamanla oluşan duygu birikimi sonucu erkekte kadını sindirici ve her fırsatta aşağılayıcı bir duruma neden olabiliyor. Erkeklerin bu sindirme davranışına karşılıkta kadınlarda bilinçdışı bir ‘sinmişlik’ ve ‘sindirilmişlik’ davranışına yol açabiliyor (Özüğurlu, 2013).

Kadınların cinsel işlev bozukluğu, evlilikteki cinsel doyum ve evlilik doyumunu olumsuz yönde etkilemektedir. Bu bozukluk, kadınların% 25-63'ünü etkileyen oldukça yaygın bir sağlık sorunudur. Cinsel isteğin ve uyarılma hissinin azalması, yağlanma oranında artış, orgazm olunamaması, ağrı durumlarının artması ve memnuniyetsizlik yaşla birlikte artış göstermektedir. Bunun yanında düşük eğitim seviyesi, işsizlik durumu, çocuk sayısı, kronik rahatsızlıklar ve kadının menopoza girmesi olası risk faktörlerindedir (Çayan ve ark, 2004).

İnsan beynini şekillenmesinde annenin, bakıcının ses tonu, dokunuşu ve kelimeleri beynin oluşumuna etki etmektedir. UCLA antropologlarından Joan Silk, dişi babunların sosyal bağları ve üreme arasında doğrudan ilişki olduğunu bulmuştur. 16 yıllık araştırması sonucunda sosyal açıdan grubun diğer üyeleriyle sıkı bağlar kurmuş olan annelerin çocuklarının daha fazla sayıda çocuklarının sağ kaldıkları görülmüştür (Brizendine, 2014b). Cinsel doyum ile yakın ilişkiler arasındaki bağlanma boyutları incelendiğinde güvenli bağlanma yaşayanların ilişki kalitesi daha yüksektir. İlişkilerinde doyumunu yüksek olanlar ilişki kalitesi de yüksek olmaktadır (Okçi, 2017).

Evlilikte ilişkilerinde cinsellikte doyum bazen ikinci plana itilebilir. Erkek boşalım yaşadktan sonra sırtını dönüp yatabilir. Bu da kadını çileden çıkarıp öfkeliendirebilir. Kendini kullanılmış olarak hisseder. Aslında burada ikisi içinde sevginin nasıl yaşanılacağını öğrenilememiş durumlar söz konusudur. Beklentiler kadın ve erkeğin doyumunun farklı olmasından dolayı aynı değildir. Kadın birleşme öncesi ilgi beklerken erkek birleşme ve boşalma işleviyle meşguldür dolayısıyla kadın engellenmiş olup erkekte anlık bir doyum sağlamış olsa da gerçek doyum değildir. Bu canlı bir nesneyle mastürbasyon yapmaktan öte bir anlam taşımaz. Sonuçta yaşanan duygu yalnızlık ve boşluktur (Gençtan,1996).

Cinsel ilişkiden sonra erkeğin uyuma davranışı aslında erkeğin biyolojik yapısından kaynaklanmaktadır. Gerçekte erkeklerin cinsel ilişki sonrasında yaşadıkları narkolepsi durumu oksitosin hormonunun suçudur. Seks esnasında haz verme, samimiyet ve güven yaratan oksitosin ve dopamin, kadınlarda orgazm sonrası sarılıp yatma ve konuşma isteğini artırırken erkekleri de uyuşturup uyutabilmektedir (Brizendine, 2014a).

Cinsellik evlilik doyumunu etkilemektedir. Özügurlu (2013), evli bireylerin cinsel yaşamlarıyla ilgili yapılan çalışma da evli bireylerin %65'inin cinsel ilişkiden kaçındığı belirtilmiştir. Yine bu araştırmanın sonuçlarına göre ankete katılanların %47'si arada bir orgazma ulaşmakta %12'si hiç ulaşmamaktadır. Bunlardan %75'nin cinsel yaşamla ilgili sorunları bulunmuştur. Koçak(2009)'da yaptığı bir araştırma da kadınların erkeklere göre daha düşük cinsel doyuma sahip oldukları ve daha az öz doyum sıklığı yaşadıklarını belirtmişlerdir. Uluyol (2014), Hasdemir (2014), Erbek ve ark (2005), evlilik ilişkisinde cinsel doyum önemli bir faktör olduğunu söylemişler ve evlilikteki cinsel doyum arttıkça, çift uyumu da artmakta olduğu sonucunu bulmuşlardır. Trudel (2002) yaptığı evlilik ilişkisi ve cinsel yaşam arasındaki ilişkiyi incelediği araştırmada cinsel davranışların evlilik ilişkisine katkısının olduğunu söylemiştir.

Aile terapisine başvuran çiftlerin cinsel doyumlarında düşük olmaktadır Bu da gösteriyor ki evlilikte doyum seviyesinin düşüklüğü cinsel doyumun da düşüklüğü ile paralellik gösterir. Terapiye ihtiyacı olan çiftlerin sorunlarının özellikle sıklık ve iletişim noktasında olduğu görülmektedir (Uzel, 2015).

Toplumumuzda evli kadınların %90'nı kocalarıyla duygu alışverişi yönünden iletişim kuramayanlardır (Özügurlu, 2013). Cinsel doyumunu sağlama hususunda da erkeğe sorumluluklar düşmektedir. Eşiyle aynı anda orgazma ulaşamayan erkek bunun için değişik biçimde önlemler almalı, cinsel sorumluluğu öğrenmeli, eşinin doyuma ulaşması için kendi eksikliklerini gidermelidir (Bilen ve Topçuoğlu, 2008).

Cinsel sorunların önemli bir kısmı kadın ve erkeğin fizyolojisinin bilinmemesinden kaynaklanmaktadır. Kadın erkeğe göre daha geç uyarıldığından karı-kocanın eş zamanlı bir ruhsal-cinsel yaşantıya girebilmesi için kadının ön hazırlıklarla cinsel birleşmeye hazırlanması gerekmektedir (Özügurlu, 2013). Evli bireylerde eş desteği fazla olduğunda evlilik doyumu da yüksek seviyede olmaktadır. Evlilik doyumundaki ikinci önemli faktör cinsel yaşam memnuniyetidir. Eşler arasındaki cinsel iletişimin kalitesi evlilik mutluluğunu oldukça etkilemektedir Onun için eşlerin yaşadığı doyurucu bir cinsel yaşam evliliklerinden de doyum almalarını katkı sağlar (Çağ ve Yıldırım, 2013).

Geleneksel karı-koca ilişkilerinde kadın yalnızca erkeğin cinsel ihtiyacını gideren, cinsel ilişkide oldukça edilgen, erkeğin istediği gibi davranan, onun cinsel gerilimini gideren, evin düzenini sağlayan, çocuk doğurup ona analık eden ve yuvayı yapan dişi kuştur. Erkeğin haz ve zevk aracı olduğunu kabul edip bunu da olağan bir hareket olarak görmektedir (Özüğurlu,2013). Cinselliğin tam ve doğru bilinmemesi, bu dürtüden korkmaları ve hala tabu olarak kabul edilmesinden dolayı evli çiftlerin evlilik yaşantısını zora sokmaktadır. Bu durum özellikle kadınların istek ve ihtiyaçlarını eşine açık bir şekilde söyleyememesinden dolayı cinsel hayatları olumsuz yönde etkilenmektedir (Bildirici, 2016).

Kadınlarda evlilik doyumunun düşük oluşu cinsel ilişkideki doyumunda az olmasına sebebiyet teşkil eder. Böylelikle dokunma davranışı da azalır. Bu da cinsel ilişkiden kaçınmaya, orgazm olamamaya ve cinsel işlevlerin bozulmasına neden olur. Cinsel davranıştaki doyumsuzluk eşlerin bağlılığı ile sevgi göstermesini de olumsuz yönde etkilemektedir fakat evlilik doyumu ile ilişki sıklığı iletişim ve vajinismus arasında ilişki bulunmamıştır. Erkeklerde de durum hemen hemen aynıdır. Evlilik doyumunun düşük oluşu cinsel ilişkiden alınan doyumun ve ilişki sıklığının azalmasını sağlar. Cinsel ilişkiden kaçınma söz konusu olunca da cinsel işlevlerin niteliğinde bozulmaları beraberinde getirmektedir. Erkeklerde evlilik doyumu ile İletişim, dokunma, erken boşalma ve empotans arasında ilişki tespit edilememiştir (Öztürk ve Arkar, 2014).

Lorsan'a göre (1988) evlilikte cinsel doyum evliliğin belirleyicisidir.” Eşim beni seviyorsa, içgüdüsel olarak benim ne hissettiğimi ve neye ihtiyaç duyduğumu bilmelidir. Ne şekilde davranırsam davranayım o beni sevmeye devam eder” şeklindeki mitin doğru olmadığını gördüklerinde hayal kırıklığı yaşayıp evliliklerinde daha az doyum yaşarlar (Bacanlı ve Terzi, 2015). Evlilik ilişkilerinde kadınların duyguları cinsellik yönüyle incelendiğinde, cinsellikle ilgili dürtülerini bastırdıklarını ve böyle bir dürtüleri ‘yokmuş’ gibi davrandıkları görülmüştür (Özüğurlu, 2013).

Evlilik uyumunu bozan nedenlerden biride kadının gündelik yaşantısından etkileniyor olmasıdır (Özüğurlu, 2013). İnsanlar da stres düzeyi yüksek olduğunda erkeklerin aşk devreleri uyarılırken kadınların tam tersi bir

tepki verirler. Maryland Üniversitesi'nde yapılan bir araştırmada dişi tarla farelerinin, stresli ortamda erkekle çiftleşmediği, erkeklerin ise ilk bulduğu dişi fareyle çiftleştiği görülmüştür. Birçok seks terapistine göre kadınlar için cinsellikten önceki 24 saat önemliken erkek için ilişkiden önceki 3 dakika önemlidir. Bir kadın aynı anda erkeğe kızgın olup onunla sevişemez. Aynı zamanda amigdala kapanmadığı sürece her endişe(çocukların okulu, günlük program, akşam yemeği vb) orgazm yaşayamaz (Brizendine, 2014b).

Cinsel doyumun azalmasının nedenlerinden biri de çiftlerin birliktelik süresi artmasıdır. Okçi (2017) Evli bireylerin cinsel yönelimleri ile ilgili yaptığı bir çalışma da birliktelik süresi arttıkça cinsel doyumun azaldığı sonucunu elde etmiştir.

Cinsel etkileşimi bozan ve uyarılmayı engelleyen diğer diğer önemli bir yaşantı 'aversiyon' yaşantısıdır (Aversiyon, Türkçe karşılığı bulunmayan, tikslenme, sakınma ve kendini baskı altında hissetme durumudur). Kadın ve erkeğin kişilik yapısından, kültürlerinden, bireysel ve toplumsal yaşantısından kaynaklanan, önüne geçemedikleri, birbirlerine karşı itici, tiksindirici duygular içinde olabilmektedirler. (Özügurlu, 2013).

Kadınlar cinselliği erkeğin haz ve zevk aracı olduğunu kabul edip bunu da olağan bir hareket olarak karşılamaktadırlar (Özügurlu, 2013). Aytaç(1996), yaşları 20-45 yaşları arasında değişen ve öğrenim düzeylerinin çoğunluğunun lise ve daha yukarı olduğu 513 evli birey üzerinde yaptığı bir araştırma da evli bireylerin %68'nin haftada 2-3 kez, %27'nin haftada 1 kez, %5'nin de ayda 2-3 kez veya daha fazla cinsel ilişkide buldukları saptamıştır. Aynı zamanda bu araştırmaya göre erkeklerden %24'nün kadınların ise %13'nün mastürbasyon yaptıkları görülmüştür. Kisney (1948)'de yaptığı bir çalışmada erkeklerin %90'nın kadınların %60'nın öz geçmişlerinde mastürbasyon yaptıklarını ortaya koymuştur ve Kisney (1953)yaptığı araştırmada araştırmaya katılan kadınların %25'nin cinsel ilişkiden hoşlandığı ama orgazm yaşamadıklarını söylemiştir (Akt, Özgüven, 2012).

2.BÖLÜM

YÖNTEM

2.1.Araştırmanın Amacı

Bu çalışmada, evli bireylerin evlilik doyumu üzerinde, romantik ilişkilerindeki bağlanma stillerinin, toplumsal cinsiyet rollerinin, cinsel yaşamlarında yaşadıkları doyumun ve demografik özelliklerinin etkisi olup olmadığını incelemek amaçlanmıştır.

Bu çalışmamızda özellikle bağlanma stillerinin, toplumsal cinsiyet rollerini benimseme durumunun, cinsel yaşamlarında yaşadıkları doyumun, cinsiyetin, evlenme biçiminin, çocuk sahibi olmalarının, evliliğe bakış açılarının ve evlilikte eşitlik ve paylaşımın evlilik doyumu üzerinde etkisi olup olmadığına bakılmıştır. Bu sayede güvensiz bağlanma, geleneksel toplumsal roller, evlilikte yaşanan olumsuz davranış örüntüleri ve cinsel yaşam sorunlarının evlilik doyumunu etkileyeceği hipotezinden yola çıkarak ortaya konulacak araştırma sonuçlarıyla, evlilik ilişkilerinde yaşanan sorunların ve bunun yarattığı bireyin psikolojik ve sosyal yaşantısına yönelik olumsuz durumların iyileştirilmesine dair çalışmalara olanak sağlanabilmesi hedeflenmiştir.

2.2. Evren ve Örneklem

Bu araştırmada 18-65 yaş aralığındaki en az ilkokul mezunu olup cinsiyet açısından eşitlenmiş ve İstanbul ilinde yaşayan evli bireylerle çalışılmıştır. Çalışmamızda tesadüfi örnekleme yoluyla katılımcılar belirlenip bu bireylerin her toplumsal kesitten olmasına dikkat edilmiştir. Çalışmanın evrenini İstanbul'da yaşayan 18-65 yaş aralığında evli kadın ve erkekler oluşturmaktadır. Çalışmanın örneklemi ise İstanbul'da yaşayan ve cinsiyet açısından eşitlenmiş, yaş aralığı 23-65, yaş ortalaması 42.95 ± 10.28 yaş olan evli 150 erkek ve 150 kadındır. Araştırmanın yapıldığı ilçelerin dağılımı Bakırköy ilçesinde yaklaşık olarak %40, Küçükçekmece ilçesinde %35, Fatih ilçesinde %15 ve diğer ilçelerde %10 şeklindedir. Belirlenen katılımcılarımıza sosyo-demoğrafik form ve ölçekler dağıtılıp, aydınlatılmış onamları alındıktan sonra gönüllü olarak çalışmamıza katılıp bize yardımcı olmaları sağlanmıştır. İstedikleri zaman çalışmaya son verebilecekleri ve çalışmamızın tamamen bilimsel çalışmalar için kullanılacağı

kendilerine bildirilmiş olup, formlarımızın doldurulmasına yardımcı olmaları sağlanmıştır. Bu çalışmalar yapıldıktan sonra literatür araştırılmış ve çalışmamızı destekleyen ya da desteklemeyen yönler taranıp çalışmamız nihayetlendirilmiştir.

2.3. Veri Toplama Araçları

Verilerin toplanmasında aşağıdaki anket ve ölçekler kullanılmıştır.

- Sosyo-demografik form
- Çift Uyum Ölçeği (ÇUÖ)
- Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri-II (YİYE-II)
- Golombok-Rust Cinsel Doyum Ölçeği (GRCDÖ)
- Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum Ölçeği (TCRTO)

2.3.a. Sosyo- Demografik Form

Demografik bilgi formu araştırmacı tarafından katılımcıların kişisel bilgilerini ölçmek amacıyla bazı sosyo-demografik veriler elde etmek için geliştirilmiştir. Formda; yaş, cinsiyet, cinsiyetin getirdiği sorumluluktan memnuniyet, aylık gelir, çocuk sayısı, eğitim düzeyi, yaşamın çoğunun geçirildiği yer, evlilik süresi, evlenme yaşı ve sayısı, eşle aradaki yaş farkı, eş ile akrabalık ilişkisi ve evlenme biçimi, cinsel bilgi ve evlilikve cinsellik hakkındaki düşünceler gibi sorular yer almaktadır (**Ek I de sunulmuştur**).

2.3.b. Çift Uyum Ölçeği

Çiftlerin, evliliklerinin niteliğini, uyumunu ve uyumun kalitesini değerlendirmek amacıyla kullanılmış olan Spainer tarafından 1976'da geliştirilen Çift Uyum Ölçeği (Dyadic Adjustment Scale) 4 alt boyuttan oluşmaktadır. Bu ölçek hem evli, hem de evli olmayan çiftlerde kullanılabilen 32 maddelik ve likert tipi bir ölçek olup puanlaması 0-4; 0-5; 0-6 arasında değişmektedir. Ayrıca 2 madde evet/hayır soruları olarak düzenlenmiştir.

Çift Uyum Ölçeği ilişkinin 4 alt boyut bulunmaktadır.

- Çift Uyum (Dyadic consensus): Evlilik ilişkisi içinde önemli konularda anlaşma düzeyi, fikir birliği ile ilgili 13 maddeden oluşup ve bu bölümden alınabilecek en yüksek puan 65'tir.

- Çift Doyumu (Dyadic satisfaction): Duygu ve iletişim ile ilgili olumlu ve olumsuz özellikleri değerlendiren 10 maddeden oluşmakta olup ve bu bölümden alınabilecek en yüksek puan 50'dir.

- Sevgi Gösterme (Affectional expression): Sevgi gösterme tarzlarında anlaşma ve sevgi gösterme davranışlarıyla ilgili 4 maddeden oluşmakta olup ve bu bölümden alınabilecek en yüksek puan 12'dir.

- Çiftlerin Bağlılığı (Dyadic cohesion): Birlikte geçirilen zamanla ilgili 5 maddeden oluşmakta ve bu bölümden alınabilecek en yüksek puan 24'tür.

Ölçek değerleri 0 ile 151 arasında değişmektedir. Yüksek değerler, evlikte uyumun iyi olduğunu göstermektedir. Sher ve Baucom 1993 yılında yaptıkları çalışmada kesme noktasının 101 olduğunu belirtmişlerdir.

Alt Boyut Madde Numaraları;

Çift doyumu; 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 31, 32

Çift uyumu; 1, 2, 3, 5, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15

Bağlılık; 24, 25, 26, 27, 28

Sevgi gösterme; 4, 6, 29, 30

Çift Uyum Ölçeği'nin Türk örnekleminde geçerlik güvenirlik çalışması Fışıoğlu ve Demir(2000) tarafından yapılmış ve ölçeğin Cronbach alpha değeri 0,92, güvenirlik katsayısı 0,86 olarak belirlenmiştir. Ölçeğin alt boyutlarının da güvenirliliği yüksek bulunmuş olup; çift uyumu 0,75, çift doyumu 0,83, çiftlerin bağlılığı 0,75, sevgi gösterme 0,80 olarak bildirilmiştir(Akt, Bozkurt, 2014; Akar, 2005; Aktaş, 2009). **(Ek II'de sunulmuştur)**

2.3.c. Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri-II (YİYE-II)

Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri (YİYE) Brennan, Clark ve Shaver (1998) tarafından geliştirilmiş ve romantik ilişkilerdeki bağlanma boyutlarını ölçmek için kullanılmaktadır. YİYE, çiftlerin romantik ilişkilerinde eşleri hakkında sahip oldukları zihinsel modelleri tespit etmeyi amaçlamaktadır. Bu ölçek sonradan Fraley, Waller ve Brennan ve arkadaşları tarafından 2000 yılında

YİYE-II olarak Brennan, Clark ve Shaver (1998) kullandığı maddeleri yeniden analiz ederek on sekiz kaygı ve on sekiz kaçınma maddesini seçmişler ve bu çalışmalar sonucunda, YİYE'ye göre daha yüksek ölçüm duyarlılığı olan YİYE-II'yi geliştirmişlerdir. Maddeler bağlanmanın iki boyutunu (kaygı ve kaçınma) ölçmeye yönelik oluşturulmuştur. Her bir alt boyut için 18 madde bulunmakta, toplamda da 36 maddeden oluşan bir ölçek elde edilmiştir. Katılımcılar ölçekteki her bir maddeyi 7'li Likert tipi ölçek üzerinden hiç katılmıyorum(1)'dan kesinlikle katılıyorum(7) kadar kodlaması bulunan değerler üzerinden yapılmaktadır. Ölçekte bazı maddeler ters kodlanmaktadır. Sonuçta iki farklı toplam puan elde edilmektedir. İki alt boyuttan da alınan puanlar 18 ile 126 arasında değişmektedir. İncelemeler sonucunda iki boyutlu faktör yapısının korunduğu gözlenmiştir. Ölçeğin iç tutarlık değeri, kaçınma için Cronbach alfa katsayısı 90; kaygı için Cronbach alfa katsayısı 86 olarak bulunmuştur. Ayrıca ölçeğin, yüksek test-tekrar test güvenirliği kaçınma için 81, kaygı için.82 olarak belirtilmektedir.

Bu ölçeğin ülkemize uyarlaması ise Selçuk, Günaydın, Sümer ve Uysal (2005) tarafından gerçekleştirilmiştir. YİYE-II'nin Türk kültüründe yeterli geçerli ve güvenirlik değerlerine sahip olduğunu bildirmişlerdir (Akt, Açık,2008; Erişti,2010, Türk,2016) **(Ek.III'de sunulmuştur)**.

2.3.d. Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum Ölçeği (TCRTÖ)

Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum Ölçeği(TCRTÖ), Zeyneloğlu ve Terzioğlu (2011) tarafından bireylerin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarını ölçmek amacıyla geliştirilmiştir. Bu ölçek, 38 madde ve “eşitlikçi cinsiyet rolü”, “kadın cinsiyet rolü”, “evlilikte cinsiyet rolü” ve “geleneksel cinsiyet rolü” alt boyutları sekiz, “erkek cinsiyet rolü” alt boyutu ise altı maddeden oluşan beş alt boyuttan oluşan 5'li likert tipi bir ölçektir. Ölçekteki seçenekler “1=kesinlikle katılmıyorum” ile “5= kesinlikle katılıyorum” arasında değerler almaktadır. Ölçek puanlanmasında ters maddeler dikkate alınmalıdır. Ölçekten alınabilecek en düşük puan 38, en yüksek puan ise 190'dır. Ölçekten alınan en yüksek puan bireyin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin eşitlikçi tutuma sahip olduğunu, en düşük puan ise toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin geleneksel tutuma sahip olduğunu göstermektedir (Zeyneloğlu ve Terzioğlu, 2011).

TCRTÖ'nün Cronbach alfa değeri.92 bulunmuştur. Ölçeğin alt boyutlarının Cronbach alfa güvenilirlik katsayıları.80-.72 arasında değişmektedir. Her bir alt boyut iç tutarlılık analizleri açısından değerlendirildiğinde; 'Kadın cinsiyet rolü' alt boyutunun Cronbach alfa güvenilirlik katsayısı.80; 'Eşitlikçi cinsiyet rolü', 'Evlilikte cinsiyet rolü' ve 'Geleneksel cinsiyet rolü' alt boyutlarının Cronbach güvenilirlik katsayısı.78 olarak saptanmıştır. 'Erkek cinsiyet rolü' alt boyutunun ise, Cronbach alfa güvenilirlik katsayısı.72 olarak saptanmıştır. Ölçeğin Cronbach alfa güvenilirlik katsayılarının yüksek olması ölçeğin tutarlılığının yüksek olduğunu göstermektedir. Ölçeğin alt faktörlerinin birbirleri ile olan korelasyonlarının.65-.35 arasında olduğu bulunmuştur (Zeyneloğlu ve Terzioğlu 2011).

Ölçeğin alt boyutları şu şekildedir;

Eşitlikçi Cinsiyet Rolü: Kadınların ve erkeklerin günlük yaşamdaki rolleri ve sorumlulukları eşit olarak paylaşmalarıdır (4, 8, 12, 13, 18, 20, 22, 27 no'lu maddeler).

Kadın Cinsiyet Rolü: Toplum tarafından kadına yüklenen roller ve sorumluluklardır (1, 5, 16, 19, 21, 29, 31, 37 no'lu maddeler).

Evlilikte Cinsiyet Rolü: Toplum tarafından kadın ve erkeğe evlilik yaşamında yüklenen roller ve sorumluluklardır (2, 6, 9, 10, 14, 15, 26, 36 no'lu maddeler).

Geleneksel Cinsiyet Rolü: Toplum tarafından kadın ve erkeğe günlük yaşamda yüklenen roller ve sorumluluklardır (3, 7, 11, 17, 23, 24, 25, 32 no'lu maddeler).

Erkek Cinsiyet Rolü: Toplum tarafından erkeğe yüklenen roller ve sorumluluklardır (28, 30, 33, 34, 35, 38 no'lu maddeler).

Ölçeğin Cronbach α değeri .92 olup, ölçeğin içerdiği alt testler için Cronbach α , iç tutarlılık katsayıları şu şekildedir: Kadın Cinsiyet Rolü ($\alpha = .80$), Eşitlikçi Cinsiyet Rolü, Evlilikte Cinsiyet Rolü ve Geleneksel Cinsiyet Rolü ($\alpha = .78$) ve Erkek Cinsiyet Rolü ($\alpha = .72$) (Yüksel,2 013) (**Ek IV'de sunulmuştur**).

2.3.e. Golombok-Rust Cinsel Doyum Ölçeği (GRCDÖ):

Golombok-Rust Cinsel Doyum Ölçeği(GRCDÖ), Rust ve Golombok tarafından 1986 yılında geliştirilmiş bir ölçektir. Erkeklerin cevaplayacağı 28 madde ve kadınların cevaplayacağı 28 maddeden oluşan, heteroseksüel ilişki yaşayan bireylerde bu ilişkinin kalitesini objektif olarak değerlendirmeyi ve cinsel işlev bozukluklarını saptamayı amaçlayan bir ölçektir. Maddelerin cevaplandırılması 5’li likert tipi bir ölçek üzerinde yapılmakta ve “hiçbir zaman”, “nadiren”, “bazen”, “çoğunlukla” ve “her zaman” seçeneklerinden oluşmaktadır. Başlıklar cinsel ilişki sıklığı, partnerle olan iletişim, cinsel ilişki sonrası doyum, cinsel ilişkiden kaçınma, dokunma, vajinismus ve anorgazmidir. Kadın ve erkek formlarında 5’i ortak (kaçınma, doyum, iletişim, dokunma ve ilişki sıklığı) olmak üzere 7 alt boyut yer almaktadır. Ayrıca kadın formunda vajinismus ve orgazm bozukluğu (anorgazmi), erkek formunda ise erken boşalma (prematür ejakülasyon) ve empotans (erektile disfonksiyon) alt boyutları bulunmaktadır. Rust ve Golombok (1986) tarafından geliştirilen envanterin Türkçe uyarlaması Tuğrul ve arkadaşları (1993) tarafından yapılmış, geçerli ve güvenilir olduğuna ilişkin kanıtlar elde edilmiştir (Akt, Uzel, 2015).

Ölçeğin ölçümü şu şekildedir. Maddeler, 0 ile 4 arasında artan şekilde puanlar almakta ve bazı sorular tam tersi şekilde puanlandırılmaktadır. Tersten puanlandırılanlar (4’ten 0’a) kadında; 2, 4, 5, 8, 9, 10, 11, 15, 16, 17, 19, 21, 22, 25, 26, 27, 28; erkekte; 1, 2, 3, 4, 8, 9, 12, 13, 15, 16, 19, 20, 21, 25 numaralı maddelerden oluşmaktadır. Ölçek değerlendirilirken, toplam puanlar kullanıldığı gibi, alt boyutların puanları da kullanılmaktadır.

Kadın formunda altboyutlar şu şekildedir:

Sıklık; 3 ve 15. maddeler

İletişim; 2 ve 16 maddeler;

İlişki doyumu 5, 10, 18 ve 22. maddeler

Kaçınma; 7, 13, 20 ve 23. maddeler

Dokunma; 9, 12, 19 ve 25. maddeler

Vajinismus; 6, 11, 17 ve 24. maddeler

Anorgazmi; 8, 14, 21 ve 28. maddeler

Erkek formunda alt boyutlar ise şöyledir:

Empotans;3, 10, 16 ve 23. maddeler

Erken boşalma; 4, 13, 24 ve 27. maddeler

Dokunma; 6, 12, 20 ve 25. maddeler

Kaçınma; 7, 14, 22 ve 28. maddeler

Doyum; 5, 11, 15 ve 21. maddeler

Sıklık; 1 ve 17. maddeler

İletişim 2. ve 9. maddelerdir.

Toplam puan, hem kadın, hem de erkek formlarında 28 maddenin toplamından elde edilmektedir. Yüksek puanlar, cinsel işlevlerde ve ilişki niteliğinde problem olduğunu gösterir. Ölçekten alınan ham puanlar; 1 ve 9 arasında değişiklik gösteren standart puanlara dönüştürülebilmektedir

GRCDÖ'nin uyarlaması, Türkler'den oluşturulan örneklem ile geçerlik/güvenirlik çalışması gerçekleştirilmiştir. "Cronbach alfa değerinin kadınlar için 0.91, erkekler için 0.92 olarak bulunduğu ve ayrıca alt ölçek puanları için elde edilen Cronbach alfa değerlerinin de ölçeğin kendi içinde tutarlı olduğunu gösterdiği söylenmiştir. Sorunlu ve sorunsuz grupların toplam puan ve alt ölçek puanları t-testi ile karşılaştırılarak ölçeğin geçerliği de sınanmıştır (toplam puanlar için, $t=14.52$, s.d.=123.33, $p<0.001$). Ayrıca kadınlarda sorunlu ve sorunsuz gruplar için yapılan diskriminant analizi sonucunda, maddelerin grupları doğru ayırt etme oranı %98, alt ölçeklerin grupları doğru ayırt etme oranı %95 olarak bulunmuştur" (Akt. Kumkale, 2015) (**Ek.V' de sunulmuştur**).

2.4.Araştırmanın Hipotezleri

H1- Çift Uyumu Ölçeği toplam puanı ve alt ölçekleri ile Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum Ölçeğinin alt ölçekleri arasında pozitif korelasyon beklenmektedir.

H2- Çift Uyum Ölçeği toplam puanı ve Çift Doyumu, Çift Uyumu alt ölçekleri ile Kaçınmacı Bağlanma ve Kaygılı Bağlanma arasında negatif korelasyon, Bağlılık ve Sevgi Gösterme alt ölçekleri ile Kaygılı bağlanma arasında pozitif korelasyon, Kaçınmacı Bağlanma ile negatif korelasyon beklenmektedir.

H3- Erkeklerde ve kadınlarda Çift Uyum Ölçeği toplam puanı ve alt ölçekleri ile Golombok-Rust Cinsel Doyum Ölçeği toplam puanı ve alt ölçekleri arasında negatif korelasyon beklenmektedir.

H4- Evli bireylerde yaşanan evlilik uyumu ile demografik özellikler arasında anlamlı bir ilişki beklenmektedir.

4a- Yaş artıkça evlilik uyumunun artması beklenmektedir.

4b- Cinsiyetin getirdiği sorumluluktan memnun olununca çift uyumu da artacaktır.

4c- Evlilik süresi artıkça çift uyumu azalacaktır.

4d- Evlilik yaşı artıkça çift uyumu artacaktır.

4e- Evlilikte çiftler arası yaş farkı artıkça evlilik uyumu azalacaktır.

4f- Evli bireylerde çocuk sayısı artıkça çift uyumu azalacaktır.

H5- Eğitim düzeyi düşük olanların çift uyum ve doyumunun daha az olması beklenirken, eğitim seviyesi yüksek olanların çift uyum ve doyumunun daha fazla olması beklenmektedir.

H6- Yaşamının çoğunu köy ve kasabada geçiren evli bireylerin çift uyum ve doyumun daha az olması beklenirken şehir ve metropolde geçirenlerin çift uyum ve doyumunun daha fazla olması beklenmektedir.

H7- Evlenmeden önce cinsel bilgiye sahip olanların çift uyum ve doyumunun daha fazla olması beklenmektedir.

H8- Evli çiftlerin evlilik biçimi ve evliliğe bakış açıları ile çift uyumu ve doyumunu arasında anlamlı bir farklılık beklenmektedir.

8a- Severek ve isteyerek evlenenlerin çift uyum ve doyumunun daha fazla olması beklenmektedir.

8b- Evliliği zorunluluk olarak gören veya evlilikle ilgili olumsuz düşüncelere sahip olanların çift uyum ve doyumunun daha az olması beklenmektedir.

H9- Cinselliği acı, korku, günah ve benzeri gibi olumsuz düşüncelerle ifade edenlerin çift uyum ve doyumunun daha az olması beklenmektedir.

3.BÖLÜM

BULGULAR

Çalışmanın bulguları betimleyici istatistikler, hipotezlerin sınanması ve diğer istatistikler olarak üç bölüm halinde verilecektir.

3.1.Betimleyici İstatistikler

Araştırmanın örneklemini 150 kadın ve 150 erkekten oluşmaktadır. Yaş aralığı 23-65, yaş ortalaması 42.95 ± 10.28 yaştır. Kadınların yaş aralığı 23-65, yaş ortalaması 41.31 ± 9.85 , erkeklerin yaş aralığı 25-65, yaş ortalaması 44.59 ± 10.47 yaştır. Yaşa göre cinsiyet farklılığı istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur; $t = -2.795$, $df = 298$, $p < .01$.

Tablo 3. 1. Eğitim Düzeyi

Eğitim düzeyi	Kadın		Erkek		Toplam	
	N	%	N	%	N	%
Okur yazar	22	14.7	8	5.4	30	10.0
İlkokul	8	5.3	12	8.1	20	6.7
Ortaokul	43	28.7	31	20.8	74	24.7
Lise	47	31.3	65	43.6	112	37.5
Üniversite	30	20.0	33	22.1	63	21.1
Toplam	150	100.0	149	100.0	299	100.0

Örnekleme eğitim düzeyine göre değerlendirildiğinde, tüm örneklemin %37,5'inin lise mezunu ve %24,7'sinin ortaokul mezunu olduğu görülmektedir. Cinsiyetlere göre değerlendirildiğinde ise kadınlarda ve erkeklerde çoğunluğun lise mezunu olduğu ancak okuryazar kadın oranının erkeklerden daha fazla olduğu saptanmıştır. Erkeklerde lise ve üstü eğitim oranı daha fazlayken (%65,7) kadınlarda lise ve üstü (%51,3) ile lise altı eğitim oranı (%48,7) birbirine yakın bulunmuştur. Cinsiyetler arasında eğitim düzeyi açısından istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmuştur, $X^2 = 12.31$, $df = 4$, $p < .05$.

Tablo 3. 2. Yaşamın Çoğunun Geçirildiği Yer

Yaşanan Yer	Kadın		Erkek		Toplam	
	N	%	N	%	N	%
Köy	5	3.3	4	2.7	9	3.0
İlçe	10	6.7	7	4.7	17	5.7
Şehir	46	30.7	40	26.8	86	28.8
Metropol (Büyükşehir)	89	59.3	98	65.8	187	62.5
Toplam	150	100.0	149	100.0	299	100.0

Örneklem yaşanan yere göre incelendiğinde, çoğunluğun (%62,5) büyükşehirde yaşamını geçirdiği, sadece %3,0'lık bir kesimin yaşamının çoğunu köyde geçirdiği saptanmıştır. Örneklem tamamına yakınının yaşamının çoğunu şehir ve büyükşehirde geçirdiği görülmektedir. Cinsiyetlere göre bakıldığında da kadınların ve erkeklerin büyük çoğunluğunun yaşamını büyükşehirde geçirdiği belirlenmiştir. Cinsiyetler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamıştır, $X^2=1.49$, $df=3$, $p>.05$.

Tüm örneklemde ailenin toplam aylık gelir aralığı 1500- 22500 TL, gelir ortalaması 6675.00 ± 3972.69 TL'dir, kadınların aile toplam gelir aralığı 1500-22500 TL, gelir ortalaması 6512.08 ± 3990.60 TL, erkeklerin aile toplam gelir aralığı 1500- 20000 TL, gelir ortalaması 6837.92 ± 3961.43 TL bulunmuştur. Aralarında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki saptanmamıştır, $t=-.77$, $df= 296$, $p>.05$.

Tablo 3. 3. Çocuk Sahibi Olma

Çocuk	Kadın		Erkek		Toplam	
	N	%	N	%	N	%
Var	113	75.3	121	80.7	234	78.3
Yok	36	24.7	29	19.3	65	21.7
Toplam	149	100.0	150	100.0	299	100.0

Örneklem çocuk varlığına göre incelendiğinde gerek tüm örneklem gerekse kadın ve erkeklerin çoğunluğunun çocuk sahibi olduğu bulunmuştur. Çocuk varlığı değişkeninde kadın ve erkekler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamıştır, $X^2=1.02$, $df=1$, $p>.05$.

Tablo 3.4. Çocuk Sayısı

Çocuk Sayısı	Kadın		Erkek		Toplam	
	N	%	N	%	N	%
0	36	24.0	28	18.7	64	21.3
1	34	22.7	39	26.0	73	24.3
2	44	29.3	45	30.0	89	29.7
3	21	14.0	20	13.3	41	13.7
4 ve üstü	15	10.0	18	12.0	33	11.0
Toplam	150	100.0	150	100.0	300	100.0

Örnekleme çocuk sayısına göre değerlendirildiğinde toplamın çoğunluğunun 1 (%24,3) ve 2 çocuk (% 29,7) sahibi olduğu, çocuk sahibi olmayanların oranının ise % 21,3 olduğu saptanmıştır. En düşük sayı % 11,0 ile 4 ve üzeri çocuk sayısındadır. Cinsiyetlere göre değerlendirildiğinde ise kadınlarda ve erkeklerde çoğunluğun 1 ve 2 çocuk sahibi olduğu görülmektedir. Çocuk sayısına göre cinsiyetler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmamıştır, $X^2 = 1.65$, $df=4$, $p>.05$.

Tablo 3.5. Evlilik Sayısı

Evlilik Sayısı	Kadın		Erkek		Toplam	
	N	%	N	%	N	%
1	145	96.7	135	90.0	280	93.3
2	5	3.3	15	10.0	20	6.7
Toplam	150	100.0	150	100.0	300	100.0

Örneklemin % 93,3'ünün ilk evliliği olduğu belirlenmiştir. Cinsiyetlere göre bakıldığında ise, kadınlarda bu oran %96,7, erkeklerde %90,0'dır. Evlilik sayısına göre cinsiyetler arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmuştur, $X^2 = 5.36$, $df=1$, $p<.05$.

Örneklemin evlilik süresi 1-48 yıl arasında, ortalaması 17.38 ± 12.27 yıl bulunmuştur. Kadınların evlilik süresi aralığı 1-48, ortalaması 17.84 ± 12.51 yıl, erkeklerin evlilik süresi aralığı 1-40, ortalaması 16.93 ± 12.05 yıldır. Aralarında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki saptanmamıştır. $t = 0.555$, $df = 296$, $p > .05$.

Örneklemin evlenme yaşı incelendiğinde 14-62 yaş aralığında ve ortalama 25.70 ± 6.27 yaşında evlendiği görülmektedir. Kadınların evlilik yaş aralığı 14-42, evlilik yaş ortalaması 23.66 ± 5.90 yaş, erkeklerin evlilik yaş aralığı 18-62, evlilik yaş ortalaması 27.73 ± 5.96 yaş bulunmuştur. Kadın ve erkekler arasında evlilik yaşı açısından istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmıştır; $t = -5.94$, $df = 297$, $p < .001$.

Eşler arası yaş farkı aralığı ise 0-20 yaş, yaş farkı ortalaması 4.28 ± 3.33 yaş olarak saptanmıştır. Kadınlarda eşler arası yaş farkı aralığı 0- 15 yaş, yaş farkı ortalaması 4.46 ± 3.46 yıldır. Erkeklerde eşler arası yaş farkı aralığı 0-20 yıl, yaş farkı ortalaması 4.11 ± 3.21 yıldır. Cinsiyetler arasında eşler arası yaş farkında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamıştır $t = 0.917$, $df = 298$, $p > .05$.

Tablo 3. 4. Eşler Arası Yaş Farkı

Yaş Farkı	Kadın		Erkek		Toplam	
	N	%	N	%	N	%
Aynı yaş	20	13.3	17	11.3	37	12.3
1	15	10.0	19	12.7	34	11.3
2	15	10.0	15	10.0	30	10.0
3	22	14.7	18	12.0	40	13.3
4	9	6.0	17	11.3	26	8.7
5	16	10.7	23	15.3	39	13.0
6 -10	47	31.3	38	25.4	85	28.3
10 yaş üstü	6	4.0	3	2.0	9	2.9
Toplam	150	100.0	150	100.0	300	100.0

Örneklemin eşler arası yaş farkı dağılımını değerlendirdiğimizde ise, tüm örneklemin büyük çoğunluğunun eşleri ile arasındaki yaş farkının 6 yaştan az olduğu görülmektedir. En düşük oran %2.9 ile 10 yaş üstü olarak saptanmıştır. Cinsiyetlere göre bakıldığında, kadınlarda da erkeklerde de en yüksek oranın 6 yaş altı olduğu, en düşüğünse 10 yaş üstü olduğu ortaya çıkmıştır. Kadınlarda 6-10 yaş aralığı oranı (%31.3), erkeklerden (%25.4) fazladır.

Tablo 3. 5. Eş ile Akrabalık İlişkisi

Akrabalık İlişkisi	Kadın		Erkek		Toplam	
	N	%	N	%	N	%
Var	27	18.0	31	20.7	58	19.3
Yok	123	82.0	119	79.3	242	80.7

Toplam	150	100.0	150	100.0	300	100.0
--------	-----	-------	-----	-------	-----	-------

Örneklemin eş ile akrabalık ilişkisi incelendiğinde katılımcıların büyük çoğunluğunda (%80.7) akraba ilişkisine rastlanmamıştır. Kadın katılımcılarda bu oran %82.0, erkek katılımcılarda %79.3'tür. Cinsiyetler arasında eşlerin akrabalık ilişkisine bakıldığında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamıştır, $X^2 = 0.342$, $df=1$, $p>.05$.

Tablo 3. 6. Evlenme Biçimi

Evlenme Biçimi	Kadın		Erkek		Toplam	
	N	%	N	%	N	%
Severek/Flört ederek	74	49.7	61	41.8	135	45.7
Görücü usulü/İsteyerek	45	30.2	70	47.9	115	39.0
Görücü usulü/İstemeyerek	27	18.1	9	6.2	36	12.2
Kaçarak	3	2.0	6	4.1	9	3.1
Toplam	149	100.0	146	100.0	295	100.0

Örneklemin evlenme biçimlerine göre değerlendirildiğinde birinci sırada severek/flört ederek (%45,8) evlendiği, görücü usulü/isteyerek evlenenlerin de %39,0 oranıyla ikinci sırada olduğu belirlenmiştir. Severek ve görücü usulü/isteyerek evlenenlerin oranı %84,8 oranıyla büyük çoğunluğu oluşturmaktadır. Cinsiyetlere göre incelendiğinde kadın katılımcıların %49,7'si severek/flört ederek evlendiğini belirtirken erkeklerde bu oran %41,8'dir, görücü usulü/isteyerek evlendiğini belirten kadın katılımcıların oranı %30,0 iken erkeklerde bu oran %47,9'dur. Bir diğer cinsiyetler arası farklılık görücü usulü/istemeyerek seçeneğinde ortaya çıkmıştır. Kadın katılımcıların %18,1'i bu seçeneği tercih ederken erkeklerde bu oran %6,2'de kalmıştır. Evlenme biçimlerine göre cinsiyetler arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmuştur $X^2 = 16.66$, $df=3$, $p<.01$.

Tablo 3. 7. Evlilik Öncesi Yeterli Cinsel Bilgiye Sahip Olma

Cinsel Bilgi	Kadın		Erkek		Toplam	
	N	%	N	%	N	%
Vardı	92	61.3	112	74.7	204	68.2
Yoktu	57	38.0	38	25.3	95	31.8
Toplam	149	100.0	150	100.0	299	100.0

Örneklemin % 68.2'si evlilik öncesi yeterli cinsel bilgiye sahip olduğunu belirtmiştir. Erkek katılımcılarda bu oran (%74.7) kadın katılımcılara (%61.3) göre daha fazladır. Cinsiyetler arası evlilik öncesi yeterli cinsel bilgi sahibi olup olmadığına bakıldığında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmuştur $X^2=6.76$, $df=2$, $p<.05$.

Tablo 3. 8. Cinsel İlişkiye Dair Bakış Açısı

Cinsel İlişkiye Dair Bakış Açısı	Kadın		Erkek		Toplam	
	N	%	N	%	N	%
Zevk	58	39.2	101	68.7	159	53.9
Gereklilik	64	43.2	44	29.9	108	36.6
Acı, korku, günah, nefret, vb	19	12.8	1	0.7	20	6.8
*Olumsuz düşünceler	7	4.7	1	0.7	8	2.7
Toplam	148	100.0	147	100.0	295	100.0

*Olumsuz düşünceler; ağırlık, sıkıntı, gereksiz, isteksizlik, saçmalık, keşke olmasa vb.

Örnekleme cinsel ilişkiyi nasıl değerlendirdikleri sorulduğunda, yarısı (%53,9) zevk cevabını vermiştir. Onu %36,6 ile gereklilik izlemektedir. Acı, korku, günah gibi olumsuz çağrışımların oranı düşük kalmıştır. Cinsiyetlere göre bakıldığında ise önemli farklılıklar göze çarpmaktadır. Kadınlarda zevk cevabını verenlerin oranı %39,2 iken erkeklerde bu oran %68,7'dir. Gereklilik cevabında ise kadın katılımcıların oranı (%43,2) erkeklere göre (%29,9) daha yüksek çıkmıştır. Acı, korku, günah ve olumsuz düşünce, sıkıntı seçeneklerinin oranı kadın katılımcılarda erkek katılımcılara göre yüksek bulunmuştur. Cinsel ilişkiye bakış açısına göre cinsiyetler arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar bulunmuştur, $X^2=36.03$, $df=3$, $p<.001$.

Tablo 3. 9. Evliliğe Dair Bakış Açısı

Evlilik Nedir?	Kadın		Erkek		Toplam	
	N	%	N	%	N	%

Zamanı gelince olması gereken ilişki	56	37.6	79	53.0	135	45.3
*Olumlu düşünceler	65	43.6	59	39.6	124	41.6
Zorunluluk	22	14.8	10	6.7	32	10.7
**Olumsuz düşünceler	6	4.0	1	0.7	7	2.3
Toplam	149	100.0	149	100.0	298	100.0

*Olumlu düşünceler; Severek kurulan ilişki, güven, duygu, paylaşım, saygı vb.

**Olumsuz düşünceler; Korku, kabus, kavga, gürültü, sevgisizlik, yük vb.

Örneklemin evliliğe dair bakış açısı incelendiğinde, ilk sırada zamanı gelince olması gereken ilişki (%45,3), ikinci sırada severek kurulan ilişki (%39, 6) cevabı verildiği görülmektedir. Kadın katılımcılar ilk sırada severek kurulan ilişki (%43,6) cevabını verirken, erkek katılımcılar ilk sırada zamanı gelince olması gereken ilişki (%53,0) cevabını vermiştir. Cinsiyetler arası evliliğe dair bakış açısında istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar bulunmuştur, $X^2 = 12.28$, $df=3$, $p<.01$.

Örneklemin cinsiyetinin kendisine getirdiği sorumluluktan memnun olma durumu incelendiğinde, memnuniyet düzeyinin ortalaması 1.89 ± 0.97 'dir. Kadınların memnuniyet düzeyi ortalaması 2.18 ± 1.06 , erkeklerin ise 1.61 ± 0.78 'dir. Cinsiyetin getirdiği sorumluluktan memnun olma durumu açısından kadın ve erkekler arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişki bulunmuştur; $t= 5.337$, $df= 272.828$, $p<.001$.

3.2. Ölçeklerin Değerlendirilmesi

Tablo 3. 10. Çift Uyum Ölçeği

Çift Uyum Ölçeği	Kadın			Erkek			Toplam		
	N	Ort.	SS	N	Ort.	SS	N	Ort	SS
Çift Uyum Ölçeği	149	95.44	11.82	148	93.33	11.40	297	94.39	11.64
Toplam Puanı									
Çift Doyumu	149	38.05	3.70	150	37.94	3.67	299	37.99	3.68
Çift Uyumu	150	32.26	13.75	150	30.47	12.51	300	31.36	13.15

Bağlılık	149	16.33	3.69	150	15.84	3.96	299	16.08	3.83
Sevgi Gösterme	149	8.09	1.96	149	7.89	1.71	298	7.99	1.84

Çift Uyum Ölçeğinin toplam puanına göre belirlenen ve 101 olan kesme noktası dikkate alındığında gerek tüm örneklemin gerekse kadın ve erkeklerin ortalama toplam puanları kesme noktasının altında kalmış ve çift uyumlarının düşük olduğu belirlenmiştir.

Çift Uyum Ölçeği cinsiyetlere göre değerlendirildiğinde, Çift Uyum Ölçeği toplam puanı, ($t=1.561$, $df=295$, $p>.05$), Çift Doyumu alt ölçeği puanı ($t=0.266$, $df=297$, $p>.05$), Çift Uyumu alt ölçeği puanı ($t=1.181$, $df=298$, $p>.05$), Bağlılık alt ölçeği puanı ($t=-0.084$, $df=296$, $p>.05$) ve Sevgi Gösterme alt ölçeğini puanı ($t=0.913$, $df=296$, $p>.05$) açısından cinsiyetler arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmamıştır.

Tablo 3. 11. Toplumsal Cinsiyet Roller Tutum Ölçeği

Cinsiyet Roller Tutum Ölçeği	Kadın			Erkek			Toplam		
	N	Ort.	SS	N	Ort.	SS	N	Ort.	SS
Eşitlikçi CR	149	35.55	4.59	150	32.47	6.52	299	34.00	5.84
Kadın CR	149	27.67	6.03	150	25.81	7.00	299	26.73	6.59
Evlilikte CR	149	34.29	6.73	150	33.37	7.16	299	33.83	6.95
Geleneksel CR	149	28.52	8.12	150	25.31	8.40	299	26.91	8.40
Erkek CR	149	24.37	5.65	149	23.34	6.35	298	23.85	6.02

Cinsiyet Roller Tutum Ölçeği puanı cinsiyete göre değerlendirildiğinde Evlilikte Cinsiyet Rolü alt ölçeği ($t= 1.15$, $df=297$, $p>.05$) ve Erkek Cinsiyet Rolü alt ölçeği ($t= 1.48$, $df=296$, $p>.05$) puanlarında cinsiyetler arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmazken, Eşitlikçi Cinsiyet Rolü alt ölçeği ($t=4.73$, $df=267.779$, $p<.001$), Kadın Cinsiyet Rolü alt ölçeği ($t=2.46$, $df=291.107$, $p<.01$) ve Geleneksel Cinsiyet Rolü alt ölçeği ($t=3.37$, $df=297$, $p<.001$) puanlarında kadın ve erkekler arasında anlamlı farklılık bulunmuştur.

Tablo 3. 12. Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri – II (YİYE-II)

YİYE II	Kadın			Erkek			Toplam		
	N	Ort.	SS	N	Ort.	SS	N	Ort	SS
Kaçınmacı Bağlanma	149	55.54	26.83	149	52.95	21.65	298	54.24	24.37
Kaygılı Bağlanma	149	57.12	22.76	150	54.69	18.40	299	55.90	20.69

YİYE-II alt ölçek puanları cinsiyete göre değerlendirildiğinde, Kaçınmacı Bağlanma ($t=0.92$, $df=283.386$, $p>.05$) ve Kaygılı Bağlanma ($t=1.01$, $df=283.774$, $p>.05$) alt ölçek puanları açısından cinsiyetler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık belirlenmemiştir.

Tablo 3. 13; Golombok- Rust Cinsel Doyum Ölçeği

Golombok- Rust Cinsel Doyum Ölçeği	Kadın			Erkek		
	N	Ort.	SS	N	Ort	SS
GRCDÖ Toplam Puanı	109	69.75	23.43	115	57.90	15.55
Sıklık Alt Ölçeği	109	6.04	2.11	117	5.88	2.10
İletişim Alt Ölçeği	109	5.58	2.25	118	5.83	2.19
Doyum Alt Ölçeği	109	11.04	4.62	117	10.47	4.28
Kaçınma Alt Ölçeği	109	8.08	3.57	116	5.67	2.32
Dokunma Alt Ölçeği	109	9.90	4.20	116	6.86	2.82
Vajinismus Alt Ölçeği	109	8.82	2.56	-	-	-
Anorgazmi Alt Ölçeği	109	9.86	3.82	-	-	-
Empotans Alt Ölçeği	-	-	-	116	7.76	2.45
Erken Boşalma Alt Ölçeği	-	-	-	116	8.08	2.95

Cinsiyete göre Golombok- Rust Cinsel Doyum Ölçeği, erkek formu ve kadın formunun ortak alt ölçekleri açısından değerlendirilmiştir. Cinsiyetlere göre değerlendirildiğinde kadın katılımcıların Golombok- Rust Cinsel Doyum Ölçeği toplam puan ortalamasının 69.75 ± 23.43 ile erkek katılımcılardan (57.90 ± 15.55)

daha fazla olduğu saptanmıştır. Kadın katılımcıların ortak alt ölçeklerden sadece İletişim alt ölçeğinde erkeklerden düşük puan aldığı görülmektedir. Sıklık alt ölçeğinde cinsiyet ortalamalarındaki fark çok olamamakla beraber Kaçınma ve Dokunma alt ölçeklerinde kadın ve erkek örneklem arasındaki fark daha fazla belirlenmiştir.

3.3. Hipotezlerin Sınanması

Hipotez 1; Çift Uyumu Ölçeği toplam puanı ve alt ölçekleri ile Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum Ölçeğinin alt ölçekleri arasında pozitif korelasyon beklenmektedir.

Tablo 3. 14; Çift Uyum Ölçeği ile Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum Ölçeği Arasındaki İlişki

	Eşitlikçi CR	Kadın CR	Evlilikte CR	Geleneksel CR	Erkek CR
ÇÜÖ					
Toplam Puanı	-.213***	-.032	-.083	-.016	-.119*
Çift Doyumu	.068	-.088	.048	-.058	-.033
Çift Uyumu	-.246***	-.058	-.148**	-.052	-.149**
Bağlılık	.067	-.052	.039	-.058	-.032
Sevgi Gösterme	-.215***	.003	-.095	.006	-.087

*p<0.05, **p<0.01, ***p<0.001

Çift Uyum Ölçeği ile Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum Ölçeği arasındaki ilişki Pearson korelasyon analizi ile test edildi. Çift Uyum Ölçeği toplam puanı ile Eşitlikçi Cinsiyet Rolü alt ölçeği, $r=-.21$, $p<.001$ ve Erkek Cinsiyet Rolü alt ölçeği arasında, $r=-.12$, $p<.05$, negatif ve düşük düzeyde ilişki saptanırken diğer alt ölçeklerle anlamlı ilişki belirlenmemiştir.

Çift Doyumu alt ölçeği ile Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum Ölçeğinin tüm alt ölçekleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki saptanmamıştır.

Çift Uyumu alt ölçeği ile Eşitlikçi Cinsiyet Rolü alt ölçeği, $r=-.25$, $p<.001$, Evlilikte Cinsiyet Rolü alt ölçeği, $r=-.15$, $p<.01$, ve Erkek Cinsiyet Rolü alt ölçeği, $r=-.15$, $p<.01$, arasında negatif ve düşük düzeyde ilişki saptanırken, Kadın Cinsiyet

Rolü alt ölçeği ve Geleneksel Cinsiyet Rolü alt ölçeği arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki saptanmamıştır.

Bağlılık alt ölçeği ile Toplumsal Cinsiyet Roller Tutum Ölçeğinin tüm alt ölçekleri arasında da istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki saptanmamıştır.

Sevgi Gösterme alt ölçeği ile Eşitlikçi Cinsiyet Rolü alt ölçeği, $r=-.22$, $p<.001$, arasında negatif ve düşük düzeyde ilişki saptanırken, diğer alt ölçeklerle anlamlı bir ilişki bulunmamıştır.

Tablo 3. 15; Kadın Katılımcılarda Çift Uyum Ölçeği ile Toplumsal Cinsiyet Roller Tutum Ölçeği Arasındaki İlişki

Kadın	Eşitlikçi CR	Kadın CR	Evlilikte CR	Geleneksel CR	Erkek CR
ÇUÖ Toplam Puanı	-.214*	.022	-.008	-.049	-.130
Çift Doyumu	.131	-.161	-.077	-.124	-.053
Çift Uyum	-.271**	-.017	-.068	-.083	-.160
Bağlılık	.044	-.101	-.001	-.092	-.003
Sevgi Gösterme	-.227*	.087	-.030	.007	-.007

* $p<0.01$, ** $p<0.001$

Kadın katılımcılarda Çift Uyum Ölçeği ile Toplumsal Cinsiyet Roller Tutum Ölçeği arasındaki ilişki Pearson korelasyon analizi ile test edildi. Çift Uyum Ölçeği toplam puanı ile Eşitlikçi Cinsiyet Rolü alt ölçeği, $r=-.21$, $p<.01$ arasında negatif ve düşük düzeyde ilişki saptanırken diğer alt ölçeklerle anlamlı ilişki belirlenmemiştir.

Çift Doyumu alt ölçeği ile Toplumsal Cinsiyet Roller Tutum Ölçeğinin tüm alt ölçekleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki saptanmamıştır.

Çift Uyum alt ölçeği ile Eşitlikçi Cinsiyet Rolü alt ölçeği, $r=-.27$, $p<.001$, arasında negatif ve düşük düzeyde ilişki saptanırken, diğer alt ölçeklerle istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki saptanmamıştır.

Bağlılık alt ölçeği ile Toplumsal Cinsiyet Roller Tutum Ölçeğinin tüm alt ölçekleri arasında da istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki saptanmamıştır.

Sevgi Gösterme alt ölçeği ile Eşitlikçi Cinsiyet Rolü alt ölçeği, $r=-.23$, $p<.01$, arasında negatif ve düşük düzeyde ilişki saptanırken, diğer alt ölçeklerle anlamlı bir ilişki bulunmamıştır.

Tablo 3. 16; Kadın Katılımcılarda Çift Uyum Ölçeği ile Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum Ölçeği Arasındaki İlişki

Erkek	Eşitlikçi CR	Kadın CR	Evlilikte CR	Geleneksel CR	Erkek CR
ÇUÖ Toplam Puanı	-.280***	-.106	-.171*	-.018	-.127
Çift Doyumu	.023	-.031	.164*	-.002	-.017
Çift Uyumu	-.290***	-.118	-.242**	-.050	-.153
Bağlılık	.058	-.032	.065	-.053	-.066
Sevgi Gösterme	-.260***	-.096	-.174*	-.016	-.108

* $p<.05$, ** $p<.01$, *** $p<.001$

Erkek katılımcılarda Çift Uyum Ölçeği ile Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum Ölçeği arasındaki ilişki Pearson korelasyon analizi ile test edildi. Çift Uyum Ölçeği toplam puanı ile Eşitlikçi Cinsiyet Rolü alt ölçeği, $r=-.28$, $p<.001$ ve Evlilikte Cinsiyet Rolü alt ölçeği, $r=-.17$, $p<.05$, arasında negatif ve düşük düzeyde ilişki saptanırken diğer alt ölçeklerle anlamlı ilişki belirlenmemiştir.

Çift Doyumu alt ölçeği ile Evlilikte Cinsiyet Rolü alt ölçeği, $r=.16$, $p<.05$, arasında pozitif ve düşük düzeyde ilişki saptanırken, diğer alt ölçeklerle istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamıştır.

Çift Uyumu alt ölçeği ile Eşitlikçi Cinsiyet Rolü alt ölçeği, $r=-.29$, $p<.001$, ve Evlilikte Cinsiyet Rolü alt ölçeği, $r=-.24$, $p<.01$, arasında negatif ve düşük düzeyde ilişki saptanırken, diğer alt ölçeklerle istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki saptanmamıştır.

Bağlılık alt ölçeği ile Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum Ölçeğinin tüm alt ölçekleri arasında da istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki saptanmamıştır.

Sevgi Gösterme alt ölçeği ile Eşitlikçi Cinsiyet Rolü alt ölçeği, $r=-.26$, $p<.001$, ve Evlilikte Cinsiyet Rolü, $r=-.17$, $p<.05$, arasında negatif ve düşük düzeyde ilişki saptanırken, diğer alt ölçeklerle anlamlı bir ilişki bulunmamıştır.

Hipotez 2; Çift Uyum Ölçeği toplam puanı ve Çift Doyumu, Çift Uyumu alt ölçekleri ile Kaçınmacı Bağlanma ve Kaygılı Bağlanma arasında negatif korelasyon, Bağlılık ve Sevgi Gösterme alt ölçekleri ile Kaygılı bağlanma arasında pozitif korelasyon, Kaçınmacı Bağlanma ile negatif korelasyon beklenmektedir.

Tablo 3. 17: Çift Uyum Ölçeği ile YİYE-II Arasındaki İlişki

	Kaçınmacı Bağlanma	Kaygılı Bağlanma
Çift Uyum Ölçeği Toplam Puanı	.613*	.467*
Çift Doyumu	-.427*	-.423*
Çift Uyumu	.710*	.549*
Bağlılık	-.231*	.193*
Sevgi Gösterme	.622*	.415*

*p<0.001

Çift Uyum Ölçeği ile YİYE-II arasındaki ilişki Pearson korelasyon analizi ile test edildi. Çift Uyum Ölçeği toplam puanı ile Kaçınmacı Bağlanma alt ölçeği, $r=.61$, $p<.001$, ve Kaygılı Bağlanma alt ölçeği, $r=.47$, $p<.001$, arasında pozitif ve orta düzeyde ilişki saptanmıştır. Çift Doyumu alt ölçeği ile Kaçınmacı Bağlanma alt ölçeği, $r=-.43$, $p<.001$, ve Kaygılı Bağlanma alt ölçeği, $r=.42$, $p<.001$, arasında negatif ve orta düzeyde ilişki saptanmıştır. Çift Uyumu alt ölçeği ile Kaçınmacı Bağlanma alt ölçeği, $r=.71$, $p<.001$, arasında pozitif ve yüksek ilişki saptanırken, Kaygılı Bağlanma alt ölçeği, $r=.55$, $p<.001$, arasında pozitif ve orta düzeyde ilişki bulunmuştur. Bağlılık alt ölçeği ile Kaçınmacı Bağlanma alt ölçeği, $r=-.23$, $p<.001$ arasında negatif ve düşük düzeyde ilişki saptanırken, Kaygılı Bağlanma alt ölçeği, $r=.19$, $p<.001$, arasında pozitif ve düşük düzeyde ilişki belirlenmiştir. Sevgi Gösterme alt ölçeği ile Kaçınmacı Bağlanma alt ölçeği, $r=.62$, $p<.001$, ve Kaygılı Bağlanma alt ölçeği, $r=.42$, $p<.001$ arasında pozitif ve orta düzeyde ilişki saptanmıştır.

Tablo 3. 18; Kadın Katılımcılarda Çift Uyum Ölçeği ile YİYE-II Arasındaki İlişki

Kadın	Kaçınmacı Bağlanma	Kaygılı Bağlanma
Çift Uyum Ölçeği Toplam Puanı	.605**	.480**
Çift Doyumu	-.475**	-.446**
Çift Uyumu	.715**	.558**
Bağlılık	-.231*	.125
Sevgi Gösterme	.615**	.380**

*p<0.01, **p<0.001

Çift Uyum Ölçeği toplam puanı ile Kaçınmacı Bağlanma alt ölçeği, $r=.61$, $p<.001$, ve Kaygılı Bağlanma alt ölçeği, $r=.48$, $p<.001$, arasında pozitif ve orta düzeyde ilişki saptanmıştır. Çift Doyumu alt ölçeği ile Kaçınmacı Bağlanma alt ölçeği, $r=-.48$, $p<.001$, ve Kaygılı Bağlanma alt ölçeği, $r=-.45$, $p<.001$, arasında negatif ve orta düzeyde ilişki saptanmıştır. Çift Uyumu alt ölçeği ile Kaçınmacı Bağlanma alt ölçeği, $r=.72$, $p<.001$, arasında pozitif ve yüksek ilişki saptanırken, Kaygılı Bağlanma alt ölçeği, $r=.56$, $p<.001$, ile arasında pozitif ve orta düzeyde ilişki bulunmuştur. Bağlılık alt ölçeği ile Kaçınmacı Bağlanma alt ölçeği, $r=-.23$, $p<.01$ arasında negatif ve düşük düzeyde ilişki saptanırken, Kaygılı Bağlanma alt ölçeği, $r=.13$, $p>.05$, ile arasında anlamlı bir ilişki belirlenmemiştir. Sevgi Gösterme alt ölçeği ile Kaçınmacı Bağlanma alt ölçeği, $r=.62$, $p<.001$, ile pozitif ve orta düzeyde ilişki saptanırken, Kaygılı Bağlanma alt ölçeği, $r=.38$, $p<.001$ arasında pozitif ve düşük düzeyde ilişki saptanmıştır.

Tablo 3. 19; Erkek Katılımcılarda Çift Uyum Ölçeği ile YİYE-II Arasındaki İlişki

Erkek	Kaçınmacı Bağlanma	Kaygılı Bağlanma
Çift Uyum Ölçeği Toplam P	.625**	.448**
Çift Doyumu	-.376**	-.402**
Çift Uyumu	.703**	.534**
Bağlılık	-.245*	.267**
Sevgi Gösterme	.631**	.462**

*p<0.01, **p<0.001

Çift Uyum Ölçeği toplam puanı ile Kaçınmacı Bağlanma alt ölçeği, $r=.63$, $p<.001$, ve Kaygılı Bağlanma alt ölçeği, $r=.48$, $p<.001$, arasında pozitif ve orta düzeyde ilişki saptanmıştır. Çift Doyumu alt ölçeği ile Kaçınmacı Bağlanma alt ölçeği, $r=-.38$, $p<.001$, arasında negatif ve düşük düzeyli ilişki saptanırken, Kaygılı Bağlanma alt ölçeği, $r=-.40$, $p<.001$, arasında negatif ve orta düzeyde ilişki saptanmıştır. Çift Uyum alt ölçeği ile Kaçınmacı Bağlanma alt ölçeği, $r=.70$, $p<.001$, arasında pozitif ve yüksek ilişki saptanırken, Kaygılı Bağlanma alt ölçeği, $r=.53$, $p<.001$, arasında pozitif ve orta düzeyde ilişki bulunmuştur. Bağlılık alt ölçeği ile Kaçınmacı Bağlanma alt ölçeği, $r=-.25$, $p<.01$ arasında negatif ve düşük düzeyde, Kaygılı Bağlanma alt ölçeği, $r=.27$, $p<.001$ ile arasında pozitif ve düşük düzeyli ilişki belirlenmiştir. Sevgi Gösterme alt ölçeği ile Kaçınmacı Bağlanma alt ölçeği, $r=.63$, $p<.001$ ve Kaygılı Bağlanma alt ölçeği, $r=.46$, $p<.001$ arasında pozitif ve orta düzeyde ilişki saptanmıştır.

Hipotez 3; Erkeklerde ve kadınlarda Çift Uyum Ölçeği toplam puanı ve alt ölçekleri ile Golombok-Rust Cinsel Doyum Ölçeği toplam puanı ve alt ölçekleri arasında negatif korelasyon beklenmektedir.

Tablo 3. 20; Çift Uyum Ölçeği ile Golombok-Rust Cinsel Doyum Ölçeği (GRCDÖ) Arasındaki İlişki (Erkek Formu)

ÇUÖ	GRCDÖ TP	GCRD E	GRCÖD- EB	GRCDÖ- K	GRCDÖ -D	GRCDÖ -S	GRCDÖ - İ	GRCDÖ. DK
ÇUÖ TP	.642***	.237**	.202*	.431***	.537***	.266**	.328***	.342***
ÇD	-.203*	-.035	-.116	-.260**	-.277**	-.084	-.053	-.139
ÇU	.500***	.239**	.276**	.440***	.579***	.284**	.353***	.371***
B	-.302***	-.153	-.322***	-.090	-.316**	-.188*	-.334***	-.251**
SG	.422***	.189*	.184*	.358***	.494***	.214*	.329***	.322***

* $p<0.05$, ** $p<0.01$, *** $p<0.001$

ÇUÖ-T; Çift Uyum Ölçeği toplam puanı; ÇD; Çift Doyum alt ölçeği; ÇU; Çift Uyumu alt ölçeği, B; Bağlılık alt ölçeği, SG; Sevgi Gösterme alt ölçeği

GRCD-E; Empotans alt ölçeği, GRCD-EB; Erken Boşalma alt ölçeği, GRCD-K; Kaçınma alt ölçeği, GRCD-D; Doyum alt ölçeği GRCD-S; Sıklık alt ölçeği, GRCD-İ; İletişim alt ölçeği, GRCD- DK; Dokunma alt ölçeği

Çift Uyum Ölçeği toplam puanı ile GRCDÖ erkek formu toplam puanı, $r=.64$, $p<.001$, Kaçınma alt ölçeği, $r=.43$, $p<.001$ ve Doyum alt ölçeği, $r=.54$, $p<.001$ arasında pozitif ve orta düzeyde ilişki saptanırken, Empotans alt ölçeği, $r=.24$, $p<.01$, Erken Boşalma alt ölçeği, $r=.20$, $p<.05$, Sıklık alt ölçeği, $r=.27$, $p<.01$, İletişim alt ölçeği, $r=.33$, $P<.001$ ve Dokunma alt ölçeği, $r=.34$, $p<.001$, arasında pozitif ve düşük düzeyde ilişki görülmektedir.

Çift Doyumu alt ölçeği ile GRCDÖ toplam puanı, $r=-.20$, $p<.05$, Kaçınma alt ölçeği, $r=-.26$, $p<.01$ ve Doyum alt ölçeği, $r=-.28$, $p<.01$, arasında negatif ve düşük düzeyde ilişki saptanmıştır. Diğer alt ölçekleriyle istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki belirlenmemiştir.

Çift Uyumu alt ölçeği ile GRCDÖ toplam puanı, $r=.50$, $p<.001$, Kaçınma alt ölçeği, $r=.44$, $p<.001$ ve Doyum alt ölçeği, $r=.58$, $p<.001$, arasında pozitif ve orta düzeyde ilişki saptanmıştır. Çift Uyumu alt ölçeği ile Empotans alt ölçeği, $r=.24$, $p<.01$, Erken Boşalma alt ölçeği, $r=.28$, $p<.01$, Sıklık alt ölçeği, $r=.28$, $p<.01$ İletişim alt ölçeği, $r=.35$, $p<.001$ ve Dokunma alt ölçeği, $r=.37$, $P<.001$ arasında ise pozitif ve düşük düzeyde ilişki belirlenmiştir.

Bağlılık alt ölçeği ile GRCDÖ toplam puanı, $r=-.30$, $p<.001$, Erken Boşalma alt ölçeği, $r=-.32$, $p<.001$, Doyum alt ölçeği, $r=-.32$, $p<.001$, Sıklık alt ölçeği, $r=-.19$, $p<.05$, İletişim alt ölçeği, $r=-.33$, $p<.001$, ve Dokunma alt ölçeği, $r=-.25$, $p<.01$, arasında negatif ve düşük düzeyde ilişki saptanırken, Empotans alt ölçeği ve Kaçınma alt ölçekleriyle arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki görülmemektedir.

Sevgi Gösterme alt ölçeği ile GRCDÖ toplam puanı, $r=.42$, $p<.001$, ve Doyum alt ölçeği, $r=.49$, $p<.001$, arasında pozitif ve orta düzeyde ilişki saptanmıştır. Sevgi Gösterme alt ölçeği ile Empotans alt ölçeği, $r=.19$, $p<.05$, Erken Boşalma alt ölçeği, $r=.18$, $p<.05$, Kaçınma alt ölçeği, $r=.36$, $p<.001$, Sıklık alt ölçeği, $r=.21$, $p<.05$, İletişim alt ölçeği, $r=.33$, $p<.001$, ve Dokunma alt ölçeği, $r=.32$, $p<.001$ arasında ise pozitif ve düşük düzeyde ilişki saptanmıştır.

Tablo 3. 21; Çift Uyum Ölçeği ile Golombok- Rust Cinsel Doyum Ölçeği (GRCDÖ) Arasındaki İlişki (Kadın Formu)

ÇUÖ	GRCD Toplam Puanı	GRCD- S	GRCD- İ	GRCD- D	GRCD- K	GRCD- DK	GRCD- V	GRCD- A
ÇUÖ- T	.582***	.345***	.493***	.631***	.544***	.545***	.383***	.472***
ÇD	- .319***	-.221*	-.212*	- .507***	- .303***	-.285**	-.176	-.171
ÇU	.597***	.357***	.533***	.704***	.535***	.566***	.368***	.445***
B	- .401***	-.256**	- .502***	- .510***	-.269**	- .415***	-.191*	-.242**
SG	.567***	.407***	.472***	.629***	.521***	.527***	.361***	.439***

*p<0.05, **p<0.01, ***p<0.001

ÇUÖ-T; Çift Uyum Ölçeği toplam puanı; ÇD; Çift Doyum alt ölçeği; ÇU; Çift Uyum alt ölçeği, B; Bağlılık alt ölçeği, SG; Sevgi Gösterme alt ölçeği

GRCD-S; Sıklık alt ölçeği, GRCD-İ; İletişim alt ölçeği, GRCD-D; Doyum alt ölçeği GRCD-K; Kaçınma alt ölçeği, GRCD- DK; Dokunma alt ölçeği, GRCD- V; Vajinismus alt ölçeği, GRCD-A; Anorgazmi alt ölçeği

Çift Uyum Ölçeği toplam puanı ile GRCDÖ kadın formu toplam puanı, $r=.58$, $p<.001$, İletişim alt ölçeği, $r=.49$, $p<.001$, Doyum alt ölçeği, $r=.63$, $p<.001$, Kaçınma alt ölçeği, $r=.54$, $p<.001$, Dokunma alt ölçeği, $r=.55$, $p<.001$ ve Anorgazmi alt ölçeği, $r=.47$, $p<.001$ arasında pozitif ve orta düzeyde ilişki saptanırken; Sıklık alt ölçeği, $r=.35$, $p<.001$, Vajinismus alt ölçeği, $r=.38$, $p<.001$, arasında pozitif ve düşük düzeyde ilişki görülmektedir.

Çift Doyumu alt ölçeği ile GRCDÖ toplam puanı, $r=-.32$, $p<.001$, Sıklık alt ölçeği, $r=-.22$, $p<.05$, İletişim alt ölçeği, $r=-.21$, $p<.05$, Kaçınma alt ölçeği, $r=-.30$, $p<.001$, Dokunma alt ölçeği, $r=-.29$, $p<.01$, arasında negatif ve düşük düzeyde ilişki saptanmıştır. Çift Doyumu alt ölçeği ile GRCDÖ Doyum alt ölçeği, $r=-.51$, $p<.001$, arasında negatif ve orta düzeyde ilişki belirlenirken Vajinismus alt ölçeği ve Anorgazmi alt ölçekleriyle istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki görülmemektedir.

Çift Uyumu alt ölçeği ile GRCDÖ Doyum alt ölçeği, $r=.70$, $p<.001$, arasında pozitif ve yüksek düzeyde ilişki saptanmıştır. Çift Uyumu alt ölçeği ile GRCDÖ toplam puanı, $r=.60$, $p<.001$, İletişim alt ölçeği $r=.53$, $p<.001$, Kaçınma alt ölçeği, $r=.54$, $p<.001$, ve Dokunma alt ölçeği, $r=.57$, $p<.001$, ve Anorgazmi alt ölçeği, $r=.45$, $p<.001$ arasında pozitif ve orta düzeyde ilişki saptanmıştır. Çift Uyumu alt ölçeği ile, Sıklık alt ölçeği, $r=.36$, $p<.001$, ve Vajinismus alt ölçeği, $r=.37$, $p<.001$, arasında ise pozitif ve düşük düzeyli ilişki belirlenmiştir.

Bağlılık alt ölçeği ile GRCDÖ toplam puanı, $r=-.40$, $p<.001$, İletişim alt ölçeği, $r=-.50$, $p<.001$, Doyum alt ölçeği, $r=-.51$, $p<.001$, Dokunma alt ölçeği, $r=-.42$, $p>.001$, arasında negatif ve orta düzede ilişki saptanırken Sıklık alt ölçeği, $r=-.26$, $p<.01$, Kaçınma alt ölçeği, $r=-.27$, $p<.01$, Vajinismus alt ölçeği, $r=-.19$, $p<.05$, ve Anorgazmi alt ölçeği, $r=-.24$, $p<.01$ arasında negatif ve düşük düzeyli ilişki saptanmıştır.

Sevgi Gösterme alt ölçeği ile GRCDÖ toplam puanı, $r=.57$, $p<.001$, Sıklık alt ölçeği, $r=.41$, $p<.001$, İletişim alt ölçeği, $r=.47$, $p<.001$, Doyum alt ölçeği, $r=.63$, $p<.001$, Kaçınma alt ölçeği, $r=.52$, $p<.001$, Dokunma alt ölçeği, $r=.53$, $p<.001$, ve Anorgazmi alt ölçeği, $r=.44$, $p<.001$ arasında pozitif ve orta düzeyde ilişki saptanmıştır. Sevgi Gösterme alt ölçeği ile, Vajinismus alt ölçeği, $r=.36$, $p<.001$, arasında ise pozitif ve düşük düzeyde ilişki saptanmıştır.

Hipotez 4; Evli bireylerde yaşanan evlilik uyumu ile demografik özellikler arasında anlamlı bir ilişki beklenmektedir.

4a- Yaş arttıkça evlilik uyumunun artması beklenmektedir.

4b- Cinsiyetin getirdiği sorumluluktan duyulan memnuniyet düzeyi arttıkça çift uyumunun artması beklenmektedir.

4c- Evlilik süresi arttıkça çift uyumunun azalması beklenmektedir.

4d- Evlilik yaşı arttıkça çift uyumunun artması beklenmektedir.

4e- Evlilikte çiftler arası yaş farkı arttıkça çift uyumunun azalması beklenmektedir.

4f- Evli bireylerde çocuk sayısı arttıkça çift uyumu azalacaktır.

Tablo 3. 22; Tüm Katılımcıların Çift Uyum Ölçeği İle Demografik Bilgiler Arasındaki İlişki

Çift Uyum Ölçeği	Yaş	Cinsiyetin Yüklediği Sorumluluk	Evlilik Süresi	Evlilik Yaşı	Evlilik Farkı	Yaş	Çocuk Sayısı
Çift Uyum Toplam Puanı	.094	.344***	-.137*	-.132*	.107		.091
Çift Doyumu	.026	-.209***	.055	-.062	.003		-.005
Çift Uyumu	.133*	.367***	.173**	-.140**	.130*		.129*
Bağlılık	-.321***	-.174**	-.365***	.210***	-.216***		-.103
Sevgi Gösterme	.174**	.291***	.175**	-.083	.135*		.068

*p<0.05., **p<0.01 ***p<0.001

Çift Uyum Ölçeği toplam puanı ile cinsiyetin getirdiği sorumluluktan memnun olma arasında pozitif ve düşük düzeyde ilişki ($r=34$, $p<.001$) saptanırken, evlilik süresi, $r=-.14$, $p<.05$ ve evlilik yaşı, $r=-.13$, $p<.05$ arasında negatif ve düşük düzeyde ilişki saptanmış, diğer demografik bilgilerle istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamıştır.

Çift Doyumu alt ölçeği ile cinsiyetin getirdiği sorumluluktan memnun olma, $r=-.21$, $p<.001$, arasında negatif ve düşük düzeyde ilişki saptanırken diğer demografik bilgilerle arasında bir ilişki bulunmamıştır.

Çift Uyumu alt ölçeği ile yaş, $r=.13$, $p<.05$, cinsiyetin getirdiği sorumluluktan memnun olma, $r=.37$, $p<.001$, evlilik süresi, $r=.17$, $p<.01$, evlilik yaş farkı, $r=.13$, $p<.05$ ve çocuk sayısı, $r=.13$, $p<.05$, arasında pozitif ve düşük düzeyde ilişki saptanırken, evlilik yaşı, $r=-.14$, $p<.05$ arasında negatif ve düşük düzeyde ilişki bulunmuştur.

Bağlılık alt ölçeği ile yaş, $r=-.32$, $p<.001$, cinsiyetin getirdiği sorumluluktan memnun olma, $r=-.17$, $p<.01$, evlilik süresi, $r=-.37$, $p<.001$, ve evlilik yaş farkı, $r=-.22$, $p<.001$ arasında negatif ve düşük düzeyde ilişki saptanırken, evlilik yaşı,

$r=.21$, $p<.001$, arasında pozitif ve düşük düzeyde ilişki bulunmuş, çocuk sayısı ile istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki belirlenmemiştir.

Sevgi Gösterme alt ölçeği ile yaş, $r=.17$, $p<.01$, cinsiyetin getirdiği sorumluluktan memnun olma, $r=.29$, $p<.001$, evlilik süresi, $r=.18$, $p<.01$, ve evlilik yaş farkı, $r=.14$, $p<.05$, arasında pozitif ve düşük düzeyde ilişki saptanırken, diğer demografik bilgilerle istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki saptanmamıştır.

Tablo 3. 23; Kadın Katılımcılarda Çift Uyum Ölçeği İle Demografik Bilgiler Arasındaki İlişki

ÇÜÖ	Yaş	Cinsiyetin Yüklendiği Sorumluluk	Evlilik Süresi	Evlilik Yaşı	Evlilik Yaş Farkı	Çocuk Sayısı
ÇYÖ Toplam Puanı	.063	.472**	.095	-.117	.152	.126
Çift Doyumu	.086	-.340**	.129	-.142	-.017	.024
Çift Uyumu	.099	.515**	.119	-.117	.206*	.162*
Bağlılık	-.340**	-.309**	-.376**	.274**	-.369**	-.201
Sevgi Gösterme	.137	.445**	.142	-.102	.180*	.075

* $p<0.05$, ** $p<0.001$

Kadın katılımcılarda Çift Uyum Ölçeği toplam puanı ile cinsiyetin getirdiği sorumluluktan memnun olma, $r=.47$, $p<.001$, arasında pozitif ve orta düzeyde ilişki saptanırken, diğer demografik bilgilerle istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamıştır.

Çift Doyumu alt ölçeği ile cinsiyetin getirdiği sorumluluktan memnun olma, $r=-.34$, $p<.001$, arasında negatif ve düşük düzeyde ilişki saptanırken diğer demografik bilgilerle arasında bir ilişki bulunmamıştır.

Çift Uyumu alt ölçeği ile cinsiyetin getirdiği sorumluluktan memnun olma, $r=.52$, $p<.001$, arasında pozitif ve orta düzeyde ilişki saptanırken, evlilik yaş farkı, $r=.21$, $p<.05$ ve çocuk sayısı, $r=.16$, $p<.05$, arasında pozitif ve düşük düzeyde ilişki bulunmuş ve diğer demografik bilgilerle istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkiye rastlanmamıştır.

Bağlılık alt ölçeği ile yaş, $r=-.34$, $p<.001$, cinsiyetin getirdiği sorumluluktan memnun olma, $r=-.31$, $p<.001$, evlilik süresi, $r=-.38$, $p<.001$, evlilik yaş farkı, $r=-.37$, $p<.001$ ve çocuk sayısı, $r=-.20$, $p<.05$, arasında negatif ve düşük düzeyde ilişki saptanmıştır. Evlilik yaşı, $r=.27$, $r<.001$, arasında pozitif ve düşük düzeyde ilişki bulunmuştur.

Sevgi Gösterme alt ölçeği ile cinsiyetin getirdiği sorumluluktan memnun olma, $r=.45$, $p<.001$, arasında pozitif ve orta düzeyde bir ilişki saptanırken, evlilik yaş farkı, $r=.18$, $p<.05$, arasında pozitif ve düşük düzeyde ilişki saptanmış, diğer demografik bilgilerle istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamıştır.

Tablo 3. 24. Erkek Katılımcılarda Çift Uyum Ölçeği İle Demografik Bilgiler Arasındaki İlişki

ÇUÖ	Yaş	Cinsiyetin Yüklediği Sorumluluk	Evlilik Süresi	Evlilik Yaşı	Evlilik Farkı	Yaş	Çocuk Sayısı
Çift Uyum	.157	.144	.181*	-.100	.049		.063
Toplam Puanı							
Çift Doyumu	-.024	-.070	-.026	.021	.022		-.033
Çift Uyumu	.196*	.141	.234**	-.133	.035		.100
Bağlılık	-.314***	.018	-.351***	.159	-.029		-.007
Sevgi Gösterme	.298**	.045	.212**	-.032	.073		.065

, * $p<.05$, ** $p<.01$, *** $p<.001$

Erkek katılımcıların Çift Uyum Ölçeği toplam puanı ile evlilik süresi, $r=.18$, $p<.05$, arasında pozitif ve düşük düzeyde ilişki saptanırken, diğer demografik bilgilerle istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamıştır.

Çift Doyumu alt ölçeği ile erkek katılımcıların demografik bilgileri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamıştır.

Çift Uyumu alt ölçeği ile yaş, $r=.20$, $p<.05$, ve evlilik süresi, $r=.23$, $p<.01$ arasında pozitif ve düşük düzeyde ilişki bulunmuş, diğer demografik bilgilerle istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkiye rastlanmamıştır.

Bağlılık alt ölçeği ile yaş, $r=-.31$, $p<.001$, evlilik süresi, $r=-.35$, $p<.001$, arasında negatif ve düşük düzeyde ilişki saptanırken, diğer demografik bilgilerle

istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki belirlenmemiştir. Sevgi Gösterme alt ölçeği ile yaş, $r=.30$, $p<.01$, evlilik süresi, $r=.21$ $p>.01$, arasında pozitif ve düşük düzeyde ilişki saptanmış, diğer demografik bilgilerle istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamıştır.

Hipotez 5; Eğitim düzeyi düşük olanların çift uyum ve doyumunu daha az olması beklenirken, eğitim seviyesi yüksek olanların çift uyum ve doyumunun daha fazla olması beklenmektedir.

Tablo 3. 25; Çift Uyum Ölçeği ile Eğitim Düzeyi Arasındaki İlişki

Eğitim Düzeyi		Çift Uyum Toplam Puanı	Çift Doyum	Çift Uyum	Bağlılık	Sevgi Gösterme
Okur Yazar- İlkokul	N	49	49	50	49	49
	Ort.	98.22	38.20	36.20	15.90	8.57
	SS	15.14	4.09	16.32	4.49	2.25
Ortaokul	N	74	74	74	74	74
	Ort.	93.43	37.96	31.35	15.70	7.88
	SS	10.53	3.84	12.72	3.86	1.89
Lise	N	110	112	112	112	111
	Ort.	94.86	37.84	31.26	16.29	7.93
	SS	11.35	3.71	12.92	3.91	1.73
Üniversite	N	63	63	63	63	63
	Ort.	91.71	38.14	27.75	16.41	7.76
	SS	9.60	3.20	10.13	2.98	1.54

Örneklem eğitim düzeyi açısından incelendiğinde, Çift Uyum Ölçeği toplam puanı ($F=3.16$, $df(3,295)$, $p<.05$), ve Çift Uyum alt ölçeği ($F=3.94$, $df(3,298)$, $p<.001$) ile eğitim düzeyi arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur; her iki ölçekte de bu farklılık okur yazar- ilkokul katılımcılar ile üniversite mezunu katılımcılar arasındaki farklılıktan kaynaklanmaktadır ($p<.01$). Çift Doyumu alt ölçeği ($F=0.15$, $df(4,297)$, $p>.05$), Bağlılık alt ölçeği ($F=0.55$, $df(4, 297)$, $p>.05$) ve Sevgi Gösterme alt ölçeği ($F=2.11$, $df(4, 296)$, $p>.05$) açısından ise anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.

Tablo 3. 26, Kadın ve Erkek Katılımcıların Eğitim Düzeyine Göre Çift Uyum Ölçeği Puanlarının Değerlendirilmesi

Eğitim Düzeyi		Çift Uyum Toplam Puanı	Çift Doyum	Çift Uyum	Bağlılık	Sevgi Gösterme
KADIN						
Okur Yazar- İlkokul	N	29	29	30	29	29
	Ort.	101.14	37.45	39.80	15.97	8.97
	SS	16.71	4.32	18.10	3.90	2.49
Ortaokul	N	43	43	43	43	43
	Ort.	92.81	38.88	29.95	15.58	7.72
	SS	9.59	3.64	11.32	3.57	1.96
Lise	N	47	47	47	47	47
	Ort.	96.66	37.96	32.38	16.81	8.04
	SS	10.82	3.80	13.76	4.13	1.83
Üniversite	N	30	30	30	30	30
	Ort.	91.80	37.60	27.83	17.00	7.83
	SS	8.10	2.87	8.44	2.73	1.32
ERKEK						
Okur Yazar- İlkokul	N	20	20	20	20	20
	Ort.	94.00	39.30	30.80	15.80	8.00
	SS	11.67	3.54	11.63	5.35	1.78
Ortaokul	N	31	31	31	31	31
	Ort.	94.29	36.68	33.29	15.87	8.10
	SS	11.82	3.79	14.41	4.28	1.81
Lise	N	63	65	65	65	64
	Ort.	93.52	37.75	30.45	15.92	7.84
	SS	11.64	3.66	12.32	3.73	1.66
Üniversite	N	33	33	33	33	33
	Ort.	91.64	38.64	27.67	15.88	7.70
	SS	10.92	3.44	11.59	3.13	1.74

Çift Uyum Ölçeği alt ölçekleri üzerinde cinsiyetin ve eğitimin etkisini ve cinsiyet ile eğitim etkileşimini görmek için 2 (cinsiyet: kadın, erkek) x 4 (eğitim: Okur yazar-ilkokul, ortaokul, lise, üniversite) çift yönlü ANOVA analizi yapıldı. Çift Uyum Ölçeği toplam puanında, cinsiyetin ana etkisi istatistiksel olarak anlamlı bulunmazken ($F= 2.53$, $df= 1$, $p>.05$, $\eta_{\text{partial}}^2= .01$), eğitimin ana etkisi istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($F= 2.61$, $df= 3$, $p<.05$, $\eta_{\text{partial}}^2= .03$). Eğitimdeki farklılık okuryazar-ilkokul mezunları ile üniversite mezunları arasından kaynaklanmaktadır ($p<.05$). Cinsiyet ile eğitim etkileşiminde ise

istatistiksel olarak anlamlılık belirlenmemiştir ($F= 1.57$, $df= 3$, $p>.05$, $\eta^2_{\text{partial}}=.02$).

Çift Doyum alt ölçeğinde cinsiyetin ($F= .07$, $df= 1$, $p>.05$, $\eta^2_{\text{partial}}=.00$) ve eğitimin ($F= .03$, $df= 3$, $p>.05$, $\eta^2_{\text{partial}}=.003$) ana etkisi istatistiksel olarak anlamlı bulunmazken cinsiyet ile eğitim etkileşimi istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($F= 3.62$, $df= 3$, $p<.01$, $\eta^2_{\text{partial}}=.04$). Tek başına cinsiyet ve eğitimin çift doyumunu üzerinde etkisi yokken eğitim grubu cinsiyete göre karşılaştırıldığında anlamlılık saptanmıştır.

Çift Uyum Ölçeği alt ölçeğinde, cinsiyetin ana etkisi istatistiksel olarak anlamlı bulunmazken ($F= 1.51$, $df= 1$, $p>.05$, $\eta^2_{\text{partial}}=.01$), eğitimin ana etkisi istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($F= 3.14$, $df= 3$, $p<.05$, $\eta^2_{\text{partial}}=.03$). Eğitimdeki farklılık okuryazar-ilkokul mezunları ile üniversite mezunları arasından kaynaklanmaktadır ($p<.01$). Cinsiyet ile eğitim etkileşiminde ise istatistiksel olarak anlamlılık belirlenmemiştir ($F= 2.26$, $df= 3$, $p>.05$, $\eta^2_{\text{partial}}=.02$).Bağlılık ve Sevgi Gösterme alt ölçeklerinde ise cinsiyetin ve eğitimin ana etkisi ve cinsiyet ile eğitim etkileşimi istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır.

Hipotez 6; Yaşamının çoğunu köy ve kasabada geçiren evli bireylerin çift uyum ve doyumun daha az olması beklenirken şehir ve metropolde geçirenlerin çift uyum ve doyumunun daha fazla olması beklenmektedir.

Tablo 3. 27:Çift Uyum Ölçeği İle Yaşamın Çoğunun Geçirildiği Yer Arasındaki İlişki

Yaşanan Yer		Çift Uyum Toplam Puanı	Çift Doyum	Çift Uyum	Bağlılık	Sevgi Gösterme
Köy-Kasaba	N	26	26	26	26	26
	Ort.	101.19	36.42	40.73	16.66	8.81
	SS	16.78	3.97	18.24	4.76	2.17
Şehir	N	86	86	86	86	86
	Ort.	94.30	38.53	31.30	16.24	7.90
	SS	10.52	3.95	11.36	3.57	1.94
Metropol	N	184	186	187	186	185
	Ort.	93.56	37.95	30.19	15.92	7.92
	SS	10.99	3.46	12.61	3.83	1.72

Örnekleme yaşamın çoğunun geçirildiği yer açısından incelendiğinde, Çift Uyum Ölçeği'nin toplam puanı ile yaşamın çoğunun geçirildiği yer arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur ($F=5.05$, $df(2,295)$, $p<.01$); bu farklılık köy- kasabada yaşayanlar ile şehirde yaşayanlar ($p<.05$) ve köy-kasabada yaşayanlar ile metropolde yaşayanlar ($p<.01$) arasındaki farklılıktan kaynaklanmaktadır.

Çift Doyumu alt ölçeği ile yaşamın çoğunun geçirildiği yer arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur ($F=3.35$, $df(2,297)$, $p<.05$); bu farklılık köy- kasabada yaşayanlar ile şehirde yaşayanlar arasındaki farklılıktan kaynaklanmaktadır ($p<.05$).

Çift Uyum alt ölçeği ile yaşamın çoğunun geçirildiği yer arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur ($F=7.69$, $df(2,298)$, $p<.001$); bu farklılık köy- kasabada yaşayanlar ile şehirde yaşayanlar ($p<.01$) ve köy- kasabada yaşayanlar ile metropolde yaşayanlar ($p<.001$) arasındaki farklılıktan kaynaklanmaktadır.

Bağlılık alt ölçeği ($F=0.52$, $df=(2, 297)$, $p>.05$) ve Sevgi Gösterme alt ölçeği ($F=2.81$, $df=(2, 296)$, $p>.05$) ile yaşamın çoğunun geçirildiği yer arasında ise anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.

Tablo 3. 28; Kadın ve Erkek Katılımcıların Yaşamın Çoğunun Geçirildiği Yere Göre Çift Uyum Ölçeği Puanlarının Değerlendirilmesi

Yaşanılan Yer		Çift Uyum Toplam Puanı	Çift Doyum	Çift Uyum	Bağlılık	Sevgi Gösterme
KADIN						
Köy- Kasaba	N	15	15	15	15	15
	Ort.	104.73	37.13	43.33	16.80	9.07
	SS	17.43	4.61	19.54	4.44	2.52
Şehir	N	46	46	46	46	46
	Ort.	94.35	38.83	31.50	16.30	7.91
	SS	11.10	3.67	11.94	3.02	2.15
Metropol	N	88	88	89	88	88
	Ort.	94.43	37.81	30.79	16.26	8.01
	SS	10.42	3.53	12.78	3.90	1.71
ERKEK						
Köy- Kasaba	N	11	11	11	11	11
	Ort.	96.36	35.45	37.18	16.45	8.45

	SS	15.31	2.81	16.52	5.37	1.63
Şehir	N	40	40	40	40	40
	Ort.	94.25	38.20	31.08	16.18	7.90
	SS	9.95	4.28	10.81	4.15	1.71
Metropol	N	96	98	98	98	97
	Ort.	92.76	38.08	29.64	15.62	7.85
	SS	11.50	3.42	12.50	3.75	1.73

Çift Uyum Ölçeği alt ölçekleri üzerinde cinsiyetin ve yaşamın çoğunun geçirildiği yerin etkisini ve cinsiyet ile yaşamın çoğunun geçirildiği yerin etkileşimini görmek için 2 (cinsiyet: kadın, erkek) x 3 (yaşanan yer: köy- kasaba, şehir, metropol) çift yönlü ANOVA analizi yapıldı. Çift Uyum Ölçeği toplam puanında, cinsiyetin ana etkisi istatistiksel olarak anlamlı bulunmazken ($F=3.47$, $df=1$, $p>.05$, $\eta^2_{\text{partial}}=.01$), yaşanan yerin ana etkisi istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($F=4.12$, $df=,2$ $p<.02$, $\eta^2_{\text{partial}}=.03$). Cinsiyet ile yaşanan yerin etkileşimi ise istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($F=1.29$, $df=,2$ $p>.05$, $\eta^2_{\text{partial}}=.01$).

Çift Doyum alt ölçeğinde, cinsiyetin ana etkisi istatistiksel olarak anlamlı bulunmazken ($F=1.36$, $df=1$, $p>.05$, $\eta^2_{\text{partial}}=.01$), yaşanan yerin ana etkisi istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($F=3.61$, $df=,2$ $p<.05$, $\eta^2_{\text{partial}}=.03$). Cinsiyet ile yaşanan yerin etkileşimi ise istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($F=1.05$, $df=,2$ $p>.05$, $\eta^2_{\text{partial}}=.01$).

Çift Uyum Ölçeği alt ölçeğinde, cinsiyetin ana etkisi istatistiksel olarak anlamlı bulunmazken ($F= 1.59$, $df= 1$, $p>.05$, $\eta^2_{\text{partial}}=.01$), yaşanan yerin ana etkisi istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($F= 6.80$, $df= 2$, $p<.001$, $\eta^2_{\text{partial}}=.04$). Cinsiyet ile yaşanan yer etkileşiminde ise istatistiksel olarak anlamlılık belirlenmemiştir ($F= 0.50$, $df= 2$, $p>.05$, $\eta^2_{\text{partial}}=.003$).

Bağlılık ve Sevgi Gösterme alt ölçeklerinde ise cinsiyetin ve yaşanan yerin ana etkisi ve cinsiyet ile yaşanan yerin etkileşimi istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır.

Hipotez 7; Evlenmeden önce cinsel bilgiye sahip olanların çift uyum ve doyumunun fazla olması beklenmektedir.

Tablo 3. 29. Çift Uyum Ölçeği ile Evlilik Öncesi Yeterli Cinsel Bilgiye Sahip Olma Arasındaki İlişki

Cinsel Bilgi	Var			Yok		
	N	Ort.	SS	N	Ort.	SS
Çift Uyum Toplam Puanı	202	93.11	11.25	94	97.24	12.05
Çift Doyum	203	37.95	3.56	95	38.09	3.98
Çift Uyum	204	29.77	12.70	95	34.83	13.58
Bağlılık	203	16.19	3.61	95	15.85	4.29
Sevgi Gösterme	203	7.80	1.77	94	8.40	1.94

Örneklem evlilik öncesi yeterli cinsel bilgiye sahip olmaya göre değerlendirildiğinde, Çift Uyum Ölçeği toplam puanı ($t=-2,874$, $df=294$, $p<.01$), Çift Uyum alt ölçeği puanı, ($t=-3.136$, $df=297$, $p<.01$), ve Sevgi Gösterme alt ölçeği puanı ($t=-2.643$, $df=295$, $p<.01$) açısından anlamlı ilişki saptanmıştır. Çift Doyumu alt ölçeği puanı ($t=-0.324$, $df=296$, $p>.05$), ve Bağlılık alt ölçeği puanı ($t=0.711$, $df=296$, $p>.05$) açısından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmamıştır.

Hipotez 8; Evli çiftlerin evlilik biçimi ve evliliğe bakış açıları ile çift uyumu ve doyumunu arasında anlamlı bir farklılık beklenmektedir.

8a- *Severek ve isteyerek evlenenlerin çift uyum ve doyumunun daha fazla olması beklenmektedir.*

8b- *Evliliği zorunluluk olarak gören veya evlilikle ilgili olumsuz düşüncelere sahip olanların çift uyum ve doyumunun daha az olması beklenmektedir.*

Tablo 3. 30. Çift Uyum Ölçeği ile Evlenme Biçimi Arasındaki İlişki

Evlenme Biçimi		Çift Uyum Toplam Puanı	Çift Doyum	Çift Uyum	Bağlılık	Sevgi Gösterme
Severek/Flört ederek	N	134	135	135	135	134
	Ort.	92.82	37.99	28.88	16.49	7.75
	SS	10.36	3.29	11.66	3.31	1.49
Görücü usulü/isteyerek	N	114	115	115	115	115
	Ort.	92.93	38.51	30.21	16.32	7.63
	SS	10.56	3.48	11.64	3.87	1.64
Görücü usulü/istemeyerek	N	36	36	36	36	36
	Ort.	102.25	36.86	41.86	13.81	9.50
	SS	14.50	4.94	16.27	4.74	2.46
Kaçarak	N	8	8	9	8	8
	Ort.	100.63	36.50	37.11	16.63	9.00
	SS	14.25	3.89	14.84	4.87	2.00

Örnekleme evlenme biçimine göre incelendiğinde, Çift Uyum Ölçeği'nin toplam puanı ile evlenme biçimi açısından anlamlı bir farklılık bulunmuştur ($F=8.35$, $df(3,291)$, $p<.001$). Anlamlı farklılığın hangi evlenme biçiminden kaynaklandığının tespiti için post-hoc Tukey testi yapılmıştır. Sonuçları Tablo 3.33'te gösterilmiştir.

Tablo 3. 31. Çift Uyum Ölçeği Toplam Puanına göre Post-hoc Tukey testi sonuçları

Evlilik Biçimi	Severek/Flört ederek	Görücü usulü/isteyerek	Görücü usulü/istemeyerek	Kaçarak
Severek/Flört ederek	-	$p>.05$	$p<.001$	$p>.05$
Görücü usulü/isteyerek	$p>.05$	-	$p<.001$	$p>.05$
Görücü usulü/istemeyerek	$p<.001$	$p<.001$	-	$p>.05$
Kaçarak	$p>.05$	$p>.05$	$p>.05$	-

Çift Doyum alt ölçeği ile evlenme biçimi arasında ise anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. ($F=2.42$, $df(3,293)$, $p>.05$).

Çift Uyumu alt ölçeği ile evlenme biçimi arasında anlamlı bir farklılık saptanmış ($F=11.38$, $df(3,294)$, $p<.001$) ve anlamlı farklılığın hangi evlenme biçiminden

kaynaklandığının tespiti için yapılan post-hoc Tukey testi sonuçları Tablo 3.34'te gösterilmiştir.

Tablo 3. 32. Çift Uyum Ölçeği Çift Uyumu Alt Ölçeğine göre Post-hoc Tukey testi sonuçları

Evlilik Biçimi	Severek/Flört ederek	Görücü usulü/isteyerek	Görücü usulü/istemeyerek	Kaçarak
Severek/Flört ederek	-	p>.05	p<.001	p>.05
Görücü usulü/isteyerek	p>.05	-	p<.001	p>.05
Görücü usulü/istemeyerek	p<.001	p<.001	-	p>.05
Kaçarak	p>.05	p>.05	p>.05	-

Bağlılık alt ölçeği ile evlenme biçimi arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur (F=5.10, df(3,293), p<.01). Anlamlı farklılığın hangi evlenme biçiminden kaynaklandığının tespiti için yapılan post-hoc tukey testi sonuçları tablo 3. 35'de gösterilmiştir.

Tablo 3. 33. Çift Uyum Ölçeği Bağlılık Alt Ölçeğine göre Post-hoc Tukey testi sonuçları

Evlilik Biçimi	Severek/Flört ederek	Görücü usulü/isteyerek	Görücü usulü/istemeyerek	Kaçarak
Severek/Flört ederek	-	p>.05	p<.001	p>.05
Görücü usulü/isteyerek	p>.05	-	p<.01	p>.05
Görücü usulü/istemeyerek	p<.001	p<.01	-	p>.05
Kaçarak	p>.05	p>.05	p>.05	-

Sevgi Gösterme alt ölçeği ile evlenme biçimi arasında da anlamlı bir farklılık belirlenmiştir (F=12.93, df(3,292), p<.001). Anlamlı farklılığın hangi evlenme biçiminden kaynaklandığının tespiti için yapılan post-hoc tukey testi sonuçları tablo 3.36'da gösterilmiştir.

Tablo 3.34. Çift Uyum Ölçeği Sevgi Gösterme Alt Ölçeğine göre Post-hoc Tukey testi sonuçları

Evlilik Biçimi	Severek/Flört ederek	Görücü usulü/isteyerek	Görücü usulü/istemeyerek	Kaçarak
Severek/Flört ederek	-	p>.05	p<.001	p>.05

Görücü usulü/isteyerek	p>.05	-	p<.001	p>.05
Görücü usulü/istemeyerek	p<.001	p<.001	-	p>.05
Kaçarak	p>.05	p>.05	p>.05	-

Tablo 3. 35. Kadın ve Erkek Katılımcıların Evlenme Biçimlerine Göre Çift Uyum Ölçeği Puanlarının Değerlendirilmesi

Evlenme Biçimi		Çift Uyum Toplam Puanı	Çift Doyum	Çift Uyum	Bağlılık	Sevgi Gösterme
KADIN						
Severek/Flört ederek	N	74	74	74	74	74
	Ort.	93.76	38.22	29.34	16.68	7.78
	SS	10.19	3.23	11.59	3.32	1.45
Görücü usulü/isteyerek	N	45	45	45	45	45
	Ort.	93.09	38.60	30.42	16.91	7.53
	SS	10.04	3.33	11.99	3.50	1.74
Görücü usulü/ istemeyerek	N	27	27	27	27	27
	Ort.	102.59	37.19	41.78	14.44	9.59
	SS	14.83	5.14	16.69	4.24	2.62
Kaçarak	N	2	2	3	2	2
	Ort.	115.00	34.00	45.00	17.00	10.50
	SS	18.38	1.41	23.07	8.49	2.12
ERKEK						
Severek/Flört ederek	N	60	61	61	61	60
	Ort.	91.67	37.70	28.33	16.26	7.70
	SS	10.54	3.37	11.81	3.31	1.54
Görücü usulü/isteyerek	N	69	70	70	70	70
	Ort.	92.83	38.46	30.07	15.94	7.69
	SS	10.95	3.59	11.49	4.07	1.58
Görücü usulü/istemeyerek	N	9	9	9	9	9
	Ort.	101.22	35.89	42.11	11.89	9.22
	SS	14.30	4.43	15.89	5.86	1.99
Kaçarak	N	6	6	6	6	6
	Ort.	95.83	37.33	33.17	16.50	8.50
	SS	10.32	4.18	9.13	4.32	1.87

Çift Uyum Ölçeği alt ölçekleri üzerinde cinsiyetin ve evlenme biçiminin etkisi ve cinsiyet ile evlenme biçimi arasındaki etkileşimi görmek için 2 (cinsiyet: kadın, erkek) x 4 (evlilik biçimi: severek/flört ederek, görücü usulü/isteyerek, görücü usulü/istemeyerek, kaçarak) çift yönlü ANOVA analizi yapıldı. Çift Uyum Ölçeği toplam puanında, cinsiyetin ana etkisi ($F=4.83$, $df=1$, $p<.05$, $\eta^2_{\text{partial}}=.02$) ve evlenme biçiminin ana etkisi ($F=7.61$, $df=,3$ $p<.001$, $\eta^2_{\text{partial}}=.07$) istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. Cinsiyet ve evlenme biçimi etkileşiminde istatistiksel olarak anlamlılık saptanmamıştır ($F=1.41$, $df=,3$ $p>.05$, $\eta^2_{\text{partial}}=.02$).

Çift Doyum alt ölçeğinde, cinsiyetin ana etkisi istatistiksel olarak anlamlı bulunmazken ($F=0.17$, $df=1$, $p>.05$, $\eta^2_{\text{partial}}=.001$), evlenme biçiminin ana etkisi istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($F=3.08$, $df=,3$ $p<.05$, $\eta^2_{\text{partial}}=.03$). Cinsiyet ve evlenme biçiminin etkileşimi ise istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($F=0.72$, $df=,3$ $p>.05$, $\eta^2_{\text{partial}}=.01$).

Çift Uyumu alt ölçeğinde, cinsiyetin ana etkisi istatistiksel olarak anlamlı bulunmazken ($F=0.50$, $df=1$, $p>.05$, $\eta^2_{\text{partial}}=.01$), evlenme biçiminin ana etkisi istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($F=9.59$, $df=3$, $p<.001$, $\eta^2_{\text{partial}}=.09$). Cinsiyet ile evlenme biçiminin etkileşiminde ise istatistiksel olarak anlamlılık belirlenmemiştir ($F=0.66$, $df=3$, $p>.05$, $\eta^2_{\text{partial}}=.01$).

Bağlılık alt ölçeğinde, cinsiyetin ana etkisi istatistiksel olarak anlamlı bulunmazken ($F=1.58$, $df=1$, $p>.05$, $\eta^2_{\text{partial}}=.01$), evlenme biçiminin ana etkisi istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($F=6.21$, $df=,3$ $p<.001$, $\eta^2_{\text{partial}}=.06$). Cinsiyet ve evlenme biçiminin etkileşiminde ise istatistiksel olarak anlamlılık belirlenmemiştir ($F=0.63$, $df=,3$ $p>.05$, $\eta^2_{\text{partial}}=.01$).

Sevgi Gösterme alt ölçeğinde ise, cinsiyetin ana etkisi istatistiksel olarak anlamlı bulunmazken ($F=2.06$, $df=1$, $p>.05$, $\eta^2_{\text{partial}}=.01$), evlenme biçiminin ana etkisi istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($F=10.17$, $df=,3$ $p<.001$, $\eta^2_{\text{partial}}=.09$). Cinsiyet ve evlenme biçiminin etkileşiminde ise istatistiksel olarak anlamlılık belirlenmemiştir ($F=0.86$, $df=,3$ $p>.05$, $\eta^2_{\text{partial}}=.01$).

Tablo 3. 36. Çift Uyum Ölçeği ile Evliliğe Dair Bakış Açısı Arasındaki İlişki

Evlilik Nedir?		Çift Uyum Toplam Puanı	Çift Doyum	Çift Uyum	Bağlılık	Sevgi Gösterme
Zamanı Gelince Olması	N	133	135	135	135	134
Gereken İlişki	Ort.	93.26	38.42	30.31	15.92	7.85
	SS	11.36	3.33	12.06	3.69	1.62
*Olumlu Düşünceler	N	123	123	124	123	123
	Ort.	91.86	38.19	27.78	16.92	7.51
	SS	9.07	3.46	10.51	3.70	1.47
Zorunluluk	N	32	32	32	32	32
	Ort.	102.81	35.72	43.53	14.16	9.41
	SS	12.25	4.78	13.94	4.04	2.27
	N	7	7	7	7	7
**Olumsuz Düşünceler	Ort.	115.86	37.43	53.57	14.86	11.57
	SS	7.24	3.74	9.24	2.34	1.51

*Olumlu düşünceler; Severe kurulan ilişki, güven, duygu, paylaşım, saygı vb.

**Olumsuz düşünceler; Korku, kabus, kavga, gürültü, sevgisizlik, yük vb.

Örnekleme evliliğe dair bakış açısına göre incelendiğinde, Çift Uyum Ölçeği'nin toplam puanı ile evliliğe dair bakış açısında anlamlı bir farklılık bulunmuştur ($F=19.53$, $df(3,294)$, $p<.001$). Anlamlı farklılığın evliliğe dair hangi bakış açısından kaynaklandığının tespiti için post-hoc Tukey testi yapılmıştır. Sonuçları tablo 3. 39'da gösterilmiştir.

Tablo 3. 37. Çift Uyum Ölçeği Toplam Puanına göre Post-hoc Tukey testi sonuçları

Evliliğe dair bakış açısı	Zamanı Olması İlişki	Gelince Gereken	Olumlu Düşünceler	Zorunluluk	Olumsuz Düşünceler
Zamanı Olması İlişki	Gelince Gereken	-	$p>.05$	$p<.001$	$p<.001$
Olumlu Düşünceler	$p>.05$	-	-	$p<.001$	$p<.001$
Zorunluluk	$p<.001$	$p<.001$	-	-	$p<.02$
Olumsuz Düşünceler	$p<.001$	$p<.001$	$p<.02$	-	-

Çift Doyumu alt ölçeği ile evliliğe dair bakış açısı arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur ($F=5.15$, $df(3,296)$, $p<.01$). Anlamlı farklılığın evliliğe dair hangi bakış açısından kaynaklandığının tespiti için yapılan post-hoc Tukey testi sonuçları tablo 3.40’de gösterilmiştir.

Tablo 3. 38; Çift Uyum Ölçeği Çift Doyumu Alt Ölçeği Puanına göre Post-hoc Tukey testi sonuçları

Evliliğe dair bakış açısı	Zamanı Gelince Olması Gereken İlişki	Olumlu Düşünceler	Zorunluluk	Olumsuz Düşünceler
Zamanı Gelince Olması Gereken İlişki	-	$p>.05$	$p<.001$	$p>.05$
Olumlu Düşünceler	$p>.05$	-	$p<.01$	$p>.05$
Zorunluluk	$p<.001$	$p<.01$	-	$p>.05$
Olumsuz Düşünceler	$p>.05$	$p>.05$	$p>.05$	-

Çift Uyum alt ölçeği ile evliliğe dair bakış açısı arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur ($F=24.55$, $df(3,297)$, $p<.001$). Anlamlı farklılığın evliliğe dair hangi bakış açısından kaynaklandığının tespiti için yapılan post-hoc Tukey testi sonuçları tablo 3. 41’de gösterilmiştir.

Tablo 3. 39. Çift Uyum Ölçeği Çift Uyum Alt Ölçeği Puanına göre Post-hoc Tukey testi sonuçları

Evliliğe dair bakış açısı	Zamanı Gelince Olması Gereken İlişki	Olumlu Düşünceler	Zorunluluk	Olumsuz Düşünceler
Zamanı Gelince Olması Gereken İlişki	-	$p>.05$	$p<.001$	$p<.001$
Olumlu Düşünceler	$p>.05$	-	$p<.001$	$p<.001$
Zorunluluk	$p<.001$	$p<.001$	-	$p>.05$
Olumsuz Düşünceler	$p<.001$	$p<.001$	$p>.05$	-

Bağlılık alt ölçeği ile evliliğe dair bakış açısı arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur ($F=5.30$, $df=(3, 296)$, $p<.001$). Anlamlı farklılığın evliliğe dair hangi

bakış açısından kaynaklandığının tespiti için yapılan Post-hoc Tukey testi sonuçlarına göre bu farklılığın olumlu duygulara ilişkin cevap verenlerle zorunluluk cevabını verenler arasındaki farklılıktan kaynaklandığı görülmektedir ($p<.001$).

Sevgi Gösterme alt ölçeği ile evliliğe dair bakış açısı arasında da anlamlı bir farklılık bulunmuştur ($F=22.93$, $df=(3, 295)$, $p<.001$). Anlamlı farklılığın evliliğe dair hangi bakış açısından kaynaklandığının tespiti için yapılan Post-hoc Tukey testi sonuçları tablo 3.42’de gösterilmiştir.

Tablo 3. 40. Çift Uyum Ölçeği Sevgi Gösterme Alt Ölçeği Puanına göre Post-hoc Tukey testi sonuçları

Evliliğe dair bakış açısı	Zamanı Olması İlişki	Gelince Gereken	Olumlu Düşünceler	Zorunluluk	Olumsuz Düşünceler
Zamanı Olması İlişki	Gelince Gereken	-	$p>.05$	$p<.001$	$p<.001$
Olumlu Düşünceler		$p>.05$	-	$p<.001$	$p<.001$
Zorunluluk		$p<.001$	$p<.001$	-	$p<.01$
Olumsuz Düşünceler		$p<.001$	$p<.001$	$p<.01$	-

Tablo 3. 41. Kadın ve Erkek Katılımcıların Evliliğe Dair Bakış Açısına Göre Çift Uyum Ölçeği Puanlarının Değerlendirilmesi

Evliliğe Dair Bakış Açısı	Çift Uyum Toplam Puanı	Çift Doyum	Çift Uyum	Bağlılık	Sevgi Gösterme	
KADIN						
Zamanı Olması Gereken İlişki	N	56	56	56	56	
	Ort.	92.45	38.71	29.18	16.16	7.63
	SS	1.95	3.38	12.43	3.40	1.62
Olumlu Düşünceler	N	64	64	65	64	64
	Ort.	92.78	38.61	28.00	17.36	7.61
	SS	8.86	3.01	9.95	3.38	1.54
Zorunluluk	N	22	22	22	22	22
	Ort.	103.27	35.36	44.50	14.82	9.41
	SS	10.50	4.70	11.49	4.15	1.99

		N	6	6	6	6	6
Olumsuz Düşünceler		Ort.	116.50	37.33	54.67	14.33	11.67
		SS	7.71	4.08	9.61	2.07	1.63
<hr/>							
ERKEK							
Zamanı	Gelince	N	77	79	79	79	78
Olması Gereken İlişki		Ort.	93.84	38.22	31.11	15.75	8.01
		SS	11.69	3.30	11.81	3.89	1.60
Olumlu Düşünceler		N	59	59	59	59	59
		Ort.	90.86	37.73	27.54	16.44	7.41
		SS	9.26	3.87	11.18	3.99	1.39
Zorunluluk		N	10	10	10	10	10
		Ort.	101.80	36.50	41.40	12.70	9.40
		SS	16.05	5.13	18.81	3.56	2.91
		N	1	1	1	1	1
Olumsuz Düşünceler		Ort.	112.0	38.0	47.0	18.0	11.0
		SS	-	-	-	-	-

Çift Uyum Ölçeği alt ölçekleri üzerinde cinsiyetin ve evliliğe dair bakış açısının etkisini ve cinsiyet ile evliliğe dair bakış açısı arasındaki etkileşimi görmek için 2 (cinsiyet: kadın, erkek) x 4 (evliliğe dair bakış açısı: zamanı gelince olması gereken ilişki, olumlu düşünceler, zorunluluk, olumsuz düşünceler) çift yönlü ANOVA analizi yapıldı. Çift Uyum Ölçeği toplam puanında, cinsiyetin ana etkisi istatistiksel olarak anlamlı bulunmazken ($F=0.276$, $df=1$, $p>.05$, $\eta^2_{\text{partial}}=.001$), evliliğe dair bakış açısının ana etkisi istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($F=12.23$, $df=,3$ $p<.001$, $\eta^2_{\text{partial}}=.11$). Cinsiyet ve evliliğe dair bakış açısı etkileşiminde ise istatistiksel olarak anlamlılık saptanmamıştır ($F=0.59$, $df=,3$ $p>.05$, $\eta^2_{\text{partial}}=.05$).

Çift Doyum alt ölçeğinde, cinsiyetin ana etkisi istatistiksel olarak anlamlı bulunmazken ($F=0.10$, $df=1$, $p>.05$, $\eta^2_{\text{partial}}=.001$), evliliğe dair bakış açısının ana etkisi istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($F=3.85$, $df=,3$ $p<.01$, $\eta^2_{\text{partial}}=.04$). Cinsiyet ve evliliğe dair bakış açısı etkileşimi ise istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($F=0.63$, $df=,3$ $p>.05$, $\eta^2_{\text{partial}}=.01$).

Çift Uyum Ölçeği alt ölçeğinde, cinsiyetin ana etkisi istatistiksel olarak anlamlı bulunmazken ($F= 0.46$, $df= 1$, $p>.05$, $\eta^2_{\text{partial}}=.01$), evliliğe dair bakış açısının ana etkisi istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($F= 16.24$, $df= 3$, $p<.001$,

$\eta^2 = .14$). Cinsiyet ile evliliğe dair bakış açısı etkileşiminde ise istatistiksel olarak anlamlılık belirlenmemiştir ($F = 0.59$, $df = 3$, $p > .05$, $\eta^2 = .01$).

Bağlılık alt ölçeğinde, cinsiyetin ana etkisi istatistiksel olarak anlamlı bulunmazken ($F = 0.02$, $df = 1$, $p > .05$, $\eta^2 = .001$), evliliğe dair bakış açısının ana etkisi istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($F = 5.63$, $df = 3$, $p < .001$, $\eta^2 = .06$). Cinsiyet ve evliliğe dair bakış açısı etkileşimi ise istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($F = 0.83$, $df = 3$, $p > .05$, $\eta^2 = .01$).

Sevgi Gösterme alt ölçeğinde, cinsiyetin ana etkisi istatistiksel olarak anlamlı bulunmazken ($F = 0.65$, $df = 1$, $p > .05$, $\eta^2 = .001$), evliliğe dair bakış açısının ana etkisi istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($F = 15.16$, $df = 3$, $p < .001$, $\eta^2 = .14$). Cinsiyet ve evliliğe dair bakış açısı etkileşiminde ise istatistiksel olarak anlamlılık belirlenmemiştir ($F = 0.75$, $df = 3$, $p > .05$, $\eta^2 = .01$).

Hipotez 9; *Cinselliği acı, korku, günah ve benzeri gibi olumsuz düşüncelerle ifade edenlerin çift uyum ve doyumunun daha az olması beklenmektedir.*

Tablo 3. 42. Çift Uyum Ölçeği ile Cinselliğe Dair Bakış Açısı Arasındaki İlişki

Cinselliğe Dair Bakış Açısı		Çift Uyum Toplam Puanı	Çift Doyum	Çift Uyum	Bağlılık	Sevgi Gösterme
Zevk	N	157	158	159	158	158
	Ort.	92.96	37.96	29.58	16.23	7.78
	SS	10.78	3.49	11.96	3.48	1.61
Gereklilik	N	107	108	108	108	107
	Ort.	93.51	38.48	30.51	16.19	7.81
	SS	10.53	3.62	11.94	4.05	1.69
Acı, korku, günah, nefret vb.	N	20	20	20	20	20
	Ort.	105.65	36.65	44.10	15.80	9.90
	SS	15.73	4.57	17.13	4.43	2.45
*Olumsuz düşünceler	N	8	8	8	8	8
	Ort.	105.38	35.75	44.63	14.13	10.38
	SS	11.30	3.69	15.06	5.49	2.07

*olumsuz düşünceler; ağırlık, sıkıntı, gereksiz, isteksizlik, saçmalık, keşke olmasa vb.

Örnekleme cinselliğe dair bakış açısına göre incelendiğinde, Çift Uyum Ölçeği'nin toplam puanı ile cinselliğe dair bakış açısında anlamlı bir farklılık bulunmuştur

($F=10.56$, $df(3,291)$, $p<.001$). Anlamli farklıliğin cinselliğe dair hangi bakış açısından kaynaklandığının tespiti için post-hoc Tukey testi yapılmıştır. Sonuçları tablo 3.45’de gösterilmiştir.

Tablo 3. 43. Çift Uyum Ölçeği Toplam Puanına göre Post-hoc Tukey testi sonuçları

Cinselliğe dair bakış açısı	Zevk	Gereklilik	Acı, günah, nefret	korku,	Olumsuz düşünceler
Zevk	-	$p>.05$	$p<.001$		$p<.02$
Gereklilik	$p>.05$	-	$p<.001$		$p<.02$
Acı, korku, günah, nefret.	$p<.001$	$p<.001$	-		$p>.05$
Olumsuz düşünceler	$p<.02$	$p<.02$	$p>.05$		-

Çift Doyumu alt ölçeği ile cinselliğe dair bakış açısı arasında ise anlamlı bir farklılık belirlenmemiştir ($F=2.60$, $df(3,293)$, $p>.05$).

Çift Uyum alt ölçeği ile cinselliğe dair bakış açısı arasında anlamlı bir farklılık belirlenmiş ($F=11.28$, $df(3,294)$, $p<.001$) ve anlamlı farklılığın cinselliğe dair hangi bakış açısından kaynaklandığının tespiti için yapılan post-hoc Tukey testi sonuçları tablo 3.46’da gösterilmiştir.

Tablo 3. 44. Çift Uyum Ölçeği Çift Uyum Alt Ölçeğine göre Post-hoc Tukey testi sonuçları

Cinselliğe dair bakış açısı	Zevk	Gereklilik	Acı, günah, nefret	korku,	Olumsuz düşünceler
Zevk	-	$p>.05$	$p<.001$		$p<.01$
Gereklilik	$p>.05$	-	$p<.001$		$p<.02$
Acı, korku, günah, nefret	$p<.001$	$p<.001$	-		$p>.05$
Olumsuz düşünceler	$p<.01$	$p<.02$	$p>.05$		-

Bağlılık alt ölçeği ile cinselliğe dair bakış açısı arasında anlamlı bir farklılık saptanmamıştır ($F=0.83$, $df=(3, 293)$, $p>.05$).

Sevgi Gösterme alt ölçeği ile cinselliğe dair bakış açısı arasında ise anlamlı bir farklılık bulunmuştur ($F=14.47$, $df=(3, 292)$, $p<.001$). Anlamlı farklılığın cinselliğe dair hangi bakış açısından kaynaklandığının tespiti için yapılan post-hoc Tukey testi sonuçları tablo 3.47’de gösterilmiştir.

Tablo 3. 45. Çift Uyum Ölçeği Sevgi Gösterme Alt Ölçeğine göre Post-hoc Tukey testi sonuçları

Cinselliğe dair bakış açısı	Zevk	Gereklilik	Acı, korku, günah, nefret	Olumsuz düşünceler
Zevk	-	p>.05	p<.001	p<.001
Gereklilik	p>.05	-	p<.001	p<.001
Acı, korku, günah, nefret	p<.001	p<.001	-	p>.05
Olumsuz düşünceler	.001	p<.001	p>.05	-

Tablo 3. 46. Kadın ve Erkek Katılımcıların Cinselliğe Dair Bakış Açısına Göre Çift Uyum Ölçeği Puanlarının Değerlendirilmesi

Cinselliğe Dair Bakış Açısı		Çift Uyum Toplam Puanı	Çift Doyum	Çift Uyum	Bağlılık	Sevgi Gösterme
KADIN						
Zevk	N	57	57	58	57	57
	Ort.	93.05	37.89	29.24	16.47	7.65
	SS	10.03	3.45	12.02	3.30	1.56
Gereklilik	N	64	64	64	64	64
	Ort.	93.25	38.95	29.66	16.66	7.70
	SS	9.82	3.28	10.95	3.47	1.67
Acı, korku, günah, nefret vb.	N	19	19	19	19	19
	Ort.	105.05	36.95	43.11	16.00	9.74
	SS	15.92	4.49	16.99	4.46	2.40
Olumsuz düşünceler	N	7	7	7	7	7
	Ort.	107.14	35.00	47.71	13.71	10.71
	SS	10.95	3.27	13.25	5.79	1.98
ERKEK						
Zevk	N	100	101	101	101	101
	Ort.	92.91	37.99	29.77	16.10	7.86
	SS	11.24	3.53	11.99	3.59	1.64
Gereklilik	N	43	44	44	44	43
	Ort.	93.91	37.80	31.75	15.50	7.98
	SS	11.61	4.01	13.28	4.73	1.73
Acı, korku, günah, nefret vb.	N	1	1	1	1	1
	Ort.	117.00	31.00	63.00	12.00	13.00
	SS	-	-	-	-	-
Olumsuz düşünceler	N	1	1	1	1	1
	Ort.	93.00	41.00	23.00	17.00	8.00

Çift Uyum Ölçeği alt ölçekleri üzerinde cinsiyetin ve cinselliğe dair bakış açısının etkisini ve cinsiyet ile cinselliğe dair bakış açısı arasındaki etkileşimi görmek için 2 (cinsiyet: kadın, erkek) x 4 (cinselliğe dair bakış açısı: zevk, gereklilik, acı vb., olumsuz düşünceler) çift yönlü ANOVA analizi yapıldı. Çift Uyum Ölçeği toplam puanında, cinsiyetin ana etkisi istatistiksel olarak anlamlı bulunmazken ($F=0.01$, $df=1$, $p>.05$, $\eta^2_{\text{partial}}=.001$), cinselliğe dair bakış açısının ana etkisi istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($F=3.65$, $df=,3$ $p<.02$, $\eta^2_{\text{partial}}=.04$). Cinsiyet ve cinselliğe dair bakış açısı etkileşiminde ise istatistiksel olarak anlamlılık saptanmamıştır ($F=0.86$, $df=,3$ $p>.05$, $\eta^2_{\text{partial}}=.01$).

Çift Uyumu alt ölçeğinde, cinsiyetin ana etkisi istatistiksel olarak anlamlı bulunmazken ($F=0.14$, $df=1$, $p>.05$, $\eta^2_{\text{partial}}=.001$), cinselliğe dair bakış açısının ana etkisi istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($F=4.70$, $df=3$, $p<.01$, $\eta^2_{\text{partial}}=.05$). Cinsiyet ile cinselliğe dair bakış açısı etkileşiminde ise istatistiksel olarak anlamlılık belirlenmemiştir ($F=2.08$, $df=3$, $p>.05$, $\eta^2_{\text{partial}}=.02$).

Sevgi Gösterme alt ölçeğinde, cinsiyetin ana etkisi istatistiksel olarak anlamlı bulunmazken ($F=0.16$, $df=1$, $p>.05$, $\eta^2_{\text{partial}}=.001$), cinselliğe dair bakış açısının ana etkisi istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($F=6.40$, $df=,3$ $p<.001$, $\eta^2_{\text{partial}}=.06$). Cinsiyet ve cinselliğe dair bakış açısı etkileşiminde ise istatistiksel olarak anlamlılık belirlenmemiştir ($F=1.86$, $df=,3$ $p>.05$, $\eta^2_{\text{partial}}=.02$).

Çift Doyum ve Bağlılık alt ölçeklerinde ise, cinsiyetin ve cinselliğe dair bakış açısının ana etkisi ve cinsiyet ile cinselliğe dair bakış açısı etkileşimi istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır.

DIĞER ANALİZLER.

Tablo 3. 47. Çift Uyum Ölçeği ile Çocuk Sahibi Olmaları Arasındaki İlişki

Çift Uyum Ölçeği Çocuk Varlığına göre	Var			Yok		
	N	Ort.	SS	N	Ort.	SS
Çift Uyum Ölçeği Toplam Puanı	231	94.97	11.95	65	92.43	10.42
Çift Doyumu	233	37.97	3.80	65	38.11	3.27
Çift Uyumu	234	32.08	13.58	65	28.75	11.33
Bağlılık	232	16.81	3.41	65	17.75	3.33
Sevgi Gösterme	232	8.04	1.92	65	7.81	1.54

Örnekleme çocuk sahibi olup olmadıklarına göre değerlendirildiğinde, Çift Uyum Ölçeği toplam puanı ($t=1.557$, $df=294$, $p>.05$), Çift Doyumu alt ölçeği puanı, ($t=-.258$, $df=296$, $p>.05$), Çift Uyumu alt ölçeği puanı ($t=1.808$, $df=297$, $p>.05$) ve Sevgi Gösterme alt ölçeği puanı ($t=0.864$, $df=295$, $p>.05$) açısından çocuk sahibi olanlarla olmayanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki saptanmamıştır. Bağlılık alt ölçeği puanı açısından ise çocuk sahibi olma durumuna göre anlamlı ilişki belirlenmiştir, ($t=-1.980$, $df=295$, $p<.05$).

Tablo 3. 48. Çift Uyum Ölçeği ile Evlilik Sayısındaki İlişki

Evlilik Sayısı	1			2		
	N	Ort.	SS	N	Ort.	SS
Çift Uyum Toplam Puanı	277	94.60	11.69	20	91.50	10.87
Çift Doyumu	279	38.07	3.71	20	36.95	3.25
Çift Uyumu	280	31.52	13.25	20	29.10	11.88
Bağlılık	278	16.93	3.47	20	17.90	2.63
Sevgi Gösterme	278	8.02	1.87	20	7.55	1.23

Örnekleme evlilik sayısına göre değerlendirildiğinde, Çift Uyum Ölçeği toplam puanı ($t=1,151$ $df=295$, $p>.05$), Çift Doyumu alt ölçeği puanı ($t=1.317$, $df=297$,

$p>.05$), Çift Uyum alt ölçeği puanı, ($t=.796$, $df=298$, $p>.05$), Bağlılık alt ölçeği puanı ($t=-1.222$, $df=296$, $p>.05$) ve Sevgi Gösterme alt ölçeği puanı ($t=1.108$, $df=296$, $p>.05$) açısından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmamıştır.

Tablo 3. 49. Çift Uyum Ölçeği ile Eş ile Akralılık İlişkisi Arasındaki İlişki

Eş ile Akralılık İlişkisi	Var			Yok		
	N	Ort.	SS	N	Ort.	SS
Çift Uyum Toplam Puanı	57	96.37	13.77	240	93.93	11.06
Çift Doyum	58	38.05	4.07	241	37.98	3.59
Çift Uyum	58	34.24	14.69	242	30.67	12.70
Bağlılık	58	15.40	4.69	241	16.25	3.58
Sevgi Gösterme	57	8.23	2.01	241	7.93	1.80

Örnekleme eş ile akrabalık ilişkisine göre değerlendirildiğinde; Çift Uyum Ölçeği toplam puanı ($t=1,426$ $df=295$, $p>.05$), Çift Doyumu alt ölçeği puanı ($t=0.127$, $df=297$, $p>.05$), Çift Uyum alt ölçeği puanı, ($t=1.863$, $df=298$, $p>.05$), Bağlılık alt ölçeği puanı ($t=-1.525$, $df=297$, $p>.05$) ve Sevgi Gösterme alt ölçeği puanı ($t=1.087$, $df=296$, $p>.05$) açısından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmamıştır.

4. BÖLÜM

TARTIŞMA

Çalışmamız, eşler arasındaki bağlanma durumunun, toplumsal cinsiyet rollerini kabullenip kabullenmemelerinin ve cinsel yaşamlarında yaşadıkları doyum derecesinin evliliklerindeki uyum ve doyumunu etkileyeceğinden yola çıkarak oluşturulmuştur. Araştırmamızda kaçınmacı ve kaygılı bağlanma, geleneksel toplumsal roller, evlilik yaşantısında görülen olumsuz davranış kalıplarının ve cinsel sorunların evlilik doyumunu etkileyeceği hipotezinden yola çıkarak ortaya konulacak araştırma sonuçlarıyla, evlilik ilişkilerinde yaşanan problemlerin ve bunun sonucu bireylerde oluşan psikolojik ve sosyal yaşantısına yönelik olumsuz durumların iyileştirilmesine dair çalışmalara imkan sağlanabilmesi hedeflenmiştir.

4.1. Demografik Bilgilerin Cinsiyet Açısından Tartışılması

Yapılan araştırmamızda, yaşanan yer, aylık gelir çocuk sahibi olma, çocuk sayısı, evlilik süresi, eşler arası yaş farkı ve eşler arasında akrabalık ilişkileri açısından bakıldığında anlamlı bir fark bulunmamıştır. Yaş, eğitim düzeyi, evlilik sayısı, evlilik yaşı, evlilik biçimi, evlilik öncesi cinsel bilgileri, cinselliğe ve evliliğe dair bakış açıları ve kendi cinsiyetlerinden memnuniyetleri açısından anlamlı farklılıklar tespit edilmiştir.

Örnekleminin büyük bir kısmı (%62,5) yaşamın çoğunu büyükşehirde geçirmişken, yaşamının çoğunu köyde geçirenlerin sayısı (%3,0) ise çok azdır. Cinsiyetler açısından değerlendirdiğimizde kadınlarında (%59,7) erkeklerinde (65,8) yaşamlarının çoğunluğu büyükşehirde geçirdiği görülmüştür.

Eğitim düzeyleri açısından baktığımızda katılımcılarımızın %21,1 üniversite ve üstü mezunu, %37,5 lise mezunu, %27,4 ortaokul mezunu, %16,7 ilkokul mezunu ve okuryazar oldukları saptanmıştır. Cinsiyetli oranları arasında ise ikisinde de lise mezunu oranlarının yüksek olduğu fakat okuryazar kadın oranının erkeklerden fazla olduğu gözlemlenmiş ve aralarında anlamlı farklılıklar

görülmüştür. Çiftlerimizin toplam aylık gelir aralığı 1500- 22500 TL arasında değişmekte ve kadınlarla erkekler arasında anlamlı bir fark görülmemektedir. Çalışmamızı destekleyen çalışmalar da Aktaş(2009)' Kublay(2013), Lafcı(2014), Hasdemir(2014), Özaydınlık(2014) ın yaptığı araştırmalardır. Onlar da çiftler üzerinde aylık gelirin etkisi olmadığını belirtmişlerdir. Bunun da evliliğe katkı sağladığı düşünülmektedir. Kadının ev içinde olduğu kadar ev dışındaki işlerde de çalışıyor olması, ekonomik özgürlüğünü kazanması, benlik bilinci ve kimliği kazanmasına da yardımcı olmuştur(Özgüven, 2012). Kadın ve erkek katılımcıların çoğunluğunun(%78,5) çocuk sahibi olduğu gözlemlenmiştir. İki cinsiyet arasında anlamlı bir farklılık gözlenmemiştir. Kadınların %75,3 çocuk sahibi iken erkeklerinde %80,7 çocuk sahibidir. Katılımcılarımızın toplam çoğunluğuna bakıldığında 2 çocuk sahibi olanlar(%29,7) çoğunluktadır. Bu iki cinsiyet açısından da hemen hemen aynıdır. İki cinsinde çoğunluğu 1 ve 2 çocuk sahibidir. Çocuk sahibi olma ve çocuk sayısı açısından bakıldığında cinsiyetler açısından anlamlı bir fark gözlenmemiştir. Türk toplumuna baktığımızda genel itibariyle bireyler artık fazla çocuk sahibi olmamaktadır. Eskiye oranla kadınlar çalıştığından dolayı çocuk sayısı 1 veya 2 çocuk civarındadır.

Çalışmamızın örnekleminde kadınların yaş aralığı 23-65 yaş arasında değişirken, erkeklerinki ise 25-65 arasındadır. Kadınların evlilik yaşı 14-42 iken erkeklerinki 18-62 arasında değişmektedir. Yaş ve eşlerin evlenme yaşı değişkenleri açısından kadın ve erkek katılımcılar değerlendirildiğinde aralarında anlamlı farklılıklar görülmüştür. Cinsiyetler açısından kadın ve erkeklerin eşler arasındaki yaş farkı incelendiğinde ise Kadınların yaş farkı aralığı 0-20 yaş arasında değişirken erkeklerinki de 0-15 yaş arasında olduğu için aralarında anlamlı bir fark bulunmamıştır ve araştırmamızda evlenme yaşı ortalaması olarak 25 yaş civarındayken kadınlarda bu oran 23 yaş, erkeklerde 27 yaş civarındadır. Türkiye genelinde yapılan istatistiklerde((TUİK, 2009), bölgesel farklar bulunsa da erkek ve kadın arasında evlilik yaşı farkı yaklaşık 4 yaş civarında olup erkeklerin evliliğe başlama yaşı 26,2 iken kadınlarda 22,9 olarak bildirilmiştir. Santrock,(2016), ABD'de ortalama evlenme yaşı 1970'li yıllarda bayanlarda 21, erkeklerde 23 iken 2000 yıllardan sonra bayanlarda 25, erkeklerde ise 27'ye yükseldiğini ve 2007 itibariyle kadınların evlenme yaşınının 25,6 erkeklerin ise 27,5 olduğunu belirtmiştir. Ülkemizde ilk evlilik yaşı ortalaması doğu illerinde 16 yaş

civarında iken batı illerinde 17,5 yaş civarındaydı. Son çeyrek asırda ilk evlenme yaşı ortlaması Türkiye geneli için 2 yaş artış göstermiştir (Tezcan ve Çoşkun, 2004).

Evli çiftlerimiz arasındaki evlilik süresi ve evlilik sayısı açısından irdelendiğinde örneklemimizin büyük bir kısmı (93,3) tek evlilik yapmışken bu oran kadınlarda %96,7 erkekler de ise %90,0'dır. Cinsiyetler açısından anlamlı farklılıklar bulunmasının sebebi örneklemimizde ikinci evlilik yapanların sayısının azlığı olabilir. İkinci evlilikler de hatalar en aza indirgenip, düzenli bir yaşam sergilemekte(Uzel, 2015) ikinci evliliklerde çift doyumu ve bağlılığında bir kez evlenenlere göre fark olduğu söylemiştir (Bozkurt, 2014). Çalışmamızda 1 yıllık evli çiftimiz olduğu gibi 48 yıllık evlilik süresi olanlarda bulunmaktadır. Kadınların evlilik süresi 1-48 arasında değişirken erkeklerinki de 1-40 arasındadır. Cinsiyetler açısından bakıldığında anlamlı bir fark bulunmamıştır. çalışmamızı destekleyen araştırmalar mevcuttur (Çelik, 2006; Çınar,2008; Şentürk, 2013; Yüksel,2013; Hasdemir, 2014; İlericiler, 2015; Kahveci, 2016). Yıldız(2012)'ın yaptığı bir çalışmada evli bireylerin evlilik uyum düzeylerinin evlilik sürelerine göre farklılaştığı söylemiş ve bunun nedeninin ise evliliğin ilk yıllarında eşlerin birbirleriyle daha ilgili, sevgi dolu ve tutkulu olması, çocuğun doğması ve ataerkil bir toplum yapısından dolayı kadının yıpranıp eşine ilgisinin azalmasıyla dolayı düşüş olduğunu belirtmiştir. Stokes ve Raley (2009) ABD'de son dönemde evlilik süresinin 9 yıl civarında olduğu söylemişlerdir. Demir ve Durmuş (2015), uzun bir süredir evli olan çiftlerle(yaklaşık 40 yıl) katılımcılarla yaptığı çalışma da evliliklerinin uzun yıllar devam etmesinin nedeni olarak, birbirine saygı duymayı, mutluluğu eşinde aramayı ve aileye bağlı olmayı göstermiştir. Bu da bize evliliğe yüklenen anlamın, sorunların çözümünde seçilen sorun çözme stratejilerinin ve eşe ilişkin değerlendirmelerin evliliğin uzun ve mutlu sürmesinde önemli etkisinin olduğunu göstermiştir. Süataç (2010) evlilik uyumu yüksek olanların 5-10 yıl, evlilik uyumu düşük olanların ise 21 ve üstü yıllar olması evlilik süresi arttıkça evlilik uyumunun azaldığını belirtmiştir.

Eşlerin birbirleriyle akrabalık ilişkilerine bakıldığında cinsiyetler açısından farklılık görülmezken, evlilik şekli ve evliliğe bakış açıları ile aralarında anlamlı fark görülmüştür. Evliliği katılımcılarımızın %45,3'ü olması gereken ilişki olarak görürken, %39,6'sı severek kurulan ilişki olarak cevaplamıştır.

Erkekler evliliği daha çok “zamanı geldiğinde olması gereken ilişki”(53,0) olarak görürken kadınlarda “severek kurulan ilişki”(43,6) olarak görmektedirler. Evlenme biçiminde severek/flört ederek evlenenlerin sayısı(42,3) görücü usulü/isteyerek(37,7) evlenenlerden oluşmaktadır. Kadınların severek/flört ederek evlenme oranı erkeklerden fazladır. Görücü/isteyerek evlenen erkeklerin oranı yüksekken kadınlarda ise görücü /istemeyerek evlenenlerin sayısı daha fazla saptanmış ve evlenenlerin büyük bir çoğunluğunda (80,7) akrabalık ilişkisine rastlanmamıştır. Bu iki cinsiyet açısından da yaklaşık olarak aynıdır. Bu örneklemimizin büyük bir kısmının büyükşehirde yaşamasından kaynaklanmaktadır. Akriba evlilikleri genellikle köy, kasaba ve küçük şehirleşme bölgelerinde daha fazla görülmektedir. Tezcan ve Çoşkun(2004) Batı bölgesinde akriba evliliklerinin daha az olması az düzeyde gerçekleşmekte olup en yüksek akriba evliliği oranı Doğu bölgesinde görüldüğünü, evliliklerin yarısından fazlasına (5,8) ailelerin karar verdikleri çiftlerin birlikte karar vererek gerçekleştirilen evliliklerin tüm evliliklerin % 0,5’i civarında olduğunu tespit etmiştir. Çakmak-Tolan(2015)yaptığı çalışma da eşlerin akriba olup-olmamaları değişkeninin evlilik ilişkisini etkilemediği sonucunu elde etmiştir. Bazı durumlarda da aynı meslekten olduğundan dolayı iş ortamında tanışıp anlaşma ihtimali yüksektir(Çelik, 2009).

Evlilik öncesi cinsel bilgi ve cinselliğe dair bakış açılarına baktığımızda, katılımcılarımızın %68,2’sinin evlilik öncesi cinsel bilgisinin bulunduğu, bu oranın erkeklerde(%74,7) kadınlardan(%61,3)daha fazla olduğu gözlemlenirken, cinsel ilişkiye dair yorumlar da ise yaklaşık yarısının(%53,9) bu ilişkiyi zevk olarak gördükleri belirlenmiştir. Cinsiyetler açısından baktığımızda ise cinsel ilişkiyi zevk olarak gören erkeklerin oranı(%68,7) kadınlardan (%39,2) daha fazla görülürken kadınların cinsel ilişkiyi gereklilik/zorunluluk olarak görmeleri(%43,2) erkekler göre(%29,9) daha fazladır. Acı, korku, günah ve olumsuz düşünce, sıkıntı seçeneklerinin oranı kadın katılımcılarda erkek katılımcılara göre fazla saptanmıştır. Her ne kadar cinsellikle ilgili katılımcılarımız bilgi sahibi olsa da alınan bilgilerin ne kadar doğru ve sağlıklı bilgi olduğu sorgulanabilir. Yıldırım (2008) yaptığı çalışma da gençlerin 1/3 ‘nün cinsellikle ilgili bir bilgi almadığı, bilgi aldıkları kaynakların okuldan(%43),basın araçları ve aileden(%46) ya da sağlık çalışanlarından %11 bilgi aldığı tespit

edilmiştir. Eroğlu ve Gölbaşı (2005), ebeveynlerin çocuklarına çok fazla bilgi vermedikleri ve bundan çekindiklerini ortaya koymuştur. Güneş ve Ark(2009), gençlerin çoğu çekirdek aileden gelmesine rağmen cinselliği konuşmanın ayıp sayılıp konuşulmadığı bir olgu olarak görmektedirler. Toplumumuzda kadınlar cinselliği zevkten ziyade olması gereken fakat kendisinin tatmininin olup olmamasını göz ardı eden bir düşünce hakimdir. Cinsellikte erkeklerin tatminini daha önemli bir husus olarak görülmesi ve bunun kabullenilmesi düşündürücü bir durumdur. Evlilikte ilişkilerinde cinsellikte doyum bazen ikinci plana itilip, erkek boşalım yaşadktan sonra sırtını dönüp yatabilmektedir. Bu da kadını çileden çıkarıp olumsuz duygu durumları yaşamasına neden olabilmektedir (Gençtan,1996). Cinsel güdü bazen erkeğin gücü ya da güçsüzlüğü olarak görülüp erkeğin olumsuz tavırlarına neden olabilmekte bu davranış karşısında da kadın sorunu çözmekten ziyade sinme davranışı içine girebilmektedir. İnsan da olgun ve gelişmiş kişiliğe özgü ‘cinsel dürtü doyumunu’ tek taraflı değil, kadın ve erkeğin ortak hareket edebileceği bir etkinlikle sağlanmalıdır (Özüğurlu, 2013).

4.2. Ölçeklerin Cinsiyet Açısından Tartışılması

Araştırmamızda kullanılan ölçekler eşlerin uyumu açısından değerlendirildiğinde Çift Uyum Ölçeğinin toplam puanı ve alt boyutları olan çift doyumunu, çift uyumu, şevgi gösterme ve çiftlerin bağlılığı açısından gerek tüm örneklem, gerek kadın katılımcılar, gerekse erkek katılımcıların uyum düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark görülmemiştir. Her iki cinsiyetin de çift uyum toplam puanları eşik düzeyin altında bulunmuştur. Çalışmamıza katılan kadın ve erkeklerin evliliklerinde çift uyumlarının düşük olduğu görülmektedir. Uyumun düşük olmasının sebebi örneklemimizde hala geleneksel çizginin ağır basması, toplumsal değişim yaşanırken bireylerin buna uyum sağlayamaması ya da problemlerin şekil değiştirilmesi etken olabilir. Toplumumuzda kültürel, ekonomik, toplumsal değişimlerin yaşanmasıyla birlikte evlilik ilişkileri de değişmekte bununla ilgili problemlerde çeşitlenip artış göstermektedir (Çınar,2008). Evli bireylerin doyumunun olumsuz yönde etkilenmesinden evlilik müessesesinin önemini kavrayamama, ortak şartlara uyum sağlamada sıkıntılar yaşama, hayat şartlarının getirdiği olumsuzluklar da etki edebilirler (Bildirici, 2016). Bazı bireylerde içerisine ‘‘eş’’ kimliği ile giren çiftlerin bağımsız hayatlarından çıkıp aynı çatı altında ortak bir düzen kurma fikrini

benimseyememekte ortak şartlara uyum sağlamada sıkıntılar yaşamaktadırlar (Özaydınlık, 2014). . Evlilikte eşler arasında iletişim sorunu bulunması da evliliği olumsuz yönde etkilenmektedir (Akar, 2005). Bazı çalışmalarda da kadınların ve erkeklerin çift uyumu puan ortalamaları arasında fark olmadığını belirtmektedir (Aktaş, 2009; Çınar, 2008; Turanlı, 2010; Güçlü Ergin, 2008; Polat, 2006; Uzel, 2015; Kahveci, 2016). Kadınların ve erkeklerin evlilik uyumlarında fark olmamasının nedeni; eşleri ile evliliği algılayış biçimi, evlilikten beklentileri, kişilik özellikleri, çatışma ve problem çözme yöntemleri, sosyo- kültürel özelliklerin benzeşmesi söz konusu olabilir (Kublay, 2013). Yapılan araştırmaların bazıları bizim çalışmamızı desteklememektedir. Akar (2005), erkeklerin kadınlara göre evliliklerinden daha fazla doyum aldığını, Tutarel-Kışlak (1995)'da evlilik uyumunun cinsiyete göre farklılaştığını belirtmişlerdir.

Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum Ölçeği cinsiyete göre değerlendirildiğinde Evlilikte Cinsiyet Rolü ve Erkek Cinsiyet Rolü puanları arasında anlamlı bir fark bulunmazken Eşitlikçi Cinsiyet Rolü, Kadın Cinsiyet Rolü ve Geleneksel Cinsiyet Rolü açısından kadın ve erkek arasında anlamlı farklar bulunmuştur. Kadınların Eşitlikçi Cinsiyet Rolü, Kadın Cinsiyet Rolü ve Geleneksel Cinsiyet Rolü açısından erkeklere göre daha eşitlikçi tutuma sahip olduğu görülmektedir. Kodan (2013)'de yaptığı çalışmada kadınların erkeklere göre toplumsal cinsiyet rollerini kabul etme açısından daha eşitlikçi tutuma sahip olduğu sonucunu elde etmiştir. Üniversite öğrencileri üzerinde yapılan çalışmalarda kadınların erkeklere nazaran daha eşitlikçi tutum ve role sahip oldukları ve erkeklerin daha geleneksel cinsiyet rolünü benimsedikleri sonucu elde edilmiştir. (Öngen ve Aytay, 2013; Zeyneloğlu ve Ark, 2009). Bunda günümüz kadınlarının çalışmaya başlaması ya da toplumda benimsenen'' ev işlerini kadın yapar ''ya da ''kadının yeri evidir'' ''erkek dış işlerden sorumludur'' yargısının yerine daha eşit şartlarda ev işlerini sadece kadının sorumluluğu olarak görülme zihniyetinin artık olmaması gerektiği düşüncesi, benimsenmeye başlanmıştır. Her ne kadar yasal ve toplumsal değişim hızla olurken toplumsal roller ve beklentilerin değişmesi zaman almaktadır Yeni bir sosyal rol oluşturmadan eski rolün bırakılması güçtür (Cüceloğlu, 1998a) Toplumumuzda da ataerkil aile yapısının izdüşümleri devam etmektedir. Bu konuda Aytemiz (2016) Ataerkil aile yapısının önemli noktalarından biri de evliliğin erkeğin mutlak

eğemenliğinin üzerine kurulmuş olması ve bunun kadın ve çocuklar tarafından da kabul edilmesi için dayatılması düşüncesinin olduğunu söylemektedir (Saygılıgil, 2016). Dünya kültürlerinin çoğunda kadınlar, kadın cinsiyet rolünü erkeklerde erkek cinsiyet rolünü kabul eder (Williams ve Best, 1990). Erkekler erkeksi (cesur, atılgan, başarılı, duygusal olmayan, atletik yapılı), kadınlar kadınsı (edilgin, saldırganlığı benimsemeyen, duygusal, entellektüel yaşam isteği olmayan, parasal işlemlerde sorumluluk almayan) kalıp yargılarla cinsiyete özgü davranış sergilemektedirler (Onur, 2014). Erkekler kadınlar göre daha olumsuz tavır içinde bulunmakta ve erkeksi kimliklerini korumak için daha çok baskı hissetmektedirler (Okutan ve Sunal, 2011; Altuntaş ve Altınova, 2015). Erkekler çocuklarını yetiştirirken de kız ve erkek çocuklarındaki cinsiyet rollerini daha farklı algılayıp erkeği güçlü, kızı narin görüp onlara farklı davranırken, kadınlar ise böyle bir davranış içine girmezler (Siegal, 1987). Meslekler, toplumsal statüler, kadınların daha çok evde erkeklerin ise dışarda çalışmaları küçük yaştan belirlenip bireyin ona göre davranması belirlenir (Saygılıgil, 2016). Kadınlar için ev hanımı rolü kabul edilen bir tutumken bu erkek için kabullenilmemekte ve bu sadece bir kişiyi değil, bir durumu ve tutumu ifade etmektedir (Comer, 1996).

Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri-II puanları cinsiyete göre karşılaştırıldığında kadın ve erkeklerin Kaçınmacı ve Kaygılı bağlanma stilleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark görülmemiştir. Güvenli ve saplantılı bağlanma kavramsal olarak Hazan ve Shaver'in güvenli ve kararsız bağlanma stillerine benzerken, korkulu ve kayıtsız bağlanma stili ise iki farklı kaçınma boyutu üzerinde toplanmıştır (Brennan, Shaver ve Tobey, 1991). Erişti (2010) Hazan ve Shaver'in üçlü modelini kullanarak yaptığı araştırmada bağlanma stillerinin cinsiyet değişkenine göre farklılaşmadığını fakat Bartholomew'in bağlanma stiline göre; erkeklerin kayıtsız kaçınma ve kadınların korkulu kaçınma davranışları gösterdiklerini bulmuştur. YİYE kullanılarak saptanan bağlanma stillerinin cinsiyete göre dağılımı incelendiği başka bir araştırmada ise kadınlarda birinci sırada korkulu bağlanma, ikinci sırada kayıtsız bağlanma biçimi yer alırken erkeklerde birinci sırada güvenli ikinci sırada saplantılı bağlanma stili saptanmıştır (Karadeniz, 2016).

Golombok–Rust Cinsel Doyum Ölçeği cinsiyetler açısından değerlendirildiğinde kadın katılımcıların toplam puanının erkek katılımcılardan

daha fazla olduğu görülmüştür. Kadınların erkeklere göre cinsel ilişki ve işlevlerde daha fazla problem yaşadıklarını göstermektedir. Alt ölçeklerdeki durumlara bakıldığında cinsel ilişkide iletişim konusunda kadınlar erkeklerden daha az sorun yaşarken, sıklık, doyum, kaçınma ve dokunma konusunda daha fazla problem yaşadıkları saptanmıştır. Kadınların adet ve menapozal dönemlerdeki hormonal değişimler (Brizendine, 2014a), psikolojik yapı sıkıntıları, sevinçler, yaşanan acılar (Özüğurlu, 2013), cinselliğin tam ve doğru bilinmemesi, bu dürtüden korkulup ve bu dürtünün hala tabu olarak kabul edilmesi (Bildirici, 2016), cinsel yaşantımızı olumsuz yönde etkilemektedir. Cinsel bilgi eksikliği erkeklerde iletişim konusunda da sorunlara yol açabilmektedir. Haz duygusunu giderip arkasını dönüp yatabilmektedir. Erkek kendinin ve kadının cinsel uyarılma evrelerini bilemeyince, kendini 'erkekçe' kanıtlayamama durumuna düşüp yıkıcı bir 'güçsüzlük' duygusu yaşayabilmekte, bu duygusunu bazı durumlarda bastırıp eşine karşı olumsuz bir davranış biçimine dönüştürebilmektedir (Özüğurlu, 2013; Gençtan,1996). Eşiyle aynı anda orgazm yaşamayan erkek bunun için değişik biçimde önlemler almalı, cinsel sorumluluğu öğrenmeli, eşinin doyuma ulaşması için kendi eksikliklerini gidermeye çalışmalıdır(Bilen ve Topçuoğlu, 2008).

Çalışmamızda cinsellikle alakalı soruların cevaplanması sürecinde katılımcılarımız bu soruları cevaplamakta çekinmişlerdir. Çalışma esnasında erkekler cinselliği sorgulanmaması gereken bir duygu gibi yansıttıkları kadınlar çok da gerekli olmayan bir duygu gibi yansıtmışlardır. Kadınlar cinsel duygularını eşlerine çok fazla yansıtmak istemeyip bunu birazcık ta zorunluluk gibi görmekteydiler. Bazı katılımcılarımızda da cinsel doyumunu erkeğin tatmin edilmesi gereken bir duygu olarak kabullenme söz konusuydu. Sıklık noktasında farklılık çıkmamasının nedeni bu da olabilir. Uzel (2015)'in çalışmasında ise cinsel doyum ölçeğinde sıklık, iletişim ve kaçınma boyut puanları erkeklerde, diğer boyut puanları ise kadınlarda daha yüksek saptanmıştır. Bireylerde dokunma dışındaki tüm boyutlarda cinsiyetlere göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık görülmüştür. Bazı durumlarda kadınlar bu duyguları yokmuş gibi davranmakta ya da bastırmakta, bazende cinselliği erkeğin haz ve zevk aracı olduğunu kabul edip bunu da olağan bir hareket olarak karşılayabilmektedirler(Özüğurlu,2013; Özgüven, 2012). Erkeklerin cinsel eğilimleri kadınlara göre 2,5 kat daha fazladır. Cinsellikle ilgili düşünceler bir erkeğin beyninden her gün pek çok kez geçerken,

kadının beyininde bir kez ya da hiç geçmemektedir (Brizendine, 2014a) Bireylerin cinsellik yaşantısı sıkıntı, sevinç, acı ve isteklerden etkilenip ilişkilerimizi de etkilemektedir. Kadın ve erkek karşılıklı olarak birbirlerini doyuma ulaştırdıklarında mutlu olurlar (Özügurlu, 2013). Koçak (2009), kadınların erkeklere göre daha düşük cinsel doyuma sahip oldukları ve daha az öz doyum sıklığı yaşadıklarını söyler.

4. 3. Hipotezlerin tartışılması

Çift Uyum Ölçeği(ÇUÖ) toplam puanı ve alt ölçek puanları ile Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum Ölçeği(TCRTÖ)'nin alt ölçek puanları arasında pozitif korelasyon beklendiği yönündeki hipotezimiz desteklenmemiştir. Geleneksel cinsiyet rollere katılım arttıkça evlilikte çift uyumunun ve eşler arasında sevgi gösteriminin arttığı bulunmuştur. Bu durum kadın katılımcılar ve erkek katılımcılar arasında da hemen hemen aynıdır. Türk toplumunda geleneksel bir yapı devam ettiğinden dolayı evlilikteki geleneksel doku hala etkinliğini sürdürmektedir. Eşitlikçi cinsiyet rolü benimsendiğinde eşlerin birbirlerine sevgi göstermeleri azalmaktadır. Yüksel (2013) bu konuda kadının geleneksel tutumlara sahip bir eşe sahip olması durumunda evlilikteki sorunları azaltacağı ve eşitlikçi bir role sahip olduğunda çatışmalara yol açacağını kabul eder. Bu nedenle evli çiftlerin stresli bir durumda stresle baş etmek için boyun eğici ve çaresiz bir yaklaşımla sorunlarını çözmeye çalıştığını ve geleneksel örüntüleri benimsediğini söylemektedir. Bazen kadınların geleneksel rolü gibi görünen çocuk bakımı, alışveriş, ev işleri, aile ilişkileri gibi rollerde erkekler, dış dünya işleri ile de kadınlar söz sahibi olmak istemekte fakat bu değişime bazı çiftler uyum gösterirken çoğu evliliklerde bu değişim büyük karmaşaya neden olup evlilik doyumunu olumsuz etkilemektedir (Çelik, 2006). Gelenekselliği benimseyen kadınlar evliliğe daha ahlaki bir anlam yükleyip sosyal açıdan daha fazla destekleneceklerini düşünürler. Evliliklerine çok bağlı olan bu kadınlar, ailenin kutsallığına inandıklarından dolayı olumsuzluk yaşasalar da bunu baskılayıp kendi bireysel ihtiyaçlarından çok, eş ve çocuklarının ihtiyaçlarını önde tutarak evliliklerini sürdürüp mutluluğu yakalayabilirler (Wilcox ve Nock, 2006). Geleneksel olmayan tutumlara sahip olan çiftler, geleneksel olanlara oranla daha düşük evlilik doyumuna sahiptir (Lye ve Biblarz,1993). Evlilikteki önemli kararların kadınların eşlerinin almasını kabullenirken erkekler de kendi kararı

olduğunu söylemeleri doğal görülen bir durumdur. Bu olgu Türk kültüründe olağan bir anlayıştır. Karar alma süreçlerinde kadınların erkeği karar verici olarak görmesi, onu aile reisi olarak benimsemesi, erkek egemenliğinin ve geleneksel yapının korunduğu göstermektedir Wilcox ve Nock, (2006) gelenekselliği benimseyen kadınların daha mutlu bir evlilik yaşayacağı düşüncesinin olduğunu söyler. Evlilik doyumu ile cinsiyet rolleri arasındaki yapılan bir çalışmada, evlilik doyumu ile cinsiyet rolleri arasındaki anlamlı bir farklılık gözlenmiş ve cinsiyet rolü kadınsı ve androjen olan bireylerin evlilik doyumları cinsiyet rolü belirsiz ve erkeksi bireylere oranla daha yüksek bulunmuştur. Kadınların evlilik doyumları cinsiyet rollerine göre anlamlı farklılıklar göstermekte, cinsiyet rolü “androjen” olan kadınların evlilik doyumları cinsiyet rolü “erkeksi” olan kadınların evlilik doyumlarına göre yüksek olduğu saptanmıştır. Cinsiyet rolü “kadınsı” ve “erkeksi” olan kadınların evlilik doyumları cinsiyet rolü “belirsiz” olan kadınlara oranla daha yüksek olduğu tespit edilmişken erkeklerin anlamlı bir fark göstermemesi, erkeklerin benzer oranda evliliklerinden doyum aldıkları şeklinde açıklanmıştır (Çınar,2008). Kadınsılığın evlilik uyumu ya da doyumu üzerinde etkili olduğu konusunda görüş birliği vardır, ihtiyaçlarına duyarlı, hassas, anlayışlı, destekleyici, teselli edici, sevecen/şefkatli gibi kadınsı özelliklerin hem kadınlarda hem de erkeklerde ilişki doyumu üzerinde olumlu etkileri bulunur. Erkeksi özelliklerle kıyaslandığında kadınsı özelliklerin ilişkiyi daha destekleyici ve geliştirici olması ve ilişki üzerinde olumlu etkiler yapması düşünülür.(Güçlü Ergin, 2008).Çalışmamızda farklılığın olmamasının nedeni her ne kadar toplumsal alanlarda bazı değişimler yaşansa da kadınların geleneksel yapıdan sıyrılmaları zaman almaktadır. Çünkü üzerlerindeki toplumsal baskıyı sıyıdırıp atmaları çokta kolay olmamaktadır. Her ne kadar kadınların çalışması ile sosyal yaşama girilse de kadınlığa ait kabul edilen birçok hizmet hem kadınlar tarafından hem de erkekler tarafından terkedilememekte ve çocuklarına bakmayan, temizliğini yapmayan kadınlar toplum tarafından hoş karşılanmamaktadır. Evlilikte ortak kararlar alınsa da toplumdaki bireylerin çoğunluğu ‘kadının temel görevi anneliktir’, ‘Evin reisi erkektir’ gibi tutumları benimsemektedirler. Bazı çalışmalar da da cinsiyet rollerinin evlilik uyumu üzerinde etkisi olduğu söylenmektedir (Curun, 2006). Günümüzde kadının çalışması ve kendi kazancını elde etmesi ile bireyin geleneksel cinsiyetçi düşüncelerden uzaklaşacağı ve eşitlikçi yaklaşımın evlilik uyumunu arttıracığı düşüncesinden hareketle oluşan

hipotezimiz desteklenmemiş örnekleme uyum ve sevgi gösterme ile ilgili geleneksel yaklaşımdan uzaklaşmamıştır. Ancak toplumsal cinsiyet rolleri ile evlilik doyumu ve eşlerin birbirleriyle daha fazla zaman geçirmesi arasında ilişki saptanmamıştır.

Çift Uyum Ölçeği toplam puanı ve Çift Doyumu, Çift Uyum alt ölçekleri ile Kaçınmacı Bağlanma ve Kaygılı Bağlanma arasında negatif korelasyon, Bağlılık ve Sevgi Gösterme alt ölçekleri ile Kaygılı bağlanma arasında pozitif korelasyon, Kaçınmacı Bağlanma ile negatif korelasyon beklendiği yönündeki hipotezimiz kısmen desteklenmiştir. Romantik ilişkisinde kaygılı ve kaçınmacı bağlananların çift uyum ve doyumlarının daha az olması beklenirken çalışmamızın sonucunda çift doyumlarının azaldığı ancak çift uyumlarının arttığı görülmüştür. Evlilik uyumunun fazla olması kaygılı ve kaçınmacı bağlanma yaşayan bireylerin evliliklerine problemlerini yansıtmayıp uyum yaşamaları fakat bunun sonucunda evliliklerinde doyumu yakalayamamışlardır. Evliliklerindeki hissettikleri doyum noktasında güvensiz bağlanma durumu artıkça evlilik doyumu olan duygu paylaşımı ve iletişim eksikliği azalmaktadır. Bu da araştırmamızda beklenen sonuçtur. Bağlanma ile ilgili yapılan çalışmaların bazıları çalışmamızı desteklerken Bazıları da desteklememektedir. Eryavuz (2006), Kendi çocukluklarında ebeveynlerin ihmalinden kaynaklanan red-kabul algısını romantik ilişkilerinde yaşamak istemeyip eşleriyle uyum içinde yaşamak isteyebilirler. Korkulu bağlanma yaşayanların evlilik uyum düzeyleri yüksek olduğunu gösteren çalışmalarda mevcuttur (Erdoğan, 2007; Çelik,2009). Duygusal ilişkilerde ilişkilerden sağlanan doyumda; çiftlerin etkileşim düzeyi, insanların kişilik yapısından kaynaklanan davranış örüntüleri, ilişki ve eşlerine bağlanma- çatışma durumlarını algılayış biçimleri, ilişkiden elde edilen sonuç (özellikle pozitif sonuçlar) etkili rol oynar (Hortaçsu, 2012). Simpson, güvenli, kaygılı ve kaçınan stilleri ile romantik ilişkiler arasında yaptığı araştırma da hem kadınların hem de kaygılı ve kaçınan bağlanma yaşayan bireylerin olumlu duygularının az olumsuz duygular ve çekingenlik seviyesinin daha fazla olduğunu tespit etmiştir(Simpson, 1990). Yetişkin bağlanması ebeveyne bağlanmasından farklı olarak yaşadığı ilişki türüne göre öğrenme davranışları sonucu ilişkilerinde iyileştirme çabaları ortaya koyabilmektedir (Richters ve Waters, 1991). Çiftler romantik ilişkilerinde de eşlerine stresli ve kaygı durumlarında dönüp rahat ve

güvende hissedecekleri bir ortam istemektedirler (Ferney, 2008). Kaygılı davrananlar ile evlilik uyumunda tutarsızlık gösteren çiftler arasında anlamlı bir fark olduğunu söylemiştir (Süataç,2010) .Bu bağlanma biçimine sahip bireyler olaylardan olumsuz etkilenirler (Gürsoy, 2004; Fidanoğlu,2006; Aktaş,2009). Bazı çalışmalarda kaygılı ve kaçınmacı bağlanma ile evlilik uyumu arasında negatif ilişki olduğunu ortaya koymaktadır. Erişti (2010) bağlanma biçimleri ile evlilik uyumu ilişkisini incelemek amacıyla yaptığı araştırmada kaygılı bağlanma yaşayan eşlerin evliliklerinde uyumsuzluk yaşadıklarını saptamış bağlanma boyutlarından alınan yüksek puanların, evlilikte düşük uyum ile ilişkili olduğunu söylemiştir. Aynı araştırma sonucuna göre kaçınmacı bağlanma biçimi ile evlilik uyumu arasındaki negatif ilişki kaygılı bağlanma biçiminden daha yüksek olarak bulunmuştur. Kaçınmacı ve kaygılı bağlanma biçimi, evliliğin işleyişini, uyumunu, bilişsel yollarla etkilemekte (Gallo ve Smith, 2001) ve güvenli bağlanma yaşayanlar doyumu geliştirici çatışma çözme davranışları ortaya koyarken kaçınanların da çatışma çözme davranışlarından kaçınıp uyumu bozucu etki yaptığı (Shi 2003; Akt, Erişti,2010) belirtilmektedir. Uluyol (2014) ve Yılmaz (2015)'in çalışmalarında güvensiz bağlanma (kaygılı ve kaçınmacı) yaşayanların evlilik uyum düzeyinin düşük olduğunu fakat kaygılı bağlanan erkeklerin kaçınmalı bağlanan erkeklere nazaran evlilik uyum düzeylerinin daha yüksek olduğu gözlemlenmiştir. Kaçınmacı bağlanma yaşayan çiftlerin birbirlerine bağlılıkları az olmaktadır. Çiftler arası doyumu azaltan diğer durum ise güvensiz bağlanma yaşayan bireylerin eşlerine dostça da düşmanca da yaklaşıp olumsuz tepki ile karşılaşacağını düşündüğünden duygularını ifade etmemeleridir (Erişti,2010). Kaygılı bağlanma yaşayan bireyler evliliklerinde daha fazla uyumsuzluk yaşayıp evli bireylerin kaygılı ve kaçınmalı bağlanma düzeyi arttıkça evlilik doyumu düşer (Sığırcı, 2010). Korkulu/kaygılı bağlanma stiline sahip olan bireyler başkalarıyla yakın ilişkilere girmekten kaçınıp, kolayca yakın ilişkiler kuramazlar ve kendilerini başkalarının sevgisine ve desteğine layık görmezler (Bartholomew ve Horowitz, 1991). Yetişkin bağlanma biçimleri (korkulu ve saplantılı bağlanma) ile çift uyumu arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki olduğunu belirten Turanlı(2010) ise saplantılı ve korkulu bağlanma düzeyi arttıkça, çift uyumunun azaldığını tespit etmiştir. Bağlanma ilişkisinde ebeveyn bağlanması ile eşlerin birbirine bağlanması benzerlik gösterse de iletişim, güven ve ilişkiden memnuniyeti evlilikteki doyum ilişkinin kalitesini etkiler. Erkekler ve

kadınlar için ebeveynle kurulan bağlanma ilişkisinin sonuçları farklıdır. Kadınlar için eşlerin yakınlık derecesi ve kendilerini onların yanında rahat hissetmeleri önemliken erkekler için eşlerin terk edilme ve sevilmemeden kaynaklanan tedirginliktir(Collins ve Read, 1990). Yakın ilişkilerdeki beklentilerde eşin nasıl algılandığı ve kendisinin eşi tarafından nasıl algılanıyor olabileceğine de önemlidir (Uluyol, 2014). Kendi bağıllık geçmişlerini kaçınmacı olarak görenler gerilimli bağımsızlık, romantik partnerlerine karşı güvensizlik, yakın ilişkide bulduklarına anksiyete geliştirdikleri içsel işleyiş modeline sahiptirler ve sevginin ulaşamaz ve sürdürülemez olduğunu kabul edip, ilişkilerinde duygusal uzaklık, kıskançlık yaşarlar (Collins ve Feeney, 2000). Kaçınmacı bağlanma yaşayan yetişkinler kendilerine ait bilgileri çok da uygun olmayan bir zamanda ortaya koyup, çabuk öfkelenedikleri ve hiç sevmediği insanlardan uzak durduğu görülür(Brennan ve Shaver,1995). Anne-çocuk bağlanma ilişkisinin temel güven ilişkisi oluşturduğu kabul edilse de güvenli bir bağlanma ve mutlu bir çocukluk geçirmiş insanlar da yaşadıkları zorluklardan sonra ilişkilerinde sorunlar yaşabilir. Hayatında yaşadığı başarısızlık, sevdiği kişiyi kaybetmesi durumunda güvensizlik oluşabilmektedir (Hortaçsu, 2012). Bağlanma figürünün ulaşılmazlığı durumunda birey yaşadığı sıkıntı ve duygu durumuna göre bazen ya aşırı harekete geçirici ya da hareketsiz hale getirici bağlanma stratejileri bazen de depresif semptom duygu durumları (özellikle majör depresyon) geliştirebilir(Çalışır, 2009). Kaçınmacı bağlanma yaşayan bireylerin öz benliklerini korumaları yüksekken yakın ilişkide buldukları insanlara fazla güvenmemeleri beklenen durum iken kaygılı bağlanma yaşayan çiftlerin partnerleri ile daha uyumlu olmasının nedeni partnerlerini kaybetmek istememeleri olabilir.

Cinsel doyum ile çiftlerin uyumu arasındaki ilişki belirlenirken kadın katılımcılara kadın formu erkek katılımcılara da erkek formu doldurtulmuş olup bulgular ona göre saptanmıştır. Hem erkek katılımcılarda hem de kadın katılımcılarda çift uyumu ile cinsel doyum arasında pozitif yönde bir ilişki bulunmuştur. Fakat çiftlerin doyum ile cinsel doyumları, kaçınma ve ilişkilerindeki doyum arasında da negatif bir ilişki görülmüştür. Çiftlerin birlikte zaman geçirmesi ile cinsel doyum arasında da arasında negatif bir ilişki varken eşlerin birbirlerine sevgi göstermeleri ise pozitif yöndedir. Özellikle kadın katılımcılarımız cinsellikle ilgili olumsuz düşünceleri daha fazla bulunmuştur.

Araştırmamızda da çiftler arasında bulunan cinsel doyum uyumu etkilemezken özellikle kadınlar açısından evlilikteki doyum olumsuz etkilemektedir. Cinsel doyumun kadının uyumunu etkilemeyip doyumunu etkilemesi geleneksel yapıdan ya da cinsellikle alakalı kendisine kabul ettirilen yanlış mitlerden dolayı olması düşünülebilir. Bazen de kadınlardaki cinsel işlev bozukluğu ve menopoza girme durumu kadının cinsel yaşamını etkileyip çift doyumunu azaltabilir ya da yaşın artmasıyla cinsel isteğin ve uyarılma hissini azalması, yağlanma oranında artış, orgazm olunamaması, ağrı durumlarının artması ve memnuniyetsizlik görülebilmektedir. (Çayan ve ark, 2004). Cinsel doyumdan kadın ve erkeğin beklentisi farklı olabilmekte, kadın birleşme öncesi ilgi beklerken erkek birleşme ve boşalma işleviyle meşguldür. Kadın böyle bir durumda kendini engellenmiş hissedip doyumda sorun yaşayabilir (Gençtan,1996). Kadınlar erkeklere göre daha düşük cinsel doyuma sahip olup ve daha az öz doyum sıklığı yaşamaktadırlar (Koçak, 2009). Türk toplumundaki evli kadınların %90'nı eşleriyle duygu alışverişi yönünden iletişim kuramamaktadır(Özügurlu, 2013). Cinsel doyumda çiftlerin yaşadıkları durumu onaylaması, aynı duyguyu paylaşmaları ve bu davranışın iletişim içinde olması gereklidir (La France ve Betty,2010). Sağlıklı cinsel yaşamı olan bireyler birbirlerinin duygu düşünce ve beklentilerine saygı duyup kendilerini ve beklentilerini rahatça ifade eden, cinsel ilişkinin zamanı, yeri, sıklığı, süresi, tekniği ve ilişki biçimini birbirleriyle konuşup evlilikteki doyum hislerini artırmaktadırlar (Canel, 2012). Birey kendi cinsini kabul ettikten sonra partneri ile bu ilişkiden ruhsal ve bedensel haz ve doyum elde edebilir(Özgüven, 2012). Cinsel doyum düzeyi fazla olan çiftlerde, evlilik sorunları da daha az görülmektedir (Uzel,2015). Evlilik ilişkisi ve cinsel yaşam kalitesi birbirini etkileyen, cinsel doyum artıktıkça evlilik doyumunu ve çift uyumu artan bir ilişkidir (Trudel, 2002; Uluyol, 2014; Hasdemir, 2014; Erbek ve ark, 2005;Çağ ve Yıldırım,2013). Cinsel davranıştaki doyumsuzluk eşlerin bağlılığı ile sevgi göstermesini de olumsuz yönde etkilemektedir, Evlilik doyumunun düşük oluşu cinsel ilişkiden alınan doyumun ve ilişki sıklığının azalmasını sebebiyet verir. Cinsel ilişkiden kaçınma söz konusu olunca da cinsel işlevlerin niteliğinde bozulmalar görülebilir (Öztürk ve Arkar, 2014). Aile terapisine ihtiyacı olan çiftlerin büyük bir kısmının sorunu sıklık ve iletişim noktasındadır (Uzel, 2015).

Araştırmamıza katılan evli bireylerin uyumları ile demografik özellikleri değerlendirildiğinde, ÇUÖ toplam puanı ile cinsiyetin getirdiği sorumluluktan memnuniyet arasında pozitif, düşük seviyede ilişki, evlilik süresi ve evlilik yaşı arasında negatif ve düşük bir ilişki bulunmuşken yaş, evlilikteki yaş farkı ve çocuk sayısı arasında anlamlı bir ilişki görülmemiştir. Cinsiyetin getirdiği sorumluluk benimsenmesi ve evlilik süresinin uzun olmaması durumunda eşle olan uyum da artmaktadır. Bunda hipotezimiz desteklenmişken bireylerin yaşları, eşler arasındaki yaş farkı ve çocuk sayısının fazla olmasının evlilik uyumu üzerinde etkisi görülmemiştir. Bunun nedeni toplumda çocuk sayısı ve eşlerin yaşı ne olursa olsun ‘gelinliği ile eve giren kadının ya da erkeğin artık oradan sadece kefeniyle çıkacağı’ düşüncesinin izlerinin hala devam etmekte olduğu düşüncesi devam ediyor olabilir. Çünkü araştırmamız sonucunda uyum da çok fazla problem yaşanmazken eşlerin bu evlilikteki doyumlarının çokta fazla olmadığını görmekteyiz. Kendi cinsiyetini kabul eden birey bundan mutluluk duyar (Deniz, 2012). Kendi cinsiyetinden ve cinsiyetinin getirdiği sorumluluktan memnun olan kadınların evlilik uyumu cinsiyetini benimsemeyenlere göre daha yüksektir (Yılmaz, 2009). Günümüzde maddi kaygılardan dolayı kadının çalışması artık kabul edilebilir gerçek olsa da çocuk bakımı ve eş işleri hala kadının sorumluluğu altındadır. Yalom (2002). Her 5 Amerika kadınlarının 3’ten fazlası yarım ya da tam gün çalışır durumda olup evin sorumluluğunu yüklenmek zorunda olduğunu belirtmiştir. Evde ve işte eşit paylaşım kabul edilse de bu hayata geçmemiştir. Evli bireylerin memnuniyeti açısından eşlerin birbirlerine düşmanca bir cinsiyetçilik içinde olmamaları önemlidir (Güçlü Ergin, 2008). Yapılan araştırmaların bazılarında göre erkeklerin uyumu kadınlara göre yüksek bulunmuştur (Şener, 2002; İlketenci, 2004; Yıldız, 2012; İlericiler, 2015). Bazı araştırmalarda ise cinsiyetin evlilik uyum ve doyumunu üzerinde etkisi olmadığı (Aktaş, 2009; Lafçı, 2014; Özyaydınlık, 2014; Çelik, 2006; Güçlü Ergin, 2008; Polat, 2006; Çınar, 2008; Turanlı, 2010; Şendil ve Korkut, 2012; Hoşgör, 2013; Kublay, 2013; Uzel, 2015; Kahveci, 2016; Çınar, 2008) görülmüştür. Yaş ve evlilikteki yaş farkı ile evlilik uyumu arasında ilişki görülmezken evlilik yaşı arttıkça evlilik uyumu azalmaktadır. Yaş ilerledikçe eşlerin daha önce katlandıkları davranışlara tahammül edemeyebilirler. Bozkurt (2014) yaş ile evlilik uyumu arasında bir ilişki saptamamıştır. Kadınların yaşı arttıkça çiftin doyumunun, duygusal ifade düzeyinin ve çift uyumunun azalmaktadır. (Yüksel, 2013; Doğan,

2014; Kublay,2013). Kadının çalışma hayatı içinde olması ve toplumsal baskı gereği yemek, çocuk bakımı, temizlik gibi işleri üstlenmesi bunu etkileyebilir (Cüceloğlu,1998b). Kadınların evlenme yaşının uyum üzerinde etkisi bulunmadığı fakat erkeklerin yaşlarının evlilik uyumunu etkilediğini, erkeklerin yaşları arttıkça bütün boyutlarda uyum puanlarının anlamlı olarak azaldığı belirten Fıdanoglu (2006), erkeklerin yaşlarının artmasıyla duygusallıklarının azalması bunun nedeni olarak düşünmüştür. Hoşgör (2013) de evlenme yaşı ile evlilik uyumu arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır. Lafçı (2014)'da 'mantıklı aşk evliliği yapanların dışında yaş ilerledikçe evlilik uyumunun azalır' demektedir. Evlilik uyumu yüksek olan bireylerde yaş düşük oldukça evlilik uyumu da düşmektedir. Özellikle erkekler 40-50 yaşa kadar uyumlu iken sonradan bir düşüş olmaktadır. Kadınlarda ise bu durum tam tersinedir. Erkeklerin uyumunun düşüklüğü orta yaş krizi yaşamalarıyla birlikte evliliklerinde istemedikleri durumları fark etmeye başlamaları ve mutluluğu dışarda aramaları görülebilir (Süataç,2010). Bireylerin yaşları ve evlenme yaşları birbirleriyle uyumlu olduğunda evlilikleri olumlu etkilenmekte ve kendi yaşlarına uygun eşler seçmeleri ise paylaşımlarını artırmakta ve çift uyumuna katkı sağlamaktadır (Aktaş, 2009). Karney ve Bradbury (1995), evli çiftlerin evlilik kalitesinin artması ya da azalması eşlerin uyumuyla alakalı olduğunu fakat bazı dönemlerde (çocukların ergenlik dönemi, evden ayrılmaları vb.) kalite bozulabileceğini söylemektedir. Bireylerin evlilik uyumlarının eşleri ile olan yaş farkına dayalı farklılıklarında 15 ve üzeri yaş farkına kadar olan yaş farklarında eşlerin yaşları arasındaki fark fazlaştıkça evlilik uyum düzeyinin azaldığı eşi ile arasında 15 ve üzeri yaş farkı olan çiftlerde ise evlilik uyumunda tekrar bir artış olduğu görülmüştür (Kublay, 2013). Evli çiftler arasında en düşük evlilik uyumu evlilik yaşı 15-19 yaş arası evliliklerde olduğu 35 yaş ve üzeri yaşlarda yapılan evliliklerde daha fazla uyum olduğu görülür (Şener, 2002). 20-35 yaş aralığındaki evli bireyler 46-65 yaş aralığındaki evli bireylere göre evliliklerinde daha uyumludurlar (Şentürk, 2013; Özeydnlık,2014). Bireyler genel itibariyle kendilerine uygun eşler seçerek paylaşımlarını artırmakta ilgi ve yeteneklerini buna uygun kullanabilmekte ve böylelikle çift uyumuna katkısı olmaktadır (Aktaş,2009). Evlilik uyumu ve çocuk sayısı arasında evlilik uyumunda anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır. Çalışmamızı destekleyen çalışmalar Tutarel-Kışlak ve Çabukça (2002), Yalçın(2014) yaptığı araştırmalardır. Onlarda evlilik uyumunun

çocuk sayısı ile bağlantılı olmadığını söylemişlerdir. Şendil ve Korkut (2012) ve Doğan(2014) evlilik uyumu, çift tatmini, çift birlikteliği ve duygulanım ifadesi ve çocuk sayısı arasında da negatif yönde bir ilişki olduğu sonucuna varmışlardır. Kublay(2013) ise 4 çocuğu olan bireylerin evlilik uyumu fazla iken 4'ten az ya da hiç çocuğu olmayanlarda evlilik uyumunda düşüş olduğunu bildirir. Çakmak-Tolan(2015)'da çocuğu olmayanların evlilik uyumunun daha fazla olduğunu gözlemlemiştir.

Çalışmamıza katılan evli bireyler açısından eğitim düzeyi yüksek ve düşük olanların evlilikteki uyum ve doyumları değerlendirildiğinde, Çift Uyum Ölçeği toplam puanı ve Çift Uyum alt ölçeği puanı ile eğitim düzeyi arasında anlamlı bir fark bulunmuştur. Eğitim seviyesinin yüksekliği evlilik uyumunu olumlu yönde etkilemektedir. Fakat eşler arasındaki doyum, bağlılık ve eşlerin birbirlerine sevgi gösterme davranışlarında eğitim düzeyinin bir etkisi bulunmamaktadır. Üniversite ya da lisansüstü mezunu çiftlerin evlilik uyumu, ilköğretim mezunu olan çiftlere oranla daha fazladır. (Hoşgör, 2013; Şener, 2002; Lafcı, 2014; Özaydınlık, 2014). İlkokul mezunu bireylerin olumsuz çatışma stillerini, üniversite mezunlarının ise olumlu çatışma stillerini daha fazla kullandıklarını söylemiştir (İlericiler, 2015). Evliliklerinde sorun yaşayıp mahkemeye boşanmak için başvuranların eğitim seviyesi ilköğretim seviyesindedir (Akar,2005). Düşük eğitilmişler değişim konusunda daha yavaş bir seyir izlemekte ve geleneksel tutumların etkisinden kurtulamamaktadırlar (Erişti, 2010). Aynı zamanda eğitimi yüksek olan eşler daha güçlü iletişim kurduklarından sorun olsa bile çözümlenmeye çalışırlar. Evliliklerde eğitim düzeyi yükseldikçe evlilik içi çatışmalar azalmakta ve ilişkinin bozulmaması için çiftler alternatif üretmektedirler (İlketenci, 2004). Bireyler arasındaki eğitim seviyesi düştükçe evlilik uyumu daha az ve aile içi çatışma daha fazla görülürken, iletişim, sevgi gösterme biçimleri, eşler arasındaki fikir alışverişi ve birlikte zaman geçirme konularında daha fazla uyumsuzluk yaşamaktadırlar (Şendil ve Korkut, 2012). Bu konuda Çağ ve Yıldırım(2013) ise eğitim düzeyleri artıkça evli çiftlerin doyumunun azaldığını söyler. Cinsiyet farklılığı açısından değerlendirildiğinde, kadınların eğitim seviyesi yükseldikçe evlilik uyumunun da yükseldiği fakat erkeklerde etkisinin olmadığı çalışmalarda bulunmaktadır (Gürsoy, 2004; Yüksel, 2013). Bazı çalışmalarda ise eğitim düzeyinin evlilik uyumunu etkilemediği (Çelik, 2006; Çınar,2008; Aktaş,2009;

Süataç,2010; Turanlı,2010; Şentürk,2013; Kublay,2013; Hasdemir,2014; Yılmaz,2015; İlericiler, 2015; Uzel, 2015; Çakmak-Tolan,2015; Kahveci, 2016) sonucunu elde etmişlerdir. Bazen de tam tersi olabilmektedir Eğitim seviyesi düşük olan evli kadınlar ekonomik yönden eşlerine bağımlı olduğundan dolayı uyumsuzluklara ve çatışmalara rağmen evliliklerini sürdürmek zorunda kalabilmektedirler (Yıldız,2012).

Araştırmamızın örneklemindeki çiftlerin uyum ve doyumu ile yaşamlarının çoğunu geçirdikleri yer açısından incelendiğinde çift uyumları ile yaşamının çoğunu geçirdikleri yer arasında anlamlı fark bulunmuştur. Köy, kasaba ve şehirde yaşayanlar metropol ve büyük şehirde yaşayanlara göre daha geleneksel bir yapıda olduğundan evliliklerine bakış açıları da farklı olmaktadır. Çift uyumu ve doyumu arasında yaşanan yerin etkisi bulunurken eşlerin bağlılık ve sevgi paylaşımı arasında yaşanan yerin etkisi bulunmamaktadır. Amato ve Booth, 1995’de Xu ve Lai, 2004’de Sanayileşmiş topluluklardaki evli bireylerin evlilik uyumu üzerinde sorumlulukların paylaşılması ve eşit güce sahip olan bireylerin olmasının etkisi olduğunu, bunu kabullendiklerinde uyumlarında artış olacağını söylemişlerdir. Yetiştirilen bireylerin baskılı bir ortamda yetişmiş olmaları da evliliklerini olumsuz yönde etkileyecektir (Özüğurlu,2013). Bireylerin çocukluğunda yaşamının çoğunu geçirdiği yer (Reuben Hill,1966) ve kültürel dokuların uyuşmasının(Burgess, 1939) evlilik uyumuna etkisi olacaktır. Süataç (2010) yaşanan yerin evlilik uyumuna herhangi bir etkisinin olmadığını sonucunu elde etmiştir.

. Araştırmamıza katılan evli çiftlerin uyum ve doyumu ile evlenmeden önceki cinsel bilgileri arasındaki ilişkilere bakıldığında çift uyumu eşlerin birbirine sevgilerini göstermeleri arasında anlamlı bir ilişki bulunmuşken bu durum çiftlerin doyumu ve bağlılıklarını etkilememektedir. Evli bireylerin evlilikte aldıkları doyum aralarındaki uyumun sağlıklı olması açısından cinsel bilgilerinin doğru ve yerinde olması önemlidir. Bireylerin çoğu cinsel bilgilerin ‘sır’ olarak saklandığı bir ortamda yetişmiş (Yavuzer, 1999) ve güvenli olmayan ve riskli cinsel davranışlar, cinsel yolla bulaşan hastalıklar, cinsel kimlik, gebelik, taciz ve cinsel istismar konularında sınırlı düzeyde bilgi sahibidirler(Ersanlı ve Kumcağız, 2016). Birey bu sorununu annesi ve babasının doğru bilgiler vereceği bir ortamda almalı ve bu bilgiler çocuğa verilirken anlayabileceği tarzda, örnekler

sunularak, ihtiyacı kadar olmalıdır(Kulaksızoğlu, 2015). Yaptığımız çalışmada bireylerin %68,2'si evlilik öncesi bilgiye sahipken bu oran erkeklerde (%74,7) kadınlardan (61,3)fazladır. Yıldırım (2008) yapmış olduğu araştırmada bireylerin 1/3 'nün cinsellikle ilgili bir bilgi almadığı, bilgi aldıkları kaynakların %43'nün bilgilerini okuldan, TV den/Gazete ve aileden olduğu ve %11'de sağlık çalışanlarından bilgi aldığını belirtmiştir. Bu konuda anne ve babalarda yetersiz kalmakta ve birçoğu cinsellikle ilgili konuları çocukları ile rahat paylaşamadıkları ve profesyonel yardım almadıkları ifade etmektedirler(Eroğlu ve Gölbaşı, 2005). Bazen cinsel konuda bilinen yanlışlarda evlilikte yaşanan cinsel doyumunu olumsuz etkilemektedir. Kadının cinselliği erkeğin cinsellik doyumunu karşılamaya yönelik bir işlev gibi görülürken (Özgüven, 2012) bazı yanlış inanışlardan dolayı kadının kocasıyla eş zamanlı bir psikoseksüel yaşantıya giremeyip erkeğin gözünde kadını soğuk, isteksiz, erkeğini sevmeyen bir eş durumuna sokmaktadır (Özğurlu,2013). Birey bilgilendirilirken kendisi ve karşı cinsin cinsel organlarının anatomileri, fizyolojileri ve insan vücudunda da nasıl etki ettikleri bilgisi, cinsel davranış ve uyarılma noktasındaki farklılıkların öğretilmesi gerekir (Bilen ve Topçuoğlu, 2008).

Katılımcılarımızın evlilik biçimi ve evliliğe bakış açıları ile evlilikte alınan doyum ve uyum irdelendiğinde, eşlerin uyumu ve evlenme biçimi arasında farklılıklar saptanmıştır. Eşlerin evlilik biçimine kabul ettiği farklılıklar evliliklerindeki doyumunu etkilemezken eşlerin uyumu birbirlerine sevgilerini göstermeleri ve bağlılıklarını etkilemektedir. Katılımcılarımızda kadınlar da severek kurulan ilişki oranı ilk sırada iken ikinci sırayı görücü usulü/isteyerek evlenenler almıştır. İstemeyerek kurulan evliliklerde azımsanmayacak ölçüdedir. Araştırmamıza katılan 150 kadından 27'si istemeden zoraki evlilik kurmaya mecbur bırakılmıştır. Erkeklerde bu oranda görücü usulü/isteyerek kurulan ilişki ilk sırada iken severek kurulan ilişki ikinci sırada yer almaktadır. Erkekler arasında da az da olsa istemeyerek kurulan ilişki biçimi bulunmaktadır. Evlilik kurumunun eşlerin kendi iradeleri ve sevgileri sonucu kurulması gerekirken günümüzde hala bu olumsuz tutumların devam ettirilmesi düşündürücüdür. Toplumumuzda evlilik ilişkisi aile, arkadaşlar ve çevre tarafından zamanı geldiğinde olması gereken bir ilişki olarak algılanmaktadır. Okumuş ve mesleğini eline almış bireyler için evlilik artık olması gereken bir anlayış gözüyle

bakılmaktadır. Eğer birey bunu sevdiği bir kızla gerçekleştirmişse doğal karşılanır ama hala gerçekleştirilmemişse aile ve evre onu evlendirmek için artık baskı oluşturmaya başlarlar. Türk toplumunda zorla evlendirmeler olmasına karşın bu tre olarak görülmekte, önüne geçilememektedir her ne kadar bununla alakalı araştırmalar yapılmak istense de sağlıklı sonuçlar elde edilememektedir. Almanya da yapılan zoraki evlilikle alakalı bir araştırmanın %44'n Türklerden oluştuğu sonucu elde edilmiştir. Almanya da yapılan başka bir araştırmada, bir Türk ile evli olan ya da önceden evlenmiş 143 kadından %75'i eşlerini memleketten tanıdıklarını; %50'si eşlerini akrabalarının seçtiğini, bu kadınlardan %75'inin bu seçimi benimsedikleri, %23'ünün ise eşlerini kendilerinin seebilmiş olmayı tercih ettikleri söylemişlerdir. Eşleri akrabalarınca belirlenen kadınların %25'i, evlenme öncesinde kendi fikirlerinin sorulmadığını, %17'si ise bu evliliği yapmak zorunda olduğu duygusuyla hareket ettiklerini belirtmişlerdir. 2008 yılında danışma merkezlerine yaklaşık 3.500 kişi başvurmuş ve bu araştırmaya katılanların yüzde 60'ı zorla evlendirilmekle tehdit edildiğini, yüzde 40'ı ise zorla evlendirildiğini söylemişlerdir İsviçre de 2005 ve2006 yılları arasında yapılan araştırma dada yaklaşık 17.000 zorla evlenme vakasına rastlanmıştır. (Havutçu,2013). Kadınlar bilinçlenmeyle birlikte artık ailelerinin kendilerine uygun gördüğü biriyle evlenmektense evlilikte aşk evliliği yapmayı tercih etmektedirler. Bunda yıllarca toplumun kadının isteklerinden çok erkeğin isteklerini ön plana çıkarıp evlilik gerçekleştiğinden dolayı kadınların toplumun baskısıyla susturulmasının etkisi olmaktadır (Saygılığil,2016). Bireyler ataerkil bir aileden gelip cinsiyetlerini şekillendirmesine karşın, kent yaşamının kendilerine farklı roller, ihtiyaçlar ve hassasiyetler sunabilmektedir (Oğuz, 2016). Anlaşarak evlenen çiftler, görücü usulü evlenenlere göre, daha fazla çift tatmini ve çift birlikteliği yaşamaktadırlar ve sevgilerini açık bir şekilde göstermektedirler (şendil ve Korkut, 2012; Süataç, 2010; Yılmaz,2009; elik, 2009). Toplumun bunca kuralına rağmen hala kadınlar zorla evlendirilmeye çalışılmakta ve sosyal baskı devam etmektedir. Çalışmamızda büyük şehirde yaşadıkları halde bu yanlış olgudan sıyrılmamaları düşündürücüdür.

Örnekleme cinselliğe dair bakış açısına göre incelendiğinde, çift uyumu ve cinselliğe dair bakış açısında anlamlı bir fark görülmüştür. Bu ift doyumunu ve bağlılığı etkilemezken, eşlerin uyumu ve birbirlerine sevgi göstermelerini

etkilemektedir. Erkekler katılımcıların büyük bir çoğunluğu cinsellik davranışını zevk olarak görürken kadınlarda zorunluluk görme erkeklere oranla daha fazladır. Kadınlar erkeklere oranla olumsuz düşünceleri daha fazla belirtmişlerdir. İnsanlar cinsellik olmadan yaşayabilirler belki fakat bu dürtü insanın doğası gereği kendilerine verilen bir gereksinimdir. Cinsel davranışın olumlu olması evliliğe katkı sağlar (Trudel, 2002). Bireylerin mutluluğu ve evliliklerinin uyum içinde yürüyebilmesi için bu güdünün kaba cinsel bir davranıştan ziyade olumlu bir cinsel birlikteliğe dönüşmesi önemli bir husustur (Özügurlu, 2013). Cinsel davranışlarımızı etkileyen birçok etken bulunabilmektedir. Kadın ya da erkek bu sorunun neden kaynaklandığını tespit edip evliliklerinde uyum ve doyum yaşayabilmelidirler. Bunlar biyolojik, psikolojik, sosyal ya da kendi cinsiyetin getirdiği sorumluluktan kaynaklanabilir (Özguven, 2012). Bazen de kadının hormonal yapısından, regl ve hamilelik dönemlerinde yaşadığı duygu değişimlerinden kaynaklı sorunlarda yaşayabilmektedir (Brizendine, 2014b). Cinsel birliktelik yaşanırken aşk, sevgi, şefkat, kabullenme, öz benliği koruma, onaylanma, itibar görme, başarılı olma, vicdana uygun olma, özgeci olma, karar verme sürecine katılım, önemli hissetme ve kişilik düşüncesini takviye etme gibi durumlardan çiftlerin evlilikleri etkilenir(Ertürk, 1975; Akt, Bilen ve Topçuoğlu, 2008). Kadınlarda görülen cinsel işlev bozukluğu da evlilikteki cinsel doyum ve evlilik doyumunu olumsuz yönde etkiler. Cinsel isteğin ve uyarılma hissinin azalması, yağlanma oranında artış, orgazm olunamaması, ağrı durumlarının artması ve memnuniyetsizlik yaşla birlikteliğe artışı, düşük eğitim seviyesi, işsizlik durumu, çocuk sayısı, kronik rahatsızlıklar ve kadının menopoza girmesi de etkilenmesinde bireylerde doyumsuzluğa neden olur (Çayan ve ark, 2004). Aile terapisine başvuran çiftlerin sorunlarından biri de cinsel doyumlarındaki düşüklüktür (Uzel, 2015). Yapılan araştırmalarda bizi destekler mahiyettedir. Koçak(2009)'da kadınların erkeklere göre daha düşük cinsel doyuma sahip olduklarını ve daha az öz doyum sıklığı yaşadıklarını gözlemlemiştir. Uluyol(2014), Hasdemir(2014) ve Erbek ve ark (2005) eşler arasında cinsel doyum arttıkça, çift uyumu da artmakta olduğu saptamışlardır.

Katılımcıların çift uyum ve doyumunu ile çocuk sahibi olma, evlilik sayısı ve eşlerin akraba olma durumları arasında anlamlı bir ilişkiye rastlanmıştır. Çocuk sahibi olma durumu eşlerin evlilik uyumunu etkilememekte sadece

birbirine bağılıklarını etkilemektedir. Çalışmamızı destekleyen araştırmalarda, İlketenci(2004), Fidanoğlu(2006), Çelik((2006), Çınar(2008), Süataç(2010) ve Şentürk(2013)yaptığı araştırmalardır. Eşlerin evlilik doyumu ile çocuk sayısı arasında önemli bir fark bulunmamaktadır. Açık(2008), Lafcı(2014), Uluşol(2014) ve Hasdemir (2014) çocuk sahibi olmanın evlilik uyumunda ve evliliği sürdürmede olumlu bir etkisinin olmadığını bildirmektedir. Bazen çocuk sahibi olmayan çiftlerin evlilikteki uyumu çocuk sahibi olanlara göre daha yüksek bulunurken Çelik(2009), bazen de evlilik içi çatışmaları tetiklemektedir (Yılmaz,2009; Hoşgör,2013; Yüksel,2013; Özaydınlık,2014; Öner,2016; Uzel,2015). Evlilik arası çatışmasının azalmasına neden olabilecek ve eş uyumunu etkileyebilecek konulardan biri çocuk hakkında verilen kararların ortak alınacak karar olması ve çiftlerin kendi doğrularına göre çocukları hakkında karar vermeleridir (Aktaş, 2009; Kahveci, 2016). Evli bireyler çocuk sahibi olmak istediklerinde birbirleriyle anlaşma sağlarsa evlilik uyumu artacaktır (Burgess,1939). Evli çiftlerin evlilik doyumu ile çocuk sayısı arasında önemli bir fark bulunmadığını destekleyen çalışmalar mevcuttur (İlketenci, 2004; Fidanoğlu, 2006; Çelik, 2006; Çınar,2008; Süataç, 2010; Şentürk, 2013, İlericiler, 2015). Çocuk bazen bağlayıcı bir rol üstlendiği gibi bazende sorunları tetiklemektedir. Çakmak-Tolan (2015), çocuğu olmayan veya 1 çocuğu olan evli bireylerin 2 çocuklu evli bireylere göre daha fazla evlilik uyumu yaşadıklarını belirtir yine bir çalışmada Doğan (2014), çocuk sayısı azaldıkça, evlilik uyumu ve tatmininin arttığını belirtir. Lafcı (2014)'da yapmış olduğu çalışmada evli çiftlerin geçirmiş olduğu evlilik sayısı ile evlilik uyumu arasında anlamlı bir ilişki saptamamıştır. Bozkurt (2014), bireylerin ikinci evliliklerinde çift doyumlarının arttığı ve evlilik uyumlarının daha yüksek olduğunu, Uzel (2015) ikinci evlilik yapan çiftlerin hatalarından ders aldığını ve daha bilinçli ve düzenli davrandıklarını söylemiştir. Eşlerin akraba olup olmaması eşler arasındaki uyum ve doyumu etkilememektedir. Çalışmamıza katılan çiftlerin büyük bir çoğunluğu metropol ve büyük şehirde(%80,7) yaşadığından dolayı anlamlı bir fark olmaması olasıdır. Bunu destekleyen bir çalışmada Öztürk ve Arkar(2014) yaptığı çalışmadır. Eşlerin birbirlerini önceden tanımalarında ziyade evlilik süresince birbirlerini kabullenmeleri ve değişim halinde olduklarını kabullenmeleri önemlidir. İlketenci (2004),eşler birbirlerinin evlendikten sonra değişim yaşadıklarını kabullendiklerinde uyumlu bir şekilde yaşarlar. Fışiloğlu (2001), akraba evliliği

yapan eşlerin evlilik uyumlarının düşük olduğunu söylemiştir (Akt, Tutarel-Kışlak ve Göztepe, 2012).

4. 4. Sonuç ve Öneriler

Araştırmamızda bağlanma örüntülerinin, toplumsal rollerin ve cinsel yaşam sorunlarının evlilik doyumunu etkileyeceğini durumlarını gözden geçirdiğimiz çalışmamızda, elde ettiğimiz sonuçlara göre cinsel yaşamda yaşanan sorunların evlilik uyumunda çok etkisi olmasa da çiftlerin doyumunu azalttığını tespit ettik Eşler evliliklerinde uyumun bozulmasını istememekte fakat duygu tatmini yaşayamamaktadırlar. Bu da onların psikolojini etkilemektedir.

Cinsellikle alakalı bölümler cevaplandırılırken de katılımcılarımızın bazıları soruları cevaplandırmak istememekte ya da zorlanmaktaydı. Bundan yine toplumda küçük yaşta verilen cinsel eğitimin yanlış ya da eksik verilmesi veyahut hiç verilmemesinin etkisi olduğu düşünülmektedir. Cinselliğe ait bazı tabular ve mitler hala geçerliliğini sürdürmektedir. Evlilikte cinsel doyumun artırılmasına dair çalışmaların yapılması uygun olabilir.

Bireylerin bağlanma durumu evlilik uyumunda etkili olsa da güvensiz bağlanma yaşayan çiftlerin doyumunu olumsuz etkilenmektedir. Eşlerin zamanla ilişkilerini geliştirmeleri ve yaşanan sorunların üstesinden gelme durumları mümkün olabilmekte fakat evlilik doyumunu noktasında eşler arasındaki bağlanma örüntüleri çiftlerin duygu paylaşımı ve iletişimini olumsuz yönde etkilemektedir.

Çalışmamızı sürdürdüğümüz aşama da Yakın İlişkiler Yaşantılar Envanteri' ni yanıtlarken özellikle ev hanımları, ilkokul, ortaokul ve lise mezunlarının soruları anlamakta güçlük çektiğini gördük. Bunun da araştırmamızın sonuçlarına olumsuz yansıdığını düşünüyoruz.

Yaptığımız çalışma da geleneksel çizginin hala korunduğu görülmüştür. Anketlerimizi doldururken özellikle kadınların ataerkil aileden gelen yapıdan rahatsız oldukları, toplumsal baskıyı üstlerinde hissettiklerinden dolayı bazı şeyleri sadece kendilerinin değil eşlerinin de yapmasını istediklerini, ev işleri ve çocuk bakımı gibi işleri eşleriyle eşit bir şekilde paylaşılmasının gereğini ifade etmişlerdir. Toplumsal cinsiyet rollerinde her ne kadar ülkemizde toplumsal ve hukuksal değişimler yaşansa da bu değişim bireyler tarafından hemen kabul

edilmemektedir. Bireylerin bu konuda bilinçlenmesi için çalışmaların yapılması öngörülmektedir.

Araştırmamızdaki önemli hususlardan biri çiftlerin uyumlarında problem yaşanmazken evlilik doyumları açısından durum bu şekilde görülmemektedir. Çift uyumunda geleneksel düşünceden kaynaklanan örüntüler hakimken, çift doyumunda duygular ve psikolojik tatmin ağır basmaktadır. Onun için çiftler evliliklerinde uyum yaşarken bu doyumlarını olumsuz etkilemektedir. Bazı davranışlar çok benimsenirse de sorun çıkmasın, evlilik müessesesi bozulmasın ya da çocuklar bu konudan etkilenmesin diye sürdürülen evliliklerde uyum bozulmazken, bireyin bu ilişkiden hissettiği tatmin bireyin mutsuzluğuna ya da evlilik ilişkisi içinde yalnızlığına neden olabilmektedir.

Yapılan çalışma örneklem açısından yetersiz olduğu düşünülmektedir. Bunun başka araştırmalarda daha geniş bir örneklem grubuyla çalışılması farklı sonuçlar verebilir. Ülkemizde bilimsel çalışmalarda evli bireyler bağlanma, toplumsal cinsiyet ve cinsiyet ile ilgili çalışmalar yeterli seviyede olmadığı görülmüştür. Bununla ilgili çalışmaların artırılması öngörülmektedir.

Toplumsal cinsiyet ve cinsel doyum konusunda bilinçlendirilme çalışmaları-özellikle eğitim seviyesi düşük bireylerde-yapılması uygun olacaktır. Bu çalışma yapılırken toplumu yapısına uyan programlar ve çalışmalar çerçevesinde olmasının toplumsal gelişim ve değişime katkısı olacağı düşüncesini taşımaktayız. Yapılan programlar kültür olgumuzla uyumsuzsa benlik bilincinde belirsizlik olup bireylerin psikolojisini bozabilir. Bunun için kitle iletişim araçlarının etkili kullanılıp sosyal gelişim ve değişime öncü olması gerekmektedir.

Yapmış olduğumuz çalışmanın evlilik ilişkilerinde yaşanan problemlerin ve bunun evli bireyler arasında yarattığı psikolojik ve sosyal yaşantısına yönelik olumsuz durumların iyileştirilmesine dair çalışmalara olanak sağlanması istediğimiz sonuçtur.

KAYNAKÇA

- Açık, Ö. (2008). Evlilik uyumu ve bağlanma stilleri arasındaki ilişki, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Akar, H. (2005). Psikiyatrik yardım talebi olanlar ile yardım talebi olmayan ve boşanma aşamasında olan çiftlerde; çift uyumu ve kişilik özellikleri arasındaki ilişkinin karşılaştırılması. Yayınlanmamış Tıpta Uzmanlık Tezi, Bakırköy Prof. Dr. Mazhar Osman Ruh Sağlığı ve Sinir Hastalıkları Eğitim ve Araştırma Hastanesi 12. Psikiyatri Birimi, İstanbul.
- Akdağ, F,Ç. , Çankaya Z,C. (2015). Evli Bireylerde Psikolojik İyi Oluşun Yordanması. “Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 11(3): 646-662.
- Akdemir, A. Karaoğlan, A. Karakaş, G. (2006). Çift Terapisi. Psychiatry in Türkiye. Volume 8 Number 2
- Aktaş, S. (2009). Eşlerden birinin kaygı düzeyi ile Evlilik Uyumu Arasındaki İlişkinin Belirlenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Klinik Psikoloji bölümü. İstanbul.
- Altuntaş, O. , Altınova, H, H. (2015). Toplumsal Cinsiyet Algısı ile Sosyo-Ekonomik Değişkenler Arasındaki İlişkinin Belirlenmesi. Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Volume 10/6. p. 83-100
- Aydın, B. (2015).Çocuk ve Ergen Psikolojisi, Nobel Akademik Yayıncılık. Ankara,
- Bacanlı, H. , Terzi, Işık, Ş. (2015).Yetişkinlik ve Yaşlılık; Gelişimi ve Psikolojisi, Açılım Kitap, İstanbul.
- Baltaş, A. , Baltaş, Z. (1998). Stres ve Başa Çıkma Yolları. Remzi Kitabevi. İstanbul.

- Bartholomew, K. , Horowitz, L. M. (1991). Attachment styles among young adults: A test of a four-category model. *Journal of Personality and Social Relationships*, 61: 226–244.
- Bartholomew, K. , Shaver, P. R. (1998). Methods of assessing adult attachmentFrom J. A. Simpson & W. S. Rholes (Eds.), *Attachment theory and close relationships* (pp. 25-45). New York: Guilford Press.
- Bee, H. , Boyd, D. (2009). *Çocuk Gelişim Psikolojisi*. Gündüz, O. (Çev) Kaknüs Yayınları. İstanbul.
- Bem, S. L. (1985), “Androgyny and Gender Scheme Theory: A Conceptual and Empirical Integration” SOLDEREGGER, T.B. (ed.), *Psychology and Gender Nebraska Symposium on Motivation 1984* (Lincoln ve London: University of Nebraska Press).
- Bretherton, I. (1992), *The Origins of Attachment Theory: John Bowlby and Mary Ainsworth*. *Developmental Psychology* fol. 28, No. 5,759-775
- Bıyıkoglu, B. E. (2012). *Evlilik Uyumunun Mükemmeliyetçilik Özellikleri, Stresle Başa Çıkma Stratejileri ve Cinsiyet Açısından İncelenmesi*. Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi
- Bildirici, A. (2016). *Evlilik Süresinin, Cinsel Yaşama ve Evlilik Uyumuna Etkisi ve Sonuçlarının Demografik Özelliklere Göre Karşılaştırılması*, Yüksek Lisans Tezi. Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Psikoloji Anabilim Dalı Klinik Psikoloji Bilim Dalı.
- Bilen, M. , Topçuoğlu, M.A. (2008).*Yaşamın Gizemi Cinsellik*. Butik Kitap. Ankara
- Bowlby, J. (1982). *Attachment and loss: Vol.1. Attachment* {Second ed.}. New York: Basic Books
- Bowlby, J. (2005). *The making and breaking of affectional bonds*. London
- Bozdemir, N. , Özcan, S. (2011). *Cinsellik ve Cinsel Sağlığa Genel Bakış*. *Turkish Journal of Family Medicine and Primary Car (TJFMPC)*, Vol: 5: No. 4: 37-46.

- Bozkurt, A. (2014). Evli Bireylerde Bağlanma Stilleri, Aile içi Eşler Arası Şiddet ve Evlilik Uyumu Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Üniversitesi. Adli Tıp Enstitüsü. Sosyal Bilimler Anabilim Dalı. İstanbul.
- Bozkurt, S. (2006). Temas Biçimleriyle Bağlanma Stilleri ve Kişilerarası Şemalar Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Doktora Tezi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Psikoloji Bölümü. Uygulamalı Psikoloji Ana Bilim Dalı. Ankara.
- Bradbury, T.N. , Fincham, F.D. , Beach, S.R.H. (2000). Research on the Nature and Determinants of Marital satisfaction: A Decade in Review. *Journal of Marriage and Family*, 62, 964-980.
- Bradbury, T.N. , Karney, B.R. (2004). Understanding and Altering the Longitudinal Course of Marriage. *Journal of Marriage and Family*, 66 (Nov), 862-879.
- Brennan, K.A. , Shaver, P. (1995). Dimensions of Adult Attachment, Affect Regulation, and Romantic Relationship Functioning, *Personality and Social Psychology Bulletin*, 21: 267-284.
- Bretherton, I. (1992). The Origins of Attachment Theory: John Bowlby and Mary Ainsworth. *Developmental Psychology*. fol. 28, No. 5,759-775
- Brizendine, L. (2014a). Erkek Beyni.(Çev, Gül Tonak). Say Yayınları. İstanbul
- Brizendine, L. (2014b). Kadın Beyni.(Çev, Zeynep Heyzen Ateş). Say Yayınları. İstanbul
- Büyükşahin, A. (2006). Yakın ilişkilerde bağlanım: yatırım modelinin bağlanma stilleri ve bazı ilişkisel değişkenler yönünden incelenmesi, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara.
- Canel, A, N. (2012). Aile ve Evlilik Hayatı, T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Müdürlüğü. Aile Eğitim Programı. İstanbul.
- Collins, N, L. , Read, S. J.(1990). Adult Attachment, Working Models and Relationship Quality in Dating Couples. *Journal of Personality and Social Psychology*, Vol. 58, No. 4, 644 – 663

- Collins, N. L. , Feeney, B. C. (2000). A Safe Haven: An Attachment Theory Perspective on Support Seeking and Caregiving in Intimate Relationships. Journal of Personality and Social Psychology. Vol. 78, No. 6, 1053-1073
- Comer, L. (1996). Evlilik Mahkumları. (Çev, Sedef Öztürk). Pazartesi Yayınları. İstanbul.
- Curun, F. (2006). Yüklemeler, İletişim Çatışmaları, Cinsiyet ve Cinsiyet Rolü Yönelimi ile Evlilik Doyumu Arasındaki İlişki. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ankara Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü. Psikoloji (Sosyal Psikoloji) Anabilim Dalı. Ankara.
- Cüceloğlu, D. (1998a). Yeniden İnsan İnsana, Remzi Kitabevi, İstanbul
- Cüceloğlu, D. (1998b). İnsan ve Davranışı (Psikolojinin Temel Kavramları), Remzi Kitabevi, İstanbul
- Çağ, P. Yıldırım, İ. (2013) Evlilik Doyumunu Yordayan İlişkisel ve Kişisel Değişkenler. Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi; 4 (39), 13-23
- Çakmak, Tolun, Ö. (2015). Evlilik Uyumunun Kişilik Özellikleri, İlişkiye Dair İnançlar ve Çatışma Çözüm Stilleri Bağlamında Yordanması (Diyarbakır İl Örneği). Doktora Tezi İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik Ana Bilim Dalı. Malatya.
- Çalışır, M. (2009). Yetişkin Bağlanma Kuramı ve Duygulanım Düzenleme Stratejilerinin Depresyonla İlişkisi. Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar, 1(3), 240-255
- Çapkın, M. (2012) Romantik Kıskançlığın, Bağlanma Stilleri, Benlik Saygısı, Kişilik Özellikleri ve Evlilik Doyumu Açısından Yordanması. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Arel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Çavuşoğlu, Z. Ş. (2011). Bağlanma Stilleri Evlilik Uyumunu ve Aldatma Eğilimi Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Psikoloji Anabilim Dalı. Klinik Psikoloji. İstanbul.

- Çayan, S. , Akbay ,E. , Bozlu, M. , Canpolat, B. , Acar, D. , Ulusoy, E. (2004).
The Prevalence of Female Sexual Dysfunction and Potential Risk Factors
That May Impair Sexual Function in Turkish Women, *Urol Int*;72: 52–57
- Çelik, E. (2009). Evli Öğretmenlerin Bağlanma Stili, Denetim Odağı ve Bazı
Nitelikleri Açısından Evlilik Uyum Düzeylerinin İncelenmesi. Yüksek
Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim
Bilimleri (Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık) Anabilim Dalı. Eskişehir.
- Çelik, M. (2006). Evlilik Doyum Ölçeği Geliştirme Çalışması. Yayınlanmamış
Doktora Tezi. Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitim
Bilimleri Anabilim Dalı. Adana.
- Çelik, M. , İnanç, Yazgan, B. (2009) Evlilik Doyum Ölçeği Geçerlik ve
Güvenirlik Çalışmaları, Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Cilt 18,
Sayı 2,Sayfa 247-269
- Çınar, L. (2008). Evlilik Doyumu: Cinsiyet Roller ve Yardım Arama Tutumu.
Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler
Enstitüsü, Ankara.
- Davis, D. , Shaver P.R. , Vernon M, L. (2004). Attachment Style and Subjective
Motivations for Sex. *Personality and Social Psychology PSPB*, Vol. 30 No.8
- Declercq, F. , Willemsen, J. (2006). Distress and Post traumatic Stress Disorders
in and avoidance. *Clinical Psychology and Psychotherapy*, 13, 256-263.
- Demirtaş, H, A. (2004). Yakın İlişkilerde Kıskançlık (Bireysel, İlişkisel ve
Durumsal Değişkenler). Doktora Tezi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler
Enstitüsü Psikoloji (Sosyal Psikoloji) Anabilim Dalı. Ankara
- Deniz, M. E.(Ed). (2012). Erken Çocukluk Döneminde Gelişim. Ankara. Maya
Akademi
- Doğan, E. (2014). Woman’s General Marital Adjustment and Relationship Style
for Marital Adjustment in Relation to Dyadic Trust and Depression. A Thesis
Subbitted to the Graduate School of Social Sciences of Bahçeşehir
University. İstanbul.

- Demir, Y. , Durmuş, E (2015). Uzun Evlilikler: Bir Yastıkta Kırk Yıl. Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi. Cilt: 8 Sayı: 36, 636 - 645
- Düzgün, G. (2009). Evli Kişilerde Depresyon, İlişkiye İlişkin İnanç, Kendini Ayarlama Düzeyinin Evlilik Uyumu İle İlişkisi, Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Psikoloji (Uygulamalı Psikoloji) Anabilim Dalı. Ankara
- Erbek, E, , Beştepe, E, , Akar, H. , Eradamlar, N. , Alpkan, R. , L. (2005). Evlilik Uyumu. Düşünen Adam; 18 (1): 39-47
- Erbil, D, D. (2016). Evli ve Çalışan Bireylerin Çalışma Yaşam Kalitesinin Evlilik Uyumuna Etkisi, Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Aile ve Tüketici Bilimleri Anabilim Dalı. Ankara.
- Erdoğan, S. (2007). Evlilik Uyumu ile Psikiyatrik Rahatsızlıklar, Bağlanma Stilleri ve Mizaç ve Karakter Özellikleri Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Tıp Fakültesi Psikiyatri Anabilim Dalı. Ankara.
- Erişti, A (2010). Bağlanma Stilleri, Kişilik Özellikleri ve Evlilik Uyumu Arasındaki ilişki. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ege Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İzmir
- Eroğlu, K. , Gölbaşı, Z. (2005). Cinsel Eğitimde Ebeveynlerin Yeri: Ne Yapıyorlar, Ne Yaşıyorlar? Atatürk Üniv. Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi, Cilt: 8, Sayı: 2
- Ersanlı, K. , Kumcağız, H. (2016). Cinsel Sağlık Eğitimi, Pegem Akademi, Ankara
- Eryavuz, A. (2006). Çocuklukta Algılanan Ebeveyn Kabul veya Reddinin Yetişkinlik Dönemi Yakın İlişkileri Üzerindeki Etkileri. Doktora Tezi. Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Psikoloji Anabilim Dalı.İzmir.
- Feeney J, A. , Noller, P. (1990). Attachment Style as a Predictor of Adult Romantic Relationships. Journal of Personality and Social Psychology Vol. 58, No. 2, 281-291

- Fidanoğlu, O. (2006). Evlilik uyumu, Mizah Tarzı ve Kaygı Düzeyi Arasındaki İlişki, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi. Eğitim Bilimleri Enstitüsü. İstanbul.
- Gander, M.J. , Gardiner, H. W. (2015).Çocuk ve Ergen Gelişimi. (Yayına Hazırlayan, Onur, B). (Çev, Dönmez, A. Çelen, H. N). İmge Kitabevi. (Orijinal baskı, 2004). Ankara.
- Gençtan. E. (1996). İnsan Olmak, Remzi Kitabevi, İstanbul
- Güçlü Engin, N. (2008). Evli ve Boşanmış Kişilerin Evlilik Uyumu ve Cinsiyetçilik Açısından Karşılaştırılması. Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Sosyal Psikoloji) Anabilim dalı. Ankara.
- Güldü, Ö. , Kart, M, E. (2009). Toplumsal Cinsiyet Roller ve Siyasi Tutumlar. Ankara Üniversitesi. SBF Dergisi. 64-3
- Gülsün, M. , Ak, M. , Bozkurt, A. (2009). Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar. Sayı:1, 68-69.
- Günay, G. , Bener, Ö. (2011). Kadınların Toplumsal Cinsiyet Rollerinde Aile İçi Yaşamı Algılama Biçimleri. TSA / Yıl: 15. S: 3
- Gündoğan, M. (2015). “Eşlerin Bağlanma Tarzları İle Çift Uyum Düzeyi Arasındaki İlişkinin Araştırılması. Tıpta Uzmanlık Tezi, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Tıp Fakültesi. Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı. Eskişehir.
- Güneş, A. , Koluacı, S. , Güneş, G. , Aylaz, R. (2009). Malatya’da Üniversite Öğrencilerinin Cinsellikle İlgili Tutum ve Davranışları. e-Journal of New World Sciences Academy Medical Sciences, 1B0007, 4, (3), 47-58
- Gürsoy, F, Ç. (2004). Kaygı ve Demografik Değişkenlerin Evlilik Uyumu ile İlişkisi. Yüksek Lisans Tezi. Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı. Eğitimde Psikolojik Hizmetler Bilim Dalı. Mersin.

- Hacı, Y. (2011) Evlilik Uyumunun Empatik Eğitim, Algılanan Aile İçi İletişim ve Çatışma Çözme Stilllerine Göre Yordanması. Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Hasdemir, K. (2014). Evlilik Uyumu Ve Cinsel Doyum Arasındaki İlişki. Yüksek Lisans Tezi, Üsküdar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Klinik Psikoloji Anabilim Dalı. İstanbul.
- Havutçu, A. (2013). Mukayeseli Hukuktaki Gelişmeler Işığında Türk Medeni Kanunu Açısından Zorla Evlenme Probleminin Değerlendirmesi (Consideration of the Problem of Marriages under Compulsion to Turkish Civil Code in the Light of the Developments in the Comparative Law). Cilt:8.S. 1341- 1382
- Hawkins, D. N. (2005). Unhappily ever after: Effects of Long Term, Low Quality Marriages on Well-being Social Forces. The University of North Carolina Press, 84 (1), 451–471
- Hazan, C. , Shaver, P. (1987). Romantic Love Conceptualized as an Attachment Process. Journal of Personality and Social Psychology, Vol. 52, No. 3, 511-524
- Hazan, C. , Shaver, P. R. (1994). Attachment as an Organizational Framework for Research on Close Relationships, Psychological Inquiry, 5: 1-22.
- Hortaçsu, N. (2012). İnsan İlişkileri, İmge Kitabevi, Ankara
- Hoşgör, T.E. (2013). Evli Çiftlerin Öfke İfade Tarzları ile Evlilik Uyumunun İncelenmesi. Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi. İzmir.
- İdiz, Z. (2009). Evlilik Uyumu, Evlilik Yatırımı, Aile içi Şiddet ve İntihar Girişimi Arasındaki Bağlantıların Sosyal Psikolojik Açından İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Psikoloji (Sosyal Psikoloji) Anabilim Dalı. Ankara.
- İlericiler, K. N. (2015). Evlilik Uyumunu Açıklamada Yakın İlişkilerde Bağlanma, Erken Dönem Uyum Bozucu Şemalar ve Psikolojik Travmanın Rolü. Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi.

- İlkketenci R. (2004), Evli Bireylerin Problem Çözme Becerileri ve Evlilik Uyumları Arasındaki İlişki, Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Konya.
- İnanç, B. Y. , Bilgin, M. , Atıcı, M, K. (2015). Gelişim Psikolojisi (Çocuk ve Ergen Gelişimi). Pegem Akademi, Ankara
- İzveren, A. (1980). Toplumsal Törebilim (Sosyal Ahlak). Ankara İktisadi ve Ticari Bilimler Akademisi. Bilim Dizisi 1. Ankara
- Kabasakal, Z. , Soylu, Y. (2016). Evli Bireylerin Evlilik Doyumunun Cinsiyet ve Eş Desteğine göre İncelenmesi. Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi (Journal of Research in Education and Teaching. Cilt: 5. Sayı: 4, Makale No: 21
- Kağıtçıbaşı, Ç. , Cemalcılar, Z. (2015). Dünden Bugüne İnsan ve İnsanlar (Sosyal Psikolojiye Giriş). 17.Basım. Evrim Yayınevi. İstanbul.
- Kahveci, G. A. (2016). Evli Çiftlerde Evlilik Uyumu, Evlilik Çatışma Biçimi ve Depresyon Düzeylerinin Değerlendirilmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Beykent Üniversitesi, İstanbul.
- Karadeniz, C. (2016). Çocukluk Çağı İstismarına Uğramış Bireylerin Yakın İlişkideki (Romantik) Bağlanma Stilleri Açısından İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Üniversitesi. Adli Tıp Enstitüsü. Sosyal Bilimler Anabilim Dalı. İstanbul.
- Karney B R. , Bradbury T, N. (1995). The Longitudinal Course of Marital Quality and Stability: A Review of Theory, Method, and Research. Psychological Bulletin Vol. 118, No. 1,3-34.
- Kasapoğlu, A. , Karkıner, N. (2011); Aile Sosyolojisi, T.C. Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayını.
- Koçak, G. (2009). Sexual Self- Schmas: An Exploration of Their Impact on Frequency of Masturbation and Sexual Activity, Sexual Satisfaction, and Marital Adjustment. A Thesis Submitted to the Graduate Shhool of Social Sciences of Middle East Technical University. Ankara

- Kodan Çetinkaya, S. (2013). Üniversite Öğrencilerinin Şiddet Eğilimlerinin ve Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Tutumlarının İncelenmesi, Nesne, 1 (2), s.21-43.
- Kublay, D. (2013). Evlilik Uyumu: Değer Tercihleri ve Öznel Mutluluk Açısından İncelenmesi. Karadeniz Teknik Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi. Trabzon
- Kublay, D. , Oktan, V. (2015). Evlilik Uyumu: Değer Tercihleri ve Öznel Mutluluk Açısından İncelenmesi. Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi, 5 (44), 25-35
- Kulaksızoğlu, A. (2015). Ergenlik Psikolojisi. Remzi Kitabevi, İstanbul.
- Kumkale, Ç. (2015). Cinsel İşlev Bozukluğu olan Eşlerde Evlilik Uymu ve Bağlanma Stilllerinin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Beykent Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü. Psikoloji Ana bilim Dalı. Klinik Psikoloji Bilim Dalı. İstanbul.
- Lafcı, P. (2014). Evli Bireylerin Aşka İlişkin Tutumları ile Evlilik Uyumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi. Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Aile Eğitimi ve Danışmanlığı Anabilim Dalı. Aile Eğitimi ve Danışmanlığı. Yüksek Lisans Programı. İzmir
- Larson, J.H. (2002) The Great Marriage Tune-Up Book.
- Oğuz, Y. G. (2006). Toplumsal Yaşamda Kadın. Açıköğretim Fakültesi Yayını No:884, Eskişehir.
- Okutan, N. , Büyükşahin-Sunal, A. (2011). Eşcinsellere Yönelik Tutumlar, Cinsiyetçilik ve Romantik İlişkilerle İlgili Kalıpyargılar: Yetişkin Bağlanma Biçimleri Açısından Bir Değerlendirme. Türk Psikoloji Yazıları, 14 (27), 69-77
- Okçi, B. (2017). Cinsel Yönelimin Bağlanma Stilleri, Cinsel Doyum ve Psikopatoloji Yönünden Değerlendirilmesi. Yüksek Lisans Tezi. Işık Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü (Klinik Psikoloji Yüksek Lisans. Program). İstanbul.

- Onur, B. (2014).Gelişim Psikolojisi (Yetişkin Yaşlılık Ölüm). İmge Kitabevi.
Ankara
- Öner, Şengül, D. (2013). Evli Bireylerin Evlilik Çatışması, Çatışma Çözüm Stilleri ve Evlilik Uyumlarının İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi. Eğitim Bilimleri Enstitüsü (Aile Eğitimi ve Danışmanlığı Anabilim Dalı. Aile Eğitimi ve Danışmanlığı Programı). İzmir.
- Öngen, B. , Aytaç, S. (2013). Üniversite Öğrencilerinin Toplumsal Cinsiyet İlişkin Tutumları ve Yaşam Değerleri İlişkisi Sosyoloji Konferansları;2. No: 48;1-18
- Özaydınlık, Ş. (2014). Evli Çiftlerin Evlilik Uyumu ile Kişilik Özellikleri ve Romantik İlişkilerindeki Sosyal İlginin İncelenmesi. Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi. İstanbul.
- Özden, Ç, N. (2014). Evlilik Uymu ve Olumsuz Otomatik Düşünceler Arasındaki İlişkinin İncelenmesi, Yüksek Lisans Tezi. Haliç Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü. Psikoloji Ana bilim Dalı. Uygulamalı Psikoloji Programı. İstanbul.
- Özen, A. , Salman Engin, S. , Sakallı Uğurlu, N. (2016). Romantik İlişkilerde Çatışma Çözüm Stilleri Ölçeği: Geçerlik Güvenirlilik Çalışması. Nesne Psikoloji Dergisi (NPD), Cilt 4, Sayı 7
- Özer, A, Cihan-Güngör, H. (2012). Yükleme Tarzları, Bağlanma Stilleri ve Kişilik Özelliklerine Göre Evlilik Uyumu. Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, Cilt 8,S ss.11-24
- Özgüven, İ. E. (2012). Cinsellik ve Cinsel Yaşam. Nobel Yayıncılık. Ankara
- Öztürk Şafak, C. , Arkar, H. (2014). Evli Çiftlerde Evlilik Uyumu ve Cinsel Doyum Arasındaki İlişkiler. www. litaretursempozyum.com. Temmuz /Ağustos /Eylül cilt: 1.sayı: 3
- Özüğurlu, K. (2013). Evlilik Raporu (Evlilik-Aile ve Yaşam Birlikteliği). Altın Kitaplar. İstanbul.

- Polat, D. (2006). Evli Bireylerin Evlilik Uyumları, Aldatma Eğilimleri ve Çatışma Eğilimleri Arasındaki İlişkilerin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi. Ankara
- Richters, J.E. , Waters E. (1991). Attachment and socialization: The Positive Side of Social Influence. In Lewis, M. , Feinman, S. (Eds), Social Influences and Socialization in Infancy. (pp. 185-214). NY: Plenum Pres.
- Russel, B. (1998).Evlilik ve Ahlak. Say Yayıncılık. İstanbul.
- Salman, N. , Uzunoğlu, H. (2011). Eşlerin Boşanma Nedenleri ve Eğitimi, Pegem Akademi, Ankara
- Santrock, J. W. (2016). Yaşam Boyu Gelişim (Çeviri editörü, Galip Yüksel). Nobel Yayıncılık. Ankara
- Saygılıgil, F. (2016). Toplumsal Cinsiyet Tartışmaları. Dipnot Yayınları. Ankara.
- Sığırcı, A. (2010). Evli Bireylerde Bağlanma Biçimleri ve Evliliğe Dair İnançların Evlilik Doyumu ile İlişkinin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Malatya.
- Simpson, J A. (1990). Influence of Attachment Styles on Romantic Relationships. Journal of Personality and Social Psychology, Vol. 59, No. 5,971-980
- Simpson, J A. , William S. R. , Julia S. N. (1992). Support Seeking and Support Giving Within Couples in an AnxietyProvoking Situation: The Role of Attachment Styles. Journal of Personality and Social Psychology. Vol. 62. No. 3, 434-446
- Sis, A. (2010). Menepoz Dönemindeki Kadınların Menopozal Yakınmalarının Evlilik Uyumuna Etkisinin Belirlenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Atatürk Üniversitesi. Sağlık Bilimleri Enstitüsü Doğum, Kadın Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği Anabilim Dalı. Erzurum.
- Süataç, A (2010). Evlilik Uyumunun Kişilerarası Tarz ve Öfke Açısından Araştırılması. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi. İzmir

- Süleymanov, A. (2009). Çağdaş Türk Toplumlarında Aile ve Evlilik İlişkileri. Aile ve Toplum Yılı: 11 Cilt: 5 Sayı: 17
- Sümer, N. , Güngör, D. (1999). Yetişkin bağlanma stilleri ölçeklerinin Türk örnekleme üzerinde psikometrik değerlendirilmesi ve kültürlerarası bir karşılaştırma. Türk Psikoloji Dergisi, 14 (43), 71 – 106
- Şendil, G. , Korkut, Y. (2012). Evli Çiftlerdeki Çift Uyumu ve Evlilik Çatışmasının Demografik Özellikler Açısından İncelenmesi. Psikoloji Çalışmaları Dergisi, 28 (0), 15-34
- Şener, A. (2002). Ailede Eşler Arası Uyuma Etki Eden Faktörlerin Araştırılması. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi. Sağlık Bilimleri Enstitüsü. Ankara.
- Şentürk, S. (2013). Evli bireylerde Evlilik Uyumu ile İlgili Değişkenlerin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Haliç Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Psikoloji Anabilim Dalı Uygulamalı Psikoloji Yüksek Lisans Programı. İstanbul.
- Taycan, E, S. , Kuruoğlu, A, Ç. (2013). Evlilik Uyumu ile Bağlanma Stilleri ve Mizaç ve Karakter Özellikleri Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi. Türk Psikiyatri Dergisi;24
- Tezcan, S. , Çoşkun, Y. (2004). Türkiye’de 20. Yüzyılın Son Çeyreğinde Kadınlarda İlk Evlenme Yaşı Değişimi ve Günümüz Evlilik Özellikleri. Nüfusbilim Dergisi. Turkish Journal of Population Studies, 26, 15-34
- Turanlı, P. (2010). Orta Yetişkinlikte Evlilik Uyumu ile Benlik Saygısı ve Bağlanma Stilleri Arasındaki İlişkinin Saptanması. Yüksek Lisans Tezi. Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Psikoloji Anabilim Dalı Klinik Psikoloji Programı. İstanbul.
- Tuncay, E. (2006). Predictive role of perfectionism on marital adjustment. Unpublished Master’s Thesis, Middle East Technical University, Ankara.
- Trudel, G. (2002). "Sexuality and marital life: Results of a survey." Journal of Sex & Marital Therapy 28(3): 229-249.

- Tutarel-Kışlak, Ş. (1995). Cinsiyet, Evlilik Uyumu, Depresyon ile Nedensel ve Sorumluluk Yüklemeleri Arasındaki İlişkiler Üzerinde Bir Araştırma. Yayınlanmamış doktora tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Tutarel-Kışlak, Ş. , Çabukça, F. (2002). Empati ve Demografik Değişkenlerin Evlilik Uyumu ile İlişkisi. Aile ve Toplum Dergisi, Yıl: 5 Cilt: 2 Sayı. 40-46
- Tutarel-Kışlak, Ş. , Çavuşoğlu. (2006). Evlilik uyumu, Bağlanma biçimleri, Yüklemeler ve Benlik Saygısı Arasındaki İlişkiler. Aile ve Toplum Dergisi, 3 (9), 61-68.
- Tutarel-Kışlak, Ş. , Göztepe, I. (2012). Duygu Dışavurumu, Empati, Depresyon ve Evlilik Uyumu Arasındaki İlişkiler. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 3(2)
- Türk, B. B. (2016). Yetişkinlerde Bağlanma Biçimleri Kişilik Özellikleri ve bu Özelliklerin Ruhsal Sorunlarla İlişkinin Araştırılması. Yüksek Lisans Tezi. Işık Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü. Klinik Psikoloji Yüksek Lisans Programı. İstanbul.
- Uluyol, F, M. (2014). Bağlanma Örüntüleri, Eşe yönelik Kişiler Arası Şemalar ve Evlilik Sorunlarıyla Başa Çıkabilme Düzeyleri Arasındaki İlişkiler. Yüksek Lisans Tezi. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. (Psikoloji Anabilim Dalı Klinik Psikoloji Bilim Dalı). Ankara.
- Uzel, A. (2015). Evlilik İlişkisi İçerisinde Çiftler arasında Cinsel Doyumun, Evlilik Uyumu ve Benlik Saygısı Üzerindeki Etkilerinin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Psikoloji Anabilim Dalı (Klinik Psikoloji Bilim Dalı). İstanbul.
- Wilcox, W. B. , Nock, S, L. (2006). Un What's Love Got To Do With It? Equality, Equity, Commitment and Women's Marital Quality. Social Forces, Volume 84, Number 3,
- World Health Organization, (2010). Developing sexual health programmes. WHO/RHR/HRP/ 10.22.

- Yalçın, H. (2014). Evlilik Uyumu ile Sosyodemografik Özellikler Arasındaki İlişki. Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi. Cilt:3 Sayı:1 Makale No:24
- Yalom, M. (2002).Antik Çağlardan Günümüze Evli Kadının Tarihi. (Çev, Yelçe, Z. ve Domaniç, N) Çitlenbik Yayınları. İstanbul.
- Yavuzer, H. (1999).Ana Baba ve Çocuk, Remzi Kitabevi. İstanbul.
- Yıldırım, T. (2008).Üniversite Çağındaki Ergenlerin Cinsel Bilgi, Tutum ve Davranışları. Uzmanlık Tezi. Trakya Üniversitesi Tıp Fakültesi Aile Hekimliği Anabilim Dalı, Edirne.
- Yıldız, Y. (2012). İlişkiye İlişkin İnançların Evlilik Uyumunu Yordaması. Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi. Muğla.
- Yılmaz, A. (2001). Eşler Arasındaki Uyum: Kuramsal Yaklaşımlar ve Görgül Çalışmalar. Aile ve Toplum Dergisi, 4 (1), 1-13
- Yılmaz, A. (2009). 15-49 Yaş Grubu Kadınların Evlilik Uyumları ve Toplumsal Baskı Yaşama Durumları Arasındaki İlişki, Yüksek Lisans Tezi Ondokuz Mayıs Üniversitesi. Sağlık Bilimleri Enstitüsü. Halk Sağlığı Hemşireliği Anabilim Dalı. Samsun.
- Yılmaz, D. V. , Zeyneloğlu, S. , Kocaöz, S. , Kısa, S. , Taşkın, L. , Eroğlu, K. (2009). Üniversite Öğrencilerinin Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Görüşleri. Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi, Cilt 6: 1. Erişim: <http://www.insanbilimleri.com>
- Yılmaz, M. (2015). Evli Bireylerin Bağlanma Stillerinin, Bireylerin Umutsuzluk Düzeyi ve Evlilik Uyumu Üzerindeki Etkisi. Yüksek Lisans Tezi. Üsküdar Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü. Psikoloji Anabilim Dalı.(Klinik Psikoloji Programı). İstanbul
- Yüksel, Ö. (2013). Kadınlarda Evlilik Uyumu Ve Psikolojik Belirtiler Arasındaki İlişki: Stresle Baş Etme Biçimleri Ve Toplumsal Cinsiyet Rolü Tutumlarının Aracı Rollerini, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi Hacettepe Üniversitesi, Ankara.

Zeyneloğlu, S. , Terzioğlu, F. (2011). Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum Ölçeğinin Geliştirilmesi ve Psikometrik Özellikleri. Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 40, 409-420

Global Gender Gap Report2013. Erişim: <http://www.weforum.org/reports/global-gender-gap-report-2013>

Global Gender Gap Report(2015). Erişim:<http://www.weforum.orreports/global-gender-gap-report-2015>.

T.C.Sağlık Bakanlığı Ana Çocuk Sağlığı ve Aile Planlaması Genel Müdürlüğü, 2009 ISBN 975-590-132-9. Ankara.

T.C. Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü, ASAGEM) stratejik planı (2007-2011). AVESAG MÜDÜRLÜĞÜ. sp.gov.tr

Türk Dil Kurumu, Büyük Türkçe Sözlük. www.tdk.gov.tr

Tuik, (2012). (<http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=13469>

Tuik, (2013). <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=16051>

Tuik, (2014). <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=18628>

Tuik, (2015). <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=21515>

Tuik, (2016). <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=24642>

<http://www.weforum.org/reports/global-gendergap-report-2013>

Türk Medeni Kanunu Mevzuatı.(2017). www.yayin.adalet.gov.tr/dosyalar

EKLER

Ek.I. Sosyo- Demografik Form

Değerli Katılımcı,

Bu çalışma İstanbul Arel Üniversitesi Psikoloji Bölümü Yüksek Lisans Programı çerçevesinde yürütülen bir tez çalışmasıdır. Çalışmanın amacı, Evli Bireylerin, bağlanma stilleri, toplumsal cinsiyet rolleri, cinsel yaşam kaliteleri ve evlilik doyumu ile ilgili bilgi toplamaktır. Çalışmaya katılımımız tamamen gönüllülük esasına dayalıdır. Sizin samimi ve dürüst cevap vermeniz araştırmamızın geçerli ve güvenilir sonuçlar elde edilmesi açısından önemlidir.

Çalışmada sizden kimliğiniz ya da düşüncelerinizin sorgulanacağı hiçbir bilgi istenmemektedir. Cevaplarınız tamamen gizli tutulacak ve sadece çalışma kapsamında değerlendirilecektir. Elde edilecek bilgiler kesinlikle bilimsel yayımlarda kullanılacaktır. Katılım sırasında sorulardan ya da herhangi başka bir nedenden ötürü rahatsız olursanız soruları cevaplamayabilir veya cevaplama işini istediğiniz zaman bırakabilirsiniz. Böyle bir durumda anketi uygulayan kişiye, anketi tamamlamak istemediğinizi söylemeniz yeterli olacaktır. Anket sonunda, bu çalışmayla ilgili sorularınız varsa cevaplanacaktır.

Çalışma hakkında daha fazla bilgi almak istiyorsanız İrem Bedir(E-posta: bedirusluirem@gmail.com) ile iletişim kurabilirsiniz.Göstermiş olduğunuz ilgi ve çalışmamıza yaptığınız katkıdan dolayı şimdiden teşekkür ederim.

Bu çalışmaya tamamen gönüllü olarak katılıyorum ve istediğim zaman yarıda kesip çıkabileceğimi biliyorum. Verdiğim bilgilerin bilimsel amaçlı yayımlarda kullanılmasını kabul ediyorum. (Formu doldurup imzaladıktan sonra uygulayıcıya geri veriniz).

Katılımcının Adı Soyadı : ----- (İstenirse rumuz kullanılabilir)

E-Posta ya da tlf: -----

İmza : -----

1-) Yaşınız

2-) Mesleğiniz

3-) Cinsiyetiniz ()Kadın () Erkek

4-) Cinsiyetinizin getirdiği sorumluluktan memnun musunuz?

() Her zaman () Çoğu zaman () Bazen () Nadiren () Hiçbir zaman

5-) Ailenizin toplam aylık geliri

7-) Çocuğunuz var mı? () Evet. () Hayır

8-) Çocuk sayımız-----

9-) Eğitim düzeyiniz: () ilkokul () Ortaokul () Lise () Lisans () Lisansüstü

10-) Yaşamınızın çoğunu geçirdiğiniz yer () Köy () İlçe () Şehir

() Metropol((Büyükşehir)

11-) Ne kadar süredir evlisiniz? _____

12-) Kaç yaşında evlendiniz?.....

13-) Şu anki evliliğiniz kaçınıcı evliliğiniz? -----

14-) Eşiniz ile aranızdaki yaş farkı:

15-) Eşinizle akrabalık ilişkiniz var mı? () Evet () Hayır

16-) Eşiniz ile evlenme biçiminiz: () Severek/flört ederek

() Görücü usulü / isteyerek

() Görücü usulü / istemeyerek

() Kaçarak

Diğer. (Belirtiniz.....)

17-)Evlilik öncesi yeterli cinsel bilginiz var mıydı? () Vardı () Yoktu

18-)Cinsel ilişkisizde neyi çağrıştırıyor? (1) Zevk (2) Gereklik/Zorunluluk (3) Acı / Ağrı (4) Korku (5) Günah () Diğer (belirtiniz.....)

19-)Sizce evlilik ilk olarak neyi çağrıştırıyor?

(1) zamanı geldiğinde olması gereken ilişki

(2) severek kurulan ilişki

(3) Çocuk yetiştirmek için var olması zorunlu ilişki

() Diğer belirtiniz.....

ÇİFTLER UYUM ÖLÇEĞİ (ÇUÖ)

Birçok insanın ilişkilerinde anlaşmazlıkları vardır. Lütfen aşağıda verilen maddelerin her biri için siz ve eşiniz arasındaki anlaşma veya aşamama ölçüsünü aşağıda verilen altı düzeyden birini seçerek belirtiniz.

	Her zaman anlaşırız	Hemen her zaman anlaşırız	Nadiren anlaşamayız	Sıkça anlaşamayız	Hemen her zaman anlaşamayız	Her zaman anlaşamayız
1. Aileyle ilgili parasal işlerin idaresi.....						
2. Eğlenceyle ilgili konular.....						
3. Dini konular.....						
4. Muhabbet-sevgi gösterme.....						
5. Arkadaşlar.....						
6. Cinsel yaşam.....						
7. Geleneksellik (doğru veya uygun davranış).....						
8. Yaşam felsefesi.....						
9. Anne, baba yada yakın akrabalarla ilişkiler.....						
10. Önemli olduğuna inanılan amaçlar ve konular.....						
11. Birlikte geçirilen zaman miktarı.....						
12. Temel kararların alınması.....						
13. Ev ile ilgili görevler.....						
14. Boş zaman ilgi ve uğraşları.....						
15. Mesleki kararlar.....						

Aşağıdaki olaylar siz ve eşiniz arasında ne sıklıkla geçer?

25. Teşvik edici fikir alışverişinde bulunmak.....
26. Birlikte gülmek.....
27. Bir şeyi sakince tartışmak.....
28. Bir iş üzerinde birlikte çalışmak.....

Hiçbir zaman	Ayda birden az	Ayda bir veya iki defa	Haftada bir veya iki defa	Günde bir defa	Günden birden fazla

Eşlerin bazı zamanlar anlaşıkla, bazen anlaşamadıkları konular vardır. Eğer aşağıdaki maddeler son birkaç hafta içinde siz ve eşiniz arasında görüş farklılığı veya problem yarattıysa belirtiniz (Evet veya Hayır işaretleyiniz).

29. Seks için yorgun olmak.....
30. Sevgi göstermemek.....

Evet	Hayır

Aşağıda ilişkinizdeki farklı mutluluk düzeyleri gösterilmektedir. Orta noktadaki 'mutlu' birçok ilişkide yaşanan mutluluk düzeyini gösterir.

31. İlişkinizi genelde değerlendirdiğinizde mutluluk düzeyinin en iyi şekilde belirtecek olan seçeneği lütfen işaretleyiniz.
 Aşırı mutsuz Oldukça mutsuz Az mutsuz Mutlu Oldukça mutlu Aşırı mutlu Tam anlamıyla mutlu
32. Aşağıda belirtilen cümlelerden ilişkinizin geleceği hakkında ne hissettiğinizi en iyi şekilde tanımlayan ifadeyi lütfen işaretleyiniz.
 İlişkimin başarılı olmasını çok fazla istiyorum ve bunun için yapamayacağım hiçbir şey yoktur.
 İlişkimin başarılı olmasını çok istiyorum ve bunun için yapabileceğim hepsini yapacağım.
 İlişkimin başarılı olmasını çok istiyorum ve bunun için payıma düşeni yapacağım.
 İlişkimin başarılı olması güzel olurdu, fakat bunun için şu anda yaptıklarımın daha fazlasını yapmamam.
 İlişkimin başarılı olması güzel olurdu, fakat bunun için şu anda yaptıklarımın daha fazlasını yapmayı reddederim.
 İlişkim asla başarılı olmayacak ve ilişkinin yürümesi için benim daha fazla yapabileceğim bir şey yok

EK-III Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri - II

Aşağıdaki maddeler romantik ilişkilerinizde hissettiğiniz duygularla ilgilidir. Maddelerde sözü geçen "birlikte olduğum kişi" ifadesi ile eşiniz kastedilmektedir. Her bir maddenin ilişkilerinizdeki duygu ve düşüncelerinizi ne oranda yansıttığını karşılardaki 7 aralıklı Ölçek üzerinde, ilgili rakam üzerine çarpı (X) koyarak gösteriniz.

1-----2-----3-----4-----5-----6-----7
 Hiç Kararsızım / Tamamen
 katılmıyorum fikrim yok katılıyorum

1. Birlikte olduğum kişinin sevgisini kaybetmekten korkarım.	1	2	3	4	5	6	7
2. Gerçekte ne hissettiğimi birlikte olduğum kişiye göstermemeyi tercih ederim.	1	2	3	4	5	6	7
3. Sıklıkla, birlikte olduğum kişinin artık benimle olmak istemeyeceği korkusuna kapılırım.	1	2	3	4	5	6	7
4. Özel duygu ve düşüncelerimi birlikte olduğum kişiyle paylaşmak konusunda kendimi rahat hissederim.	1	2	3	4	5	6	7
5. Sıklıkla, birlikte olduğum kişinin beni gerçekten sevmediği duygusuna kapılırım.	1	2	3	4	5	6	7
6. Romantik ilişkide olduğum kişilere güvenip inanmak bana zor gelir.	1	2	3	4	5	6	7
7. Romantik ilişkide olduğum kişilerin beni, benim onları önemsedığım kadar önemsemeyeceklerinden endişe duyarım.	1	2	3	4	5	6	7
8. Romantik ilişkide olduğum kişilere yakın olma konusunda çok rahatımdır.	1	2	3	4	5	6	7
9. Sıklıkla, birlikte olduğum kişinin bana duyduğu hislerin benim ona duyduğum hisler kadar güçlü olmasını isterim.	1	2	3	4	5	6	7
10. Romantik ilişkide olduğum kişilere açılma konusunda kendimi rahat hissetmem.	1	2	3	4	5	6	7
11. İlişkilerimi kafama çok takarım.	1	2	3	4	5	6	7
12. Romantik ilişkide olduğum kişilere fazla yakın olmamayı tercih ederim.	1	2	3	4	5	6	7
13. Benden uzakta olduğunda, birlikte olduğum kişinin başka birine ilgi duyabileceği korkusuna kapılırım.	1	2	3	4	5	6	7
14. Romantik ilişkide olduğum kişi benimle çok yakın olmak istediğinde rahatsızlık duyarım.	1	2	3	4	5	6	7
15. Romantik ilişkide olduğum kişilere duygularımı gösterdiğimde, onların benim için aynı şeyleri hissetmeyeceğinden korkarım.	1	2	3	4	5	6	7
16. Birlikte olduğum kişiyle kolayca yakınlaşabilirim.	1	2	3	4	5	6	7

1-----2-----3-----4-----5-----6-----7
Hiç katılmıyorum Kararsızım / fikrim yok Tamamen katılıyorum

17. Birlikte olduğum kişinin beni terkeceğinden pek endişe duymam.	1	2	3	4	5	6	7
18. Birlikte olduğum kişiyle yakınlaşmak bana zor gelmez.	1	2	3	4	5	6	7
19. Romantik ilişkide olduğum kişi kendime olan güvenimi sarsar.	1	2	3	4	5	6	7
20. Genellikle, birlikte olduğum kişiyle sorunlarımı ve kaygılarımı tartışırım.	1	2	3	4	5	6	7
21. Terk edilmekten pek korkmam.	1	2	3	4	5	6	7
22. Zor zamanlarımda, romantik ilişkide olduğum kişiden yardım istemek bana iyi gelir.	1	2	3	4	5	6	7
23. Birlikte olduğum kişinin, bana istediğim kadar yakın olmadığını düşünürüm.	1	2	3	4	5	6	7
24. Birlikte olduğum kişiye hemen hemen her şeyi anlatırım.	1	2	3	4	5	6	7
25. Romantik ilişkide olduğum kişiler bazen bana olan duygularını sebepsiz yere değiştirirler.	1	2	3	4	5	6	7
26. Başımdan geçenleri birlikte olduğum kişiyle konuşurum.	1	2	3	4	5	6	7
27. Çok yakın olma arzumu bazen insanları korkutup uzaklaştırır.	1	2	3	4	5	6	7
28. Birlikte olduğum kişiler benimle çok yakınlaştığında gergin hissedirim.	1	2	3	4	5	6	7
29. Romantik ilişkide olduğum bir kişi beni yakından tanıdıkça, benden hoşlanmayacağından korkarım.	1	2	3	4	5	6	7
30. Romantik ilişkide olduğum kişilere güvenip inanma konusunda rahatımdır.	1	2	3	4	5	6	7
31. Birlikte olduğum kişiden ihtiyaç duyduğum şefkat ve desteği görememek beni öfkeliendirir.	1	2	3	4	5	6	7
32. Romantik ilişkide olduğum kişiye güvenip inanmak benim için kolaydır.	1	2	3	4	5	6	7
33. Başka insanlara denk olamamaktan endişe duyarım	1	2	3	4	5	6	7
34. Birlikte olduğum kişiye şefkat göstermek benim için kolaydır.	1	2	3	4	5	6	7
35. Birlikte olduğum kişi beni sadece kızgın olduğumda farkeder.	1	2	3	4	5	6	7
36. Birlikte olduğum kişi beni ve ihtiyaçlarımı gerçekten anlar.	1	2	3	4	5	6	7

EK-IV Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum Ölçeği

Aşağıda çeşitli ifadeler yer almaktadır. Bu cümlelerin her birinin karşısında “Kesinlikle Katılmıyorum”, “Katılmıyorum”, “Kararsızım”, “Katılıyorum” ve “Kesinlikle Katılıyorum” seçenekleri yer almaktadır. Her cümleyi dikkatle okuyunuz ve size en uygun seçeneği çarpı (x) işareti olarak işaretleyiniz. Yanıtlarınızı içtenlikle ve eksiksiz olarak vermeniz, araştırma objektifliği açısından büyük önem taşımaktadır.

Tutum İfadeleri	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
1. Kızlar, ekonomik bağımsızlıklarını kazandıklarında ailelerinden ayrı yaşayabilmelidir.					
2. Erkeğin evde her dediği yapılmalıdır.					
3. Kadının yapacağı meslekler ile erkeğin yapacağı meslekler ayrı olmalıdır.					
4. Evlilikte çocuk sahibi olma kararını eşler birlikte vermelidir.					
5. Bir genç kızın evleneceği kişiyi seçmesinde son sözü baba söylemelidir.					
6. Kadının erkek çocuk doğurması onun değerini artırır.					
7. Kadının doğurganlık özelliği nedeniyle, iş başvurularında erkekler tercih edilmelidir.					
8. Ailede ev işleri, eşler arasında eşit paylaşılmalıdır.					
9. Kadının yaşamıyla ilgili kararları kocası vermelidir.					
10. Kadınlar kocalarıyla anlaşamadıkları konularda tartışmak yerine susmayı tercih etmelidir .					
11. Bir genç kız, evlenene kadar babasının sözünü dinlemelidir.					
12. Ailenin maddi olanaklarından kız ve erkek çocuk eşit yararlanmalıdır.					
13. Çalışma yaşamında kadınlara ve erkeklere eşit ücret ödenmelidir.					
14. Bir erkeğin karısını aldatması normal karşılanmalıdır.					
15. Kadının çocuğu olmuyorsa erkek tekrar evlenmelidir.					
16. Kadının temel görevi anneliktir.					
17. Evin reisi erkektir.					
18. Dul kadın da dul erkek gibi yalnız başına yaşayabilmelidir.					

Tutum İfadeleri	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
19. Bir genç kızın, flört etmesine ailesi izin vermelidir.					
20. Ailede kararları eşler birlikte almalıdır.					
21. Bir kadın akşamları tek başına sokağa çıkabilmelidir.					
22. Eşler boşandığında mallar eşit paylaşılmalıdır.					
23. Kız bebeğe pembe, erkek bebeğe mavi renkli giysiler giydirilmelidir.					
24. Erkeğin en önemli görevi evini geçindirmektir.					
25. Erkeğin maddi gücü yeterliyse kadın çalışmamalıdır.					
26. Evlilikte, kadın istemediği zaman cinsel ilişkiyi reddetmelidir.					
27. Mesleki gelişme fırsatlarında kadınlara ve erkeklere eşit haklar tanınmalıdır.					
28. Evlilikte erkeğin öğrenim düzeyi kadından yüksek olmalıdır.					
29. Bir kadın cinsel ilişkiyi evlendikten sonra yaşamalıdır.					
30. Ailede erkek çocuğun öğrenim görmesine öncelik tanınmalıdır.					
31. Erkeğin evleneceği kadın bakire olmalıdır.					
32. Alışveriş yapma, fatura ödeme gibi ev dışı işlerle erkek uğraşmalıdır.					
33. Erkekler statüsü yüksek olan mesleklerde çalışmalıdır.					
34. Ailede kazancın nasıl kullanılacağına erkek karar vermelidir.					
35. Bir erkek gerektiğinde karısını dövmelidir.					
36. Evlilikte gebelikten korunmak sadece kadının sorumluluğudur.					
37. Bir kadın hastaneye gittiğinde kadın doktora muayene olmalıdır.					
38. Evlilikte erkeğin yaşı kadından büyük olmalıdır.					

Erkek Formu

Aşağıda cinsel yaşamla ilgili sorular yer almaktadır. Her soru için "hiçbir zaman", "nadiren", "bazen", "çoğu zaman", "her zaman" şeklinde beş cevap şıkkı yer almaktadır. Sizden istenen ken cinsel yaşamınızı göz önüne alarak soruları cevaplandırmanızdır.

Cevaplandırırken:

1. Her soruyu dikkatle okuyunuz.
2. Sorulan durumun **son zamanlarda** ne kadar sıklıkta ortaya çıktığını düşününüz.
3. Söz konusu durumun ne kadar sıklıkta ortaya çıktığına karar verdikten sonra, o seçeneği altındaki parantezin içine [X] işareti koyarak cevabınızı belirtiniz.
4. Hiçbir soruyu cevapsız bırakmayınız.

Lütfen soruları içtenlikle ve dürüstçe cevaplandırmaya özen gösteriniz. Cevaplandırırken, başkalarının görüşlerini dikkate almadan, sadece kendi görüşünüzü belirtiniz.

	Hiçbir zaman	Nadiren	Bazen	Çoğu zaman	Her zaman
1. Haftada 2 defadan fazla cinsel birleşmede bulunur musunuz?	☐	☐	☐	☐	☐
2. Eşinize, cinsel ilişkinizle ilgili olarak, nelerden hoşlanıp nelerden hoşlanmadığınızı söyleyebilir misiniz?	☐	☐	☐	☐	☐
3. Cinsel yönden kolay uyanılır mısınız?	☐	☐	☐	☐	☐
4. Cinsel ilişki sırasında boşalmak için henüz erken olduğunu düşünürseniz, boşalmayı geciktirebilir misiniz?	☐	☐	☐	☐	☐
5. Eşinizle olan cinsel yaşamınızı tekdüze (monoton) buluyor musunuz?	☐	☐	☐	☐	☐
6. Eşinizin cinsel organına dokunup, okşamaktan rahatsız olur musunuz?	☐	☐	☐	☐	☐
7. Eşiniz sizinle sevişmek istediğinde, tedirgin ve endişeli olur musunuz?	☐	☐	☐	☐	☐
8. Cinsel organınızın, eşinizin cinsel organına girmesinden zevk alır mısınız?	☐	☐	☐	☐	☐
9. Eşinize, cinsel ilişkinizle ilgili olarak nelerden hoşlanıp, nelerden hoşlanmadığını sorarmısınız?	☐	☐	☐	☐	☐

	Hiçbir zaman	Nadiren	Bazen	Çoğu zaman	Her zaman
10. İlişki sırasında cinsel organınızın sertleşmediği olur mu?	☐	☐	☐	☐	☐
11. Eşinizle olan cinsel ilişkinizde sevgi ve şefkatin eksik olduğunu hisseder misiniz?	☐	☐	☐	☐	☐
12. Eşinizin, cinsel organınıza dokunup okşamasından zevk alır mısınız?	☐	☐	☐	☐	☐
13. Cinsel birleşme sırasında erken boşalmayı engelleyebilir misiniz?	☐	☐	☐	☐	☐
14. Eşinizle sevişmekten kaçınır mısınız?	☐	☐	☐	☐	☐
15. Eşinizle olan cinsel ilişkinizi tatminkar buluyor musunuz?	☐	☐	☐	☐	☐
16. Öksevişme (öpme, okşama gibi) sırasında cinsel organınızın sertleştiği olur mu?	☐	☐	☐	☐	☐
17. Bir hafta boyunca cinsel ilişkide bulunmadığınız olur mu? (hastalık gibi nedenler dışında)	☐	☐	☐	☐	☐
18. Eşinizle karşılıklı mastürbasyon yapmaktan (kendinizi tatmin etmekten) zevk alır mısınız?	☐	☐	☐	☐	☐
19. Eşinizle sevişmek istediğinizde, ilişkiyi siz başlatır mısınız?	☐	☐	☐	☐	☐
20. Eşinizin sizi sevip okşamasından hoşlanır mısınız?	☐	☐	☐	☐	☐
21. İsteddiğiniz kadar sık cinsel ilişkide bulunur musunuz?	☐	☐	☐	☐	☐
22. Eşinizle sevişmeyi reddettiğiniz olur mu?	☐	☐	☐	☐	☐
23. Cinsel birleşme sırasında, cinsel organınızın sertliğini kaybettiği olur mu?	☐	☐	☐	☐	☐
24. Cinsel organınız, eşinizin cinsel organına girer girmez istemeden boşaldığınız olur mu?	☐	☐	☐	☐	☐
25. Eşinize sarılıp, vücudunu okşamaktan zevk alırmısınız?	☐	☐	☐	☐	☐
26. Cinsel yaşama karşı ilgisizlik duyarmısınız?	☐	☐	☐	☐	☐
27. Cinsel organınız eşinizin cinsel organına girmek üzereyken, istemeden boşaldığınız olur mu?	☐	☐	☐	☐	☐
28. Sevişme sırasında yaptıklarınızdan tiksinti duyar mısınız?	☐	☐	☐	☐	☐

Kadın Formu

	Hiçbir zaman	Nadiren	Bazen	Çoğu zaman	Her zaman
1. Cinsel yaşama karşı ilgisizlik duyar mısınız?	☐	☐	☐	☐	☐
2. Eşinize, cinsel ilişkinizle ilgili olarak nelerden hoşlanıp, nelerden hoşlanmadığınızı sorar mısınız?	☐	☐	☐	☐	☐
3. Bir hafta boyunca cinsel ilişkide bulunmadığınız olur mu? (adet günleri, hastalık gibi nedenler dışında)	☐	☐	☐	☐	☐
4. Cinsel yönden kolaylıkla uyarılır mısınız?	☐	☐	☐	☐	☐
5. Sizce, sizin ve eşinizin önsevişmeye (öpme, okşama gibi) ayırdığınız zaman yeterli mi?	☐	☐	☐	☐	☐
6. Kendi cinsel organınızın, eşinizin cinsel organının giremeyeceği kadar dar olduğunu düşünür müsünüz?	☐	☐	☐	☐	☐
7. Eşinizle sevişmekten kaçınırmısınız?	☐	☐	☐	☐	☐
8. Cinsel ilişki sırasında doyuma (orgazma) ulaşabilir mısınız?	☐	☐	☐	☐	☐
9. Eşinize sarılıp, vücudunu okşamaktan zevk alırmısınız?	☐	☐	☐	☐	☐
10. Eşinizle olan cinsel ilişkinizi tatminkâr bulur musunuz?	☐	☐	☐	☐	☐
11. Gerekirse rahatsızlık ve acı duymaksızın, parmağınızı cinsel organınızın içine sokabilir misiniz?	☐	☐	☐	☐	☐
12. Eşinizin cinsel organına dokunup, okşamaktan rahatsız olur musunuz?	☐	☐	☐	☐	☐
13. Eşiniz sizinle sevişmek istediğinde, rahatsız olur musunuz?	☐	☐	☐	☐	☐

	Hiçbir zaman	Nadiren	Bazen	Çoğu zaman	Her zaman
14. Sizin için doyuma (orgazma) ulaşmanın mümkün olmadığını düşünür müsünüz?	☐	☐	☐	☐	☐
15. Haftada 2 defadan fazla cinsel birleşmede bulunur musunuz?	☐	☐	☐	☐	☐
16. Eşinize, cinsel ilişkinizle ilgili olarak, nelerden hoşlanıp, nelerden hoşlanmadığınızı söyleyebilir misiniz?	☐	☐	☐	☐	☐
17. Eşinizin cinsel organı, sizin cinsel organınıza rahatsızlık vermeden girebilir mi?	☐	☐	☐	☐	☐
18. Eşinizle olan cinsel ilişkinizde sevgi ve şefkatin eksik olduğunu hisseder misiniz?	☐	☐	☐	☐	☐
19. Eşinizin cinsel organınıza dokunup okşamasından zevk alır mısınız?	☐	☐	☐	☐	☐
20. Eşinizle sevişmeyi reddettiğiniz olur mu?	☐	☐	☐	☐	☐
21. Önsevişme sırasında eşiniz bızırınızı (klitoris) uyardığında doyuma (orgazm) ulaşabilir misiniz?	☐	☐	☐	☐	☐
22. Sevişme boyunca, sadece cinsel birleşme için ayrılan süre sizin için yeterli mi?	☐	☐	☐	☐	☐
23. Sevişme sırasında yaptıklarınızdan tiksinti duyar mısınız?	☐	☐	☐	☐	☐
24. Kendi cinsel organınızın, eşinizin cinsel organının derine girmesini engelleyecek kadar dar olduğunu düşünür müsünüz?	☐	☐	☐	☐	☐
25. Eşinizin sizi sevip okşamasından hoşlanır mısınız?	☐	☐	☐	☐	☐
26. Sevişme sırasında cinsel organınızda ıslaklık olur mu?	☐	☐	☐	☐	☐
27. Cinsel birleşme anından hoşlanır mısınız?	☐	☐	☐	☐	☐
28. Cinsel birleşme anında doyuma (orgazma) ulaşır mısınız?	☐	☐	☐	☐	☐

ÖZGEŞMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

ADI VE SOYADI: İREM BEDİR

DOĞUM YERİ VE TARİHİ: MARDİN- 1971

MEDENİ HALİ: EVLİ

E-MAIL: bedirusluirem@gmail.com

EĞİTİM DURUMU

İlk, orta ve lise öğrenimini Mardin’de tamamladı. 1988-1992 yılları arasında İstanbul üniversitesi Edebiyat Fakültesi Felsefe bölümünü bitirdi.2015-2018 yılları arasında Arel Üniversitesi yüksek lisans programını tamamladı.

YABANCI DİL:

Orta seviyede ingilizce ve arapça

İŞ TECRÜBESİ :

1993-1999 yılları arasında çeşitli eğitim kurumlarında öğretmenlik yapmış, 2000-2015 yılları arasında kendi kurmuş olduğu anaokulu ve etüt merkezinde idarecilik ve öğretmenlik görevinde bulunmuştur.